שאלות ותשובות

הלכות שחיטה ובדיקה וחידושי דינין אשר חבר
הרב הכולל מהר״ר יעקב ווייל ז״ל ועוד
חידושין מספר אגודה ונימוקי
מהר״ר מנחם מרזבורק ז״ל

נדפס על יד קורניליו אדיל קינד בשנת ש״ט לפ״ק פה

ויניציאה

יהי נא חסדך יי׳ עמנו וישעך תתן לנו׳ להדפיס הספר הזה המעולה׳ מהחל
עד כלה׳ חברו החכם הכולל מהר״ר **יעקב** איש תם׳
על שם מקומו ווי״ל נכתב ונחתם׳ על דרך שאלות ותשובות
אותו חבר׳ והיטב את כל אשר דבר׳ מי כהח״ם יודע פשר׳ בקש דברי חפץ וכתו׳
יושר׳ אמרות טהורות וברורות׳ בעיון דק ובחריפות׳ ובהדמות מילתא למילתא׳
רוח מבינתו גילתה׳ הרבה חדושים ועניינים׳ אשר לא נודעו מלפנים׳ הוא היה
יחיד בדורו׳ הוא זיוו הוא הדרו׳ אזן וחקר ותקן׳ ישיבות בארץ אשכנז הרבין
ושיכן׳ וכל דבריו סולת נקייה׳ ואין ברוחו רמיה׳ ובעל תרומת הדשן׳ אשר דובב
שפתי ישן׳ הביאו לראיה בתשובותיו׳ לרוב על כל גרנותיו׳ ולכן כל המבקש דבר
השם׳ ועד הנה לא ידע ואשם׳ אם בספר הזה יהיה בוחר׳ יהפוך לו אלהים לב
אחר׳ ובקראו בו אז יחרץ׳ ויגיע לו תענוג נמרץ׳ ותתענג בדשן נפשו׳ כאלו
נזר אלהיו על ראשו׳ וכאשר אל ביתו יאספו׳ עינו לא תחוס על כספו׳ אך יודה
את יי׳ בתומים׳ חבלים נפלו לי בנעימים׃

וישמרו דעת׳ תורת אמת בפיו מכרעת׳ מרנן ורבנן ר״ג כהנא רבה א
מהר״ר זלמן סי׳ הארז בלבנון שתול על מים רבים יוף דליותיו
ופארותיו׳ כולו מחמדים הלך לנוע על האטד בארץ הנגב אשר אין שם מים אכן
עגוותך תרביני למשכל ולמטרח בשמעתי׳ בהדי טיבות׳ דמר׳ ומטיבותא דמר אמינא
הנשבע שלא לשמש עם אשתו הוי שבועת שוא חדא דמשועבד לה ולא חלה השבועה׳
כדאית׳ במיימוני פר׳ י״ד דהלכות אישו׳ וז״ל ואם נשבע נשבע לשוא מפני שהוא משועבד
לה עכ״ל׳ וגם בכלל נשבע לבטל המצוה דעונתה לא יגרע׳ וכן כתב הרמ״בם באותו
פרק וז״ל אסור לאדם למנוע אשתו מעונתה ואם מנעה כדי לצערה עובר בלא תעשה
שנ׳ ועונתה לא יגרע עכ״ל וכיון דנשבע לבטל המצוה אין צריך התר׳ כדאיתא במרדכי
בשבועות וז״ל הילכך אם נשבע לעבור את המצוה אין צריך התרת חכם עכ״ל׳ והכי
כתב הסמ״ק בהג״ה׳ והני מילי איכא דעלמא שנשבע מעצמו כדי למנוע ממנה עונתה
אבל בנדון דידן שהאשה הפצירה בו שלא לשמש עמה אלא לזמן מרובה וכיון שלא
שמע אליה ושכבה עמו א״כ אינו משועבד לה דאפילו נתנה רשות לבעלה למנוע עונתה
מותר למנוע ממנה כדאיתא פרק אע״פ ברשות עד כמה ברשות כמה דבעי׳ וכתב
הרמ״בם פרק ט״ו וז״ל האשה שהרשית את בעלה אחר הנישואין שימנע עונתה הרי זה
מותר עכ״ל׳ ומכ״ש בההיא איתת׳ שהיתה כועסת עמו ודמיא קצת למורדת וכיון דהכי
הוא אמאי לא יחל השבועה אע״ג דהאשה כשראתה שהיה רוצה להניח ידו על החומש
כעסה ומיחתה בו מלישבע שמא לאו משום דהדרה בה אלא משום דלא היה ניחא לה
שהיה כועס כולי האי אבל אם היה מונע מלשמש עמה שלא מתוך כעס כאמ׳ הפצירה

בו כבר היה ניחא לה מהאי טעמא לא איתברירא לי דלא יחול השבועה וכעין סברא זו אית' במיימוני ומייתי לה במרדכי וז"ל אין פותחין בנולד כיצד נשבע שלא יהנה מפלוני ונעשה סופר העיר הואיל ולא ניחם על שבועתו אין פותחין לו בדבר זה אפילו אומר הוא עצמו אלו הייתי יודע לא הייתי נשבע אין מתירין לו הואיל ועדיין לא ניחם אלא רצונו שלא יהנה לו ושלא יעשה סופר עכ"ל · אמא כיון דרצונו היה שלא היה סופר ושלא יהנה לא הוי חרטה גמור' הכא נמי האי איתתא רצתה הוא שלא ישמש עמה רק שלא יהא נועם כולי האי וא"כ אמאי לא תחול השבועה ·

ב **ומה** שכתב מר להתיר ע"י שליח · כל רז לא אנס למר · הר"מבם כתב דאין להתיר ע"י שליח · וכן כתב רש"בם במרדכי פרק השולח · והכי סבר מהר"ם בתשובה במיימוני ומטעם כל נדרי לא חזינן מרבנן קשישי שסמכו על זה להתיר נדרים ושבועות בלא הקרת חכם ושמא טעמייהו דלא סמכינן עליה' אלא בדיעבד היכא דאיכ' צורך גדול בדבר אבל לא לכתחילה ובשבועה בנקיטת חפץ לא איתברר לי דמועיל כל נדרי ועיין במיימוני פ"ב דהלכות נדרים משמע מתוך לשונו דתנאי דכל נדרי אינו מועיל רק אנדרים ולא אשבועות דכתב וז"ל מי שהתנה קודם שידור ואומר כל נדר שאדור מכאן עד י' שני' הריני חוזר בהם כו' עד מי שהקדי' התנאי לשנה או לעשר כו' עד ויש מן הגאונים שאמרו שאין כל הדברים האילו נוהגים אלא בנדרים בלבד ולא בשבועו' כו' מדנקט הרמ"בם לישנא אין כל הדברי' אילו משמע דקאי נמי ארישא מי שהתנה קודם שידור :

ג **ולוי** שקנה שהייה ואותו שקנה שביעי אינו בב"ה אם יכול לוי לעלו' לשביעי' פרק הניזקין במרדכי כתב מהר"ם דעיר שאין בה אלא ג' ישרא' והרב' כהנים לא יקראו כהנים לרביעי או לחמישי אע"ג שלא קרא החזן פלוני כהן כו' עד ובשמחת תורה שקוראים כהן או לוי חתן תורה או חתן בראשית שאני התם שכבר קראו ה' כמשפט היום ולא שלקי הני למנייא הכא ליכא למיחש לכבנין ויוצאין ועוד שמפסיקין להם ואומרי' פיוטי' כו' אלמא אי ליכא הני טעמי' אסור למיקרי כהן או לוי לחתן תורה או לחתן בראשית · והכא כיון דלא שלים מנייא לא מיבררא מילתא מאיזה טעם יהא מותר לעלות · וש"ם כנפש הקטן יעקב ווילא ·

ד **נהור** נהוריך כשרגא וברכתא רבתא לראש נר ישר' מרנן ורבנן מהר"ן שי' אחר מי רודף מלך ישראל וגו' ומה מצאת שמישמשת את כלי לית בי לא כחל ולא כרק ולא יעלת חן ומ"מ עינותך תרביני וארוץ לפניך בקרקע · מ"ם מר וז"ל ראובן היה מוטל על שרם דוי והוצרך למכור ביתו מחמת דוחקו והיה הקונה חתנו והוא היה באותו פעם במדינה אחרת ועמדו בני אדם והלכו אבל הש"מ כו' ע"ר והושוו יחד במקח' וקנו הבית ממנו בקניין סודר שלא לחזור בו בפני עדים כשרים והתנו עמו לקיים המקח בכל ייפוי כח וא"חכ מיד שלחו לחתנו שכמ"בר לו הבית וטרם שחזר הביר כפטר הש"מ כו' ע"ר והיורשי' לא היו חפצים לקיים המקח כיון שלא נכתב השטר עכ"ל · מטיבותא דמר אמינא אילו היה הקונה לשם בשעת הקניין נראה דהמקח קיים דאין לאחר הקניין כלום דהא בהאי כל אפי שוין דמתנת ש"מ

במקנת

במקנת בקניין דאם עומד איכו חוזר ומכ"ש במכר דהא מכר עדיף מדאיבעי' לן בפו"ק מי שמת ש"מ שמכר כל נכסיו מהו כו' ואמתנה פשיטא לן דיכול לחזור אלמא במתנה עדיף ובנעובדא דידן כיון שהקונה לא היה בשעת הקניין נראה דבקניין לית ביה משמא חדא דפ"ק דקידושין איתא קנת מרבוותא שכתבו דקניין חליפין שלא בפני הקונה לא מהני ואפילו לרש"י ור"י שכתבו דמהני היינו דווקא מתנה אבל מכר דצריך הקונה ליתן מעות דילמא לא ניחא ליה לקנות ולהוציא מעות אע"ג לכשיודע לו אומר ניחא לי מ"מ כיון שבשעת הקניין לא איתברר לו הקניין לאו כלום הוא ודמיא להאי דפרק הספינה משך עד שלא פסק לא קנה ומפרש התם טעמא משום דלא סמכא דעתיה הה"נ לא סמכא דעתיה של המוכר דאמר מי יימר דניחא ליה לקונה לקנות בהני מעות אע"ג דלבתר הכי שמעינן מיניה דקונה דניחא ליה מ"מ כבר הדרא סודרא למריה ולא מהני כדאמרי' בנדרים פרק השותפין ואם נפשך לומר דהכא כבר שמעינן מיניה דקונה דניחא ליה לקנות בהני מעות וא"כ המקנה גמר ומקנה מ"מ כיון דבדיד הקונה למיהדר ביה לא עדיף מאסמכתא כיון דהקונה יכול לחזור ובודאי שדעת המקנה לא היה אלא אם ירצה הקונה א"כ לא גמר ומקנה אלא עד שיתרצה הקונה וכשיתרצה כבר הדרא סודרא למריה · והא שכתבתי לעיל שאם היה שם בשע' הקניין דקנה הא"מ שנתן המעו' וגם קנו בקניין סודר דקניין סודר הוי כמו שטר דאמרינן פרק אע"פ ובפרק חז"ה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה כו' אבל בהא מספקא לי אם היה הקונה במעמד והיה קניין סודר בלא מעות אי אמרינן דילמא לא מהני דלא עדיף משטרא ואמרינן פ"ק דקידושין אמר שמואל לא שנו אלא שטר מתנה אבל שטר מכר לא קנה עד שיתן מעות כו' או דילמא התם דשטרא לחוד לא מהני היינו משום דלא היה בו קניין סודר אבל בקניין סודר לחוד איכא למימר דלמא מהני לחוד בלא נתינת מעות דהא קניין סודר עדיף דמהני בכל דוכתא במטלטלין אפילו היכא דלא קנה כסף לחוד או שטר לחוד ואיכא למימר דה"כ מהני גבי קרקע בלא שטר ובלא כסף דמסתמא אין חילוק בין קניין חליפין להיכא דקנה קרקע או להיכא דקנה מטלטלין והא דשטרא לחוד לא מהני במכירת קרקע וכן כסף לחוד במקום שכותבין שטר היינו משום דכסף ושטר לא הוו קניין אלימתא מדלא קנו אלא גבי קרקע ולא במטלטלין אבל קניין חליפין דקני בין בקרקע בין במטלטלין קניין אלימות הוא וקני לחוד בלא כסף ובלא שטר עכ"ל :

מה שנהגו האבלי' בשבת תוך ז' בעטיפת הראש שפיר קעבדי ואין זה נראה כדבר פרהסיא כיון דכן נהגו האבלים כל ל' יום דהא דאמ' פרק אילו מגלחי' פריעת הראש חובה היינו דווקא בימיהם שלא נהגו בעטיפת ח
הראש אלא תוך ז' ומשום הכי אי אזיל בעטיפת הראש אז נראה כאילו נוהג מצות ז' בשבת · אבל לפי מנהגינו אינו נרא' כאילו נוהג מצות ז' כיון דהכי נהיגי כל שלשים · ועוד דאמ' פר' אילו מגלחין לא שנו שפריעת הראש חובה אלא שאין לו מנעלים ברגליו אבל יש לו מנעלי' ברגליו מנעליו מוכיחים עליו והוי פריעת הראש כמי רשות :

ולחבר ראש הקריעה מי שמת לו מת בערב הרגל על אביו ואמו ו
פשיטא דאסור דהא אמרינן פר' אילו מגלחין רבה מבדיל

קמי שפה רבה אינו מבדיל על אביו ואמו מבדיל ר׳ יורה אומ׳ כל קרע שאינו מבדיל
קמי שפה אינו אלא קרע של תפלות כו׳ וכיון דלא הוי קריעה על אב ואם אלא א״כ הבדיל
אם חיבר ראש הקריעה אז לא נרא׳ כקריע׳ על אב ואם אסור אפי׳ לשלול תוך שלשים
וצריך להניח הקריעה כמו שהיא כל שלשים ועל שאר מתים אע״ג דאם רבה שלא
להבדיל שפה אינו מבדיל׳ מ״מ נוהגין להבדיל׳ וכיון דנהיגי בהכי חיבור ראש הקריע׳
תלוי במנהג דמקומות מקומו׳ יש במקצת מקומות נהגו שלא לשלול אפי׳ על שאר מתי׳
עד לאחר שלשי׳ יום באותן מקומו׳ אסור לחבר אפי׳ ראש הקריע׳ כל ל׳ וראיתי מהגאון
כר׳ ישר׳ מהר״ר מולין ז״ל כשהיה אבל על אמו שלא היה מחבר בתפירה אפילו ראש
הקריע׳ כל י״ב חדש רק במחט בעלמא היה תחוב בראש הקריעה כדי שלא יפלו בגדיו
מעליו ובמקומות שנהגו לשלול הקריעה לאחר שלשים באותן מקומות מותר ג״כ לשלול
בערב הרגל ודווקא סמוך לערב לאחר שהתפלל מנחה : נאם הקט׳ יעקב ווילא :

ז שלומך ישגא לעלם אהו׳ה״חר אברלין שו׳ שאלת ע״ד הקדושין
שיחדו שני עדים והעדים היו פסולין בן ראובן עם
כשוי בת שמעון׳ נראה דכיון דייחדו עדים אילו והם
פסולים פשיטא דקידושין לא הוו קידושין אף על גב דהקדושין נעשו בפני המון עם
והיו שם הרבה עדים ואיכא למימר תתקיים בשאר כדאית׳ באשירי פר׳ יש נוחלין ופ״ק
דמכות שאני התם שלא יחדו עדים פסולים אבל הכא כיון דיחדו עדים פסולי׳ א״כ הית׳
כוונתם שהעדי׳ שייחדו יהו עדי׳ ולא האחרי׳ וכה״ג איתא באשירי פ״ק דמכות וז״ל וירא׳
שאם הזמין המלוה עדים כשרי׳ ועמדו שמה קרובים או פסולים אף אם כוונו להעיד
ובאו והעידו בב״ד לא נתבטלה עדות הכשרים דכיון שייחד את עדיו לאו כל כמיניה
להפקיד ממונו דהאדק׳אמ׳ תלמודא דשייליגן להו אי למיחזי אתו אי לאסהודי היינו
בדבר הנעשה בפני רוב העם בלא הזמנת עדים ובאו כולם להעיד אבל המזמין את
עדיו והוציא כל האחרים מכלל העדות לאו כל כמינייהו לבטל העדות׳ עכ״ל׳
שמא שכתוב בהריא שתלוי בהזמנת העדים ותכ״ש לפירש רשב״ם פר׳ יש נוחלין שכתב
שאם כיוונו להעיד דפסלי כל העדות מהני טעמים נראה דצריכי׳ קידושין אחרים
ודווקא כגון שלא ייחד עמה בפני עדים לאחר שנודע לו שהקידושין לא הוו קידושין
אבל אם לאחר שנודע לו דלא הוו קידושין ייחד עמה בפני עדים ובעל אפילו שלא
בפני עדי׳ אין צריך לקדשה פעם אחרת׳ דודאי בעל לשם קידושין וכן כתב ר׳ שמשון
בתשובה במיימוני על אחד שקידש אשה ולאחר ימים כשהיו לו בנים ממנה נודע
שהקידושין לא היו בו שוה פרוטה ע״ש׳ ואם לא ייחד עמה בפני עדי׳ אז צריך לחזור
ולקדשה בפני עדים כשרי׳ ואין צריך לא ברכת אירוסין ולא ברכת נישואין כיון דכבר
בירך בשעת קידושין הראשונים יצא ידי ברכה׳ וכן כתב ר׳ שמשון באותה תשובה
ע״ש : ונראה דאין צריך לחזור ולכתוב כתובה אחרת וכתובה הראשונה קיימת דכיון
דבברכה הראשונה סגי ה״ה בכתובה דמ״מ׳ ואין לומר דברכה שאני דאשכחן דמהני
ברכת נישואין שנה אחת קודם הנישואין כדאיתא באותה תשובה אבל כתובה
לא אשכחן דנהגו לאקדומי׳ איברא לאו הכי הוא דאשכחן כמי דוכתא שנהגו לכתוב

כתובה קודם שנישואין כדאית׳ בקדושי׳ פ׳ האיש מקדש אמ׳ רב אשי באתרא דמקדשי והדר כתבי כתובה חיישינן כתבי והדר מקדשי לא חיישינן אלמא דאיכא דוכתי דנהגו לכתוב הכתובה קודם הקידושין ולא מיחזי כשיקרא כמו הברכה כיון שמתחילה היתה׳ הכוונה לשם קידושין ונישואין מתחיל הנישואין משעת הברכ׳ כיון דאותה ברכה מהני ה״ה דמתחיל השיעבור משעת הברכה : כאוס הקטן יעקב ווילא :

ח חיי אריכי ומזוני רויחי לאהובי פלוני שיח׳מה שכתבת לי בעובדא דההוא גברא שהיה חושד אשתו עם גוי אחד והתרה בה ואמר לה אל תסתרי עם גוי פלוני ולא יהא לך עסק עמו ויהי היום יצא האיש חוץ לעירו ובלילה בא המגיד והגיד שהגוי נכנס לבית האשה הנחשדת ובאו השמשים ועד אחד ושברו החדר שהגוי והאשה בתוכו עד לסוף כשנפתח החדר ראו השמשי׳ והעד את הגוי והאשה יוצאי׳ מהחדר נרא׳ לי אם בעל האשה אמר לה בלשון זה אל תסתרי עם פלוני הוי קינוי כדאמרינן בשמעתין קמייתא׳ דסוטה אר״ יוסי מסורא לא לימא איניש לאינשי ביתיה בזמן הזה לא תסתרי בהדי פלניא דילמא קיימא לן כרבי יוסי בר׳יודה דאמר קינוי על פי עצמו ומיתסרא וליכא האידנא מי סוטה למיבדקה וקאסרה עליה איסור עולם ובמיימוני הביא דבר זה לפסק הלכה פ׳ כ״ד דהלכו׳ איסות וז״ל אמ׳ לה בינו לבינה אל תסתרי עם פלוני וראה אותה שנסתרה עמו ושהתה כדי טומאה הרי זו אסורה עליו בזמן הזה שאין שם מי סוטה כו׳ עכ״ל ׳ והאי גברא אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני הגוי והעד או השמשים שראו שהסתירה נאמנים עליו ודעתו סומך עליהם חייב להוציא׳ ואסורה עליו אפי׳ אם היא מכחשת העד והשמשים כדאיתא בקידושין פ׳ האומר רבא אמ׳ אי מהימן עליך כבי תרי זיל אפקה והיינו פירוש חייב לאפקה ואסורה עליו וכן כתב המיימוני פרק כ״ד דהילכות איסות וז״ל מי שראה אשתו שזינתה או שאמר לו אחד מקרוביו או מקרובותיה שהוא מאמינם וסומכת דעתו עליהן בין שהיה האומר איש בין שהית׳ אשה הואיל וסומכת דעתו על דרך זה שהוא אמת הרי זה חייב להוציאה ואסור לבא עליה ויתן כתובתה ואם הודת׳ לו שזינתה תצא בלא כתובה עכ״ל ׳ ומסתמא הוא הדין דנאמן בסתירה לחוד אחר הקינוי אפילו לא ראה שנטמאה וכן כתב המיימוני פרק ראשון דהלכות סוטה וז״ל ׳ בא עד אחד והעיד לו שנסתרה עמו אחר הקינוי ושהתה כדי טומא׳ אם נאמן לו ודעתו סומכת עליו יוציא ויתן כתובתה ואם לאו הרי אשתו מותרת לו עכ״ל : ובתשובה במיימוני כתב מהר״ם על אחד שיצא מאשתו לילך למרחקים לטרוף טרף ונשתהה בדרך י״ב חדשים וכשחזר לאחר י״ב חדשים היתה אשתו מעוברת ובתוך אותן י״ב חדשים ראה עד ואחד שהיו גוים בביתה וחבקו אותה ונשקו אותה ופסק מהר״ם אם העד נאמן עליו כבי תרי דחייב להוציאה ע״ש ׳ ובאותה תשובה עצמה כתב הר״ם ז״ל דאפי׳ אי מהימן ליה כבי תרי לא מפקינן מגברא אלא בעד טומאה ולא בעד דבר מכוער מסתמא היינו בלא קינוי אבל בקינוי מודה ופ״ש ׳ והכא אי אמר לה בלשון קינוי בינו לבינה אל תסתרי עם פלוני הגוי ודעתו סומכת על העד או השמשים שנאמנים עליו כבי תרי אז היא אסורה עליו וחייב להוציאה אבל כתובתה לא הפסידה אלא אם כן שהיא מודה שקינא לה ונסתרה אבל אם היא

כופרת

כופרת או בקינוי או בסתירה או לא הפסידה כתובתה כדאיתא באותה תשובה · וגם במיימוני פרק כ״ד דהלכות אישות ופרק א׳ דהילכות סוטה ודווקא שאמר לה בלשון זה אל תסתרי עם פלוני הגוי או הוי קינוי לאוסרה בסתירה אבל אי לא אמר לה בלשון זה אלא אמר לה אל תדברי עם פלוני או לא יהא לך עסק עם פלוני לא הוי קינוי כדאיתא במתני׳ פרק קמא דסוטה דאל תדברי עם פלוני לא הוי קינוי ואם לא קינא לא הבעל או אפילו אם העד נאמן עליו כבי תרי אינה אסורה עליו דאין האשה נאסרת על בעלה בלא קינוי וסתירה ואפילו הבעל עצמו שראה דבר מכוער אינה נאסרת כמו שכתב מהר״ם בתשובה במיימוני דמעשה בכהן שראה אשתו מהלכת בלילה נגד בחור במקו׳ יחוד וז״ל אבל אם אין עדי׳ שראו דבר מכוער לא אסרינן על הבעל בראיו׳ הבעל ושמלא שהמיימוני והסמ״ג ומהר״ם כתבו בהדיא דהיכא דעד אחד דמהימן ליה כבי תרי אומר אשתך זינתה דחייב להוציאה ואסור לבא עליה מלישנא דגמרא בפרק האומר לא הוה משמע דחייב להוציאה ואסורה עליו דלא אמר אלא זיל אפקה והוציא מפרש לצאת ידי שמים אבל איסורא ליכ׳ וכן משמע מלשון האשירי וז״ל אבל לצאת ידי שמים אי מהימן ליה כבי תרי חייב להוציאה ויהיב לה כתובתה אבל מלשון המיימוני וסמ״ג ומהר״ם משמע בהדיא דאסורה עליו · ואי הוו תרי סהדי שהיתה עם הגוי בחדר אפשר דאסורה אפילו בלא קינוי דגרע טפי מסתיר׳ בעלמא והוי דבר מכוער דמייתי בסמ״ג וז״ל בירושלמי מוסיף אף שניהם יוצאים ממקום אופל או מעלין זה את זה מן הבור או שנכנס זה אחר זה ונגרו הדלת כו׳ · ובלשון זה כתב גם כן הרמב״ם שמא דכל כה״ג הוי דבר מכוער אע״ג דהרמב״ם והסמ״ג לא אוסרין בדבר מכוער דלא כתבו אלא אם רוצה להוציאה תנא משמע אם רוצה אבל חיובא ליכא מ״מ מהר״ם והשאלתות והאשירי אסרו רק שהאשירי לא אסר אלא בקלא דלא פסיק ועדי׳ שראו דבר מכוער · וגם ר״ת חזר ומפרש כמו השאלתות עיין באשירי ב״פ דיבמו׳ ואם האשה אומרת טהור׳ אני יש לדרוש ולחקור אותה ואם אינה נותנת אמתלא לדבריה מקובלת ומיוסרת בלי כיבול ועיכול או איפש׳ אם היא מודה בסתיר׳ רק שאינה נותנת אמתלא לדבריה אמאי שנסתרה או אסורה וגם כתובתה הפסיד׳ אפי׳ בלא קינוי · וכן משמע בתשובת מהר״ם במיימוני אבל אם כופרת ואומרת שמעולם לא נסתרה ומכחשת העד והכפים אפילו אי מהימנו על הבעל אפילו הכי אינה נאסרת בלא קינוי ואפילו הוי האי מילתא דומיא לדבר מכוער כיון דליכא תרי סהדי ואפילו בראיית הבעל גופי׳ לא אסרינן בדבר מכוער בלא עדים כמו שהבאתי לעיל מתשובת מהר״ם במיימוני והכ״נ מילתא כי האי צריך דרישה וחקירה דלא אסרינן איתתא לבעלה בכדי · וכתב בסמ״ג וז״ל בשם רבינו יעקב אמרו על אשת איש שזינתה שצריכין דרישה וחקירה לאוסרה על בעלה עכ״ל :

ט שלומך ישגא לעלם אהובי מחותני מהר״ר זלמן שי׳ על שאלה דשאילנ׳ על תקנת האשה העלובה בת הנ״ה דוד ור״נק אשת הנהרג דוד נ״בם דקדקתי בהעדות ולפי ע״ד נראה דשריא לאינסובי העד ר׳ יצחק בר׳ אשר ז״ל שהעיד וז״ל אין רצוני להגיד לרבי דוד ור״נק אבל דע שחתנו ר׳ דוד נ״בם נהרג ואני

סייעתי

סייעתי לקבור אותו והיה קרובי ע"כ · נראה דאפילו לא היה כאן אלא עדות זה לחוד משיאין אותה דהכי תנן פרק האשה זוטא והוחזקו להיות משיאין עד מפי עד ומפי אשה ואשה מפי אשה ואין לומר היינו דווקא שהעד השני העיד ששמע מעד אחר שהעיד בב"ד שמת איש פלוני והכא בנדון דידן מה ששמע רבי יצחק מן האורח לא היה אלא סיפור דברים בעלמא ולא שמע ר' יצחק שהאורח העיד בתורת עדות · איברא לאו הכי הוא דהא תנן רישא דמתני' אפילו שמע מן הנשים שאומרות איש פלוני מת דיו ר' יהודה אומר אפילו שמע מן התינוקו' כו' ומדקתני שאומרות איש פלוני מת משמע דלא הוי אלא אמירה בעלמא מדלא קתני שהעידו איש פלו' מת ומדקתני ר' יוד' אומ' אפי' שמע מן התינוקו' כו' היינו שמיע' בעלמ' ובלא עדות דהא תינוק ותינוקת לאו בני עדות נינהו וכן כתב בא"ז דקטן לא מהימן בעדות אשה אלא במסיח לפי תומו ולא שמתכוין להעיד · ומדקאמ' תלמודא אמילתא דרבי יודא ודילמא קמנא בעלמא שכיב להו ואסקוהו בשמיה אלמא דלא שמע מהתינוקו' אלא סיפור דברים בעלמא וכן כתב הרמב"ם ז"ל וישראל ששמע מגוי המסיח לפי תומו מעיד ששמע ממנו ותינשא על פיו · ועוד כתב ז"ל בא אחד ואמר אמרו לי ב"ד או אנשים כשהלכתי למקום פלוני שמת חכים בן מיכאל ובא השליח ואמר לנו והשליח אינו יודע מי הוא הואיל ואנו יודעים פלוני הידוע בשם זה הרי זו אשתו מותרת ואין אומ' חכים בן מיכאל אחר הוא שמת עכ"ל · ומדנקט לישנא אמרו לי ב"ד או אנשים כו' ש"מ דאותם אנשים לא העידו אלא בסיפור דברים בעלמא מדנקט אמרו לי · ועל העדות שהעידו רבי יעקב בר' שבתאי ורבי יודא בר' שבתאי נ"ל שיש להתירה על פי אותו עדות אפילו בלא עדות של רבי יצחק ר' יעקב בר שבתי העיד ז"ל ואמ' לי אותו אהרן שבעו"ה נהרג סמוך לכאן פרסה וחצי וכך אמ' לי אותו אהרן אמ' לי אותו דוד נ"ב"ם שדירתו בארץ לוגז ושם לו שמה אשה כו' וכן העיד רבי יודא בר' שבתי ז"ל הנה היה בעיר מיידבורק מקו' מושב בחור אחד שהיה שמו ר' דוד נ"ב"ז ואמר שהוא חתנו של רבי דוד ור"נך ושנפטר מאשתו דרך קטטה בשיבת חמיו ודעתו לילך לירושלם ע"ה אבל אמו באשר היא שם כו' ע"ר ובעו"ה פגע בו מדת הדין ונהרג על הדרך והקהל שם חפשו אחריו ונמצא ההרוג והובא למיידבורק ונקבר שם כו' עכ"ל · ונר' כיון שהעידו שבחור אחד ששמו ר' דוד נב"ם חתנו של רבי דוד ור"נך נהרג משיאין את אשתו על פי עדותם ולא חיישינן לתרי דוד נב"ם חתנו של רבי דוד ור"נך דבפרק האשה שלום גרסינן שלחו מתם יצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטביא לאספמיא ושכיב מי חיישינן לתרי יצחק או לא אביי אומר חיישינן רבא אומר לא חיישינן וקיימא לן כרבא ואין לומר שאני התם דאותם ששלחו מתם היו מכירים יצחק ריש גלותא אבל הכא בנדון דידן אותו רבי אהרן ורבי מוש"ל לא היו מכירין אותו אלא על פי עצמו שהיה אומ' ששמו דוד נ"ב"ם כר' דאין לחלק דגרסינן בשילהי יבמות תנו רבנן מעשה באדם אחד שבא להעיד עדות אשה לפני רבי טרפון אמר לו בני היאך אתה יודע בעדות אשה זו אמר לו אני והוא היינו מהלכים בדרך ורדף אחרינו גיים ונתלה בייחור של זית ופשחו והחזיר הגיים לאחוריו אמרתי יישר כחך אריה אמר מניין אתה יודע שאריה שמי שכך קורין אותי בעירי יוחנן בן יונתן מכפר שיחיא לימים חלה ומת והשיא רבי טרפון את אשתו אלמא דאין חילוק · וכה"ג יש בידי תשובת הר"אם שהתיר אשה אחת כעין זה ואותם

תשובה איתא בטור אבן עזר בתר הילכות גיטין ע"ש · וכן ראיתי מורי הגאון מהר"י ז"ל שהתיר אשה אחת ושם בעלה היה אברם טעמרלין מת אצל בולוניא והעיד העד איך שהגיד לו הוא עצמו ששמו אברם טעמרלין מעיר טרי"שט והעד לא היה מכירו אלא על פי עצמו והתיר הגאון את אשתו · ואם כשתך לומר כיון שלא העידו רבי יעקב ורבי יודא אלא מה ששמעו מרבי אהרן ומרבינו משה ז"ל ליסדר להתם למדינת ברנבורק וליטיילינהו גופייהו מאי דקאמרי אי דינא הכי אם כן מתני' דקתני אפילו שמע מן הנשים אומרות מת פלו' דיין רבי יודא אומר אפי' שמע מן התינוקו' כו' וסיפא דמתניתין דקתני והוחזקו להיות משיאין ער מפי עד ואשה מפי אשה וכן הרמב"ם שהבאתי לעיל בא אחד ואמר אמרו לי ב"ד או אנשי' כו' ככל הני דמתני' והרמב"ם אמאי לא אמרי' ליטיילי אינהו גופייהו ודוחק לומ' דכולהו איירי בדליתנהו · ועוד כר' ראייה מהא שהבאתי לעיל מיכחק רים גלותא דלא אמרי' ליסדר להתם לאספמיא וליטיילינהו סימנים בההוא יצחק שמת ותנן נמי פ"ק דמכות ומייתי לה פרק כל הגט כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידין אנו באיש פלו' שנגמר דינו בב"ד פלו' ופלו' ופלו' עדיו הרי זה יהרג ואמאי לא אמרינן ליסדר להתם לב"ד ולפרים וליטייליכהו אלא ודאי לא דייקינן בתר שהרי וה"נ לא שנא · מסקנא דמילת' פשוט לי כביעתא בכותחא בלי שום ספק וגימגום שהאלמנה אשת ר' דוד גנ"ם בתו של ר' דוד ורנק שריא לאינסובי לגוברין והמערער ומפקפק על זה לא חש לקמחי': כאם הקטון יעקב ווילא ז

ו שלום יסגא לעלם אהובי המבוררים הח"ר אברהם ואחד דעימיה הר"יצחק מה מצאתם בי כי משמשתם את כלי דאנא זעירא דחבריא לדון דין תורה לא ידענא ומ"מ בשביל השלום אחוה דעי · מ"מ רבי שמשון הקונה ואסיק אדעתיה למחות ביד ר' משה המוכר שלא להשכיר ביתו לאחר שילך השוכר עם הגלוים אליו דרך חצירו לבית הכנסת ושיסב השוכר והגלוים אין בכותנו · ורבי שמשון נתן טעם לדבריו שבני בית של שוכר מרובים וגם דקדק בלשון השטר וז"ל כדי שיכול רבי משה וכל בני ביתו כו' ומהאי ליסנא בא לדקדק רבי שמשון שאין רשות לר' משה להשכיר ביתו לאח' · כר' דטענת רבי שמשון לאו טענה ויכול ר' משה להשכיר ביתו לאחר אפי' לאיש שיש לו בני בית הרבה וכל זכות שיש לו לרבי משה בביתו ובבית ובחצר של רבי שמשון יכול להשכיר לאחר וגדול מזה כתב מהר"ם פר' האומנין במרדכי דהשוכר בית מחבירו השוכר יכול להשכיר ביתו לאחר ואי' המשכיר יכו' למחות בידו ומשמע מתוך לשונו דיכול השוכר להושיב במקומו אפילו איש אחר שיש לו בני בית מרובים משלו דכתב וז"ל ועוד ראייה שאם ירצה שמעון למלאות הבית דיורין הרשות בידו לרבות לו בני בית מלמדים וסופרים שכירים ותושבים כדרך כל שוכרי בית שאין לדבר קצבה כמה בני אדם יכנים ומהאי טעמ' תנן פרק חזקת הבתים אם רוצה בונה את החדר לפנים מביתו ובונה עלייה על גבי ביתו ופיתחה לתוך ביתו ומפרש בגמר' חדר שחלקו לשנים עלייה אפתא וטעמא משום דאם רצה למלאות ביתו דיורין הרשות בידו עכ"ל · הרי משמע להדיא שיכול השוכר להכניס תחתיו אפי' איש שיש לו בני בית מרובים יותר מבני בית שלו ומכ"ש בנדון דידן דהא השוכר בית מחבירו דאין להשוכר בגוף הקרקע אפילו הכי יכול להשכיר לאחר מכ"ש הכא שר' משה שייר לעצמו הילוך בית הכנסת וישיבת הסוכה הרי מקום הילוך הבית

הכנסת

הכנסת ומקו׳ ישיבת הסוכה הוא שלו לצורכו כמבואר בשטר ומעולם לא יצא מרשותו והכי אמרי׳ פ׳ מי שמת א״ר רב נחמן את״ל דקנ׳ לאחר ופירות לאחר לא שייר מקו׳ חוץ מפירותיו שייר מקו׳ פירי מ״ט כל לגבי נפשי׳ בעין יפה משייר אמאי משייר מקו׳ הפירי אע״ג דלא פירש להדיא ומכ״ש הכא שפירש ר׳ משה ששייר ההילוך של בית הכנסת וישיבת הסוכ׳ ודאי שייר המקום ולא מכרו וכיון שמקום הילוך הבית הכנסת שלו וישיבת הסוכה שלו יכול להשכירו למי שיחפוץ ואפילו למי שיש לו בני בית מרובים ואין רבי שמשון יכול למחות בידו׳ ואפילו הרמב״ם שכתב בפרק ה׳ מהילכו׳ שכירות שאין השוכר בית רשאי להשכיר הבית לאחר אלא למי שיש לו כמניין בני ביתו מ״מ בעובדא דידן מודה דדווקא גבי שוכר שאין לו שום זכות בגוף אזלינן בתר דעתיה דמשכיר אבל הכא שיש לר׳ משה זכות בגוף הקרקע כדפרים׳ ועוד שהרי אם ירצה רבי משה יכול למכור ביתו וכל זכות ביתו כגון הילוך הבי׳ הכנסת ומקום ישיבת הסוכה לאחר ואפילו למי שיש לו בני בית מרובים ה״ה דיכול להשכיר ומה שכתב בשטר לי ולבני ביתי לא לגרע זכות של רבי משה אלא ליפות כחו דבני ביתו היינו יורשיו כמו שכתבו התוס׳ פרק המביא תניין הא על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות והקשו התוס׳ אם מת אביה או מכרה לא חשיב בית אביה כדתנן בהמדרים בהשותפין קונם לביתך שאיני נכנס שדך שאיני לוקח מת או מכרו לאחר מותר וי״ל דכל יוצאי חלציו קרוי בית אביו אע״פ שמת כדכתב שבי אלמנה בית אביך גבי תמר וכבר מת אביה שם כדמוכחי קראי עכ״ל׳ הרי משמע דביתיה משמע יורשיו והוי כמו שרגילים לכתוב בשטרות לי וליורשיי כלומר ששייר לו וליורשיו מקום הילוך הבית הכנסת ומקום ישיבת הסוכה ומעולם לא יצא מרשותם שיכול הוא או יורשיו למוכרו או להשכירו כרצונם ועוד דאיכא למימר דמשום הכי כתב בני ביתו שיכול להוסיף בני בית כרצונו שלא יערער עליו רבי שמשון׳ ומה שנכתב בשלהי שטרא דלשון דמשתמע בשתי פנים יהא לזכות וליפוי כח רבי שמשון לא קאי אלא על מה שקנה שיהא בחזקתו אבל לאפוקי מידי רבי משה מה שלא מכר לו לא קאי עלה לפקפק ולערער ולגרוע חזקת רבי משה דאם לאכן אין לדבר כוף ושלו לא הגיע׳ ומ״ש ר׳ משה שכתב שיש לו מן העצה על בית שלו ועל בית שמכר לרבי שמשון אותו כתב הניח ביד שלים בצוואת ב״ד על זה איני צריך להשיב דבתר ב״ד לא דייקינן:

יא ומאי שאמ׳ ר׳ משה שרבי שמשון מקרב לעשות הפתח כיון שרבי וייב״לין אינו לשם וכתב רבי משה שר׳ שמשון יברור אחר במקום רבי וייב״לין אויביא רבי וייבלין לשם דינא קאמר רבי משה כיון שר׳ שמשון גופיה מודה שיש לו לרבי משה לפתוח פתח א״כ למה יפקע זכות רבי משה ושני המבוררי׳ מחמת הפתח ישוו לדעת אחת בלי שלישי כדאמ׳ פ׳ בתרא דע״ז כדא״ת תלת׳ עד דאמרי תלתא כדשיימי תלתא אפילו תרי מגו תלתא כדשיימי ארבע כדשיימי כולהו ארבע ומכ״ש הכא כדאמ׳ בי תרי ומ״מ הב״ד ידקדקו למצוי הדין שלא יערימו שלא להשוו׳ דעתם כדי לאפוקי ולגרוע זכו׳ ר׳ משה: עכ״ל

יב המקום יהא בעזרך אהובי מה״ר זעליקמן שיח׳ על דשאילנא על האשה המנאפת תחת אישה גדול כים שברה מי ירפא לה אם באנו לדקדק אחריה לא תהא מספקת לעשות תשובה שלימה על כל פשעיה אפילו לא עברה

אלא חדא זימנא היה דינה לקבל ייסורין כמו שכתבו רבותינו ואיפשר שלא יהא לה כח
לקבל יסורין קשים ולשוב בתשובה שלימה כיון שהיא ילדה ורך בשנים וכיון שנשתרשה
בחטא י"ח שבועות אביקא מיבק בחטא קשה לאפרושה מאיסורא והדבר צריך עיון לחזר
על כל צרדיה למושכה בחבלי אהבה בדברי ריצויים ופיוסי' שתהא מקבלת מאהבה שלא
תהא פורקת מעליה להיות בועטת לשוב ואם תבוכות ידלגה ועל כל כיוצ' בזה אין לחכם
אלא מה שעיניו רואות ונראה שאין להגיד לה כל מה שהיא מחוייבת לעשות בפעם אחת
ואיכא למיחש דילמא מסתפקא יסורין כולי האי וחלשא דעתה רק יש להגיד לה מה
שצריכה היא לעשות תוך ששה חדשים הראשונים ואם היא מקיימת כראוי לה אז לאחר
שלשה חדשים יש לה להגיד מה שצריכה לעשות וכן לאחר כל שלשה חדשים עד כלות
לה שנה תמימה: וחוזרני על דברי הראשונים שאין אנו יכולים להכביד עליה
בייסורין כדינה מטעם הידועים כי גדול עונה מנשוא שתים רעות עשתה זנתה תחת
בעלה בנדותה והולידה ממזר ואי לא זינתה אלא פעם אחת אפי' שלא בנידותה אפילו
שלא הולידה ממזר היה דינה לישב בקרח ושלג בכל יום ובימות החמה לפני זבובים כנ'
כמו שכתב רבי אלעזר בעל הרוקח ורבי יודא חסיד · ועל ששמשה בנידותה היה לה
להתענות לכל הפחות מ' יום אפילו לא עברה רק פעם אחת · וכתב הרמב"ן הבא על
נידה צריך להתענות שכ"ה ימים לבד שאר יסורין שכתבו ואם באנו לדון על כל עבירה
ועביר' אין אנו מספיקין · והנה אכתוב לך דעתי דקליטא כיון שהדבר מפורסם לכל יש לה
לפרט פשעיה ברבים כדכתיב מכסה פשעיו לא יצלח ובפ' יום הכפורים א"ר יודה זה
חטא הידוע ויש לה לילך בבית הכנסת הנשים ותתודה בפני כל הנשים ותאמר אמנם
אנכי חטאתי להשם ית' וכזאת עשיתי בושתי וגם נכלמתי והנני שב בתשוב' שלימה ובלשון
אשכנז וכן תעשה בב' קהילות או בג' כגון באולמ"א באויספורק בפפנה"יים במקו' שקלקלה
ותסיר כל עדייה מעליה ולא תתקשט בשום תכשיט ותתלבש בשחורי' כאבילה ולא תתכסה
בצעיף אלא בחתיכת סדין בלוי ושחור וסרבלה יהא מונח על ראשה כאבילה ולא תחגור
רק בחבל המצרי כדאשכחן גבי סוטה ובבית הכנסת תהא יושבת כאבילה רחוק מאחר
הנשים לא תהא שוכבת על מצע רק על דף או על הארץ רק כסת יהא תחת ראשה ויש
לה להתוודות בבכי ואנחה ולפרט חטאה שלשה פעמי' בכל יום פעם אחת אחר כל תפילה
כל זה יש לה להתנהג שנה תמימה לכל הפחות · יש לה להתענו' שכ"ה ימים רצופים ואין
לה לאכול בשר ולא לשתות יין כל ימי תעניתה ובתוך אותן שכ"ה ימי' ובשבתות ובימי' טובי'
ובר"ח וביומי ניסן אין לה להתענו' ומ"מ בתוך אותן ימים אין לה לשתות יין ולא לאכול בשר
רק בשבתות ובימים טובים תאכל מעט בשר ותשתה מעט יין · ובתוך אותן שכ"ה ימי' לא
תחוף ראשה רק פעם אחת בחדש ולא תרחץ רק לפני י"ט מעט · ובתוך ימי החורף תשב
ערומה כנגד רביע משעה בתוך מים קרים או בתוך השלג ב' פעמים בכל שבוע בשיני
ובחמישי ובקיץ יש לה לישב ערומ' בכה"ג לפני הזבובי' או הדבורי' או הפרעוש' ובתוך עשרת
ימי התשובה יש לה להתענו' ג' ימים וג' לילות רצופין וכן לאחר י' בטבת וכן בין י"ז בתמוז
לט' באב ובתוך שס"ה ימים צריכה היא להתרחק מן האנשים שלא לדבר עמהם רק צורך
גדול ושלא לראות באיש או בבגדיו ולאחר שס"ה ימים יש לה להתענות ב' שנים או ג' שיני

וחמישי

וחמישי ואין לה לאכול בשר ולשתות יין בליל אחר תענית' וצריכה היא להתרחק מן האנשי' כפי יכולתה כל ימיה וצריכה היא להתוודות כל יום ויום לאחר שבה ימים שתי שנים או ב' ותמעט עדייה ותכשיטיה כפי יכולתה כל ימיה וכל ימיה תבא בתשובה וביסורים כפי יכולתה : על"ל :

יג כל אשר לך שלו' אהובי מחותני הא"ר יודמן ששאלת מי שמת אביו או אמו אם מצוה להודיעו תוך ל' · במרדכי בשלהי הלכות שמחות כתב בהדיא דאין צריך להודיעו אפילו על אב ואם מ"מ כהגו להודיע לבנים הזכרים כדי שיתפללו כיון דאית ליה להמת נחת רוח בזה אבל לבנות אין מנהג בזה ולאחר שלשים צריך לקרוע כל בגדיו על אב ואם ואפילו לאחר י"ב חדש ואין שום חילוק בין איש לאשה · וכן איתא בתשובה במיימוני דאפילו לאחר י"ב חדש צריך לקרוע :

יד ופירעון הכתובה כיון שיש לכם מנהג שפירא א"כ אין להגבות לה אלא ו' מאות מטבע רינוס וכן הוא מנהג בכל מדינת רינוס והטעם משום דכתב בכתובה מאה ליטרין דכסף והליטרא דכסף הוא זקוק כסף והזקוק כסף היה שוה מתחילה ו' זהובי' ולא יותר עד עתה תוך ב' שנים שנפחתו מטבע הזהובי' ואינם טובים כמו מטבע הראשונים שוה הזקוק כסף יותר מו' זהובים ומ"מ לא ראיתי ולא שמעתי להגבות לאשה יותר מו' מאות ליטרין אבל אונגר"ים פשיטא דאין להגבות לה דא"כ היינו מגבים לה יותר ממאה זקוקים כסף ומטבע פלור"ין הוא מטבע היידילבערג ורשום על אותה מטבע חבצלת אחת והוא מטבע הישנות והן טובים מהמטבע החדשה ובשביל כך קורין פלור"ין בשביל שרשום עליו חבצלת שכן בלשון לעז קורין לפרח פ"לור ובלשון אשכנז בלומ"א :

טו אשה שנדרה להתענות בכל יום ולא הוציאה אלא י"ט בלבד בספר יורה דעה פליגי ביה רבוותא אם היא צריכה התרה או לא וראיתי מעשה ממורי מהר"י מולין נ"ע שהיה מצריך להתיר לה ונראה כיון דאיכא מרבותינו שאין מצרכי התרה אם כן כשמתירין לה בשלשה הדיוטות לא הוי כמו נדר שהותר מקצתו הותר כולו דהא לדידהו לא צריך התרה ואם בעלה אינו אצלה בעיר אה"נ מתירין לה ג' הדיוטות והכי איתה במרדכי פר' המדיר דחכם מתיר אע"פי שיש לה בעל וכן ראיתי מעשה ממורי ז"ל וה"מ שלא קיים לה הבעל אבל קיים לה הבעל אז אין לה התרה על פי חכם :

טז ומי שהוא רחוק מהלך ג' ימים ממקום שמת שם המת פשיטא דל' דיליה גם מתחילין מיום הקבורה דטעמא אי הוי שמע תוך ל' דצריך לנהוג אבילות היינו משום דשלשי' יום אכמכיכהו אקראי כדאית' בהלכות שמחות ומייתי לה מהירושלמי אבל לאחר שלשים יום כיון דכבר כלו השלשים אזלא מיניה כל דין אבל וכן מעשים בכל יום דשכיב איניש במדינה רחוקה ולא שמעתי פוצה פה ומצפצף להיות מונה אלא מיום הקבורה :

יז ועל האשה שצותה לבנותיה שלא ליטא הסרבל על ראשם הדעת מכרעת שהבנות יקיימו מה שציותה מידי דהוה אמי שצוה אל תספדוני מכבשי דשומעים לו כיון דהספדא יקרא דשכיבא הוא כדאמרינן פר' נגמר הדין וה"נ לאחר ל' עד

י״ב חדש לא הוי אלא משום יקרא של האם והאם שמחל׳ על כבודה כבודה מחול כדאמרי׳ פ״ק דקידושין אבל תוך ל׳ כיון דהשאר מתים נמי מתאבלים עליה׳ ואשמעינא אקרא ויעש לאביו אבל וגו׳ כדאיתא בירושלמי ומייתי לה בהלכות שמחות במרדכי לא נתברר לי אי הוי יקרא דחיי ואינו יכול למחות או יקרא דשכבא הוא ויכול למחול דהא ודאי דאבילות גופיה אינו יכול למחול דאם לא כן בטלי להו דיני אבילות׃

יח ועל קנקן שהריקו ממנו יין כשר ועדיין היה משקה טופח כדי להטפיח ומשכו יין מן החבית לתוכה היין שבחבית מות׳ דבמקום דאיכא הפסד מרובה מורינן כר״ת דנצוק אינו חיבור׳ מעשה במשפחה שלקחה קנקן שהיה בה יין כשר ומזגה מן החבית של שכר לאותה קנקן והתיר מהר״ר חיים היין והשכר כי לא שפכה מן היין לחוץ גם נצוק אינו חיבור ע״כ׃ ועוד דקיימא לן כר״ת ביין נסך דבטל בס׳ ולא גרע מאילו הוריקו הקנקן כולו בתוך החבי׳ דודאי היה בחבית יותר מס׳ נגד המשקה שברופני הקנקן׃ נאם הקטן יעקב ווילא׃

יט מאלוה רבה שלמא רבא לגברא רבא אהובי עמיתי מהו״ר פרץ יצ״ו על שאילתא ששאלת וז״ל על אודות ראובן שנפל למשכב וכאשר הרגיש דתקיף ליה עלמ׳ התחיל לצוות ולחלק נכסיו וקרא לאשתו וביקש אותה ליקח סך ידוע ולמחול על מותר כתובתה וכן עשתה בפני עדים ויחד אותם על ככה ואח״כ חילק נכסיו לאחיו ולגיסיו אחר כך בא גיסה בעל אחותה והודע לו את אשר עשתה והוליכה לחוץ ודבר עמה וחזרה ואמרה איני רוצה לקיים שום דבר ולא לעשו׳ שום דבר רק כאשר יאמר גיסי עכ״ל׃ תשובתא דמר אמינא אם הסך שביקש אותה ליקח נפיש מכתובה דאורייתא דהיינו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה אז מחילתה מחילה ולא שייך לומר נחת רוח עשתה לבעלה דלא אמרינן נחת רוח עשתה אלא היכא דזבן איהו נכסיה דידיה המשועבדים לה בכתובתה משום דאם אינה מסכמת לדעתו אית ליה קטטה בהדה ואמר לה נתת עיניך בגירושי׳ ובמיתה אבל על מחילת כתובתה אם אינה מתרצה לו לית ליה איבה מידי דהוה אהיכא שלקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש או היכא דזבנה איהי לדידיה נכסי מלוג דזבינה זבינא כדאיתא פרק חזקת הבתים וסוגיא דתלמודא בפר׳ החובל דאיתתא המוחלת כתובתה לבעלה מחילתה מחילה אינפשא כתובתה מכתובה דאורייתא ובפרק נערה שנתפתתה אמר רבא פשיטא לי מוכרת כתובתה בין לבעלה בין לאחרים יש לה כתובת בנין דיכרין מ״ט זוזי אנסבוה מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דיכרין מ״ט אחולי אחלתיה כו׳ אלמא דמחילתה הוי מחילה׳ וליכא למימר דשאני הכא כיון שהיה שכיב מרע לא רצתה להקניטו וליכא למימר בכה״ג נחת רוח׳ איברא לאו הכי הוא דגדול מזה איתא במרדכי פרק זה בורר וז״ל ונשאל לרבי אבי״ה על עסק אלמנה שציותה בשעת מיתה ליתן מנכסיה לבני קרובה ו׳ זקוקי׳ והבן שותק ועתה אחר מותה אומר שאמו לא נשבעת על כתובתה ומה ששתק שלא רצה להכעיסה והשיב כ״ל כיון שציותה בפניו ושתק הוי כאילו הודה שיש לה ו׳ זקוקי׳ בידה שאין לו חלק בהם עכ״ל׳ אלמא אפילו בשתיקה בעלמא אמרינן אודויי אודי ליה ולא אמרינן מה ששתק שלא רצה להקניט את אמו אע״פ שהוא חייב בכבודה מכ״ש הכא בנדון דידן דמחלה בפירוש ואין זה צריך פנים׳

וגם ליכא למימר כיון דהויא ש״מ לא היה דעתה למחול אלא שאם ימות והרי היא חוזרת בהמחילה קודם שמת וליכא למימר או׳ דנא דעתה כמו מתנת ש״מ כיון דלא הוי אלא לאחר מיתה מצי הדר במתנתו ליכא למימר הכי דשאני התם שהנכסים עדיין לא נפקו מרשותו דהא לא קנו שא לאחר מיתה ומשו׳ הכי מצי למיהדר ביה אבל הכא כיון דמחלה מעכשיו מחלה והוי כאלו הודית שקבלה כתובתה ממנו דמטעם זה מחילה אינה צריכה קניין כדאיתא במרדכי פרק קמא דסנהדרין וז״ל אלא ודאי האי מחילה בלא קניין וטעמא מאי משום דאמרינן דק בחושבניה ולא פש גביה מידיה והוי כאלו הודה שאינו חייב לו כלום ותו כיון דמחלה זכה מיד במה שבידו כדאיתא גמי התם במרדכי ובפרק יש נוחלין מייתי מתני׳ דפיאה וז״ל הכותב נכסיו לבניו וכותב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה כו׳ ומדקתני אבדה כתובתה משמע אבדה לגמרי מעכשיו והתם איירי בש״מ מדקבעי רבא בבריא היאך אלמא דמתני׳ איירי בש״מ : ומה שכתבתי כיון דמחלה הוי כאילו הודתה שקיבלה כתובתה פשיטא דתו לא מצי למיהדר ביה דהא אפי׳ ש״מ שהודה לא מצי למיהדר אפילו אם עמד והכי איתא באשירי פרק מי שמת גבי עובדא דאיסור גיורא ע״ש וכל מה שכתבתי דמחילתה מחילה היינו דווקא היכא דנשאר לה עדיין כתובה דאורייתא שלא מחלה עליו אבל היכא דמחלה לגמרי בזה איפליגו ביה רבותינו האחרונים במרדכי והג״ה באשירי פרק החובל איתא דמחילתה לא הוי מחילה וכן משמע בתוספות פרק החובל ובאשירי פרק נערה שנתפתתה ובפרק החובל איתא דמחילתה הוי מחילה ולא הוצרכתי להאריך בזה כי ידעתי שכל רז לא אנס לך ומה דפשיטא לידהוי מחילה היינו דווקא כתובתה ותוספת כתובתה דהיינו מה שכתוב בכתובה והוסיף לה מדיליה אבל נדונייתה דהיינו שכותבין בכתובות ודין נדונייא דהכנעלת ונבי אבוה לא הוי בכלל כתובתה ותוספת בכתמא אלא א״כ אמרה בפירוש אני מוחל על כל מה שכתוב בשטר כתובתי וכשייליה לעדים מאי דקאמרי ומתנת ש״מ אי מפקעת כתובה בפרק נערה שנתפתתה במרדכי כתב רבינו שמואל דמתנת שכיב מרע מפקעת שיעבוד כתובה ע״ש עכ״ל :

ב על אודות מחלוקת ריב וקטט אשר רבו עם הר׳ יעקב בר׳ שלמה ועם כלעתו בורלין בת ר׳ מאיר רבו דבריהם וארכו מספר ואני ורבותי יגעתו ודקדקנו להמציע ביניהם ולמצוא כד השוה ביניהם למען השלום ואחרי כי ראיתי כי לא מסתייעא מילתא בקשוני להעמידם על קו הדין ולמען לא יהיו אויבינו פלילים קבלתי ושמעתי הכנת טענתם ותביעותם זה על זה וקנו זה מזה בפני בעדי׳ למען יהיה שריר וקים לקיים מאמרי ולא ירהו זה את זה בגודא רבה רק כאשר אגזור כן יקום ולאלה באו לפני בעלי הריב הם וסיעתם והביעו את טענתם בפני ובפני פרנסי מנכבדי העיר ויען כי ראיתי במקצת הדברים גנאי לשני החלוקות לכתוב רובי תלונותם ותביעותם זה על זה ואין בהם יתרון בחרתי בקיצור ועל פי טענתם אמרתי אחוה דעי כאשר הראני הש״י בשכל ע״פ פסקי רבותינו אמת ודבריהם כפטיש יפוצץ סלע ועתה ירדתי ודקדקתי לעומקא דדינא כפי שכלי ויראה לי דין ונכון׳ תחילת דבר שעל פי תביעו׳ הרבי יעקב ומורשה שלו ועל פי תשובת מר׳ בורלין ומורשה שלה יראה לי וכן הדין במלתא דפסיקתא׳ תחילת דבר הבבעתי מרת בורלין בחומר איסר שמה שקובלת על בעלה וטוענת מאיס עלי ובאת

בטענה

בטענה ואינה רוצה להיות עמו בכפיפה ולא נתבררו וגם לא נתלבנו טענותם ע"כ קבלה
עליה בפני בחומר כי מה שהיא מקרבת בבעלה ומשרכת דרכיה עמו לא מחמת שום
עצת אביה ואמה ושום אדם ולא מחמת שום תרמית שתהא מכוונת להוצי' ממנו נדונייתה
רק שאין דעתה יפה עמו ואין דעתה סובלתו ולא ראיתי שום צד לכוף אותה להיות עמו
כאשר אמרו רבותינו וכו' ועתה דינה כמורדת כאשר אמרו רבותינו ע"ה מאחר כי כל מה
שהיא מוחזקת בנדונייתה ובכל מה שהכניסה עמה לחופה יש להחזיק בכל מה שהכניסה
עמה לחופה ר"ל נדונייתה חמישים זהובים תקח תכף בעין בשלימות וכל תכשיטיה אשר
הכניסה עמה לחופה העומדין בעין אשר נתן לה אביה וגם כל אשר עומד בעין מאשר
לה בשעת חופה וטבעת קידושין מפני שלא יאמרו וכו' אמנם כל המותר הנמצא בידה
או ביד אביה או ברשותה יתר על מה שהזכרתי לעי' תכשי' ומטלטלי' כסף ושוה כסף אשר
נתן לה בעלה מעולם העומד בעין וכל אשר ניתן לה מחמת אביו ומחמת קרוביה ובשעת
נישואי' או אח"כ וכן השבלונות אשר נתן לה בעלה או אביו וכל שבח אשר שבחו נכסים
יש להחזיר רק תטול נדונייא בעיניה ואשר ימצא בעין כאשר כתבתי לעיל, גם מוטל עליה
שלא לבזבז מנדונייתה ומאשר ישאר בידיה שלא ליתן מתנה רק תטול פרנסתה על הקרן
והשבח והבעל יורש אותה אשר ישאר אחר מותה גם משטר ירושה חצי חלק זכר ואשר
דבר גלוי ומפורסם שהוא בידה ובאלה זכות הבעל ישאר בתוקפו ובגבורתו ולא ימוט ואין
לגורלין הנז' כח לקורעו ולא לבטלו ולא למחול עליו כי באה זכות הבעל וידו תקיפה ויורש
כל זכותה, ומאחר שהיא מורדת וקבלה עליה הדין ואינה רוצה לחזור אליו ולדור תחתיו
ורוצה לשבת ולהתענג אין עוד לבעלה שום דין עליה ולא לכובשה בשום מיני כבישת
ויצאת באלה מתחת שבטו שלא לרדותה או לכוף אותה בשום מיני כפייה רק בדין ישראל
אם יולדו תביעות מכאן והלאה לר' יעקב הנ"ל וסיעתו להוסיף עוד בידי גוים עם כלעתו
ועם אביה וגם כן כלעתו ואביה מוזהרים על ידו גם כי מוזהרים ועומדים מהר סיני
באתי כמזכיר וכמזהיר, ולמען יהיה ביד שני החלוקות לראייה רשמתי אשר נראה אלי
בפסק דין אשר יולד בין החלוקות שום ספק בתוך הפסק אבאר להם ואברר הדברים
כאשר קנו זה מזה לקיים מאמרי למען ישכון שלום במחניהם ולא ירבו מחלוקת ביש':

נאם הקטן יעקב ווילא:

כא **שעתיך** תרמינך, כרכור ואיכך, כר ישרש מהר"ר אברהם יצ"ו על שאילה
דשאילנא על תקנת העיקול מטיבות' דמר אמינא דלאו נתפשט
התקנה בכל מקום דהא האשירי כתב פ' קמא דב"מ ובפ"ב דכתובות דתפיסה מהני למי
שיש לו טענת בריא על חבירו ואפילו שלא ברשות ב"ד ולא הזכיר מתקנת העיקול כלום
והאשירי הוא בתראה ואם היה נוהג בימיו תקנת העיקול היה כותבו וכן פרק הכותב
גבי ההיא איתתא דאיפקדו גבה מלוג' דשטרות ואפשר דר"ת לא תיקן אלא לבני צרפת
כמו שתיקן על נדוניית חתנים דלא תיקן אלא לבני צרפת כדמשמע במרדכי פרק נערה
וגדול מזה איתא במרדכי פרק הגוזל קמא מי שנשבע לחבירו ותפס האחר משלו יכול
לומר לשקר נשבעת ואני תופסו בשביל מה שנתחייבת לי דהדין עמו ומכ"ש דיכול לעכב
פקדון או הלואה ורבינו יואל ורבי רעגנספורק כתבו בפרק קמא דב"מ דכל מי שבידו

הן פקדון הן הלואה יכול לטעון עד כדי דמיהן ולא הזכירו מתקנת העיקול ומפתמא היו אחר ר״ת׳ אבל אומר אני הא דיכול לעכב פקדון או הלואה בשביל שום תביעה הייני דווקא בטענת מיגו אבל אם יש לאידך שטר או עדים או שום ראיה שאין לזה טענת מיגו אז אין יכול לעכב דנזקקין לתובע תחילה כדאיתא באשירי פרק הפרה ׳ ועוד סברא גדולה היא דאם לא כן איתרעו כוליה שטרידעלמא דכל מי שיש לו שטר על חבירו יטעון הלה יש לי עליך תביעות ואני רוצה לעכב ממונך בשביל אותה תביעה וא״כ הלה יאכל וחדי ולא שבקת חיי לכוליה עלמא ונעלת דלת בפני לווין דכל מי שנתחייב לחבירו אפילו בשטר ידחה אותו ויצטרך שכנגדו לעשות עמו פשרה וזה אין צריך פנים ׳ עוד אומר אני הא דאדם יכול לעכב פקדון או הלואה מטעם מיגו היינו דווקא כשיש לו על שכנגדו תביעות ממון אבל אם יש לו שאר תביעות שאינם של דברים בעלמא או בכה״ג שאינם תביעות ממון אז אינו יכול לעכב אפי׳ מיגו לית ליה דהא איכא מרבוותא במרדכי פ׳קמא דב״מ דאמרי דלא אמ׳ מיגו מממון לממון וכן איתא בהג״הה באשירי וכן כתבו התוספו׳ ואפילו לרבי׳ יואל ושאר רבותי׳ שכתבו דאמ׳ מיגו מממון לממון מ״מ מממון לדברים לא אמרינן מגו דאיכא למימר דלא פליגי כולי האי׳ ועוד איפליגי אפילו מממון לדברי׳ א״כ לאשמועינן מממון לדברים דאמ׳ מיגו וכ״ש מממון לממון׳ ועל קניין חליפי׳ על קרקעות אם יכול לחזור קודם שיכתבו השטר חזי מר מה שכתבתי למהר״ן ותנוח דעתך שהנחת דעתי׳ כ״אס הקט יעקב ווילא:

כב **רחמנא** יפים חייכון טובייכי דחכימי הח״ר זימלן שי׳ ותרי דעימי׳ הה״ר יודא והה״ר משה שי׳ אע״פ שלא הגעתי למידה זו למידן דינא מ״מ בשביל השלום אודיעכם ע״ד ׳ כ״ל דהדין עם שמעון ואין בטענת לאה ממש ואפילו למיחש לא חיישינן דאפילו שמעון מודה לדבריה אפ״ה לא פשע מידי דמה שהיא טוענת שפעם אחת מצאה כתם בחלוקה ומחמת זה לא רצתה לטבול ושמעון בעלה צוה לה לטבול אפילו אי קושטא קאמרה מ״מ דייניגן ליה דדינא קאמר דשמא האמת היה כך שלא היתה מקולקלת מחמת אותו כתם דבכ״ה תמים תולין להקל ושמא ידע שמעון שאותו כתם היה מהנהו שאמרו חכמים דתולין ואחזוקי איכים ברשיעי לא מחזקינן׳ ועל מה שהיא טוענת וז״ל עתה מקרוב ליל ז׳אחר טבילתה תחילת הלילה הרגישה בעצמה כאב בבני מעיי׳ ואמרה לבעלה ולאביה הנה אנכי ירא לשכוי ווסת כאשר אין לה ווסת קבוע ואז התחיל בעלה ואמ׳ הנני מבין שמאת אביך הו׳ כל זאת להרחיקך ממני כו׳ע״ד וא״ח״כ בא שיה אביה ואמר בתי אבקשך שתשכב אצלו למען לא יתלה הסירחון בי וכך שכב אצלה בלילה ההוא ויהי בבקר והנה בדקה ומצאה סדין מלוכלך כתמים כו׳ עכ״ל גם בזו נראה דחף שמעון מפשע אף לפי דבריה ואדרבה היא פשעה ועוכה גדול מנשוא כי מי ביקש זאת מידה ששכבה אצלו אם בשביל שאמר לה שמעון בעלה מאת אביך היתה זאת להרחיקך ממני כו׳ הלא מעולם לא אמר לה להתקרב אצלו אם הוא חושד אביה שהיה מסיתה מ״מ לא אסיק אדעתיה להכניס עצמו בספק איסורא וכיון שמעצמה באתה ושכבה אצלו ודאי אסיק אדעתיה דקושטא קאמר להו שאביה אלפה שיקרא וגדול מזה איתא פ״ב דכתובות דבעי מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו ופשיט ליה

דאם כונה אתמלא לדבריה נאמנת וכ"ש בנדון זה שמעולם לא אמרה לו טמאה אני והיא באתה מעצמה ושכנה אצלו דהוה, לאסוקי אדעתיה ולתלו' הסרחון באביה דאל"כ לא היתה מתקרבת אצלו ולפי דברים היא עצמה נתנה אצבע בין שיניה וצריכה היא תשובה בתעניות ובבכי ובתחנונים אולי יש תקוה, ואפילו בלא הני טעמי דלעיל כיון שהוא טוען להד"מ אין להאמינה דתנן פרק בתרא דנדרים חזרו לומר האומרת טמאה אני לך אינה נאמנת דחיישינן שמא נתנה עיניה באחר והכי נמי הכא דאיכא למיחש להכי ואין לחלק ולומר שאני התם דאין הבעל מכיר בשקרה אבל הכא כיון שהבעל מכיר בשקרה אינה מעיזה כדאמ' התם רב המנונא האומרת לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה וקיימא לן כרב המנונא דהא פסק מהר"ם במרדכי שילהי קידושין הטוע' על בעלה ישען על ביתו ולא יעמוד דאינה נאמנת בדורות הללו שהנשים פרוצות וחיישינן שמא נתנה עיניה באחר וכ"ש הכא דאית ליה קטטה עם חמיו ומוכח מילתא דאבת שהוא מסית אותה וכתב מהר"ם היכ' שאביה ואמה מסיתין לא דיינינן לה דינא דמורדת ומפקינן מינה אפלו מה שתפסה מנכסי צאן ברזל שהכניסה לו עיין במרדכי ובהג"ה במיימוני,

מסקנא דמילתא מותר המעות שביד הנאמן ינתנו לו כיון שאין ממש בדבריה והיא באת' עליו בעקיפין ממשמע ליתנא דשטר פשרה ואם דעתה לחזור ולהתקרב אצלו ולהיות עמו יתנהג כהילכות גוברין וכמשפט הבנות יעשה לה בכל מילי לסמוך על דיבורה בכל שאר נשים כשירות ואם עומדת במורדה אין לחוש לדבריה ולא מפיה אנו חיין אלא המעות שביד הנאמן ינתן לו ואפילו אם היא חוזרת אליו מ"מ ינתן לו לבדו ומ"מ תמכו הדין שלא יעקים ויקח המעות ויוציאה מביתו ועל זה נאמר תן לחכם ויחכם וגומ':

נאם הקטן יעקב ווילא:

כג שלומך ישגא לעלם אהובי מחותני מהר"ר זלמן שי' על השאילה דשאילנא על הגט אם צריך להזכיר שם כינוי של אבי המגרש ולכתוב פלוני בן פלוני המכונ' פלוני נר' לי דאין חילוק בין המגרש גופיה ובין אביו דכמו דנהגו לכתוב שם הכינוי אמגרש כן יש לכתוב אאביו אם יש לו שם כינוי דמאי שנא אף על גב דבמיימוני ובסמ"ק ובטור ובאשירי ובמרדכי לא הזכירו ולא כתבו בטופסי גיטין שלהן אלא פלוני המכונ' פלוני ולא כתבו המכונה על אביו אטו כי רוכלא כו' רק עיקר כוונתם במה שכתבו המכונה אהמגרש להודיע שצריך לכותבו לכתחילה המכונה וממילא ידעינן דה"ה אאביו דמ"מ דאין שום סברא לחלק ביניהם וכן יש בידי טופס של גט שנתן הגאון מורי מהר"י מולין ז"ל וכתב בו שם כינוי אאבי המגרש וז"ל אנא יעקב המכונה יעקל בן שמוא' המכונה זיסוף וכן ראיתי שפעם אחת נכתב גט ולא היה כתוב בו שם כינוי של אבי המגרש ולא רצה מהר"י ז"ל ליתן אותו והוצרך לכתוב גט אחר ובאותו גט לא היה שם כינוי להמגרש ומ"מ מנ"ל אם כתב שם העיקר וכתב בו חניכ' דהגט כשר חדא דלא גרע מחניכתו וחניכתה דהיינו שם המשפחה כדאיתא במרדכי פ' כל הגט דאפילו לכתחילה יש לגרש בו אע"ג דכתב האשירי דלכתחילה צריך השמות היינו דווק' היכ' דלא כת' שם העיקר בגט אבל היכא דכתב שם העיקר בגט שגי ע"ש, והיכא שיש לו שם כינוי בלשון אשכנז כגון יקותיאל וקורין אותו זוסקי"נט אז הוי יקותיאל עיקר השם מדנהגינן לכתוב יקותיאל

המכונה

המכונה זוסקינט אם כן ז"ל דיקותיא"ל הוא העיקר ועוד כיון דכתוב בו וכל שום וחניכא א"כ לית דין ולית דיין דכשר דהא משום הכי תיקנו הה"ג לכתוב וכל שום וחניכא אם יש לו שם כינוי שיהא כשר אפילו אם לא כתב הכינוי וכן משמע באשירי דמש"ה תיקנו חכמים וכל שים וחניכה וז"ל והעולם נוהגין כה"ג לפי שנהגו הגוי' באשכנז שקורין ליודים בחניכא הקרובה ללשון עברי ואין ראוי לכתוב על אותו חניכה דמתקרי לכך נהגו לכתוב וכל שום וחניכה שמלה זו כוללת הכל עכ"ל אלמא דמשמע להדיא דמש"ה תקנו והא דנהגו לכתוב המכונה וגם כותבין וכל שום וחניכה היינו משום שופרי דשטרי לאפוקי מידי כולהו ספיקי כמו שנהגו לכתוב וכל שום וחניכה אע"ג דאין לו שום שם חניכה וכן במה שנהג ר"ת לכתוב בגט הרי את מותרת לכל אדם אע"ג שהקדמונים לא נהגו כך כדאיתא בתוס' בפרק כל הגט ומ"מ כ"ל דלכתחילה יש לכתוב שם כינוי של אביו כדפי' לעיל אבל אם הגיע כבר הגט ליד האשה כ"ל דגט כשר הוא ואין ליתן לה גט אחר דכיון דמה שנהגו לכתו' המכונה וגם כותבין וכל שום וחניכה אינו אלא משום שופרי דשטרי כ"ל דלא עדיף האי מנהגא מגט ישן דאמרו חכמים דלכתחילה לא תתגרש בו והא"א' בפרק המגרש דלכתחילה תינשא ויש רבותי' שפוסקים הכי וכן משמע מלשון התוס' דתינשא לכתחילה פרק כל הגט וכן הא דאמ' פ"ב דגיטין אמתני' אין כותבין במחובר לקרקע דקמפרשי אמוראי למתני' אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף כתבו לטופס וחתמו וכתנו לה כשר כו' ע"ש אע"ג דאסרו חכמים לכתחילה אה"כ כשר הוא בדיעבד ואין צריך לכתוב גט אחר ומכ"ש הכא דלא מצינו שתיקנו חכמים לכתוב שם הכינוי כשכותבים וכל שום וחניכה אלא רק מנהג בעלמ' הוא למה לנו לבדות מלבינו ולהצריך לה גט אחר : עכ"ל :

כד הוצק חן בשפתותיך' חוכה יפוצו מעיינותיך' עפעפיך ישירו לעומתיך' אהו' עמוד הימיני מה"ר דוד ש"י על עובדא דהאי ינוקא שכתב מר וז"ל מקצת עירו רוצים לפוסלו מכהונתו אף על פי שהורתו ולידתו בקדושה ונימול בב"ה בחזקת כשרות כי אומרים שאמו היתה פרוצה ביותר עכ"ל, חזי מר ודאי בהא לא מסתפיקנא שיהא כאן חשש ממזרות אפילו היתה אמו פרוצה ביותר לפי שרוב בעילות אחר הבעל וכן משמע באשירי פרק החולץ וכן משמע ליסנא דמהר"ם פרק ט"ו דהילכות ביאות אסורות ובמרדכי פרק אלמנה לכ"ג והא דאמ' אם היתה פרוצה ביותר חוששי' אף לבתה היינו לכהונ' ועיין במה שכתבתי אשתקד בעובד' דבתו של זוכ"לין ובההוא כת' תמצ' כתוב פסק זה מבואר בכל הסדרים אבל מטיבותא דמר מסופק לי להכשירו לכהונה אם היה הקול קודם שנתעברה אפילו לא היתה פרוצה ביותר רק שהיו הכל מרננין עליה ויצא הקול שהיא מזנה דבסוטה פרק ארוסה איתא תני רב תחליפא בר מערבא קמי' דר' אבהו אשה מזנה בניה כשרים דרוב בעילו' אחר הבעל מדקאמר טעמ' דרוב בעילות אחר הבעל משמע אי לאו האי טעמא חוששין אף לבתה והכא בהאי עובדא לא מהני טעמא דכיון דאשת כהן היא אם איתא שזינתה קודם שנתעברה האי ינוקא הוי זונה ואסורה לכהן אפילו זינתה באונס וכשחזר ובא עליה הכהן נעשה חללה והבן חלל כדתנן פרק י' יוחסין איזהו חלל כל שנולד מן הפסולים ומפרש רב יודא מן הפסולים לכהונה ' ואם כפסק לומ' הא דמפרש רב תחליפא משו' דרוב בעילו' אחר הבעל היינו היכא דודאי זינתה

אבל אם ליכא אלא קלא בעלמא אז לא צריכנא להאי טעמא הא לית דאפי׳ אם ליכא אלא קלא בעלמא שזינתה והכל מרננים אחריה אפ״ה אי לאו טעמא דרוב בעילות אחר הבעל הויא כאן ספק ממזרות וכן משמע במיימוני פרק ט״ו דהילכות ביאות אסורות וז״ל אשת איש שיצא עליה קול שהיא מזנה והכל מרננין אחריה אין חוששין לבניה שמא ממזרי׳ הם דרוב בעילות אחר הבעל עכ״ל אלמא אפילו ליכא אלא קלא בעלמא אי לאו טעמא דרוב בעילו׳ כו׳ הוינן חוששין לממזרות ובנדון דידן לא מהני טעמא דרוב בעילות כו׳ וליכא למימ׳ אפי׳ אי זינתה קוד׳ שנתעברה לא הויא חללה בביאתו דלא הויא מן הפסולים לכהונה דהא אפי׳ אי היה בעלה ישראל היתה אסורה לו וא״כ לא הויא חללה בביאתו דלא הויא מן הפסולים לכהונה ואם כפסך לומר כן יש לי להשיב א״כ הוי רצון עדיף מהיכ׳ שזינתה באונס דהא אי זינתה באונס היא אסורה לכהונה כדאיתא פרק הבא על יבמתו אמר רבא אשת ישראל שנאנסה אע״פ שמותרת לבעלה אסורה לכהונה כו׳ וא״כ היכא שזינתה באונס והדר בא עליה עשאה חללה ואי אמרת היכא שזינתה ברצון והדר בא עליה בעלה כהן לא עשאה חללה א״כ מגרע גרע אונס מרצון ועוד בלא האי טעמא רצון נמי איכא פסול כהונ׳ כגו׳ אי מיית האי גברא אסורה לכהן כיון שנבעלה לפסול לה. ומר כיון שהתחלת בדבר מרויק ודרוש וחקור בהנהו איכשי בני עירו שאומרים שאמו היתה פרוצה ביותר ובתר הכי נתיישב בדבר: עכ״ל. כאס הקטן יעקב ווילא:

כה תרמינך שעתיך אהובי ידידי שאירי מהר״ר ליווא שי׳ חזי מר הך תשוב׳ מצאתי בתשובת של מהר״א ז״ והאי מעשה הוי כעין עובדא דידן וגם שמעתי מה״חר וייבלאן ה״ר שמעשה כזה היה באוסטרייך ולא היה כח ביד חכמי הדור להתירה ע״י בדיקה עם שני הנקבים כמו שמפורש בהשאלה ואותה האשה היתה יושבת אצל בעלה עגונה יותר משתי שנים אבל גופא דעובדא לא ידענא ואשתקד כשהיה מהר״ן מא״גרא בנורנבערג שאל וייב״לין בוזיל על אשתו שהיתה משתנת דם כעובדא דידן ומה״רז כהן הראה לנו תשובה שכתב הגאון מה״רי מולין ז״ל על מעשה כה״ג והתיר ודקדקנו באותה תשובה והתרנו האשה לבעלה ונאמנה שכחתי באיזה דרך שהתיר הגאו׳ מהר״י מולין ז״ל וזאת עשו שלחו לנוריבע רג למה״רז כהן ותבקשו ממנו שישלח לכם העתקה מתשובת מה״רי מולין ז״ל. ואנא הפעוט חדל אישים זעירא דחבריא דקדקתי בשריותא דההיא איתתא ואי לאו דמסתפינא מחברייא אמינא לדקדק ולמצוא היתר להאשה בכה״ג בשעה שהמי רגלים מצערות אותה אז תבדוק עצמה קודם הטלת מים במוך לבן ולאחר הבדיקה תשים המוך בעומק לתוך בית הרחם למעלה מנקב שיוצאין ממנו מי רגלים ולאח״כ תטיל מי רגלים ואז אם המי רגלים מצערות אותה בשעה שהם יוצאין מן הנקב ונמצא דם בתוך הכפל והמוך שהכניסה באותה מקום הוא נקי אז אין לספקק דודאי בא עם השתן ולא בא מן המקור דאי בא מן המקור דרך בית הרחם הוה לה למצוא על המוך ועל כרחי׳ האמת כך דאיכא ב׳ נקבים האחד שיוצא ממנו השתן והוא למטה סמוך ליציאתם והאחר שיוצא ממנו דם נידות הוא למעלה בעומק הרבה כדאמרי׳ פרק יוצא דופן הי נינהו בית החיצון ומפרש רב יודא מקום ששמש דש אלמא אפילו בית החיצון הוא בעומק כמו שיעור השמש והחדר לפנים הימנה וכ״ל דעדיף האי מאשה שיש

לה

לא מכה באותה מקום כיון שמצערת בשעת הטלת מים מוכח מילתא שבא הדם עם המי רגלים ממקום מי רגלים וכיון דודאי בא ממקום מי רגלים למה לנו לתלות לחומר' ולומר שבא גם כן מן המקור הוי כאן ספק וודאי דאין ספק מוציא מידי ודאי אפילו לחומרא כדאמ' גבי טבל ועלה בפ"ק דחולין דאי לאו דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו הוינן מטהרין לגברא מהאי טעמא וכן רב חסדא מכשיר מהאי טעמ' ואפילו רב הונא דמטריף היינו משום שהעמד בהמה על חזקתה ובפרק האשה שעשתה ברכים מייתי התם טובא דתלינן לקולא במידי דשכיח כגון מעוברת בשאינה מעוברת זקינה בילדה וטובא דמייתי התם בכה"ג דתלינן לקולא אלמא דמהדרי רבנן למיתלי להקל במאי דאפשר ומכ"ש בעובדא דידן דאיכא כמה מילתא דמוכח דלא בא מן המקור ודוחק הוא לומר ולחלק דהתם איירי דלא הרגישה מידי ומשום הכי תלינן כיון דלא הרגישה לא הוי אלא דרבנן כדדרשינן בבשרה עד שתרגיש בבשרה דטמא ה"נ דהרגישה לא הוי הרגשת דם המקור דודאי דבר זה מצערת אותה בענין אחר ממה שמצערת אותה דם המקור ולא מיקרי האי הרגשת בשרה דהרגשת מי רגלים הוא ולא הרגשת דם נידות ועוד אם בשעה שהיא משתנת דם אז ג"כ היא משתנת חול אז מוכח מילתא דחול הוא הגורם הדם ׳ ועוד ראייה גדולה היה הפעולה עם הירק שנסתם המקור אפילו בשעת ווסתה והאי דם לא נסתם ואפשר דבכה"ג אפי' רבי מאיר מודה דלא פליגי רבי מאיר ורבי יוסי אלא באשה בעלמא אבל בכה"ג מודה דהא ביושבת מודה רבי מאיר והיינו משום דמסתבר טפי למיתלי במי רגלים וגם רבותא דמפרשי דהויא טמאה משום כתם על עוברא כה"ג לא אמרינן ׳ מסקנא דמילתא בהא שלקנא דיש לה להאי איתתא להשים מוך בעומק באותו מקום למעלה מן הנקב שיוצא ממנו השתן ואז תטיל מים אם המי רגלים מצערות אותה מעט שהם יוצאות ונמצא דם בתוך מי רגלים ולא באותו מקום וגם המוך הוא לבן ונקי כבתחילה וגם נמצא חול בתוך מי רגלים אז פשיטא לי דהאי איתתא שריא לבעלה ואינה צריכה לבדוק יותר רק פעם אחת דכל לבעלה לא בעיא בדיקה ואיפשר דאפילו מהר"א ח"ז שאסר כמו שכתב בתשובתו שאמ' היינו דווקא שאינה מצערת בשעה שיוצאות מי רגלים רק קודם לכן מצערה דאיכא לספוקי דילמא הדור מי רגלים למקור קודם שיצאו אבל בנדון דידן כיון שיש לה צער בשעת שהמים יוצאים ממנה מוכח מילתא דהשתא הוא דאתיא דם מחמת אותו צער ׳ ועוד כיון שהחול יוצא ממנה מוכח מילת' דחול הוא הגורם וכמה מילתא תמוה אית לי בדברי מהר"א חדא שכתב ז"ל ומן הנקבים שכתבת לא שמעתי כו' מילתא דפשיטא דאיכא תרי נקבים כמו שכתבתי וכל אשה חכמת לב יודעת זה ׳ ועוד מה שכתב ז"ל ואיני מבין מה הוצר' לאשמועינן מדם היוצא עם הרעי והלא עם המי רגלים טהור לרבי יוסי בין יושבת בין עומדת עכ"ל ׳ תמיה על דבריו דדילמ' לרבותא דרבי מאיר נקט' ועוד שכתב ז"ל בשנעצרים המים קודם שיצאו חוץ לנקב שיוצאי' ממנו אז מחמת חולי או כשנעצרת אשה את עצמה כו' ואם כדבריו הוא כשעוצרת אשה עצמה שאז חוזרין המים בפנים למקור אם כן אין לדבר סוף דאי אפשר לאשה שמשתנת מיד כשמרגשת המי רגלים ואי איכא למיחש לדבר זה א"כ אפילו יושבת אמאי מטהר רבי יוסי דאיכא למיחש דילמא נעצרו המים קודם שיצאו ׳ ומ"ש מר מתשובה במייטוכי ויהב מר

הדעתים

אדעתיה לבודקה בשפופרת פשיטא דאין לבודקה בשפופרת דמה עניין שפופרת לגבי
האי מילתא בשלמא גבי ראתה מחמת תשמיש איכא שפיר לבדוק בשפופרת דדמיא לגמרי
להאי מילתא אבל מה שייך הכא לבדוק שפופרת הא לא אתא דם אלא עם המי רגלים
ואם באנו לבודקה יש לבודקה כמו שפירשתי לעיל · ומה שכתב הרא"בד והרמ"בן שיש
לאסור מכח חומרא דרבי זירא כדיי הוא האשירי לסמוך עליו בשעת הדחק · ועל הנשי'
שאומרות שכבר התירו רבותינו ז"ל כ"ל שאין לסמוך עליהן חדא כמו שכתבת שאין מתיין
לב לדקדק באיזה דרך שהתירו · ועוד הא את' בפרק קמ' דפסחים אבדיקת חמץ הימנוה
רבנן בדרבנן ופירשו שם התוס' והסמ"ג דווקא בדרבנן אבל בדאורייתא לא מהימני ואין
לחלק ולומר היינו דווקא במילתא דאית ביה טורח כמו בדיקת חמץ דהא משמע שם
בתוספות דבאיסור דאורייתא לא מהימני היכא דאין בידיהם ואפילו היכא דליכא טורח
דמפרשים דנאמנין לומר עד כאן תחום שבת משום דתחומין דרבנן משמע אי הוי
דאורייתא לא מהימני אע"ג דלית ביה טורח · והא דנאמנים לומר כזה התיר לי רבי שמא
היינו דווקא לעצמה דלעניין נידות נאמנת על עצמה כדדרשינן וספר' לה לעצמה · ומה
שכתב מר וז"ל וראוי לומר דקבעה לה וסתה כו' ודאי אי אתיא דם מן המקור איכא
למימר הכי אבל האי דם לא אתיא מן המקור רק ממקום השתן וקרו. הדבר בעיני בלא
כל הני טעמי שכתבתי כיון שאומרת האשה שמרגשת בעצמה שלא בא הדם מן המקור
רק מן הכרדים ממקום השתן דנאמנת · וגדול מזה מייתי עובדא בספר אבי"ה וז"ל על
תינוק שבעק במעי אמו ולא היתה מקשה ומשמשה והרגישה שראש הוולד מונח בחדר
ולא הוציאו חוץ לפרוזדור ולאחר כן ביום ג' נולד הולד ופסק דמונין מיום הלידה ולא מיום
הכויתה אע"ג דאמרינן פרק יוצא דופן היכא דבעק מונין מאותו יום דודאי הוציא ראשו
חוץ לפרוזדור אפילו רוב פעמים הוי בכך היינו דהאם אינה סותרת אבל היכא דהאם
סותרת נאמנת כי הכא דאם איתא דהוציא הרגישה והתם לא הרגישה משום דטרידא
בצערה אבל היכא דאינה מקשה אינה טרידא אם אינה הרגשה עכ"ל אלמא שפירש
ראבי"ה דאפשר לאשה להיות מרגשת בעצמה אם הוציא חוץ לפרוזדור או לא אף על גב
דתלמודא סתמא קאמר פרק יוצא דופן דאי אפשר למבוח אלא אם כן הוציא ראשו חוץ
לפרוזדור מ"מ חילק מסברא דנפשיה והכ' שמא גם אשה נאמנת כשאומר' שודאי לה דהאי
דם לא קאתי ממקום שבא דם נידות ולא אשכחן בשום דוכתא בתלמודא בהדיא שאינה
נאמנת לומר דלא אתי' מן המקור על מעשה כי האי : נאם הקטן יעקב ווייל :

כו ליחרב ביתך וליתב אושפיזך ולבלבל פתורך אביר הרועים מהר"ר יוסיל
יצ"ו על השאילה דשאילנא קדמנא על ההיא איתתא שציוותה
ליתן מעות לעניי העיר לקבצה בכל שבוע כך וכך כו' · מתיבותא דמר אמינא דאין כח ביד
הקהל לשנות וליתן מעות לעניי בחורים הבאים ממקומות אחרים אלא כאשר ציוותה
יקום דבכבר זכו עניי העיר ואפילו גר"ת דמתיר לשנות קופה של צדקה אפילו לדבר הרשות
מ"מ בהא מודה דאי גבו לעני זה דאין ליתן לעני אחר · וכן כתב האשירי לסתור פירוש
רבי יוסף הלוי דמביא ראייה דאין לשנות אלא לדבר שהוא צורך עניים מהא דתנן במסכת
שקלים מותר עניים לעניים מותר עני לאותו עני כו' · ועל זה כתב האשירי וז"ל או שבאו

עניים

עניים הרבה דומיא דשבויים ובהא הוא דאמרינן מה שגבו לשם דאין לשנות לעניים אחרים ע"ש וסיים האשירי דפסק כר"ת וא"ה סבר מה שגבו לעני זה דאין לשנות לעני אחר וכן כתב היורה דיעה דאם באו עניים הרבה וגבו לשם דאין לשנות לעניים אחרים אפילו לר"ת ע"ש : ובעובדא דידן כיון דהאשה מיקץ קיץ להו ליתן להם בכל שבוע קצבא כבר זכו בהם עניי העיר והוי כאילו בא הממון לידם וראיה משילהי החובל בההוא ארנקי של צדקה דאפקיד רב יוסף גביה ההוא גברא פשע ביה אתו גנבי וגנבוה אתא לקמיה דרבינא חייביה א"ל אביי והא תני לשמור ולא לחלק לעניי' אמר ליה שאני עניי דפומבדיתא דמיקץ קיץ להו ופירש האשירי והוי כאלו הפקיד כל אחד שלו בידו אלמא כל היכא דמיקץ קיץ דאין לשנות דאם לא כן אפילו היכא דקיץ להו קרינא ביה לשמור ולא לחלק לעניים כיון דיש רשות לשנות ואמאי הוי כאילו הפקיד כל אחד שלו ׳ ומה שכתבת שיש לנו למיזל בתר אומדנא דאי הוו אומרים להאשה דתלמוד תורה עדיף הוה עבדא מה שייך אומדנא הא כבר זכו ביה עניים כדפי' לעיל ׳ ועוד הגע עצמך לפי סברתך שכתבת דאי ידעה ההיא איתתא דתלמוד תורה עדיף יהבא לת"ת א"כ כל הנותן צדקה אמאי היכי נותן לת"ת אלא ודאי לית בזה אומדנא ׳ ועוד אפילו אם היתה נותנת לת"ת דילמא לא היתה נותנת אלא לעניי מתא וילמדו תורה ׳ ועוד מאן לימא לן דת"ת עדיף לעניי עיר אחרת ׳ דילמא עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת אפילו לתלמוד תורה ואם נפשך לומר ולהשיב אהא שכתבתי מפרק החובל דילמא שאני התם דמיקץ קיץ כמה שיש ליתן לכל אחד ואחד ומשום הכי הוי כאילו זכה כל אחד בחלקו אבל הכא בנדון דידן לא פירשה האשה כמה שיש ליתן לכל עני אלא כוונתה לפי דעת הקהל להרבות או למעט ׳ מ"מ נראה דאין לחלק כיון שכיות' לעניי העיר כבר זכו וכן משמע מלשון הר"מבם פ"ה דהלכות שומרים וז"ל בד"א שאין זה הממון המופקד לעניי מקום זה או לשבויין אילו אבל אם היה אומר לעניי' אילו או לשבויים אילו הרי הן קנוי' להם והרי ממון שיש להם תובעי' עכ"ל הרי כתב להדיא שהם קנויין להם אע"פ שאין לכל אחד קצבתו רק שהוא לעניי מקום זה ׳ ומה שאמר העד שאמרה האשה או לתלמוד תורה נ"ל דלא מהימן נגד השטר דחתומים עליו תרי שהרי ועוד דילמא דעתה הוי לת"ת לעניי מתא דמצוה גדולה יותר מעיר אחרת ועוד דהא עיקר הנתינה שיה מתחילה לעניי מתא משתמא כשאמרה או לת"ת ג"כ היתה כוונתה כך ׳ ויהא שלמא למר ולתורתו העתקתי אות באות : עכ"ל :

מאלוה רבה שלמא רבה ׳ לגברא רבה ׳ טובייני דחכימי מהר"ר ישראל יצ"ו נ"ל דהאי גיטא מעליא הוא בלי גימגום ואפי' לעז ליכ' דלא מיקרי אח תוכו' בכה"ג כיון שקודם שמחק הרצועה לא הית' ב' גמורה ולאחר שמחק הרצועה עשה ב' גמורה מתנה אם כן הוי שינוי השם ושינוי מעשה דמתחילה לא היה עליו שם ב' ומעשה דידיה שויה ובשינויי השם ושינוי מעשה מהני לשוייה אות זכר לדבר דכה"ג מהני למקני אפי' גבי גזילה כדאית' פרק הגוזל קמא ובפ' מרובה והוי שינוי שאינו חוזר מידי דהוי אזוזי חדתי ועבדינהו שחמי דקנה משום דלא אפשר למיהדר למיעבדינהו חדתי דמידע ידעי שיחמייהו ה"נ לא אפשר למחוק ולעשות כבראשונה קודם שעשה ב' גמורה דאם ימחוק ניכר המחק ועוד כיון דכבר לא היתה ב' גמורה וכתמא היתה

צורת

צורתה כמו ג"ן ועשה מן הג"ן ב' איכא למימר פנים חדשו' באו לכאן וכה"ג מהני אפי' לטהר כלי שנטמא כדאיתא בפרק אילו עוברין ופרק עושין פסין דתנן כל כלי בעלי בתי' שיעורן ברימוני' ובעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית עד שהשלימו למוציא רימון כו' עד פנים חדשות באו לכאן וטהור ופשט מיניה קרפף שלא הוקף לדירה ופרץ אמה וגדרה ופרץ אמה וגדרה עד שהשלימו ליותר מעשרה דהוי פנים חדשות באו לכאן והוי כאילו הוקף הכל לדירה ואף על גב דלא ניקב כמוציא רימון בפעם אחת וכן גבי מחיצה לא איפרוץ יותר מעשר' בפעם אחת של' הטעם מטע' פני' חדשות אמא דמהני פנים חדשות לטהר ולעשות מחיצה ואף על גב דלא איעתני השם ומכ"ש בנדון דידן דאיסתלק מעשה ראשון ואיעתני השם ואיכא פנים חדשו' · עוד אומר אני הא דחק תוכות פסול הני מילי שלא עשה מעשה בגוף האות רק על ידי תוכות אבל אם עשה מעשה בגוף האות לבתר דחק תוכות כמו בעובדא דידן אין לפוסלו וכן משמע מלשון היורה דיעה וז"ל מ"ם פתוחה שנדבק פתיחתה וסתמה אין מועיל לגרור ולפותחה כיון שאינו עושה מעשה בגוף האות הנשארת אלא גורר הסתומה ובזה נעשית האות הוה ליה כחק תוכות עכ"ל ומדכתב שאינו עושה מעשה בגוף האות הנשארת משמע הא עשה מעשה בגוף האות הנשארת לא מפסיל מטעם חק תוכות והכא בנדון דידן הרי עשה מעשה בגוף האות הנשארת לאחר המחיקה וכשר וז"ל הסמ"ג שמאחר שאין האות שמה עליה של' ע"י מחיקת הטיפה זה קרוי חק תוכות ופסול עכ"ל · משמע שאם קרוי אות שלא ע"י מחיקה לבד כגון בנדון דידן לא פסלינן ליה משום חק תוכות וסברא גדולה היא בלא שום ראיה ונראה דטעמי דידי דלעיל מספיקין להכשיר אפילו לכתחילה ואם כפסך לומר כיון דהוי צורתה כמו כ' לאחר המחיקה אין לה תקנה ולעשות ב' מידי דהוה אהיכא שכתב וכרי פטרית שאסר הרא"ש בתשובה לתקנה ולעשות מן הי"וד וי"ו יש להשיב דהתם שאני כיון שנגמר כל הגט בפסול אין לחזור ולתקנו מידי דהוה אכתבו אתכאי דפסול ואפילו על פה קודם התורף לרבא ולרב ספרא היכא דכתבו בתוכו ואיפסיק הילכתא כרבא בפרק המגרש אבל הכא לא חתם בפסול וק"ל · וגדול מזה שמעתי ממורי סג"ל מהר"י מולין ז"ל ששמע מפי החסיד מהר"ר שלום ז"ל עובדא הוה במתא נוישטט בגט ש"מ שהיה יותר מעשרה ימים בחרש ונכתב בגט ימים והתיר מה"ר שלום ז"ל ליתן הגט ולא היה מצריך לכתוב גט אחר ומהר"י כ"ע קבעי ממה"ר שלום ז"ל טעמא מאי והשיב לו דאיתא בירושלמי דאין מדקדקין בגט ש"מ ואפילו דלא מצינו בכתובים ימים ביותר מעשרה וכל הפוסקים כתבו שיכתבו יום אפ"ה הכשיר כיון שהדבר נחוץ אף על פי שהגימגו' היה בתורף הגט וקו"ן בן קו"ן הוא בנדון דידן דליכא שום גימגום בכתב הגט רק בחתימה דלא הוי אלא מדרבנן דקיימא לן כרבי אליעזר דעידי מסירה כרתי וגם היה הדבר נחוץ כיון שהמגרש היה משומד ואיכ' למיחש דילמא ערק ליה לעלמא ויש לחוש לתקנת העגונה אפילו לכתחילה אין להצריך לכתוב גט אחר אפילו אם יש שם שום לעז ומכ"ש וכ"ש דאפי' לעז ליכא מהנהו טעמי דפרישית לעיל · ושריותא דידך שכתבת כיון דקיימא לן הילכתא כרבי אליעזר דחתימות העדים אינו אלא מפני תיקון העולם אין לפסול בכה"ג אפילו אי הוי חק תוכות והארכתם בראיות לא מחוור לי ואמינא דפסול כה"ג דהוי בכתב גופיה וניכר הפסול יש לפסול יותר משלא לשמה דשלא

לשמה

למטה אינו ניכר הפסול משו' הכי ליכא למיגזר אטו כתיב' אבל חק תוכות דהוי הפסול בכת' גופו' וגם ניכר הפסול איכא למיגזר וכן משמע פר' המביא תניין אהא עדים שאינם יודעין לחתום את שמו' במי מילין ופריך והא תנן כתבו במי מילין כשר כו' ואם איתא דר' אליעזר לא בעי כתב גמור אחתימ' ומכשיר אפי' חק תוכות א"כ מאי מקשה אשמוע' הא משוע' סבר כר' אליעזר בפ' המגרש וכי היכי דמכשיר תוכות ה"נ נימא דמכשיר חתם בדיו ע"ג מי מילין אלא ע"כ צ"ל בפסול התלוי בכתב גופיה גזר רבי אלעזר חתימה אטו כתיבה וכן ר' יוחנן פסל לכתוב בסיקרא ואם יחתמו בדיו' אף על גב דרבי יוחנן פסק בפרק המגרש כרבי אלעזר ואפילו בפסול דרבנן אשכחן דפסיל ר' אלעזר בהחתימה דהא תרי גיסי לא הוו פסולים אלא מדרבנן כיון דקורבייהו הוי על ידי אישות כדאיתא במיימוני פרק י"ג דהילכות עדות דכתב דכל קורבא דהוי על ידי אישות לא הוי אלא מדרבנן ואפ"ה פסיל ר' אליעזר שטר דחתימי עליו תרי גיסי דאמרינן פר' זה בורר ההוא שטר מתנתא דחתימי עליה תרי גיסי אתיא לקמיה דרב יוסף אמר ליה זיל קיימיה ניהליה באפי עידי מסירה כרבי אלעזר אמר ליה אביי והא מודה רבי אלעזר במזויף מתוכו שהוא פסול אלמא דתרי גיסי פסולים ואע"ג דלא הוי פסולייהו אלא מדרבנן ואי לאו דמיסתפינא מחבריא אמינא הא דהכשיר הר"מבם היכא דחתמו העדי' שלא לשמה היינו דווקא כגון שחתמו סתמ' ולא פירשו לשמה אע"ג דסתם אשה לאו לגירושין קיימא כדאיתא בתוספו' ובאשירי פרק כל הגט הני מילי לגבי כתיבה אמרינן סתם אשה לאו לגירושין קיימא אבל אם כבר ציוה הבעל לכתוב הגט וכת' הסופר הגט לשמה תו אמרינן אחתימה דסתמא לשמה קיימא ולישנא דהר"מבם משמע כוותיה וז"ל סופר שכת' הגט לשמו ולשמה כהילכתו וחתמו העדים שלא לשמה הואיל ומסרו בעדים כשר שאין העדים חותמין אלא מפני תיקון העולם עכ"ל ומה צריך לזה סופר שכת' הגט לשמו ולשמה אכתי לא אשמעינן דצריך לכתוב אלא לאשמועינן כיון דכתב הסופר הגט לשמה לגבי חתימה סתמא לשמה קיימא אף על גב דנקט טעמא שאין העדי' חותמי' על הגט אלא מפני תקון העולם משמע הא לאו הכי היה פסול שמא אי לאו האי טעמא הוי פסול מדרבנן' מסקנא דמילתא בהא כחתינא בהא שלקינא דהאי גיטא כשר הוא מהני טעמים דפרישית לעיל ואין להרהר ואין לפקפק בו ואפילו לעז ליכא והמטים עקלקלותם' לפרוץ בחרם רבינו תם' עם פועלי און הליכתם' יהי על עצמם עונות' רחמנ' ליצלן מקריבתם' והישרים ההולכים לתומתם' האמת והשלום במחיצתם' שלום רב לאוהבי תורתם' לא יהא מכשול בסיעתם' כצאת השמש בגבורתם' כל ימי היותם על אדמתם: כאס הקטן יעקב ווייל:

כח שלומך ישגא לעלם אהובי החר"ר מרדכי והחר"ר יצחק יצ"ו וגם כי אני כדיי להודיע עניותי במקום עשירות באתרא דסהנא רבה דכל רז לא אניס ליה מ"מ בשביל השלום אדון בקרקע מן הצד אבל דין תורה לא ידענא' ראובן הנעלב שתבע משמעון עלבונו שהכה אותו על ראשו ופצעו שהדם היה שותת ממצחו על פניו והעד רבי ישראל העיד שראה שהכה שמעון לראובן על ראשו שיצא הדם ממצחו על פניו עד הסנטר וכן העיד ר' מרדכי שראה שרץ ר' שמעון אחר ר' ראובן והכה עליו שהדם יצא ממנו ושמעון בעצמו הודה בדב' רק שטען שלאחר

שהכה ראובן אשתו חרה אפו והכהו על ראשו שהדם היה שותת ממנו והנה מתוך העדות מוכח שההכאה זו היתה קודם שהכה ראובן את אשת שמעון · שמעון לא טוב עשה בעמיו ופשיעה גדולה כשע דאמרינן פרק ארבע מיתות אמר ריש לקיש כל המגביה ידו על חבירו נקרא רשע שנאמ׳ ויאמ׳ לרשע וגו׳ הכית לא נאמ׳ אלא למה תכה אע״פ שלא הכהו נקרא רשע אמר זעירא אר״ חנינא נקרא חוטא שנאמר אם לא לקחתי בחזקה וגו׳ רב הונא אמר תיקצץ ידו שנאמר וזרוע רמה תשבר וגו׳ · רב הונא קץ ידא · רבי אלעזר אומר אין לו תקנה אלא קבורה שנא׳ איש זרוע וגו׳ אלמא אפילו בהגבהה בעלמא אפילו בלא הכאה דייניכן ליה בדינא רבה וכ״ש היכא שעשה מעשה וכ״ש היכא שהכהו על ראשו עד שיצא הדם מתוך כח המכה ומכ״ש הכא ששמעון אחז את העץ בשתי ידיו והכה ראובן על ראשו מכה רבה במקום סכנה שהדם היה שותת ממצחו עד סנטרו ודאי הכהו בכל כחו ועם׳ כל אשר זמם ולא היה חס על ספק שפיכת דמי׳ להכות זקן בלי חמלה בהכאה גדולה כזה ואם הזקן הוא בן שבעי׳ עבר גם על מצות עשה מפני שיבה תקום וגו׳ דהל׳ כ״יוסי בן יהודה דאומ׳ כל שיבה במשמע דינא דהאי גבר׳ שמעון לקרותו רשע ופסול לעדות ולשבועה עד שישוב כראויה במרדכי פרק החובל אפילו בהגבהה בעלמא ומכ״ש על המעשה הרע · ויש בידי תשובת מהר״ חיים שאמר וז״ל על אחד שאחז חבירו בגרונו ושלף סכין עליו ויאמר ארוץ גולגלותיך. דעו שכל רבותיי שוין בזה שהמגביה ידו על חבירו נקרא רשע ופסול לעדות ולשבועה עד שיעשה תשובה הניכרת לרבים ואף על פי שלא הכהו כ״ש זה שתפס בגרונו והריס אגרופו עליו ורצה לדוקרו בסכין ואם היה במקומינו היינו מלקין אותו עכ״ל · אלמא אף על פי שלא עשה מעשה אפ״ה מחייבו מלקות מכ״ש בנדון דידן ששמעון עשה מעשה וז״ל רבינו יודא חסיד המכה את חבירו יבקש ממנו מחילה וילקה על אשר הכהו ולא יגביה ידו על חבירו עוד עכ״ל · וכיון דרב הונא קץ ידא אפילו בהגבהה בעלמא או בהכאה כל דהו בלי פצע וחבורה אם כן גבי נדון דידן דנחת האי גברא נפשיה לספק נפשות כדמוכח מתוך מעשיו לית נגר ובר נגר דיפטריני׳ ממלקות ודינא דהאי גברא שמעון במלקות ומחילה ביום הכניסה ילך על הבימה לאחר קריאת התורה ויאמר בלשון זה בקול רם חטאתי לה׳ אלהי ישראל ולפלוני ראובן והרביתי אשמה שהכיתי ראובן בעץ על ראשו עד שהיה דמו שותת מעל מצחו עד סנטרו חטאתי עויתי פשעתי ואני מבקש מאת השם ית׳ שימחול לי וגם אני מבקש מראובן שימחול לי ולאחר כך באותו יום בין מנחה למעריב קודם שיאמרו והוא רחום ילקה בב״ה וכן משמע באורח חיים להלקו׳ בין מנחה למעריב כדי לומ׳ לאחר המלקות והוא רחום וגם ממון יתן ויתכפר לו כמו שכתב מהר״ם אאחר שקרא לחבירו ממזר במרדכי שכתב מהר״ם וז״ל יקבל עליו תשובה בתענית ובמלקות ובממון וטוב לו : והממון שיתן אין בידי קבלה ברורה על זה כמה כך הממון רק שמעתי על פי השמועה שמה״ר יעקיל מאיגר׳ היה מחייב פעם אחת לאחר שהכה חבירו שיתן להמוכה שלים מכל אשר לו אבל גופא דעובדא לא ידענא לכן אומר אני אחרינו רק כ״ל שאם ראובן הו׳ עני אז יתן לו שמעו׳ זקוק כסף ואם הוא עשיר אז יתן זקוק כסף לעמילי תורה ע״פ מה״ר אברהם כ״ץ יצ״ו וכן יש בידי תשובה ממה״ר יצחק בר״ חיי׳ ז״ל פרן כך מאחר שתלש חבירו בשערו ליתן זקוק כסף כדפירש׳ לעיל · ולאחר שיקיים

שמעון

שמעון כל הא דלעיל אז הוא בכלל השברים לעדות ולשבועה ומה שכתבתי שיתן זיקוק כסף היינו דווקא אם אין מנהג במדינתכם לבעלי זרוע המכים חביריהם אבל אם יש מנהג במדינתכם אז עשו כמנהגכם · ומה שטען ראובן ותיבע משמעון שאמר לבנו לקללו מזה יכה שמעון נקי ואין לחייבו בשביל זה מ"מ נראה אם הבן הוא גדול אין שליח לדבר עבירה ואם קטן הוא הא פסק הר"ם הלוי באשירי פרק קמא דב"מ כרב שמא דלא אשכחן שליח לדבר עבירה אלא בחצר ועוד הא לא קילל הבן דלא הוזכר בשום עדות שקלל אותו ואם כן מאיזה טעם לחייב · ועל מה שתבע שמעון מראובן איך שהכה אשתו וראובן השיב לאחר שהכה אותו שמעון באתה אשתו של שמעון והחזיקה בזרועותיו ולאחר שנתק זרועותיו ממנה הכה אותה הכאה אחת כדי שלא תחזיק בו עוד אע"פי שראובן לאו שפיר עביד שהכה אותה מ"מ לא נחמיר עליו לדון אותו כדין המורדים והפושעים כיון שהיא החזיקה בו אע"פ שלא פשע נגד בעלה בשום דבר וגם לא היה מאומה בידו שיכה בו בעלה כמו שהעיד ר' ישר' וגם ולא היה ניכר לא מתוך מחשבתו ולא מתוך מעשיו שהית' כוונתו להכות את בעלה ואפ"ה החזיקה בו ודאי היה סבור שהיתה כוונתה לסייע לבעלה וגם היה בהול על שמעון שמא יכה אותו יותר כיון שעדיין העץ היה בידו כדמוכח מתוך עדות של ר' ישרא' שרחף אותו עם העץ לתוך ביתו ומתוך זה היה חם לבבו והכה אותה וכה"ג כת' מהר"ם בתשובה במיימוני על אחד שהכה חבירו והלך המוכה וקבל לפני השופט דאין לדון עליו דין מסור משום דאין אדם נתפס כו' וכן במרדכי שלהי בבא קמא וכה"ג כתב מהר"ח בתשובה וז"ל מעשה בראובן שהכה שמעון ושמעון בשעה שהכהו בעוד שלבו חם קר' לראובן ממזר וירדו לדין לפני הר' יצחק מווינא ורצה ראובן ששמעון יעשה לו דין בשביל שקראו ממזר ופטרו הר"ר יצחק והביא ראיי' לדבריו והיה כי יחם לבבו והשיגו עכ"ל אלמא אע"ג דבמה שקראו ממזר לא הציל עצמו אפ"ה פטרו מטעם כי יחם ה"נ לא שנא ואם נפשך לומר ולהשיבני מהאשירי פרק המניח שכתב אדם המכה חבירו ולאחר שפירש ממנו חזר בו וחבל בהמכה מחייב השני בחבלתו של ראשון אלמ' לא פטר המוכה הראשון מטעם כי יחם לבבו יש להשיב דהאשירי לא מחייב השני משום מזיק אלא מטעם שוגג ואפי' על השבועות כמו נפל מן הגג ונתהפך ונפל על האדם שלהי כיצד הרגל מכל הני ראיות נראה דלא נפיק הזקן מחזקת כשרות לדונו כמזיק · ומ"מ כיון שביים אותה יבקש ממנה מחילה בפני עשרה ויאמר כך חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני שהכיתי אותה ואני מבקש מהשם ית' שימחול לי וגם אני מבקש מפלוני' שתמחול לי · ועל מה שתבע שמעון מראובן שהביא אותו בעש"ג עד שנתפס והוצרך להעמיד ערבות עבור ארבעי' זהובים וג' זהובים נתן לשוחד וטען שמעון שראובן הודה כמו שהעידו עליו כשקבל עליו בב"ה ענה ראובן עשיתי כו' ועל זה טען ראובן שמעולם לא הודה והכוונה היה כלומר עשיתי שהלכתי לפני ראש העצה וקבלתי פי' קבלתי על גוי אחד כו' נראה דודאי הודאתו הודאה דלא שייך משטה אני בך במילתא דמשמע דמשוי איניש נפשיה רשיעא ובפר' קמא דכתובות אמרינן ממזר שותק פסול וכן פסק המיימוני אלמא בשביל ששתק ולא השיב לחורפו דבר משום הכי פסול דאי לאו דהוא פסול לא שתק ונ"מ הכא דאמר לו שמעון שמסר אותו וראובן השיב לו ליתנא דמשמע מיניה שהודה לו ובשעת מיתה אמרינן אין

אדם מסטה מטעם דאר׳ מצדיק מעשיו בשעת מיתתו ומ״כ בגרון דידן׳ ועוד כיון ששמעון אומ׳ וקבל עליו שהביא אותו בערכאו׳ של גוים והראה פצעיו וראובן השיב עשיתי משתמא השיב על דבריו וכה״ג איתא במרדכי פר׳ קמא דסנהדרין על אחד שבקשו ממנו שימחול ואמר יהי כדבריכם ושוב חזר בו ופסק ראב״ן כיון שאמר יהי כדבריכם הוי כאילו מחיל בפירוש ומייתי ראייה מהיה מדבר עמה על עסקי קידושיה ומתי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני כו׳ וה״נ בעובדא דידן עדיף טפי מההיא דנזיר וק״ל׳ ומה שטען ראובן שלא בשביל שהכהו תפס אותו אלא בשביל שברח מן העצה בטענה זו אין לפוטרו כמו שפסק מהר״ם בתשובה במיימוני על אחד שקצה לתפוס חבירו ולכופו ולהכריחו למשפט ומתוך שלא רצה להניח להם לתופסו הכו אותו והרגו אותו ודן עליו עליו הר״ס כל דין רוצח מטעם שאין אדם מניח עצמו לתפוס כו׳ ה״נ הכא ידוע שאינו ברצון מניח עצמו לתפוס ומכל מקום אין לחייב ראובן לשלם לשמעון דמי פדיונו דכיון שהעירון מרט״ן קלונ״א ושאר גוים ראו המעשה הרע ודאי העירון לא ישתוק להגיד וגם שאר הגוים יגידו דסתם גוים שמחים לאיד כחולקים של רב׳ וא״כ ראובן לאו מידי עבד וקמחא דטחינא טחין כמו מרבה בחבילות וכעין זה בפרק הפרה במרדכי דפסק מהר״ם על אחד שהכה בעל הסעודה ורץ בעל הסעודה לפני השופט כו׳ ובפעם ההוא יצא ראובן מלפני השופט כו׳ עד ובא שמעון עם קרובי בעל הסעודה וגרמו שהעליל השופט על ראובן כו׳ והשיב מהר״ס ופטר שמעון מטעם דפריש׳ דמרבה בחבילות עד ומי יודע שמא בלא מסירת שמעון היה השופט מעכב החוב כו׳ אלמא דאפילו מטעם שמא פטר שמעון הכי נמי בעובדא דידן הוי קרוב לודאי שיגיע הדבר לפני ראש העצה בלי גרמת ראובן והוי טפי משמא חדא כיון דאית להו הכאה מיניה ודאי יגיד כדי לקונסו ואמרי׳ פרק כל הנט גבי שמע מקומנטריסין של גוים דעבידי לאחזוקי שקרייהו במידי דשייכי בהו ומכ״ש הכא דאית להו הכאה מיניה ועוד הא אמרינן גבי מחאה מחאה בפני שנים משום דחברך חברא אית ליה ובודאי יגיע למחזיק ה״נ הכא ודאי יגיע הדבר לפני העצה בלא קבלת ראובן שהגוים שראו המעשה יגידו לאחרים ואחרים לאחרים עד שנודע הדבר להעצה וכיון דמחייבין מסור לשלם לא הוי אלא מטעם קנס ולא מדינא כמו שכת׳ מהר״ס בתשובה במיימוני ובפרק הגוזל קמא לא מתחייב המסור אלא היכא דאיהו עביד היזק ודיבוריה דידיה קא גרמו לאפוקי הכא דבלאו דיבורי׳ יבא ההיזק לשמעון׳ ועו״ד בלא כל הני טעמי אין ראובן חייב לשמעון דמי פדיונו כיון דשמעון חבל בראובן וחייב לו דמי חבלתו ואנו לא בקיאין בשומא יכול להחזיק הכל כמו שפסק מהר״ם שמריה במרדכי פרק המניח ובתשובה במיימוני על אחד שחבל בחבירו והניזק תפס כוס של כסף משל חובל ופטרו מהר״ם להחזיר לו הכוס מטעם דפריש׳ ואף על פי שראובן הודה שקבל על שמעון אפי׳ הכי אין לפוסלו לעדות ולשבועה על פי עצמו דאין אדם משים עצמו רשע וכן כתב רבי אביגדור כהן פרק הגוזל בתרא במרדכי׳ וכן במרדכי פרק זה בורר על אחד שהודה שהלוה בריבית וכן בפרק קמא דסנהדרין גבי פלוני רבעני לרצוני׳ ועל מה שנדס ראובן שצוה ראש העצה לשמעון לשלם ושיעשה דין לראובן אין לחייבו בשביל זה כיון שהיה בעת הזעם׳ ועל מה שאמר ראובן לשמעון דת עלי כמו רוצח על זה אומר

בריך

צריך להשיב ועל זה נאמ׳ תן לחכם ויחכם עוד וגו׳ · ועל מה שאומ׳ ראובן לבנו של שמעון
מוכה שחין ומצורע נראה לי שאין זה בושת כל כך שכן דרך נערים קטנים שיש להם שחין
על ראשם · ועוד מאן לימא לן דמכלמא ליה ומכלם : ועל שאמרה אשת ראובן לשמעון
בלשון אשכנז · ד״ו ור״און שענ״דר · רוצה לומר אתה מבייש הנשים · והיא משיבה כוונתה
היתה כלומר ור״ייאן שענ״דר עם פיך טענת׳ טענה ודינה קאמר׳ כראית׳ בתשוב׳ אבינדור
היכא שאומר לחבירו אתה פסול יכול למיתריץ דיבוריה ולימא פסול מחמת קורבא
קאמינא או בן הזונה יכול לומר פונדקית קאמינא : ועל מה שטען ראובן על מ׳ רבקה
אמו של לוי שאמרה לאשתו מ׳ שרה בעליך רשע ומ׳ חנה מעידה על זה ומ׳ רבקה טוענת
להד״ס פשיטא דטענת רבקה טענה ואין חנה נאמנת להשביע אותה דהא נשים פסולות
לעדות · ועוד אומר אני אפילו העיד עליה איש והיא טוענת להד״ס אין עליה שבועה
דאורייתא דהא אימעט שטרות משבועה משום דלא הוי גופו ממון ומכ״ש דברים בעלמא
שאין בהם צד ממון ואין לומר דכל הני מיעוטים אתו דווקא למודה מקצת אבל גבי עד
אחד לא אימעיטו דהא בפרק הכותב גבי מתני׳ עד אחד מעיד שהיא פרועה משמע
בהדיא דאין נשבעין על הקרקעות אפילו אהעדאת עד אחד ומסתמא ה״ה אשטרות
ומ״ש · ואפילו שבועת היסת אין כאן דלא ניתקנה שבועת היסת אלא אממון כמו שכתב
מהר״ם פרק החובל ובפרק שבועת העדות ואפילו להטיל חרם כדי להפיס דעתה של מ׳
שרה ובעלה ראובן אין לעשות דלא דמי להאי דפרק החובל במרדכי דהתם תובעת
ממנה שדברה כנגד שוכני עפר איכא למימר דווקא על דבר חמור כגון שוכני עפר אבל
בשאר דוכתין לא · ועל מה שאמרה בלשון אשכנז איר ז״יט שכור״א לו״ם לויט ר״ל
ואינכם כח עם הבריות ואין לכם אמונה · והעידה מ׳ חנה על זה נראה אפי׳ היתה מודה
מ׳ רבקה מ״מ אין זה בושת לחייבה מחילה דשפיר מצינן מתרצה כלומר בעלי מריבות ·
וכן מה שאמרה מ׳ שרה ב״וז ה״וייט ר״ל אשה רעה : ועל שהעידה מ׳ דרזכא שמ׳ שרה היתה
מקללת על זה איני צריך להשיב דהא לא העידה באיזה לשון קללה או למי שקללה · ועוד
שפיר קמתרצה מ׳ שרה כמבואר בטענתה : ומה שתובע ראובן משמעון יציאותיו שיצטרך
ליתן לטוען ולדיין ולשליחות טענתיה לאו טענה ושמעון אינו צריך לשלם לו יציאותיו וכן
פסק ר״י במרדכי ובאשירי פרק זה בורר : נאם הקטן יעקב ווייל״א :

כט תתענגו ברוב טוב אהו׳ הדיינים רבי יצחק ברבי יעקב ז״ל ורבי יוסף בן
מהר״ר שלום מה מצאתם בי כי מששתם את כל כלי ולשתות
מים מבור רק אשר אין בו מים וביתי ריקם ובידי אין לחם ושמלה אכן בשביל שלא ירבו
המחלוקת אחוה דעי אבל דין תורה לא ידענא · הנה הבעלי דינין העתירו עלי דבריהם
דומות למריבות וגו׳ ואין צריך להשיב על כל קוץ וקוץ דינגיעת בשר הוא · לאה שתבעה
מאורגת׳ חנה תיבה שהפקיד בידה ובתוך התיבה היו ט״ו מר״ק כסף בל״א · ר״ל משקל כסף ·
וחנה טוענת להד״ס כדמבואר בטענתה ולאה הביאה ראייה מן העדות · נראה לע״ד
דאין להוציא ממון ממר׳ חנה בטענת לאה ובעדות׳ דאין להכחיש טענת חנה שטענה
על התיבה בהאי עדות דמה שהעיד הנ״ר אברהם בן הח״ר אלימלך כ״ץ וז״ל שבא הלאה״
בל״א · ר״ל התיבה ליד ר׳ שמעון ואחר כך בא הלאה״ לבית מ׳ חנה אין זו עדו׳ לגרוע זכות מ׳

חנה

הנה ד׳איפשר שמעון הוא הביא הלא״ר לבית מרת חנה בשמו ולא בשם לאה׳ ותו לא העיד שבאתה הלא״ר ליד מר׳ חנה ואיכא למימר שמא שמעון מסר לה הלא״ר במקום המוכנע במקום המיוחד לו בבית אביו דהא העיד רבי אברהם ברבי יואל שמעון יצא ונכנס ביח׳די בחדר אביו והוציא והכניס וגם מה שהעיד רבי אברהם ברבי יואל שלא ראה מי שמסר לה הלא״ר איכא למימר כמי שמעון מסר לה הלא״ר בחזקתו ולא בחזקת לאה ואיכא למימר שמעון חזר ולקח הלא״ר מ״מ שפיר עבדה בהא שהניחה בידיעת אחותו וברצונה ותו ד׳איכא למימר שמא מר׳ חנה לא ידעה שהלא״ר היתה של מר׳ לאה׳ ועוד כיון שהתיבה נאבדה בבית אחיה א״כ איכא למימר שמידיעתה הובאה התיבה לבית אחיה׳ ומה שהעיד אב״י איך שאמר׳ מר׳ חנה נז״ל בלשון אשכנז׳ הוצ׳ איר לא״ר ד״יו וו״ל אי״ך נ״כט אי״ן מיי״נר ג״ווא״ג האב״ן ר״ל איני רוצה שהתיבה תהיה ברשותי׳ שפיר טענה מר׳ חנה שהכוונה היתה שלא להביאה לרשותה או איכא למימר שהתיבה היתה מונחת בביתה אבל ברשות שמעון היתה מונחת וממה שהיה רבי אלקנה כועס אין להביא ראייה דשמא בשביל דבר אחר היה כועס ולא בשביל התיבה כאשר טענה מ׳חנה׳ ואין כאן שום ראיה להוציא הממון המונח בתיבה מיד מרת חנה ולכל היותר איכא כאן שבועה כאשר נבאר :

ל ומחמת המאתים ושבעים זהובי׳ שטוענת מ׳לאה שהפקידה ביד מ׳חנה וטענה מ׳חנה שלא הפקידה בידה מאומה אך מאתים וי״ג זהו׳ הלוותה מ׳ לאה לאביה בעלה של מ׳חנה וטוענת מ׳חנה שאין דינה לפרוע לה אותן רי״ג זהובים שמנהג המדינה הוא כך שאין אשה חייבת לפרוע חיובת בעלה מלוה על פה כזה ומה שאמרה כבר לפרוע לה מטעייא קא טעייא׳ הנה מנהג כזה לא ראיתי ולא שמעתי ואני ראיתי שדן מורי מהר״י מולין ז״ל והיה מחייב אשה לפרוע אפילו מלוה על פה הידוע מכתובתה וראייתו שפסק כן מהר״ם במרד״כי ובהג״ה במיימ״וני דבעל חוב קודם לכתובת אשה אפילו אם תפשה האשה מוציאין מידה הלא יש בידי תשובה מאשירי שדן גם כמו מהר״ם וז״ל התשובה תשיגו ששון ושמחה ותניסו יגון ואנחה יקירינו הר׳ יעקב והר׳ מרדכי אשר שאלתם ב״ח קודם או כתובת אשה קודם הנה פסק ר״י פרק הכותב דב״ח קודם וכן פסק רב אלפס ב״ח קודם דלא שייך קדימה במטלטלין ורב אלפס האריך בו הרבה וכן ראיתי שדן רבינו מאיר ז״ל והוציא מיד האשה ונתן לב״ח עכ״ל : ואפילו אם יש מנהג ידוע במדינתכם ה״מ הלואה בעלמא אבל בנדון דידן לית דין וליתדיין דודאי מ׳ חנה חייבת לפרוע רי״ג זהובי׳ שהיא עצמ׳ מודה בו חדא דהיא עצמה אמרה שהוא פקדון כמו שהעיד רבי אברהם בן הה׳ אלימלך איך הביאה לאה פקדון כו׳׳ וגם העידו רבי אב״י ורבי מתתי׳ בן הח״ר יהושע ז״ל בלשון אשכנז ד״א בק״נט זי״ג זהובים הוצ׳ ב׳ מאות רי״נוס ד״י וואר״ן ב״ון לאה״ פקדון השר קומן ר״ל או היה׳ מוד׳ כי הרי״ג זהובי׳ באו בפקדון מן מר׳ לאה׳ וכיון דפקדון הוי בהא ליכא מאן דפליג דב״ח קודם אפי׳אי תפסה מוציאין מידה ואין זה צריך פנים : ומה שטענה מ׳ חנה בתחילת טענה שליש׳ משמע׳ הייתי בה ושחקתי על דבריה חייתא דקיטרא סברא וקיבלה דלא אמרינן משטה אני אלא היכא דאדם תובעו כדאית׳ באשירי פרק זה בורר ובהג״ה במיימ״וני פ״ו דהלכו׳ טוען ונטען וא״כ כיון שהיא עצמה מודה שאמר׳ שהוא פקדון וטענתה דמשטה אני בה לאו טענה היא אין כאן מקום לפוטרה ואי דייקינן

בטענתה

בטענתה שפיר אשכחנא ביה שתולנה היא מבקשת ומתוך דברי עצמה היא מוכחשת דמתחילה טענה משטה א"כ אלמא דאיהי גופה מודה שהיתה כוונתה שהיה פקדון רק שכיונה להשטות ובתר הכי בסמוך טענה טענה אחרת וז"ל מזה לא ידעתי שאמר לי אברהם כ"ץ לשון פקדון או שהשבתי לו לשון פקדון ואף אם השבתי היתה כוונתי על הר"ג זהו' שהלותה לבעלה אביה ז"ל ועיקר כוונתי היתה על פקדון רחל ועוד הלואת לאביה בעלי ז"ל הוה כמו פקדון כאשר הייתי סבור מתחילה לפרוע לה מכתובתי עכ"ל · תקנתה שהיתה רוצה לתרץ דבריה הוא קלקולה לא יפה כוונה · ועוד נראה כברא דמ' חנה חייבת לפרוע אותן ר"ג זהו' שהעיד רבי אברהם בר' אימלך וז"ל בלשון אשכנז ד"א באלט' מי"ך חנה ר"ל אז בקשה ממני חנה שאלך אחר לאה שלא תענה שום צעקה מזה ואומר לה שארצה ליתן ולפרוע לה שלה אם לא הותיר לי אפי' שוה פרוטה מן הכתובה שלי · עכ"ל · והנה מר' חנה לא כפרה בזה רק הסיבה דטעות היה בידה וא"כ כשאמרה אני רוצה לפרוע לך ועל דיבורה והימנותה קסמכה מר' רחל חייבת מ'חנה לפרוע ר"ג זהו' שהיא מודה בם מדין ערב כיון דסמכה אדיבורה ושתקה ולא תבעה מאביה כעשת ערב ועובדא כי האי איתא במרדכי פרק איזהו נשך שכתב מהר"ם על ההוא עובדא שהמלכר היה חייב ליתומים כא ליט' בעד ל' ובקש המלכר מן הקהל שיהו ערבים לפרוע מהמס כו' עד כיון בעל ידם פטרוס לא גרע מערב בשעת מתן מעות כו' וה"ה בעובדא דידן על יד מ' חנה ועל הימנותה קסמכה מר' רחל ולא תבעה מאביה אע"ג דאמרינן שילהי בבא בתרא דערב שלא בשעת מתן מעות לא משתעבד הני מילי ערב דעלמא שאין בידו הממון שנתערב עבורו אבל האי איתתא מ'חנה כיון שבידה היה הממון והיא היתה נושאת ונותנת בו והיתה מרווח' עמו כמו שטענה מ' לאה בטענה שלישית שמרת חנה היתה נושאת ונותנת בתוך הבית כו' ומ'חנה כיון דלא הסיבה על זה מודה היא שהיא היתה עיקר הבית ונושאת ונותנת בתוך הבית וכיון שהממון בידה לא גרע מערב ומהאי טעמא שהממון היה תחת ידה והיתה נושאת ונותנת מפקינן מינה ויהבינן לבעל חוב אפילו למאן דסבר דלא מפקינן מן האשה ה"מ ממון בהלוה לבעלה ולא בא הממון לידה אבל היכא דבא הממון לידה כעין עובדא דידן כל אפי שוין דמפקינן מינה ויהבינן לב"ח וכעין זה כתב ראב"ן במרדכי פרק החובל ובהג"ה באשירי ובהג"ה במיימוני פ"ד דהלכות חובל ומזיק נשים בזמן הזה כיון שנושאות ונותנות בממון בעליהן חייבין לשלם דשלוחי דבעלים נינהו ומשום תקנת השוק שישאו ויתנו עמהם ה"נ מהאי טעמ' מוציאין מיד האשה דא"כ נעלת דלת בפני לוין דבחיי בעלה כיון שהיא נושאת ונותנת בהממון תחזיק בכל הממון והאיך יצא נקי : ומ"ש מ'חנה שפרעה לגוים שהעלילו על בעלה המשכלה קודם ירדה אמאי לא פרעה להעניה מר' לאה ואם נפשה להשיב אי לא פרעה להגוים היתה בסכנה זו אינה טענה כדאיתא במיימוני פ"ק דהלכות מלוה ולוה מי שהיה עליו ב"ח והיה לו מטלטלין ואמר הרי הם משועבדים לגוים ואם יקחוהו ישראלים יאסרוהו הגוים אין משגיחין בו אלא פורעין ב"ח ואם הגוים יאסרוהו הרי כל ישראל מצווים לפרותו :

לא ועל הא' מובילן בלשון אשכנז ר"ל זהובים טובים · שתובעת מ' לאה ממרת חנה והשיב' מ'חנה שמסר הא' מובילן לשמעון אחי לאה ברצונ' של לאה על אותן

המ׳שבילן תשבע מ׳ חנה שמסרה אותן לשמעון אחי לאה ברצונה של לאה ואין לומר כיון דשמעון מהימן לרחל כמו שהעיד אברם כ״ץ בשמעון הביא התיבה בצווי של לאה וכן העידה מ׳ שרה. וכיון דהוא מהימן ללאה א״כ במה שמסרה מ׳ חנה לשמעון הוי כאילו מסרה ללאה עצמה ולא מצי לאה למימר את מהימנת כו׳ כיון שהיא עצמה הפקידה אצלו כדאיתא פרק המפקיד גבי הנהו גינאי דכל יומא הוו מפקדי מרייהו גבי ההיא סיבתא כו׳ יש לחלק דווקא התם היו הגינאי רגילים להפקיד גבי ההיא סיבתא משום הכי לא מצו למימר את מהימנת לי כו׳ אבל הכא בנדון דידן אם לאה האמינה לו חדא זימנא או תרי זימני דילמא לפעמים האמינה לו מחמת דוחק וכיון דלא אשכחן שהורגלה להאמינו תדיר מצי לאה שפיר למיטען אין רצוני כו׳ וכן משמע מלשון הרמב״ם דלא איירי אלא היכא שמאמינו תמיד וז״ל בפ״ר דהלכות משפטים לפיכך אם היה דרך הבעלים להפקיד דבר זה תמיד אצל השומר השני השומר הראשון פטור ומדנקט לישנא תמיד משמע דווקא דמאמינו תמיד ולא שהאמינו לפרקים :

לב **והאי** איתתא מר׳ חנה מחוייבת שבועה דאורייתא כיון שהיא מודה מקצת וראיתי שרן מהר״י מולין ז״ל על גברא חדא שהיה חייב שבועה דאוריית׳ שישבע ביום הכניסה לאחר שגללו הספר תורה שילך על המגדל ויקח הס״ת בזרועו וישבע והכא באשה אי אפשר לה לילך לב״ה של אנשים כמו שפסק מהר״ם דאשה אינה יכולה להיות בעל ברית מטעמא דאין לה לילך לב״ה של אנשים ומייתי ראיה מפרק האומר בקידושין דקאמר אשה בעזרה למה אלא כך הוא דינה לאחר שגללו הס״ת תלך מר׳ חנה אל פתח ב״ה ותקח הס״ת בזרועה : ומסקנא דמילתא הכי הוא לאה שתבעה מחנה מאתים ושבעים זהו׳ ותיבה שבתוכה היו תכשיטים של כסף וזהב ומר׳ לאה טוענת שמסרה מידה התיבה ליד מ׳ חנה ׳ ועוד תובעת מ׳ לאה ממר׳ חנה א׳משבילן כל אלו טענתה מר׳ לאה שמסרה למ׳ חנה בדרך פקדון ב׳ מאות וי״ג זהו׳ וטוענת מ׳ חנה שהיו הלואה ולא היו פקדון׳ אותם ב׳ מאות וי״ג זהו׳ תפרע מ׳ חנה למ׳ לאה ׳ וחמשים ושבעה שנחסרו מתשלום השבעי׳ על אותם חמשים ושבעה זהו׳ מחוייבת מ׳ חנה לעשות שבועה דאורייתא ׳ ועל התיבה שטוענת מר׳ חנה שמעולם לא בא התיבה לידה ולרשותה גם היא צריכה לעשות שבועה שלא הופקד בידה תיבתה של מ׳ לאה וגם צריכה לעשות שבועה שברצון מר׳ לאה מסרה הא׳משבילן לשמעון אחיה של לאה ׃ וכך סדר השבועה ביום הכניסה לאחר שקראו הס״ת וגללו אותה תלך מר׳ חנה בפתח ב״ה של אנשים והחזן יביא הס״ת בפתח ב״ה למר׳ חנה וילכו עמו עשרה אנשים ומהם ג׳ דיינים ויאיימו על מר׳ חנה ויאמרו לה הוי יודעת שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקב״ה לא תשא כו׳ כדאיתא פ׳ שבועת הדיינים ויאמרו בלשון שהיא מבינה ובתר הכי יאמרו לה הדיינים הוי יודעת שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעתינו אנו משביעין אותך ותקח מר׳ חנה הספר תורה בזרועה ויאמרו לה הדיינים או אחד מהדיינים הנה אנו משביעין אותך בהשם אלהי ישראל שאין בידך מנכסי מר׳ לאה אלא ר״יג זהו׳ והעז״ זהו׳ אינם בידך ובאותה שבועה אתה מקבל עליך שמסרת הא׳משבילן לשמעון אחי לאה ברצון לאה וגם באותה שבועה אתה מקבל עליך שמעולם לא הופקד תיבת לאה בידך וענתה חנה אמן וכל התביעות יכללו באחדא שבועה

כדפרי׳

כדפרי׳ ואינה צריכה לעשות שבועה בפני עצמה על׳כל תביעה ותביעה והכי פסקו ר״י ורש״י בתשובה במיימוני וקודם שתתחיל מר׳ חנה לעשות שבועה תאמר מר׳חנה למ׳ לאה הנני מחרים על מי שמשביע אותי בחנם ועניתה מר׳ לאה אמן והדיינים יקבעו יום ויודיעו למ׳ לאה על איזה יום שרניתה מ׳חנה לעשות השבועה כדי שתהא מר׳לאה אצל השבועה ואם שמעון הוא באותו מקום בזמן השבועה אז יהא שמעון גם הוא אצל השבוע׳כדי שתשבע מ׳חנה בפניו על הא׳ כנז״לן׳ והמאתים זהו׳ וי״ג זהו׳ תפרע מ׳ חנה למר׳לאה וכשמשביעין אותה בהשם אלהי ישראל כו׳ יאמרו השם בקריאתו ואם מ׳חנה אינה מבינה לשון הקודש אז יפרשו לה הדיינים הכוונה מתנו משביעין אותך בהשם אלהי ישראל כו׳ ושאר כל הדברי׳ על מה שהיא נשבעת תפרש בלשון אשכנז ולא יאמרו בלשו׳הקדש אלא הרי אנו משביעין אותך בהשם אלהי ישראל ושאר הדברים בלשון אשכנז׳ כא׳הק׳ יעקב ווייל׳א:

לג **תתברכו** מן השמים אהו׳שאירי אהרן הכהן ואהו׳ מרדכי שי׳אף על פי שאין ביני׳ אד׳לי לרון דינא מ״מ בשביל השלום אודיעכם דעתי דקלישא׳ מ״ש לאה ז״ל בעל מנת שילכו עמי האחים אצל החייבים ולהשתדל עמהם שינדרו לפרוע לי המעו׳ כי מעולם לא נדרו לי וזה התניתי עמהם בכל דיני תנאים כאשר אברר בע״ה בעדים׳ ואדוני׳מ״כ דע שלא קיימו זה כי עדיין לא נדרו לי מקצתה כו׳ עד וגוי אחד כופר מ׳ זהובים כו׳ ׳ ועוד שמו לי חוב אחד עבור כ״ד זהובים והגוי אומר שאינו חייב רק כ״ד זהובים קרן כו׳ עד ועוד שמו לי בפריעת כתובתי חוב אחד עבור לט״ זהובי׳ כאשר אברר בחשבון השומ׳ בלי נרכור ונתגוס והגוי אינו חייב רק י״ז זהובים וכשנודע לי כתבתי לראובן להודיעני כמה זה הגוי חייב וכתב לי י״ז זהובים ועדיין כתב ידו בידי׳ גם נתוודע לי אחר כך שכן כתוב בספר חובות של בעלי ז״ל שהוא בידם עכ״ל׳ והשיב ראובן וז״ל אמ״ז לא מפיה אנו חיין כי מעולם לא נעשה דבר זה וכל אות׳ החובות שנתנו לה באות׳ פרעון ו׳ מאו׳ וחצי שיש לנו פטור ממנה נתקיימו כל התנאי׳ שהותנו על זה ולא חסר בהם דבר כו׳ עד לא נחשב לה שום חוב פרוטה אחת יותר מדעה בעצמה שהיה חייב בודאי בלי פקפוק כו׳עכ״ל׳ הנה טענתם קצת סתומי׳ ואינן מפורשים לכל הצורך דראובן לא פירש אם הלך עמה אצל החייבים ונדרו לה או אם לא הלך עמה ׳ וגם איני יודע באיזה לשון נכתב הפטור וצריך אני לפרש אם ראובן מודה שלא הלך עם לאה אצ החייבי׳ שכתבה לאה שהם כופרי׳ וגם ראובן מודה שכל החובות שכתבה לאה הושמו לה בערך שכתבה לאה אז חייב ראובן למלאות כל חסרונה בכל החובות שמודה ראובן שלא הלך עמה אצל החייבי׳אי לא כת׳ בהפטור קניין רק כתו׳בו שלאה מחלה עליה׳ בסתם אז לית דין ולית דיין דפשיטא הוא כביעת׳ בכותאת דהפירעון שנתנו לה החובו׳ לאו פירעון הוא כיון שהגוים אינם רוצים ליתן לה יכולה היא לחזור ומחילת׳ לאו מחילה והכי אית׳ להדיא בבבא מציע׳ פרק המקבל אהא דהמתחזן אצל חנווני ואצל שולחני אינו עובר איבעיא להו חוזר או אינו חוזר רב ששת אומר אינו חוזר ורבה אומר חוזר ואיפסיק הילכתא כרבה וכתב האשירי ז״ל אם השולחני אינו רוצה ליתן פשיטא דחוזר ואפילו אמר אני סומך על השולחני במעמד שלשתן כו׳ עד ואפילו מחלו לו מחילה בטעות הוא אלא פליגי כששולחני אינו חוזר בו אם יכולין לחזור בו כו׳ עכ״ל׳ אלמא כשהשולחני חוזר לא מהני אפי׳ מחילה

אע״פ שמתחילה נתרצה במעמד שלשתן ומכל שכן הכא בנדון דידן שהגוים לא נתרצו מעולם ליתן לה ואומרי׳ שאינם חייבים בערך שהושמו לה פשיטא דהוי מחילה בטעות ואדעתא דהכי לא קבלה׳ וכן משמע במרדכי דאם השולחני חוזר דאפילו מחילה לא מהניא אי ליכא ביה קניין וגדול מזה כת׳ המיימוני פרק י״ו דהלכות מלוה וז״ל ראובן שהיה חייב לשמעון מנה ואמר שמעון מנה שיש לי בידך תניהו ללוי והיו שלשתן עומדים וקבל לוי ונמצא ראובן עני ואין לו מה יגבה ממנו הרי לוי חוזר בחוב על שמעון שזה הטעהו ואם היה ידע לוי שהיה עני או שהיה עשיר באות׳ שעה והעני אי יכול לחזו׳ בו שהרי קבלו׳ טען לוי שהיה ראובן עני והטעהו ושמעון אומר עשיר היה והעני יראה לי שעל שמעון להביא ראייה ואחר כך יפטר מחובו לא יהא אלא מוכר בידו ואומ׳ לו קיים שוברך עכ״ל׳ אלמא אפילו מעמד שלשתן לא מהני אף על גב דמעמד שלשתן קנה ונתרצה לוי אפי׳ הכי חוזר לוי על שמעון וצריך שמעון להביא ראייה שראובן היה עשיר באות׳ שעה אף על גב שקבל לוי במעמד שלשתן הכי נמי צריך ראובן להביא ראייה שהגוים היו חייבים בשעה שקבלה לאה לגבות מהם אפילו בלא טעמא שהבאתי מפרק המקבל אבל נראה שאפי׳ ראייה לא מהני כיון שהגוי׳ אמרו שלא נתחייבו כפי השומ׳ מטעמ׳ דפרישי׳ מפ׳ המקבל׃ ונראה דאפילו אם מחלה בקניין וכתוב הקניין בתוך הפטור אפילו הכי יכולה לאה לחזו׳ משום דקניין בטעות הוא דסבורה היתה שהגוים יהו מודים לה וכיון שכפרו אדעת׳ דהכי לא מחלה וקניין בטעות הוא וקניין בטעו׳ חוזר כדאמ׳ פ״ק דגיטין גבי הני תריגינאי ובפ׳ המפקיד אמרי׳ שומא בטעות חוזר ובפרק ח״ה גבי רב ענן שקל בדקא בארעא וטעמא דכולהו משום דלא ידע דקמחיל הכא נמי הכא לא ידעה לאה שהגוים אומרים שאינם חייבים וקניין בטעות הוא׃ עוד אומר אני אם לא הלכו האחים עם לאה אצל החייבים ואמרו להחייבים תדרו החוב ללאה ותהיו מסולקים ממנו בכל זמן שלא עשו האחים כך יכולה לאה לחזור ואפילו אם החייבים מודים משום דפרעון לאה לא הוי אלא בדרך זה שילכו האחים אצל הבעלי חובות ויאמרו להם החוב שאתם חייבים לנו תדרו ללאה וכל זמן שלא עשו האחים כך יכולים האחים לחזור דאין אדם יכול להקנות לחבירו שום חוב שיש לו על הגוי אלא בדרך זה וכן כתב מהר״ם בתשוב׳ במיימוני וז״ל ראובן טען על שמעון היית חייב לי עשרה זקוקים ותבעתים ממך לפרוע לי ונתת לי חוב שיש לך ביד ההגמון בשביל אותן י׳ זקוקים וציויתי ליטול מאותו יום קרן וריבית ועתה אני תובע ממך שתתן לי החוב קרן וריבית כי עדיין לא פרע לך ושמעון השיב קרן אפרע לך ולא הריבית כו׳׳ עד וכתב מורי רבינו ז״ל וכ״ל שהפשרנים והעדים עברו משום בל תשימון עליו נשך והמלוה עובר כמה לאוין דבמאי ליקני ראובן חובו של שמעו׳ שהוא הלוה ככר לגוי והלא אני רגיל לומ׳ שאין אדם יכול להקנות חובו לחבירו ואפילו בקניין ואפילו אגב קרקע כו׳׳ עד ואין לו תקנה להקנות חובו שביד גוי לחבירו אלא שילך הישראל אצל בעל חובו גוי וערביו ויאמר להם החוב שאתם חייבים לי תדרו לחבירי וכשתדרו לו תפטרו ממני ובעניין אחר לא מקני עכ״ל וכה״ג איתא במרדכי פרק מי שמת׳ אלמא דהאחים יכולים לחזור וא״כ היא נמי יכולה לחזור כל זמן שלא הלכו האחים אצל הבעלי חובות ואמרו להם שידרו החובות ללאה מ פוס דלא סמכא אדעתא וכה״ג איתא פרק המוכר הספינ׳ מסך חמורים ופועלים

להוך

לתו׳ ביתו בין שפסק עד שלא מרד בין שמרד עד שלא פסק שניה׳ יכולין לחזור בו פירקן והכניסן לתוך ביתו פסק עד שלא מרד אין שניהם יכולין לחזור בו כו׳ עד אמר ליה הונא בר מר זוטרא לרבינא מכדי פירקן קתני מה לי פסק מה לי לא פסק א״ל פסק סמכא אדעתי׳ לא פסק לא סמכא דעתיה אלמא כיון דלא פסק לא סמכא אדעתיה אע״ג דקני ליה רשותיה כיון דלא סמכא דעתיה דשמא המוכר יעלה על דמיהם וקניין לאו כלום הוא ה״נ לא סמכא דעתי׳ דשמא האחים יחזרו בהם וקניין לאו כלום הוא׳ מטעמא דפרישי׳ ברא׳ דהפטור לא מהני ואפי׳ בקניין אלא א״כ ילכו האחים אצל הבעלי חובות ויאמרו להם שידרו החובות ללאה ובזה תהיו פטורים ממנו וכל זמן שלא עשו זה הפטור לאו כלום הוא ובכל זמן שלא הלכו האחי׳ אצל החייבים ועשו כך יכולה לאה לחזו׳ באותו חוב ואם ראובן אמ׳ שהלך אצל החייבי׳ ואמ׳ להם שידרו החובו׳ ללאה ובזה יהיו מסולקי׳ ממנו ישבע ראובן על זה: ועל החוב שכתבה לאה ששמו לה עבור כ״ד זהו׳ והגוי אומ׳ שאינו חייב רק כ״ר וחוב אחר שמו לה עבור לט״ והגוי אומר שאינו חייב אלא י״ז וכתב׳ שכן כתוב בספר החובות של בעלה ז״ל וכן כתב לה ראובן שאינו חייב אלא י״ז׳ ועוד גוי אחר כופר מ׳ זהובים ואות׳ מ׳ זהובי׳ שמו לה בכתובתה וראובן השיב על זה וז״ל לא מפיה אנו חיין לא נחשב לה שום חוב פרוטה אחת יותר ממה שידעה בעצמה שהיה בודאי חייב עכ״ל׳ הנה דבריו סתומים וצריך פירוש לפירושו ואיני יודע כוונתו בזה אם רצה לומר שהיא עצמה לקחה החובו׳ כמו שכתבה והוא מודה לדבריה שבערך זה שכתבה לקחה אותם רק טענתו הוא שלא פשע בזה רק מידה היתה זאת ומורה שלא הלך עמה אצל החייבים שידרו החובו׳ ללאה אם כוונתו כך טענתו לאו טענה אלא ימלא חסרונה מטעמא דפריסית ואם רוצה לומר שאינו יודע באיזה ערך השמו אותן חובות ואמר שהלך עמה אצל הבעלי חובות ההם ואמ׳ להם שידרו ללאה וגם על מ׳ זהובי׳ שכופר הגוי אומר ראובן גם כן שאינו יודע אם השמו אותו חוב בכתובתה יעשו חשבון ראובן ולאה אם יוכלו למצוא בחשבון מוטב ואם לאו ישבע ראובן שאינו יודע אם השמו אותם חובות בכתובתה ובאיזה ערך שהשמו׳ וגם ישבע שהלך עמה אצל הבעלי חובות ההם ואמר להם שידרו ללאה וכל השבועות יעשה בפני ב״ד ועל דעת ב״ד בנקיטת חפץ׳ ומה שטענה לאה ועוד נדרו לי ליתן לי בפרעון כתובתי פרחי׳ מחגור אחד שאמרו שעומד להם למשכון עבור י׳ זהובי׳ כו׳ עד ועדיין לא נתנו לי וע״ז השיב ראובן וז״ל דע את״ז באו לידה אח״כ כראוי ישבע ראובן שיודע שבאו ליד׳: ומ״ש לאה וז״ל עוד שמו לי טבעות זהו׳ ואמרו לי שהיה משקלם כ״ו זהובי׳ זהו׳ ונתנו לי בפרעון כתובתי׳ עבור כ״ו זהו׳ ואין משקלם רק לג״ זהו׳ ובשעה שנתנו לי הטבעו׳ התניתי עמהם בתנאי כפול כו׳ ע״ז השיב ראובן וז״ל מעולם לא באו אותם טבעות בידינו ולא ראינו אות׳ ולא ידענו כמה הם אם מעט אם רב כי היו בידה בימי חיי אבינו ז״ל עד זמן פריעת כתובת׳ כו׳ אם ראובן מכיר אותם טבעות ומודה שהם היו הטבעות שהראתה להם לאה בעת פרעון כתובתה ימלא ראובן החסרון ולא מצי ראובן לטעון כיו׳ שהמתינ׳ לאה יותר מכדי שתראה לקרוביה הוי מחילה דכיון דטעה במשקל לא הוי מחילה׳ וכן כתב המיימוני וז״ל המוכר לחבירו במידה או במשקל או במניין וטעה כל שהוא חוזר לעולם ואם אמר ראובן שאינו מכיר אם הטבעות הם אם לאו ישבע ראובן שאין מכיר והפטור אינו מגרעת כחה דהוה מחילה

בטענות כרפ"ל ואם ראובן רוצה ליטבע יכול להחרים סתם כו': נאם הק' יעקב וויילא:

לד **חיים** ברכה ושלום מעתה ועד עולם לאהו' מהר"ם יצ"ו' עדיין אני עומד בדבריי הראשונים שלא לעכב ממון של אדם בשום מקום אם הנתבע מרוצה לעמוד לדין במקומו מפני תיקון העולם כאשר כתבתי לכ"ת כבר, וכן שמעתי שהיה מהר"א כ"ץ ז"ל נוהג והכי מסתבר, ומתקנת העיקול איני מביא ראייה דדילמא תקנת העיקול לא נתקנה אלא על הנפקד שהנפקד עצמו לא יעכב מה שהופקד בידו והכי משמע ליטנא במרדכי, ומ"ש דנכסיראינים איכון ערבאין ביה כולי ומפ"ק דב"ק באשירי כולהו איירי שהלוה ודאי חייב מזה איני צריך להאריך:

לה **אבן** מה שכתבת שר' יקותיאל מודה שחייב לרבי משה כ"ב זהובים ואינו רוצה לפורעם עד שר' משה ואשתו יתנו לו פטורי' על כל תביעות אי איתא הכי לאו דינא קאמר רבי יקותיאל, וכן דנתי כבר על עובדא כה"ג שהיה גם כן בברעב"לא בגברא חדא ושמיה רבי אברם יוטא שלא רצה הנפקד להוציא הפקדון עד שיתן לו בעל הפקדון פטור על כל התביעות, ומהר"א כ"ץ ז"ל כתב הדברים אלי והשבתי לו שהנפקד יוציא הפקדון ולא יכול לכוף בעל הפקדון שיתן לו פטורין וטעמא דידי דאיתא במרדכי בפרק קמא דב"מ דיש פוסקין שלא יכול אדם לעכב פקדון או הלואה ולומר אתה חייב לי מנה שלא יוציא הלה את הפקדון או את ההלואה ושוב אי אית ליה דינא על האיך יתבענו בדין אליבא דידהו פשיטא דלא יכול אדם לעכב פקדון או הלואה ולכוף בעל הפקדון שיתן לו פטור על כל תביעותיו וכל שכן הוא דהא אפילו לממון אחר לא אמרינן מיגו אף על גב דממון דמיא לממון וחדא מילתא היא אפילו הכי לא אמרינן מגו וכ"ש דלא אמרי' מגו שיתן לו פטור דלא דמיא לממון הפקדון או הלואה והוי תרי מילי ואפי' לרבינו יואל והמיימוני ובני רעגנשפור"ק דסברי דאדם יכול להחזיק בפקדון או בהלואה ולומר אתה חייב לי ממקום אחר ויכול לטעון עד כדי דמיהן היינו דווקא על ממון אחר דחדא מילתא אבל בכה"ג דלא טען על ממון רק שיתן לו פטור ולא דמיא לממון כולי עלמ' מודי דלא יכול לעכב בידו ממון חבירו, ומהר"א כ"ץ ז"ל הודה לדברי והסכים על ידי:

לו **ומה** שכתבת איך שרבי יקותיאל היה ד' פרסאות מברעב"ל ושלחתי לו שיבא ויעמוד לדין ור' יקותיאל לא רצה מטעם שכתבת, איפשר שבזה לא איתרע חזקתו כיון שהעירונים שונאים אותו לא ניחא ליה לבא שמה דדמיא ליה כאריא ארבא, וגם ע"י מורשה לא ניחא ליה כיון שאותו שכנגדו עצמו בברעב"ל יכול להטעים דבריו יותר ממה שיכול לעשות המורשה עיין בפרק זה בורר בא"ז ומייתי לה בהג"ה באשירי:

לז **ומחמת** רבי אברם מיי"סנער שעיכב הפקדון מחמת שהוא אומר שנתן ריבית קצוצה על זה אני אומר אחזוקי איניש ברשיעי לא מחזקינן דיכול לאיתרוץ דיבוריה ולומר ע"י גוי הלויתי וכן כתב לי רבי יקותיאל שבהיתר עשה, ואיתא במרדכי פרק השולח דנאמן המלוה בלא שבועה אפילו להוציא בכה"ג ואין צ"ל שהוא טענה מבוררת: נאם הקטן יעקב וויילא:

לח **שלמא** אהו' חבורא דלנדוא ולראובן בעל דין שכנגדכם אע"פ דרין תורם לא ידענא מ"מ אכתוב לכם דעתי בשביל השלום וכדי שלא ירבו המחלוקת

המחלוקת חבורא דלנדו"א שטענו על ראובן וז"ל ויהי היום ויבא ראובני לעמוד עלינו ולהתייצב בתוכינו וב' חדשים אחר אשר מכר את ביתו והביא מטלטליו למקומינו גם היו לו שומרים בביתו יומם ולילה גם נשא ונתן כאחד ממנו גם הבית אשר מכר לד' שנים רצופים אחר אלה בא המלכר להטיל עלינו מס גדול וכבד מאד באמרו רבים עתה עם הארץ כו' ותשובת ראובן לא היה דעתו להשתקע שם רק להשתדל ביני וביני לישאר בשפירא כו' עד הפקידים מלנדו"א באו לשפירא והלכתי אצלם ואמרתי כך וכך שמעתי וא"כ הוא לא אבא אליכם כלל וכלל · והשיבו לי פה אחד בפירוש דבר זה אינו נוגע בך כו' · נראה דראובן חייב לישא בעול ואפילו לפי דבריו שכתב שהפקידים פטרו אותו בפירוש ואפילו היו לו עדים בדבר ששמעו מן הפקידים לאו כל כמינייהו לפוטרו · וכן כתב מהר"ם בהריא בתשובה במיימוני וז"ל על אחד שנגרש עם השר שרצה להפרידו מהם לתת מס בפני עצמו לבדו ועל דעת כן נכנס לעיר לאו כל כמיניה של השר שהפרידו כו' עד ובדברים האלה ראוי להחזיר בלא ראייה מן התלמוד שאם היה כל אדם יכול להפריד מחבירו כמה פעמים היה בא לידי תקלה גדולה ואנו טעמא דפרושים ניקי וכפרוש · ושלום מאיר ברבי ברוך · עכ"ל · ובנדון דידן ראובן מודה שע"י בקשתו פטרו אותו שכתב וז"ל ואמרתי להם כך וכך שמעתי וא"כ הוא לא אבא אליכם כו' אלמא אדיבוריה קא פטרו אותו ולא מעצמם · ועוד כל מה שפטרו בשפירא היה תביעת המס קודם הפשרה · ואפילו אמרו הפקידים לבני לנדו"א ראובן לא יתן עמכם אה"נ לא מהני וכן כתב מהר"ם במרדכי פרק הגוזל וז"ל אבל קודם הפשרה בקש יהודי אחד לפוטרו וכן פטרו חייב ליתן מס עכ"ל · וכ"ש הכא שכתבו חבורא דלנדו"א שמתחילה כששאלו המס כשאמרו אל המלכר מי הם הרבים והשיב הראובני והאחרים אשר באו אליכם · וגם שאמר אליו הפקיד בשער העיר שצריך להשתתף עמהם וכן בחצר בית הכנסת · ומדלא השיב ראובן ע"ז מכתמ' הודה לדברי האלה וא"כ לית דין ולית דיין שיוכל לפוטרו כיון שמתחלה שאלו ג"כ ממנו ואפילו אם מתחלה לא שאלו אלא מחבורא בסתם אה"נ אין פנים לפוטרו · ואפילו אם אמרו מתחילה בפירוש פלוני לא יתן אה"נ חייב כיון שלא מעצמו אמר המלכר אלא ע"י בקשת ראובן וכל מסים שנותנים להשרים בזמן הזה הוא כמו מסים הרגילים דמטעם הזה כתבו הקו' בשם ר"ת דמותר בזמן הזה ליקח ריבית מגוים אפילו עשיר גדול משום דהכל איקרי כדי חייו כיון דרגילים בזמן הזה להכביד עלינו במסי' וגוזרים עלינו גזירות ואין קצבה לעול משא מלך ושרים וכן בהג"ה במיימוני ובאשירי: ומהאי טעמא מחייבינן בזמן הזה יתומים כל מיני מסים דכולהו מידי דנטירותא הם כדאיתא באשירי בפ"ק דב"ב: ומ"ש ראובן שבעת ההיא לא היה דעתו לתקוע שם דירתו רק כוונתו היתה להשתדל לישאר בשפירא טענתיה לאו טענה דהא הוכיח סופו על תחילתו שבא לגור שמה שכתב וז"ל ויהי כאשר שלחתי בני ביתי שמה כו' וכיון דלבסוף בא לגור שמה סופו הוכיח על תחילתו ולאו כל כמיניה · ועוד כיון שמכר בית לשם ונשא לשם מטלטליו מוכח טובא שדעתו היה מתחילה להשתקע שם וכ"ש כמו שכתבו חבורא דלנדו"א שנשא ונתן לשם · כ"ד חזרתי על כל צידי צדדים ולא אשכחתי ביה טעמא למיפטר ראובן אלא ראובן ישא בעול עם חביריו ואל יפרוק ממנו עול הדין וטוב לו · נאם הק' יעקב וויילא:

אהובי

לט **אהובי** גברא רבה מחותני מהר״ זלמן יצו מי אנכי כי באתי עד הלום לרוץ
ריצה באתרא דמר דכל רז לא אנס ליה אפילו לרוץ בימי יושבי
קרנות לא הגעתי אכן אמרו חכמים אין מסרבין לגדול וגם בשביל השלום ומטיבותא דמר
הכתוב דעתי אכן דין תורה לא ידענא ׳ מה שאמרו האפטרופסים ושאר התובעים
משענדר״לין איך פעם אחת הוא וחביריו הלוו לשר אחד מאתים זהו׳ על משכונות ועמדו זמן
ארוך עד שנתגלגל הדבר שהיה להשר תביעות אחרות על שענדר״לין איך שפרע לו מאה
זהו׳ מאותן מאתים דלעיל כו׳ ע״ד ושמעו מפי השר שאמר לשענדרלין בראיות ברורו׳ באיזה
כפר שגבה מעות ולפרוע מאה זהובים מאותן מעות באותם משכונות דלעיל כו׳ ׳ ותשובת
שענדרלין על טענתם להר״ס שמעולם לא היה להשר שום תביעה אמיתית עליו ומה
שאומר השר שפרע לו מאה זהובים באותן ב׳מאות זהובים להר״ס ׳ נראה דטענת
שענדרלין טענה כיון שאין עדים בדבר שהשר נתן לו מאה זהובים אלא השר אומר כן
ושענדרלין הכחיש אותו בפניו כמו שהעיד העד לעמלין וז״ל ב״לא ׳ דא ענטוורט שענדרלין
די הונדרט גולדן דא הוט ער זיין פפאנט מיט גלוטט אוכ׳ וואז איך אוף גהובן הון עס זייא
בון כאלן עס זייא בון דורפר דס וויל איך וואל ברעכן כו׳ ר״ל השיב שענדרלין הק׳ זהובים
פדה בהם משכונות אחרים והמעות שגבה הן מהמכס הן מהכפר יפים בחשבון כו׳ ׳ וכיון
ששענדרלין אמר בפני השר שלא קבל המאה זהובים בפרעון המשכונות אע״ג דהשר
כופר בו ועומד בדבורו שפרע מאה זהובים בהמשכונות לאו מפיו אנו חיין ולא מהימנינן
ליה לאפוקי ממונא והכי אמ׳ בפרק חזקת הבתים מכריז רבא ואיתימא רב פפא דסלקין
לעיל ודנחתי לתתאי האי בר ישראל דזבין ליה חמרא לישראל חבריה ואתי גוי ואנס ליה
מיניה דינא הוא דמפצי ליה מיניה ולא אמרן אלא כשאינו מכיר בה שהיא בת חמורו אבל
מכיר בה שהיא בת חמורו לא ולא אמרן אלא דאנים ליה בלא אופפא אבל קאנים ליה
באופפא לא ׳ אמימר אומר אע״ג דליכא כל הני לא איבעי ליה לפצויי דסתם גוי אנס הוא
דכתב אשר פיהם דבר שוא וגו׳ עכ״ל ׳ והלכתא כאמימר דהוא בתרא וכן פסק רמב״ם
והמיימוני פ״ט דהלכות קניין וז״ל אבל אם הגוי הוא שהוציא המקח מן הלוקח בין בדין
המלך בין בערכאות שלהן אין המוכר חייב באחריותו ואע״פ שהגוי טוען שהמוכר גנב
חפץ או גזלה והביא ראייה בעידי הגוים על כך אין שמוכר חייב כלום שזה אנוס הוא
אלמא דלא מהימנא להו אע״פ שיש לו עידי גוים וכ״ש הכא שאין לו עדים וכעין עובדא
דידן איתא לשם במיימוני בהג״ה וז״ל פסק מורי רבינו ז״ל על ראובן ושמעון שהיה להם חוב
בשותפות ופרע להן הגוי עד ט״ו ליט׳ כי אמר שראובן חייב לו ט״ו ליט׳ וראובן כופר שאינו
חייב לו מאומה ורוצה ליסבע לו והגוי לא רצה לקבל שבועתו ואומר שעל ראובן להיות כל
ההפסד מפני שתביעת הגוי עליו היא׳ ופסק מורי ההפסד על שניהם בשוה מהא דאמימר
דסתם גוי אנסא הוא ותובע על ראובן שלא כדין ואפילו שבועה אינו צריך ליסבע
לשמעון עכ״ל וה״ה והוא הראייה בנדון דידן ממש ׃ ומ״ש התובעים וז״ל ולבסוף נעשה פשרה
בין השר ובין שענדרלין שיחזור שענדרלין המשכונות להשר בחינם כו׳ ע״ד על מנת כן
שיהא לנו כל זכות וחזקה במשכונו׳ כמו שמונחין עכשיו כו׳ ׳ גם בזה טענותייהו לאו טענה
דהא מוכח מתוך דברי העדים הח״ר חיים והח״ר זעליקמן אייזק והח״ר ליפמן מנחם בונם

שכולם

שכולם נתרצו יחד להחזיר להשר המשכונות ולא שסענדרלין לבד החזיר המשכונות וז"ל העדי' ב"לא: וויר הון בור אייניגט סענדרלין יודין יוזיפא כהן מאיר לנדו"א גומפרעכט דס זי דען קומער בון דען משכונות די אין ריקה הנט בון בוכה ניקומרט זיין דס זולן זי אוייף זאגן או"ר די משכונו' דעס שר ווידר גיבן כו' ר"ל כחנו שפרנו בינוה' כי סענדרלין יוזיפא כהן מאיר לנדוא גומפריכט יתירו העיכוב מהמשכונות שביד מר' ריקה מבונה ולהחזירם להשר כו' אלמא דמדעת כולם נעשה הפשרה וכן משמע מתוך הכתב שכתבו למ' ריקה' ומ"ש וז"ל שיהא לנו כל זכות וחזקה במשכונות כמו שמונחים עכשיו ביד המופקד בכל זכותיה וחזקיה וקבל סענדרלין קניין ע"ז כו' לא יפה כוונו בזה דהא מוכח מתוך שטר הקניין דלא קבל קניין אא שירד לדין לפני מהר"ז על תביעתם ותו לא מידי אחריני הוזכר בקניין: ועל דבר הזעל"ר ל שם כלי שאמר השר שהשאיל לסענדרלין וסענדרלין אומר שהשאיל הז"על לרבי אשר ז"ל ומעולם לא השאיל לו הז"על גם בזה נאמן סענדרלין מהנהו ראיות שהבאתי לעיל' ועדיף טפי כיון שהשר עצמו לא הודה שהשאיל הז"על לרבי אשר ז"ל ושמו של סענדרלין לא הזכיר בכתבו כמו שהעידו אייזק ולעמלין מוכחא מילתא טובא שלא השאיל הז"על לסענדרלין' ומה שאומר השר שהסופר טעה לא מהימנינן ליה דא"כ לא שבקת חיי ואיתרעו כולהו שטרי ומדלא טען השר שפיר בזה כדמוכח מתוך כתבו איכא למירע מיניה קצת על מה שטען שפרע מאה זהובים לסענדרלין דמדהא ליתא הא נמי ליתא' עכ"ל:

חכמי חידות בטורים וחרוזים' סביב סביב יתהלכון ללכת אל עיר כלוזים' מ
בלעגי שפה מגששים ממששים מכרכרים ומוזזים' חוברי חבר מצפצפים ומהגים אמרות טהורות' מתיזים דורשי המורות' תבן אל הבר שוקלים ורומזים' קוטפים מלוח עלי שיח טח עיכם מראות וחוזים' משיבי דברי נכוחי' כעץ שתול על פלגי מים וארזי' עליהם לא יבול כאהלי' כטע ה' ותרזי' מורשה דראובן ושמעון למה זה הבל תהבלון באריכות דברים שאין בהם ממש ובקנטורים ובדברי הבאי דומות למרובות והגם למשא' ואילמלא יקרא של מהר"ר דוד חזרתי שלוחכם ריקם' ואע"פ דדין תורה לא ידענא מ"מ אחוה דעי' בפ"ק דקידושין במרדכי כתב ר"שי דמשומד שהפקיד פקדון ביד ישראל ומת והניח יורשים אם שלא הנפקד יד בפקדון בחיי המשומד זכה מן ההפקר וכן כתב בא"ז פר' יש נוחלין והכא נמי זכה אבי המשומד במה שבידו מן ההפקר' ואם כפסך להשיב דאשת המשומד קודמת דנכסי המשומד משועבדים לה בכתובתה ובמזונותיה יש לי להשיב כיון דלא באו הנכסים ליד המשומד כאשר טען שמעון שכל אותן מאה ועשרים זהובים נדונית בנו אשר פסק ליתן לו' וראובן לא בא לטעון ולהוציא הנכסים אלא מכח השטר ולא סתר דברי שמעון א"כ הודה בזה לדברי שמעון א"כ אבי המשומד קודם לזכות בנכסים דהא מפורש בשטר לפרוע המעות שנתיים אחר זמן המפורש בשטר ואין להמשומד שום זכייה בהמעות עד כלות שנתיים כאשר כתב ראובן בעצמו שלא היה רשות לשמעון ליתן מאומה מהקרן' והקרן יהא קיים עד כלות השנתיים ודומה להא דאיתא בפרק האשה שנפלו אמר רבי יוחנן האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תיקני לך עד אחר ל' יום קנה אי עומדת באגם אבל עומדת ברה"ה לא קני ומוקי כדאמר

ליה

ליה מעכשיו ואפ״ה אי עומדת בר״ה לא קנה דכיון דא״ל עד לאחר ל׳ יום לא קא גמר הקניין אלא לאחר ל׳ יום ובשעה שגמר הקניין עמדה במקום שאין ראוי למשיכה מש״ה לא קנה ה״נ כיון שפירש לפרוע לאחר שנתים לא גמר החיוב אלא לאחר שנתים וכיון דהכי הוא לא חל שיעבודא דאורייתא אלא לאחר שנתיים וכבר הופקר הממון וזכה חמיה מן ההפקר קודם שהתחיל שיעבודא דידה ׃ וליכא למימר כיון שכתוב בשטר והם עלינו בהלוואה וברשו א״כ משמע שהלוה להם המעות מידו לידם ואם כן שיעבודא דאורייתא על החוב כיון שהיה המעות של הבעל ׃ איברא לאו הכי הוא דהא פרישנא כבר דאותם המעות הם הנדוניא שפסק שמעון ליתן לנדוניית בנו ולא בא מעולם ליד המשומד והא דכתב בשטר לשון הלואה היינו משום לייפות כחו לחייב שמעון באונסיה וכה״ג איתא בפ״ק דקידושין אמר רב אשי במתנה ביקש ליתן לו ולמה כתב בלשון מכר כדי לייפות כחו והא דכתב בשטר שיש לבנינו יעקב ולאשתו מייטלן כו׳ עד לפרוע להם כו׳ משמע שהם משועבדים ג״כ לאשה אי משום הא לא איריא דהא כתב בתר הכי כולי ליפנא בלשון הבן דווק׳ משמע דאין השיעבוד חל אלא להבן דהוא המשומד ׃ והא דכתב מתחלה וכלל האשה בהדי הבעל איכא למימר היינו משום דלאחר שנתיים לא יתן להבעל המעות אלא ברשות׳ אבל בשביל זה לא יהא לה זכות בהמעות או מש״ה כלל אותה שיתן לה יציאותיה מן הריוח אבל בגוף הממון אין לה זכות כדמוכח בסוף השטר דלא הוזכרה היא ואזלינן בתר ליפנא דכתב למטה בשטר אפילו היכא דסותרת מה שלמעלה כ״ש הכא דיש לייסב שתי הלשונות כדפרי׳ ׃ ואם באנו לדקדק בליפנא דשטר יש לגמגם בו טובא אבל לא הוצרכנו לזה דאשכחינן ביה בהאי דינא טעמא ברור ׃ ועוד אני מביא ראייה שהמשומד מעולם לא זכה דהא העיד יוסף רורפ״ן וז״ל שיצחק ברבי אברהם הלוי ואהרן במהר״ יודא נתנו השטר בידו בדרך זה שלא יחזירו לזה בלא זה אבל העתקה יכול ליתן לכל אחד מהם בלי רשות חבירו עכ״ל ׃ וכיון דהכי הוא שיצחק הלוי הפקיד השטר ביד יוסף רורפ״ן הרי השטר גם מונח בחזקתם ואית ליה זכייה בגויה ולא יצאו המעות מחזקתם וגדול מזה כתב מהר״ם בתשובה במיימוני אההוא דפסק נדוניא לבתו והניח הנדוניא ביד שליש ליתן לחתנו לאחר שנה ומתה בתו בתוך שנה דלא זכה הבעל דכיון דלא החזיק בנדוניא אע״ג דמוכח ביד שליש גוף הנדוניא וכ״ש בנדון דידן דהנדוניא עדיין ביד אבי המשומד ומעולם לא יצא מרשותו ׃ והשטר אשר בא ראובן לדון עליו עדיין גם הוא בחזקתו של אבי המשומד לית דין ולית דיין דודאי לית ליה להמשומד זכייה בהנהו זוזי וזכה בהן אביו כדפי׳ ׃ ועוד אומ׳ אני כיון דכתב בשטר לפרוע לאחר שנתי׳ ומעולם לא זכה המשומד בגוף המעות א״כ הוי ליה ראוי ואין האשה גובה כתובתה מן הראוי ודמיא לשכר שכיר דפסק המרדכי פרק יש נוחלין דאשה לא גביא פורנא מיניה דכיון דלא בא ליד בעלה מעולם אע״ג דאשה גביא כתובתה ממלוה ואפילו של גוים ואע״ג דהוי ראוי היינו טעמא דהמעות שהלווה היו כבר בחזקתה וחל עליה שיעבודא דאורייתא קודם שהלווה המעות אבל בנדון דידן ובשכר שכיר שלא החזיק מעולם בהנהו זוזי ולא באו לידו מעולם לא חל עליה שיעבודא דאורייתא וכה״ג פסק הגאון מורנ׳ ורבנ׳ מהר״י מולין ז״ל בעובדא שאירע בה״א באלמנה אחת שמתה וציותה שלא ליתן לבנה מכל אשר לה

עד לאחר ג' שנים ובתוך ג' שנים מת הבן ופסק הגאון דאשת הבן לא גביא כתובתה מכל הממון שהניחה חמותה וטעמא דידיה כיון שהממון הופקד ביד אחרים ג' שנים והממון לא בא ליד הבן ולא זכה בה מעולם הוי ליה ראוי וכ"ש בעובדא דידן דהא הת' הוי ירושה דאוריתא דאלים דנפלה ממילא כדאמרי' פרק מי שמת וה"פ הוי ראוי כיון שמת קודם כלות זמן הגבייה וכ"ש בנדוניא דלא אלים כמו ירושה וכיון דחסר גובייתא הוי ממש כשכר פעולה׳ ותשובת מהר"יל ז"ל ביד בנו הח"ר שמעון ואין לחלק ולומר דאין האשה גובה כתובתה מן הראוי היינו דוקא מן היורשים אבל מנכי' דידיה גביא אפילו מן הראוי הא ליכא למימר דהאשירי פרק האומר בקידושין מסיק הא דאמר רבי מאיר מטלטלי משתעבדי לכתובת אשה היינו דווק' מחיים אבל לאחר מיתה מודה רבי מאיר דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי ומרבי מאיר נשמע לדידן דרבי מאיר אית ליה מטלטלין דידיה משתעבדי לכתובה ומטלטלין הראויין לא משתעבדי כדאמ' פ' האשה שנפלו לה נכסי' לא אשכחן תנא דאית ליה תרי קולי בכתובה דגביא ממטלטלין ואית ליה נמי דרבי נתן וכיון דחזינן דאליבא דרבי מאיר לא גביא ממטלטלין הראויין אפילו בחייו ה"ה לדידן דסבירא לן דגביא ממטלטלין לא גביא מן הראוי׳ וכן משמע באשירי פרק קמא דב"מ דמסיק הא דתנן בבכורות אין האשה נוטלת השבח היינו אפי' בחיי הבעל וא"כ הא דתנן נמי ואינה נוטלת בראוי היינו נמי בחיי בעלה ומותבינן אשמעתא במיימוני בפרק י"ב מהלכות אישות כתב וז"ל אם היה עני ביותר ואינו יכול ליתן לה לחם שהיא צריכה לו כופין אותו להוציא ותהיה כתובתה חוב עליו עד שתמצ' ידיו ויתן עכ"ל׳ הרי משמ' דסביר' ליה דגביא מהראוי ושמא י"ל המיימוני פליג וסבירא ליה כתר ליטנא באשירי פ"ק דב"מ דסבר דהא דקתני אינן נוטלין בשבח היינו לאחר מית' ואם כן הא דתנן נמי ואינן נוטלין בראוי היינו נמי לאחר מיתה ואפילו אם איתא הכי שהמיימוני פליג מ"מ כיון דהאשירי סבירא דלא גביא מהראוי בפלוגתא דרברבתא לא מפקינן ממונא או שמא י"ל הא דכתב המיימוני וכתובתה חוב עליו עד שתמצא ידו היינו כגון שהיה לו מלוה ביד אחרי' וסבירא ליה נמי דאיהי גביא פורתא ממלוה או שמא בכה"ג שמישכן קרקע ויכול לסלק המלוה כשיפרה הקרקע גביא מיניה כיון דכבר היה משועבד לה׳ ומסקנא הכי איתא דאין לבת ראובן אשת המשומד שום צד זכייה לא בכתובתה ולא במזונותיה בכל אותן מאה ועשרי' זהובי' המפורשים בשטר ואם יש ביד שמעון שאר נכסים מנכסי המשומד על זה איני צריך להשיב דמסתמא אין בידו ואפילו היו בידו הא טען שמעון שהוציא הרבה הוצאות ומסתמא כבר כליא קרנא׳ נאם הקטן יעקב ווילא:

מא על הורות נכסי ר' ליוטן בנו של הה"ר חיים ב"נם דשכיב וחיי לרבנן ולכל ישרא' שבק וברא וברתא מורית נכסי לא שבק ואשתו היתה זקוקה ליבם ובתר הכי שכיבא איתתא כדהוות שומרת יבם ואבוהי דמיתנא רבי חיים ב"נם מוחזק בהנכסים ובנו רבי ישראל תובע מנתא דידי' מנכסי אחיו ליוטן ז"ל׳ אנא זעיר דחבריא הבא על החתום בינותי בספרים בדיקא דשומרת יבם דמתה ובסייעתא דשמיא איתברר לן האי׳ תחילה אברר דין שומרת יבם שמתה אי אבוהי דמיתנא ירית לה או אחוהי דמיתנא ירית לה׳ תנן בפר' החולץ ובפרק האשה שנפלו שומרת יבם שנפלו לה נכסי' מודים ב"ש וב"ה

שמוכרת ונותנת וקיים מה יעשו בכתובתה ובנכסי׳ הנכנסים והיוצאי׳ עמה בי׳ שמאי אומר יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ׳ וב״ה אומרי׳ הנכסים בחזקת כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב עכ״ל המשנה ובגמרא פליגי ביה אמוראי בטעמא דמתני׳ עולא אומר זיקת ארוסה עושה ספק ארוסה זיקת נשואה עושה ספק נשואה כו׳ עד רבא אמר זיקת נשואה עושה ספק נשואה כו׳ ומדקמפרש טעמא משום זיקה אלמא דהיבמי׳ קירתי לה ולא אבוה דמיתנא כיון דהוי טעם דמתני׳ מטעם זיקה דהיינו היבמין דלאבוהי לא היתה זקוקה ׳ ותו גרסינן בפרק האשה שנפלו ולימא את אבי יורש ואשתו אין אני קובר וכו׳ עד והא בעינן לכי תנשא לאחר תטלי מה שכתוב ליכי יבם נמי כאחר דמיא מדקאמר את אני יורש וקאמר יבם כאחר דמי אלמא דיבם הוא דירית ליה ולא צריכנא להביא ראיה לזה דפשיטא דלא ירית לה אבוה דמיתנ׳ במקום היבמין דודאי היבם ירית לה דכיון דזקוקה לו הוי ליה כאשתו אבל אביו מאיזה טעם ירית לה וזה אין צריך פני׳: ולרווחא דמילת׳ כדי שלא יהא פתחון פה לבעל דין לחלוק כתבתי ראייה לדברים ׳ וכל הטעמים שכתבתי מספיקי׳ לאותן הנכסים שהיו מוחזקים בעת מיתת ליוטן ז״ל ואשתו ז״ל שלא היו בחובות ובמשכונות ׳ ואותן הנכסים שהיו בשטראי של גוים חובות ומשכונו׳ אם יסיק אבוה׳ דמיתנא אדעתיה להחזיק בהנהו נכסים מטעם דאין היבם נוטל בראוי כבמוחזק צלל במים אדירים והעלה בידו חרס דברירא לי מגו סוגיא דתלמודא ומגו דברי רבותי׳ גאוני עולם דקמפרשי תלמוד׳ דלית ליה לאבוהא דמיתנא לא זכות ולא דין ולא טענה בכולי נכסי דמיתנא לא במה שהיה מוחזק בידו ולא היה בשטראי של גוים ולית ליה נמי זכות לא בשטראי של גוים לא בחובות ולא במשכונות כולהו ירתי להו היבמי׳ אחוה׳ דמיתנא והשתא אימנא טעמא דאבוהא דמיתנא במאי דמצי למגמגם למשרי תיובתא וכרגא בהנהו שטראו׳ של גוים ואימא נמי טעמ׳ דידי׳ לאפוקי מילתא׳ אוכי׳ ואיפשר דלאו מדיליה הוא דהאי לאו דדלי׳ חספא לא אשכח מרגניתא׳ מתותי׳: תנן בבכורות פ׳ יש בכור לנחלה הבכור נוטל פי שנים בנכסי האב ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם ואינו נוטל בשבח ולא בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיה ולא היבם וכולם אינם נוטלים בשבח ולא בראוי כבמוחזק עכ״ל מתני׳:

וגרסינן בגמרא ולא היבם מ״ט בכור קרייה רחמנא אמר אביי לא שנו אלא בשבח ששבחו נכסי׳ בין מיתה לייבום אבל בין ייבום לחלוקה שקיל מ״ט יקום על שם אחיו אמר׳ רחמנא והריקם רבא אומר אפילו בין ייבום לחלוקה נמי לא שקיל מ״ט כבכור מה בכור אין לו קודם חלוקה אף יבם נמי אין לו קודם חלוקה וכולן אין נוטלין שבח דממילא אפורה והוי שובלי שלפופי והוי תמרי ולא בראוי כבמוחזק לאיתויי נכסי דאבא דאבא עכ״ל: ובהאי מילתא איפליגו ביה רבוותא רש״י ור״י סברי היכא דמת אבוה דמיתנ׳ בתר דמת המיתנא נוטל היבם פי שנים חלקו וחלק אחיו המת דבמקום אחיו קאי ׳ ומה שהיה מוחזק ביד אביהם כשמת בכל אותן נכסים נוטל היבם פי שנים אף על פי שמת אחיו קודם אביו ׳ והא דתנן אין היבם נוטל בראוי היינו בנכסי אבי אביו שמת לאחר שמת אביו משום דהוי ראוי לאביו אבל מה שהיה מוחזק ביד אבי היבם אף על פי שמת אביו לאחר שמת אחיו ואחיו לא היה מוחזק באותן הנכסים בעת מיתתו אה׳ נוטל היבם חלק

אחיו

אחיו אבל הבה"ג סברי דהיבם אינו נוטל חלק אחיו בנכסי המת כיון דאחיו לא היה מוחזק בו בשעת מיתתו עיין בתשובה במיימוני ובמרדכי פרק יש נוחלין ׳ ומלשון הרמב"ם משמע דסביר׳ ליה כבה"ג וז"ל פרק ג׳ דהלכות נחלות׳ מי שייבם אשת אחיו הוא יורש בכל נכסי אחיו במוחזקים אבל הראוים לבא לאחר מכן הרי הוא לכל האחי׳ שהרי בכור קראו הכתוב שנ׳ והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו כשם שאינו נוטל בראוי כבמוחזק כך אינו נוטל בשבח ששבחו נכסי לאח׳ מות אביו משע׳ מיתתו עד שעת חלוקת׳ עם אחיו בנכסי אביו ואפי׳ השביחו הנכסי׳ אחר שייבם וקוד׳ שחלקו הרי הוא בשבח כאחד מן האחי׳ אע"פ שנוטל מן הנכסים האילו ב׳ חלקי׳ חלקו וחלק אחיו שייבם אשתו הואיל ומת אביו בחיי כולם עכ"ל: שמא דסביר׳ ליה דאינו נוטל חלק אחיו המת לא שמת אביו קוד׳ שמת אחיו דהא כת׳ הואיל ומת אביו בחיי כולם שמא דווק׳ בכה"ג ולא שמת אביו אחר מיתת אחיו והשת׳ לפרש"י ור"י פשיטא דאין לאבי היבם לא חלק ולא נחלה לא במה שהיה במזומן ולא במה שהיה בחובות דהא אפי׳ היכ׳ שמת אביהם לאח׳ שמת אחי היב׳ אפ"ה נוטל היבם חלק אחיו המת׳ אע"פ שלא באו ליד אחיו המת מעולם ולא היו לא ראוי לו לירש כ"ש חובות ומשכונות של גוי׳ שהם היו נכסי׳ דידיה של המת והיו מוחזקי׳ בידו קודם שמת לית דין ולית דיין דודאי היבם יורש אותם ולא אביו ׳ ואפילו לפירוש הבה"ג והרמב"ם דסבירא להו דהיבם אינו נוטל חלק אחיו המת בנכסי אביו לא היכא שמת אביהם בחיי אחיו ונפל הירושה קמי אחין בחיין אבל היכא שמת אחיו קודם אביהם ולאחר כך מת אביהם. אינו נוטל חלק אחיו המת דכיון דלא היו אלא ראוי לאחיו ולא היה מוחזק בהם אין היבם נוטל בראוי כבמוחזק אי משום האי טעמ׳ סבר אבי היבם לירש החובות והמשכונות של גוים דסבירא ליה דהוי ראוי ואין היבם נוטל בראוי האי טעמא דפריכ׳ הוא דנראה לע"ד דבנדון דידן בחובות ובמשכונות של גוים מודו ההלכות גדולות והרמב"ם דירית להו היבם ולא אבוה דמיתנא אפילו אם תמצא לומר דחובות ומשכונות של גוים הוו ראוי אפילו הכי ירית להו יבם ולא אביו כיון שאחיו מת היה מוחזק באותן נכסים קודם שהלוה אותם להגוים משום האי טעמא ירית להו היבם דלא דמי להיכא שמת אביו לאחר שמת אחיו דאינו נוטל חלק אחיו משום דהוי ראוי לאחיו דשאני התם שאחיו המת לא היה מוחזק באותן נכסים מעולם אבל הכא כיון דכבר היה אחיו המת מוחזק באילו נכסים ירית להו היבם אע"ג היכא דמת אביו בחיי אחיו אינו נוטל בשבח חלק אחיו אף על גב דנפל הירושה לפני אחיו קודם שמת והוי כאילו מוחזק במנתא דידיה אפי׳ הכי אינו נוטל בשבח משום דלא נתברר חלק אחיו מעולם אבל היכא דנתברר חלקו כגון בנדון דידן ודאי ירית ליה היבם ׳ וטעמא דידי טעמא דמסתבר הוא דאי לא תימ׳ הכי וסבירא לך אפילו מה שהיה מוחזק ביד אחיו המת והלוו אותו לגוי׳ קודם שמת דהוי ראוי ולא ירית ליה היבם אם כן אביי ורבא דפליגי בפרק יש בכור בשבח ששבחו בין יבום לחלוקה והיינו ע"כ בנכסי דאבא וטעמא דרבא משום דלא נתברר חלקו דאילו בנכסי המת עצמו ודאי מודה רבא׳ דנוטל להו יבם לאחר שיבם את אשתו וכיון דאוקמו פלוגתייהו אמתני׳ משמע דסבירא להו הא דתנן לא בראוי כבמוחזק איירי בכה"ג בנכסי דאבא דמת דווקא דהוי ראוי מטעם שלא באו לידו מעולם דאי הוי ראוי אפילו במה שהיה אחיו המת מוחזק בחייו והלוה אותם לגוים אם כן תאמר

המתני' דקתני ולא בראוי איירי בכה"ג ולא איירי בנכסי דאבא והוה להו למימר פלוגתייהו מילתא באפי נפשי' ולא אמתני' קא ודאי סביר' להו דמתני' איירי בכה"ג דווקא בנכסי דאבא מטעם דפרי' ועוד ראייה דבמה שהיה ביד המת אפילו שהלוה אותם לגוים ירית להו יבם דגרסי' בפרק החולץ שבא ויבם בנכסי ספק או שבא וספק בנכסי כו' עכ"ל ואי אית' דאשראו של גוים לא ירית להו היבם אם כן אמאי לא קאמר שבא וספק בנכסי מיתנא באשראות של גוים דשבא אומר את ברי דיבם ונכסי דידי הוא ושפק אומר אנא בר מיתנא ואנא קירית ליה ולא הוה צריך למימר ולאלק היכא דמית היבם דאפילו בחיין יכול למצוא חילוק או לכל הפחו' הוה ליה למימ' האי חילוק נמי אלא על כרחך הוי בכלל הא דקאמר לעיל מיניה ספק ויבם בנכסי מיתנא: וכעין חילוק זה אית' במרדכי פרק יש נוחלין דכתב אשה גביא כתובת' ממלוה ואינה גובה כתובת' משכר פעולה שלא בא ליד בעלה מחיים מטעם כיון דלא בא לידו מעולם הוה ליה ראוי אלמא מלוה כיון דבאו לידו הוה ליה ראוי ואם נפשך לומר מ"ם דגבי הבכור הוי ראוי ולגבי יבם לא הוי ראוי הא בכור קרייה רחמנא יש להשיב הא דקרייה רחמנ' בכור ליבם היינו דווקא בנכסי דאבא שנוטל חלק אחיו המת יותר על חלקו בההוא חלק קרייה רחמנא בכור אבל לא במה דירית מאחיו המת גופיה דבכור הוא נמי דאינו נוטל בראוי דווקא בחלק דאית ליה יתיר על אחוהי הכא נמי בהאי חלק דנוטל בנכסי אביו יתיר על אחוהי הוא דאקים רחמנא לבכור ולא בההוא נכסי' דירית מאחיו גופיה ועוד אומ' אני בלא כל הני טעמי דלעיל איכא טעמא רבה דכיון דהשתא נהיגינן להגבות לאשה כתובת' ממלוה של גוים אם כן היו כל נכסי המת משועבדים לאשתו בכתובתה וכיון שמתה השומרת יבם מינה דידה קירתי להו היבמין שדתנן כתובתה בחזקת יורשי הבעל מכל הני טעמי דלעיל פסיקנא האי דינא דאין לרבי חיים נב"ם לא חלק ולא נחלה בכל מה שהניח בנו ליוואן ז"ל בתורת ירושה לא במה שהיה מוחזק בעת מיתת בנו ליוואן ז"ל ולא במה שהיה באשראי של גוים בכולן אין לרבי חיים חלק ונחלה בתורת ירושה אלא בני רבי חיים נב"ם דהיינו היבמין שהיו בעולם בשעת מיתת ליוואן ז"ל הם יורשי' כל נכסי אחיהם ליוואן ז"ל: ושאר טענות שטען רבי חיים נב"ם איך שהוציא הוצאות מהנכסים למסים ולארנוניות ולשאר מילין ועל מקצת בגדים ותכשיטי' טען שאין בידו ועל מקצתם טען שלא ניתן במתנה אלא בדרך שאלה הנה דקדקתי בטענת רבי חיים והיא מדובללת ומבולבלת לא ידע אנוש ערכה רמוזי קמרמז לא במראה ולא בחידות תפים חבלא בתרי ריסי' הן ולא רפיא בידי' ר"יב אתרי ריכשי ומקצת דבריו סותרים זה את זה: מתחלה טען וז"ל לא גדלו ולא עשו פרי כ"א קמעא והרבה הוצאות מהם מנדא בלו והלך עשר ידות מאשר הרויחו עכ"ל: ולבסוף טען וז"ל כל הריוח שהרויחו נכסי הזוג מעיקרא לא יגיע לסך ק"ך זהובים עכ"ל מדקא טעין דלא הרויחו ק"ך זהו' מכלל דהרויחו לכל הפחות ק' זהובים דא"לכ היה לו לטעון לא הרויחו ק' וא"כ תי' אית' כגון שטען שהוציא מנדא בלו והלך עשר ידות מאשר הרויחו נמצא שנתן למסים ולעולים יותר מאלף זהו' דהיינו כפל בארנוניית הזוג וא"כ כ"ש קרנא לגמרי והם חייבי' לו לפי דבריו מה שנתן למסי' ולעולים מותר על ארנוניית ד' מאו' זהובי' וא"כ מאי האי דקטעין והודה שעדיין יש בידו חובות ומשכונות וז"ל ואין לו דין ודברי' עלי אחרי שלא

היה

היה דבר במזומן מנכסי הזוג בשעת פטירת הזוג רק חובות ומשכונות עכ״ל · ואם דבריו הראשונים כנים מאין באו להם החובו׳ והמשכונו׳ הלא כבר הוציאם והותר למסי׳ ולעולי׳ : ועוד טען וז״ל והנה מר ראה אם לא הוצאתי על זה תלת או ארבע מנכסיי עכ״ל · גם בזה סתר דבריו הראשונים דהא כבר כתב דהוציא למסים ולעולים עשר ידות ממה שהרויחו לבד שאר הוצאות שכתב : ועתה חזר וכתב תלת או ארבע עם כל ההוצאות · ואמינא כי כיים ושכיב טען האי טענה · והנה רבי ישראל אומר שמעולם לא נתן אביו רבי חיים שום מסים ועולים מנדוניית של זוג שלעולם נתן מסך אחר כמו שנתן מקודם נישואי הזוג כן נתן לאחר נישואי הזוג לא הוסיפו עליו כשהיה הזוג אצלו ולא נגרע מערכו הראשון כשהיה הזוג במענ״צן אצל מהר״יך ז״ל ויבחנו דבריו האמת אתו ע״י הפרנסי׳ שגבו מסים ועולים · ועוד אומר רבי ישרא׳ כיון דאביו קבל עליו לזון ולפרנס הזוג ג׳ שני׳ מקתמ׳ קבל עליו ליתן להם כל הוצאתם אפילו מסים ועולים · והנה דעתי מכרעת דליטיילינהו להפרנסים שגבו המסים אם נשתנה שום עניין בסך שנתן ר׳ חיים נב״ם מחמת מעות הזוג אם יאמרו הפרנסים שר׳ חיים נתן מדמי הזוג לבד ערכו הקצוב עליו אז אם איפשר לברר עם התנאים מוטב ויתברר הדבר מהתנאים אם מבורר בו שר׳ חיים יתן כל ההוצאות ובאיזה לשון שכתוב בתנאים בו נראה עם מי הדין · ואם הפרנסים אומרי׳ שלעולם נתן ר׳ חיים מערך אחד לאחר נישואי הזוג כמו קודם וגם יאמרו שאפילו אם יבאו הזוג למענ״צן אפ״ה הוצרך הר׳ חיים ליתן מסך הראשון ולא נגרע לו מערכו הראשון אז נר׳ לי כיון דר׳ חיים בגופיה מודה שהיו ממון הזוג מתחילה בידו בטלים ולא הרויח עמהם מוכח מילתא טובא דאין מוטל על הזוג לפרוע לו מסים ועולים דאטו בשופטני עסיקינן שמכלין קרנא ומפזרין ומבזבזין מן הקרן הון עתק ואינם מרויחים אם כן קא מיכליא קרנא לגמרי · ועוד כיון שר׳ חיים תמיד נותן לפי ערכו הראשון אפילו הלכו הזוג למקום אחר עם ממונם והכל נתן מכיסו ולא מנכסי הזוג כמו שכתב בטענתו וז״ל תלת או ארבע מנכסי א״כ אין כאן מקום לחייב דמי הזוג דעדיף טפי מפורע חובו של חבירו דפסק מהר״ם ור״יבא ור״י דפטור אע״ג דהתם קמחסר ממונא אפילו הכי פטור דאמר מפייסינא הוינא כו׳ וכ״ש הכא דלא קמחסר ולא מידי דהא בלאו הכי הוצרך הר׳ חיים ליתן מערך הקצוב ואע״ג דר״ת פליג התם ומחייב פורע חובו של חבירו היינו משום דחבירו קמחסר ממונא אבל הכא לא מחסר מידי ודמיא ממש לזה נהנה וזה חסר · ואע״ג דאמרי׳ בירושלמי אין לך נתפס על חבירו ומשלם חוץ ממסים ומארנוניות והכא נמי מסים נינהו אומר אני שאני דהתם קמחסר ממונא והכא לא קמחסר ולא מידי כדפרי׳ · ואם יברר הר׳ חיים מהתנאים שהותנה שהזוג יתנו ממונם מסים ועולים אז יעשו כפי התנאי׳ או אם יאמרו הפרנסי׳ שניתן מסים ועולים מממון הזוג אז יתנו כמו שיאמרו הפרנסים שגבו מממון הזוג · אבל אם יאמרו הפרנסים שלא גבו מאומה מממון הזוג וגם רבי חיים לא מצי לאיתויי ראייה מהתנאים אז אין לרבי חיים לגבות שום דבר למסים ועולים מממון הזוג · ואפשר אם טען ר״ח שהרויח עם ממון הזוג מיום ראשון לא הייתי פוטרו לגמרי ממסים ועולים ומדידיה ישתלים ליה : ומה שטען רבי חיים שנתן הוצאה להזוג ג׳ שנים יותר ממה שנתחייב להם על זה טוען רבי ישראל ואומר ג׳ שנים היה חייב ליתן הוצאה להזוג

ומהר״יך

ומהר"יך ז"ל היה מחוייב ג"כ לתת להזוג היציאה ג' שנים או לכל הפחות ב' שנים וא"כ מאיזה טעם אפרע לרבי חיים היציאה מדמי הזוג על מהר"יך ז"ל מוטל לפרוע ואפילו אם לא פרע מהר"יך ז"ל רבי חיים איהו דאפסיד אנפשיה · ואי לאו דנתן ר"ח היציאה הוכרך מהר"יך ז"ל ליתן להזוג היציאה ולא כהנו הזוג מר' חיים לא מידי · ואומר אני דכל השנים דנתן ר"ח היציאה להזוג עודף על ג' השנים שהיה מחוייב. להם יתברר גם דבר זה מהתנאים ואם אי איפשר לברר מהתנאים אז ר"ח יעשה שבועה שמהר"יך לא היה חייב ליתן להם היציאה באותן ג' שנים העודפים · וגם יעשה ר"ח שבועה שהיה בדעתו כשנתן להזוג היצאה אותן ג' שנים שלא ליתן להם בחנם אלא בעל מנת שיפרעו לו דמי היציאה · ואם יעשה ר"ח השבועה אז הפרנסים יעריכו דמי ההוצאות מה שצריך זוג כי האי לפזר שנה בשנה כשיעור זה יזכו מדמי הזוג ולא כמו שרגילין ליתן לאושפיזכנא : ומ"ש ר"ח דלא גדלו ועשו פרי אלא קמעא אמר רבי ישראל ששמע מפי ר"ח עצמו שהרויחו הרבה ורצה לפרש דבריו לפני הפרנסים גם בזה נראה לי שאם אין עדות לרבי ישראל אז יעשה ר"ח שבועה כמה שהרויחו נכסי הזוג : ומ"ש ר"ח שהוציא יותר מע' זהובים לפטור בנו מתפיסה במג"נץ אומר אני שר"ח יעשה חשבון לפני הפרנסים באיזה מקום שנתן הע' זהובים ויעשה שבועה עליו שכן הוא : ומ"ש ר"ח שנתן לבני מהר"יך ע' זהובים כדי להוציא מידם השטר המחזיק ג' מאות על הזוג · על זה השיב רבי ישראל שלא נתן ר"ח לבני הר"יך ז"ל אפילו פרוט' מנכסי הזוג ומה שנתן נתן מנכסי מלוג שלה ורצה ללבן דבר זה עם בני מהר"יך ז"ל · גם בזה נראה שיעידו בני מהר"יך ז"ל ואם בני מהר"יך ז"ל אינם יודעים מזה ר"ח יעשה שבועה על זה : ומ"ש ר"ח שלא היו לה לא בגדים ולא כעיפים והכל היו נכסי מלוג שלה שירשה מאמה ז"ל על זה אומר רבי ישראל שכל הבגדים וכעיפים שהיו בידה כולם היו שלה ולא ירשה אותם מאמה ז"ל וכל הבגדים שירשה כולם הוחזרו ליורשיה מאביה ומעולם לא הלבישה אותם בגדים שירשה ויעידו גם על זה בני מהר"יך · נראה גם בזה לשאול את פי בני מהר"יך ז"ל ואם אינם יודעים מזה אז יעשה ר"ח שבועה שדבריו אלה כנים הם : ומ"ש ר"ח שהוציא הרבה הוצאות לשלחם למעגנ"ץ ישבע כמה הוציא בזה ויטול : ומ"ש ר"ח שיותר מל' זהובים הוציא אבי הכלה מחיקו ונתן אותם להכלה לכבוד הכלה שאוהביו וקרוביו נתנו אותם וכולם היו מתנה על מנת להחזיר כי לא נתנו אותם וחזר ולקח אותם קשה לשמוע ואע"ג דטענה גרועה היא מ"מ נאמן לישבע במיגו דהוה קא טעין אינם בידי או נתתים לך כמו שפסק מהר"ם פ"ק דב"ב אמי שטען מחלת לי עיין במרדכי ואי בעי ר"ח יעשה שבועה ע"ז : ומ"ש שאין בידו מכל טבעותיה ודמי טבעותיה אלא כ"ו טבעות שהם ד' לוט' בלא וחצי וכל לוט' הוא חצי ליטרא ישבע כדבריו כן הוא : ומ"ש ר"ח שהטליקה והחגורה שהיו לבנו ליווטן ז"ל לא היו לבנו ליווטן ז"ל אלא הוא השאיל אותם לו · וכן ב' מכספות שהיו לכלתו לא היו שלה אלא הוא השאיל אותם לה ולא נתנם לה אמינא דילמא אחוכי קא מחייך ומ"מ אם רוצה לישבע על זה ישבע : ומ"ש ר' חיים שכל נכסי הזוג כולם היו בחובות ובמשכונות אומר אני כאשר יקראו הפרנסים לר"ח הפסק דין זה מיד באותו מעמד יאמר ר"ח אם הם עדיין בחובות ובמשכונות או אם הם במזומנים ואם יאמר שהם בחובות אז מיד במעמד ההוא יאמר ר"ח איזה חובות הם שהיו של הזוג ויביא מיד ספר

החובות ויראה להפרנסים שכתוב בספר החובות איזה חובות הם של הזוג וכן יעשה עם המשכונות ומה שלא יוכל ר״ח לברר חובות ומשכונות שהיו של הזוג אינו נאמן לומר שהם של הזוג ויתן ר״ח דמיהם ׳ וכן אם ממאן ר״ח להראות החובות והמשכונות מיד כדפי׳ אז יתן דמי כולם וכל הנשאר מכל הממון השייך להיבמין יתן לרבי ישראל חלקו לפי ערכו כפי האחין שהיו בעולם בעת מיתת אחיו ליווטן ז״ל ׳ והנה רבי ישראל הביא בידו עדות איך שאביו ר״ח ובנו ישראל קבלו בקניין סודר להניח כל דברי ריבותם עלי מחמת הירושה שהניח ליווטן ז״ל תוך שלשים ימים :

מב **וגם** ביד רבי ישראל עדות שעמד תוך ל׳ יום ותבע מאביו ר״ח שיקיים מה שקבל עליו בקניין ורבי ישראל היו טענותיו בידו למסור אותם לר״ח ׳ ור״ח לא רצה לקבל הטענה רק דחה אותו בדברים ואמר גם אני רוצה לעשות לקבולי והכל היה דבר שפתים דיבורא דלית ביה מעשה׳ ור״ח כתב לי וקא מתריץ דיבוריה שלא נעשה בזה שרבן כיון שבנו רבי ישראל רוצה לטעון וכתב בטענותיו זילזולים וקינטורים משום האי טעמא לא רצה לקבל הטענות כי לא רצה לדון עמו אלא בדרך שלום׳ ולאמינא דעתא דידי אי משום האי טעמא העביר ר״ח המועד לאו שפיר עבד וטענתיה לאו טענה אם היה לו שום פקפוק היה לו להציע דבריו לפני הדיינים או לפני הפרנסים ומדלא קיים מה שקבל עליו דינו מפורש באשירי פרק זה בורר דפסק מהר״ם הנעשה כרבן בדין יפרע לכשכנגדו כל יציאותיו שהוציא עליו ׳ ולרבי חיים כמי דייניכן הכי יפרע לרבי ישראל כל יציאותיו שהוציא על זה מיום שכלו הל׳ יום ׳ ורבי ישראל בנו יעשה חשבון לפני הפרנסים כמה שהוציא ובאיזה מקום שהוציא ויעשה שבועה על זה ור״ח יפרע לו יציאותיו ׳ור״ח ובנו ישראל כל מה שרוצים לברר בעדות יכולים לשאל עדות והעדי׳ יגידו עדותם לפני הפרנסי׳ בתורת עדות ׳ ואם שום עד יאמר שאינו רשאי להגיד העדות מחמת שקבל עליו בסוד שלא לגלות אז ר״ח ובנו רבי ישראל יתירו לאותו עד לגלות הסוד ׳ ואם ר״ח ישאל עדות בפני בנו רבי ישראל ויודיעו הפרנסים לרבי ישראל שר״ח רוצה לשאל עדות ואז אם רבי ישראל אינו רוצה לבא אז ישאלו שלא בפניו ׳ וכן כשרבי ישראל רוצה לשאל עדות יודיעו הפרנסים לר״ח שבנו רבי ישראל רוצה לשאל עדות אם ר״ח אינו רוצה לבא אז ישאלו עדות שלא בפניו וקודם ר״ח תמוז יקבלו עדות וגם יבררו מה שרוצים לברר עם בני מהר״יך ז״ל קודם ר״ח תמוז ׳ וכל השבועות שיצטרך ר״ח לישבע יכלול בחדא שבועה כדכתב רש״ו ר״י בתשובה במיימוני וישבע בנקיטת חפץ :

מג **ואל** ישביעו אותו בשבועת האלה אלא בנקיטת חפץ ובשבועת הש׳ על דעת בר״ואל יזכירו שבועת האלה דכיון דרבנו הוא אסור לקללו והכי איתא במיימוני פרק ה׳ דהלכות ממרים ׳ נאם הק׳ יעקב ווילא :

מד **אתה** שלום אהובי שאירי אייזק שי׳ על מה ששאלת אם מותר להטמין פשטי״א של חלב עם חמין של בשר כ״ל דאסור דחיישינן כשמבשל הקדירה שמא יצא מן הקדירה ע״י בישול ויזוב תחת הפש״טא וכן משמע בא״ז וז״ל ומיהו אם זב שומן חוץ לפשטיד״א ונבלע בתנור אע״פ שהפת רחוקה מן הפשטיד״א אסור לאוכלו אפילו במלח הואיל כן וכן טוב ליזהר שלא לאפות שום טפילות עם הפת בתנור דלמא זב ולאו אדעתיה

עכ״ל

עכ"ל אלמא דחיישינן דילמא זב מן הפשט ד"א והכא כמי נראה דל"ש · ומ"מ דתנורים שלנו גדולים הם איברא לאו הכי הוה דאיתא בסמ"ק דתנור גדול זהו המחזיק י"ב עשרונים · ומ"מ מהתנור גרוף וקטום לא מיקרי גרוף וקטום כיון דהאש בתוכו שבודאי מבעיר בשבת · וכל זה שכתבתי דווקא לכתחילה אבל בדיעבד לא חיישינן למה שכתבתי לעיל כיון שהקדירו' מכוסות והכי איתא בהג"ה באיסור והיתר מרוויר"ן וז"ל נראה למהר"ם שרא בחמין שקורין צ"אלנט ב"לא ונמצא טריפה בשבת שהתירו אחרים ודווקא שהיו האחרים מכוסים דאם לא כן אסור כמו פשטידא ופלד"א עכ"ל :

מה **ויחיד** אין לברך על מקרא מגילה דאיפליגו ביה רבוותא אם יחיד חייב במקרא מגילה וכל כה"ג אין לברך דברכות אינן מעכבות :

מו **ומה** שכתבת שהגוים מבשלים להתינוקות שפיר דמי דהוי כמו חולה שאין בו סכנה דאמרי' לגוי ועושה וסתם תינוקות חולה הוא אבל אכילה והוא כמו דשרינן להחם בית החורף בשבת דפשט היתר בכל אשכנז · כ"אס הקטן יעקב ווילא :

מז **טובייני** דאכימי אהובי עניתי מהל"רי מולין על דשאילנ' מהו לחלוץ במנעל גדול שמרוב גודלו נכפל על גב הרגל מתניתין היא פרק מצות חליצה וז"ל חלצה במנעל גדול שהוא יכול לילך בו כשירה כו' משמע דווקא שיכול להלך בו הא לאו הכי פסול אפילו בדיעבד וכן כתב המיימוני ונראה דאפילו כשיכול להלך בו אם הוא גדול ממדת רגלו הרבה דלכתחילה אין לחלוץ וראייה מדאמר אמיתר פרק מצות חליצה מאן דחליץ צריך למידחקיה לכרעיה ופירש האשירי הטעם משום דלפעמים המנעל גדול ממדת רגלו ונראה כיוצא מאליו אלמא דלכתחילה יהא מכוון וכן משמע במרדכי וז"ל צריך להלך בו שיהא נראה שהוא שלו ושהוא מכוון למדת רגלו · וליסנא דמתניתין כמי משמע דווקא דיעבד :

מח **ועל** העיסה שלא נטלו ממנה חלה ונתבשלה לא שייך הכא בטול דכל העיסה טבל כיון שלא הורמה חלתה ומ"מ נראה דאיכא תקנה כגון ליטול ממנה חלה לאחר שנתבשלה ויקח מעט שיש אר בעיסה יותר מאחד ומאה ואע"ג דכשנתבשלה היתה הכל טבל מ"מ כיון דלאח"כ הפרים אמרינן ברירה דבדרבנן אמרינן ברירה דהכי איפסיק הילכתא פרק בתרא דביצה · ותו גבי חלת ח"ל ק"ל כשמואל דאומר אוכל ואחר כן מפרים אלמא דאמרינן ברירה :

מט **ועל** הכרוב דפרמי להו גוים בפרק כל הבשר אמרינן כגון שחתכו בסכין של גוים כו' ופר"י בחד ליסנא משום שמנונית שהוא בעין על הסכין ולההוא ליסנא הוא אסור והגוים אינם נאמנים לומר שיש להם סכינים מיוחדים לכך דלהשבית מקחם אומרים כן · וכרוב שלם דשלקי להו גוים במקומות דנהיגי לאוכלו צריך למיחתך או לגרר בי פסקי ובגורנב"ורק' נוהגין לאכול הכי דשלקי גוים דווקא כשהן שלמים אבל הכי דפרמי להו פרמי נוהגין ביה איסור ואההוא סופר אי מהימן ליה אכתיבה ואשאר תיקון מהימנינן כמי אההי דמ"מ אכן קמי שמיא גליא ואילו היה בשכונתי הייתי בודק אחרין :

ועל

ועל אחרים אם הם בקיאים בהלכות שחיטה ובדיקה׳ ועתה שלחתי גברא דמהימן לי למדינת נעק״ר ולכל פרווא שיברוק השוחטים והבודקים ושאלה דאתית לאתרך הייתי משלח ב״כ לשכונתך ועתה פרצה היא באחריותך גדור: נ׳

נא ועל הבשר שנמלח שנפל במים שנתאדם מחמת שהדיחו בו בשר שמעתי ממורי כר ישראל אביך מהר״י נ״ע שבזה נחלקו מהר״ שלום ז״ל ושאר גדולי אוסט״ריך אסרו וטעמייהו מהאי גוונא דנפל לכדא דכמכא דאמרי׳ פרק כל הבשר אם אינו נאכל מחמת מלחו אסור ואנן נהיגינן כר״ת דסבר דכל מליחות שלנו הוי אינו נאכל מחמת מלחו׳ וטעמיה של מהר״ שלום ז״ל שהמים מבטלים הבשר דלא הוי כרותח אע״ג דגבי גוזלא דנפל לכדא דכמכא אם אינו נאכל מחמת מלחו היה אסור משום דכמכא היא עבה ונדבק בהגוזלא ומתוך זה נבלע בו׳ ובלשון זה אמר הגאון מהר״י אנו צריכים לאסור כיון דרובא הוי דאסרי׳ ומה״ר שלום הוא יחיד כנגד רבי׳ מאד מאד ניחא לי ובסימא לי צוותא דידך כי אותך ראיתי וגו׳ : נאם הק׳ יעקב ווילא:

נב פטיש החזק עמוד הימיני מהר״א כ״ץ אחר מי רודף מלך ישראל אחר פרעוש אחד אחר כלב המת מי אנכי כי באתי עד הלום שמששת את כלי לית בי לא כחא ולא סרק ולא יעלת חן וצעיר אני בימים ובינת אדם אין לי ועדיין לא הגעתי לדעת הפעוטות ואיך אסיק אדעתי להכניס את ראשי בין ההרים הגדולים כיון שמאור הגולה אשר עיני כל ישראל עליו מהר״י כ״ל מסתיר דבריו וגם איני כדי להכריע בין דברי רבותינו גאוני עולם האחד ר״שבא שאסר אפילו בדיעבד אפילו עתים סוטה ועתים חלוצה כדמשמע בתשובה שאינו מהפך הגירסא וגם לפי משמעות העדות איני כדי להכריע אם היא נקראת חלוצה בכך אע״ג שהר״מבם התיר בדיעבד ואפילו סוטה גמורה מ״מ רבינו אפרים ורבי אבי״ה אסרו אפילו בדיעבד לכל הפחות סוטה גמורה כדאיתא בספר אבי״ה בסימן תתקכ״א שפירשו רבינו אפרים וראבי״ה דאזלינן בתר הני תרי לישני לחומרא ולטיבותא דמר ידוע שעדיין לא הגעתי לרועה צאן ואין בידי להכריע בינ׳ אשלי רברבי׳ אכן רבנן קשישי כגון מהר״י ס״ל ושאר גאוני הדור סבירא לי מילתא היא באחריותך איכהו ליכקטו פזרא להוציא הדין לאמתו׳ אכן אדון קמי טיבותא דמר בקיקע למשאל קצת מילתא דתמוה לי על דברי המתירי׳ אבל לא באתי לסתור דבריהם כי לא הגעתי לכך רק ע״ד משא ומתן מתוך פסק שכתב מר הבנתי שסברת המתירי׳ הוא מטעם דלא שייך גזירה באשה זו ואפי׳ אם היה כדבריה׳ דלא שייך בה גזירה מכל מקום מאן שפון לחלק בדברי רבותינו ולומר שלא גזרו אלא היכא דשייך גזירה הלא טובא אשכחן בכה״ג שחכמים לא חילקו בגזירת׳ אפילו אמילתא דלא שייך למגזר כדמשכחינן פ׳ החולץ אפי׳ קטנה ועקרה וזקינה כולן צריכות להמתין אחר בעליהן ג׳ חדשים ואף על גב דלא שייך בהו הבחנה וליכא למימר היכא דאיתמר איתמר אבל היכא דלא איתמר לא איתמר דהא בפרק בתר׳ דיבמות בשילהי מייתי עובדא באחד שנטבע ונמצא כליו על שפת הים וכתב הר״ר אברהם ורבי׳ ברוך ורבי אבי״ה שקשה בעיניהם להתיר וז״ל שכתבו ואין בידינו לברות מלבינו ודברים בלא ראיה כו׳ עכ״ל הרי משמע להדיא שאין לחלק בגזירת רבותינו ואפילו לפי׳ הר״ר אליעזר מוורמ״יש שהתיר היינו משום דלא קתני מים שאין להם

סוף אבתו אסור לעולם משמ׳ אי לאו האי טעמ׳ לא התיר ולפי משמעות פסק שלך משמע שהמתירים מביאים ראייה מקטנה שהתיר ר״ת לגרשה משום דלא שייך בה גרירה שכתב בספרים שלהם דלאו בת תשמיש היא האי טעמא לא מצאתי בכל הספרים שבידי:
ועוד מבופק לי כיון שהבעל ידע דאסור לכל הפחות לכתחילה ואפילו הכי גירשה אין שייך בה טעמא למגזר דלא ליהוי גט משום דלא הוי דיעבד כה״ג כמו המעשר בשבת במזיד והמטביל כליו בשבת במזיד וגבי נפל לגת ונתפשעו כו׳ וכולהו מייתי לה בפרק הניזקין וכן המבשל איסור במזיד אסור בשוגג מותר וכהנה רבות׳ ועוד נסתפק לי אי מתקרי ליה חלומה בכה״ג אף על פי שהשיבה כהוגן כמו שמשמע בערות הראשון מכל מקום מה בכך כן דרך שוטים שלפעמים משיבים נכונה ומכל מקום שוטים הם דודאי הא דפליגי רבי יוחנן ורב הונא פרק קמא דחגיגה איזהו נקרא שוטה הייני אף על פי שלא ראינו בו שטות אלא מקרע כסותו כו׳ דאטו אי איני מקרע כסותו ואינו לן בבית הקברו׳ ואינו יוצא יחידי בלילה ובשאר כל דרכיו הוא עושה שטות דלא נקרא שוטה אתמה אלא ודאי הא דפליגי היינו דווקא שלא ראינו בו שום שטות אלא זה ואה״נ הוי שוטה אף על פי שמשיב כהוגן כל הדברים שכתבתי לא כתבתי רק דרך משא ומתן: וחזי מר האי עובדא שאירע הכא באתרין שנתן מהר״ז כ״ץ גט כזה ע״פ פסק מהר״ר יוחנן ומשמע מתוך דבריו שאפילו הוברר שהיתה שוטה גמורה אה״נ התיר בשוגג וכמדומ׳ לי בבירור שמשמ׳ מתוך כתבו שלא ידע מה שכתב רשב״א ורבינו אפרים ורא״ביה והעתק מכתב מהר״ר יוחנן ביד מהר״י ס״ל ואחרים לישדר מר ובודאי שישלח לך: עכ״ל:

נג שלמא לאהו׳ הנר״ יקותיאל על שאילתך ששאלת כתמת דבריך וצריך אני לפרש אם קבלת עליך החרם בידיעת העירונים שקבלו השוחד אך איכך רשאי לגלות ואפילו ע״י התרת חכם משום חילול השם כדאשכחנ׳ גבי גבעונים שלא הכו אותם ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה כדאיתא בגיטין פר׳ השולח אף על גב דלא היית׳ להם שבועה אפילו הכי משום חילול השם שהיו הגבעונים סבורים שהית׳ שבועה קיימו ישראל דברי הנשיאים וכה״ג כתב האשירי פרק הגוזל בתרא וז״ל וכן כשהשר משביע יהודי שלא יצא מארצו יחשוב בלבו היום׳ ואף אם יפרש לו לעולם יחשוב בלבו על תנאי דבר זה׳ ומיהו אין נראה לדמותו כל כך להך דהכ׳ ליכא חילול השם אבל התם איכא חילול השם כי השר יודע שעובר על שבועתו עכ״ל׳ אלמא אף על גב דמדינא אין כאן שבועה כלל דהא בטל בלבו אה״נ משום חילול השם צריך לקיים שבועה הכ״ לש״׳ ואם העירונים אינם יודעים דבר רק אותם היודים שעסקו בדבריהם הטילו עליך החרם בשבילם שהיו חוששים שאם יתפרסם הדבר יהיו העירונים מתרעמים עליהם ויפוק להו הורבה מיניה אז אם אותם יודים יתירו לך לגלות הדבר אז יכול אתה לגלות בלא התרת חכם כיון שמתחילה לא קבלת החרם אלא בשבילם כל כה״ג אזלינן בתר דעתו דנודר׳ וכה״ג אמרינן בנדרים פרק קונם יין וז״ל האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה בא נוטל לבניך כור של חיטין ושתי חביות של יין זה יכול להפר נדרו שלא על פי חכם ויאמר א כלום אמרת לי אלא משום כבודי זהו כבודי וכן האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי אם אין אתה נותן לבני כור אחד של חיטין ושתי חביות של יין רבי מאיר אומר אסור עד

שיתן

שיתן וחכמים אומ׳ אף זה יכול להפר נדרו שלא על פי חכם ואומ׳ הריני כאילו התקבלתי והילבתא כחכמים ׳ וכן פסק הר״מבם : ותו איתא התם וזה לשונו היו מסרבין בו לישא בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנה לי לעולם הרי היא מותרת ליהנות לו שלא נתכוון זה אלא לשם אישות ׳ היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו אמ׳ קונם לביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם מותר ליכנס לביתו ולשתות ממנו צונן שלא נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתייה כו׳ ׳ אלמא אזלינן בתר כוונת הנודר כו׳ ה״נ בעובדא דידך אם לא נדרת אלא בשביל תקנת היודים דלא ליפוק להו חורבא מיניה אז כשיתירו לך לגלות הדבר מותר אתה לגלות כיון דמתחילה כשהטילו עליך החרם לא היתה כוונתם אלא בשביל תועלתם רק הזהר שלא יהא בו חילול השם ׳ אבל בלא התרה אי אתה רשאי למעול מעל ולעבור על החרם ואין לך לברר ולומר שלא יהא בה חרם דכיון שהיה אנוס ומוכרח לכך כמו שכתבת שהיית בסכנת גוף וממון ׳ אם כן בעית לרמות עובדא דידך להאי עובדא דאיתא במרדכי במס׳ שבועו׳ על בשר ורם המיישר חבירו עד שצריך לעשות שבועה ׳ ופסק מהר״ם דלא חלה השבועה כיון שהיה אנוס לכך ׳ אם נפשך לומר כן יש להשיב ולומר שאני התם דלא היה סכנת גוף אלא ייסורין בעלמא וכן משמע בתשובת מהר״ם ומייתי ההיא תשובה במיימוני הלי׳ מעשה גופיה דאיתא במרדכי מייתי לה במיימוני באורך מבואר על כרדין ובאותה תשובה משמע דווקא היכא דהכו אותו בייסורין שלא היה שם סכנת גופו אז אין ממש בהחרם דלא גמר ומשעבר והווא מעשה הוי שוירים הכו אותו ברשות השר שיתן להם שום מטלטלין ומש״ה פסק הר״ם שלא היה ממש בהחרם שלא היו רשאין להמיתם מפני השר שהיה דורש דמו מידם ׳ ועוד מפני העונש דיני שמים : ועוד שלא הכו אותו אלא שיתן להם מטלטלין דלא גמיר ומקני משום דמחוסר גוביינא אבל בעובדא דידך הייתי תפוס בידי גוים ואין מי שהיה דורש דמך מידם וגם היית בסכנת הגוף וממון ודמיא ממש לגזירה קמייתא ומיבעיא דסיקריקין פרק הניזקי׳ דאגב אונסי׳ גמר ומקני ולא קבלת בחרם אלא שלא לגלות פשיטא דחל החרם דמה שפסק מהר״ם דלא הוי ממש בחרם דווקא כגון שהכו אותו שיקבל עליו החרם ליתן להם שום דבר כגון מטלטלי׳ דמחוסר גוביינא אבל בנדון דידן לא קבלת בחרם אלא לשתוק ולא לגלות פשיטא דחל עליך החרם על כל דבריו אלא יש לדקדק בתשובה במיימוני ׳

וש״ם כנפשך אהובך הקטן יעקב ווילא :

ברכה וחיים ושלום לאהובי הר״ר חיים על דשאילנא על הנער שנתארסה נד
ומת הארוס והיה לה יבם משומד והיתה סבורה שמת המשומד ונשאת בלא חליצה ואחר כך בא המשומד וחלצה לה ועתה נסתפק לך מה יהיה משפט האשה אם יש להוציאה מתחת בעלה פלוגתא הגאונים ורש״י ומהר״ם ידוע והאי איתתא כיון שסבר שנשאת מותרת והא דאמרו חכמים היכא דנישאת בלא חליצה דמוציאין אותה מבעלה היינו אלא קנסא מדרבנן והכא לא קנסינן לה כיון דהגאונים ומהר״ם דהוא בתר׳ וגימוקו עמו פסקו דאינה זקוקה ליבם ולדידהו אפי׳ לכתחילה יכולה היא להנשא אכן לכל הפחות בדיעבד נסמוך עלייהו כיון דליכא איסורא אלא מדרבנן ואמרי׳ בפ״ק דע״ז היכא דפליגו תרי תנאי׳ או אמוראים בשל סופרי׳ הלך אחר המקיל ומסתמא ה״ה היכא דאיפליגו

תרי גאונים וכה"ג איתא במרדכי ובאשירי בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות גבי היכא דטעה בדבר משנה חוזר והיכא דטעה בשקול הדעת דמשוה דברי הגאונים לדברי האמוראים ומסתמא ה"ה הכא בנדון דידן · עוד נר' טעם להתיר דתנן פרק כיצד ביבמות שנים שקדשו שתי אחיות כו' עד אם קדמו וכנסו אין מוציאין אותם ובגמר' תני שילא ואפילו שניהם כהנים מ"ט חלוצה לכהן מדרבנן וספק חלוצה לא גזרו רבנן · ובפרק החולץ מת בתוך ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת אלמא כיון דלא הוי אלא איסור דרבנן לא מפקינן לה מבעלה הכהן הכי נמי הכ' לא נוציא אותה דנסמוך אדברי הגאוני' ומהר"ס וליכא למימר שאני התם דלא הוי אלא ספיקא משום הכי שרו רבנן · אבל הכא אליבא דרש"י הוי אסורה ודאי ולא מפקינן ע"כ ליכא למימ' הכי דבפר' החולץ בההיא כוניא איתא וז"ל הכ' גבי מעובר' חבירו ומינקת חבירו דאינסיבא לכהן מאי מיעבור רבנן תקנתא לכהן או לא א"ל הכי השתא בשלמא התם כיון דאיכא רבנן דפליגי אהשבג גבי הא דלא איפשר עבדינן כרבנן אבל הכא כמאן נעביד אי כרבי מאי האמ' יוציא ולא יחזיר עולמית אי כרבנן האמ' יוציא בגט ע"כ"ל אלמא אי אשכחן שום תנא דסבר דמותר עבדינן כוותיה כיון דאי איפשר אע"ג דאיכא ודאי איסורא לאידך תנא מ"מ כיון דליכא אלא איסור' דרבנן מקילינן היכא דאי איפשר ה"נ בעובדא דידן · כאם הקטן יעקב ווילא ·

נה שלומך ישגא אהובי הנר' אליעזר שיח' ההיא איתתא ארמלתא שהכנסת אותה ובנה לביתך והיא משועבדת לך לשרת לך בצרכי הבית כבר שאל ממני השואל על האי עובדא ולא השבתי דבר ועתה כיון דאתא גופך שאלת עלי דידי רמיא לאפרושך מאיסורא · נ"ל אם אין איש עוד בבית אלא אתה והאשה ובנה שיש כאן איסור יחוד דאמרי' פרק י' יוחסין אמר רב יודא אמ' רב לא שנו אלא בעיר אבל בדרך עד שיהיו שלשה שמא יצטרך אחד מהם להשתין מים ונמצא אחד מהם מתייחד עם הערוה וכ"ש הכא דהא אי איפשר שיהא הבן בתדירות בביתך לפעמים שהוא הולך לשוק או לטייל ונמצא אתה מתייחד עם האשה ומדקאמר שמא יצטרך אחד להשתין מים אלמא אפילו שאינו שוהה אלא מעט אה"ה אסור משום יחוד כ"ש הכא שלפעמים שוהה הבן זמן מרובה · ואם כפסק לומ' התם איירי בערוה דאורייית' דאיסור יחוד הוי דאורייתא משום הכי אחמירו ביה רבנן אבל הכא כיון שהאשה היא פנויה ואיסור יחוד הוי דרבנן לא אחמירו כולי האי · איברא לאו הכי הוא דאדרבא יחוד דפנויה חמיר טפי מערוה דאורייתא מדאמ' פרק אין מעמידין ובפרק איזהו נשך תני רב יוסף ארמלתא לא תרבי כלבא ולא תשרי בר בי רב באושפיזא אלמ' שאסור להיות דר אצל אלמנה אפילו בלא יחוד מה שאינכן בערוה דאורייתא · ועוד נרא' דאסור יחוד פנויה דהא רב יהוד' אמתני' דקתני אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשי' ואהא קאמ' רב יודא לא שנו אלא בעיר כו' ובמתני' קתני אשה סתם משמע אע"פ שאינו ערוה והא דקאמר רב יודא ערוה ליסנא בעלמ' נקט כלומ' יחוד פנויה אסור כמו איסור יחוד ערוה · ועוד דכתב הר"מבס וז"ל אסור לשכון בחצר שיש בה אלמנה אע"פ שאינו מתייחד עמה מפני החשד אא"כ היתה אשתו עמו עכ"ל · אלמא דהר"מבס אסר לדור עם אלמנה בחצר אפילו בלא יחוד וכ"ש בעובדא דידך שהיא אצלך בביתך דאיכא למיחש להרגל דבר : עוד אומר אני כיון שאתה פנוי יש להחמיר עליך טפי

שבאחריני כדתנן פרק עשרה יוחסים לא ילמד רווק סופרי' ומפרש בגמ' משום אמותיהן של תינוקות שבאות אצל בניהן אלמא כיון דאימותן של תינוקו' באות אצלו לפרקים איכא למיחש להרגל דבר כ"ש הכא דהיא ארגילא בהדך · מכל הני טעמי דלעיל נר' שיש איסור בדבר · עוד יש בידי טעם לאסור אבל אין בהם צורך הפעם ומה שאמרת לי מרבותינו שהתירו דילמא לא הודעת להם גופא דעובדא :

איפרין נימטעי' לרים אהו' החר"ר ליפמן שיחי' מי אנכי כי באתי עד הלום שמששת את כלי הלא יש במקומך שבט ומחוקק ולא הגעתי לפלגות חקרי לבדרין תורה אפילו כביעת' בכותחא לא ידענא ומ"מ בשביל אהבתך ארוץ בקרקע על שאלתך שאלת · על דין דינה ויעקב אביה שתמת הבריך ולא פירשת לכל הצורך כתבת וז"ל שהית' לדינה תביעה על יעקב אביה מחמת שפרנסה משלה את דודתה אחות אביה כמעט ג' שנים על ערש דוי והיו לעצמה נכסי' ביד אחיה יעקב ונתנה הרשאה החתומ' לדינה להוציא מיד אחיה יעקב ולא הוספיק להוציא עד שמתה אחות יעקב ועמד כך עד שנתפשרו שאב ובתו לכתוב ולחתום שטר חוב גמור כו' וכן עשו קבלו קניין לכתוב ולחתום · וכתב עוד וזה לשונו ומי יתן לבת הרשאה אחרת מאחר שמתה דודתה · והנה הדברים סתומים מאי דקטענה דינה אם לפרוע לה מה שפרנסה דודתה משלה ולא היה לדודתה שום יורש אלא אביה יעקב או שמא יש לה יורשין אחרים ודינה שליחותייהו דשאר יורשין קעבדה ואיצטריך לברר דבריך אם אין שם יורש אלא יעקב א"כ אין בהרשאה ממש דמיד כשמתה אחותה נפלו נכסי קמיה דידי' ושליחותא דמאן קא עבדה דינה · אע"ג דכתב ראב"ן במרדכי פרק מרובה דהרשאה מהני אפילו אי שכיב המורשה וכן כתב מהר"יח באשירי בפרק הגוזל קמא הני מילי לגבי איניש אחרינא דלא מצי למימר לאו בעל דברים דידי את אלא אמרי' שליחותיה קא עבידא אבל כשהיורש גופיה הוא הבעל דין ואין שם יורש אלא הוא א"כ שליחותא דמאן קא עביד המורשה וזה אין צריך פנים דהא ק"ל דשליח הוי אבל אם דינה תבעה דמי פרנסת דודתה מאביה טענתה טענה וצריך יעקב אביה לקיים הפשרה כיון שקבל קניין : כו

ומה שמיחה יעקב בעדים שלא לחתום אם אין שם יורש אלא הוא טענתיה טענה דאע"פ דפסק קניין לכתיבה עומד הא פירשו ר"ת וריב"א ושאר רבוותא ה"מ היכא דלא חזר אבל אי חזר הוי חזרה כדאיתא פרק חזקת הבתים ופרק הספינה ולא יחתמו בעל כרחו אע"פ דפירש בשעת הקניין לכתוב ולחתום מידי דהוה אמי שאמ' זכו בשדה לפלוני וכתבו לו את השטר דאמרי' פר' הספינה דיכול לחזור בשטר ופירש שם האשירי דאיירי בקניין סודר אע"ג דאיכא הג"ה במיימוני פ"ק בהלכות קניין ד"מ דהתם איירי שלא אמר לעדים החזיקו על דעת כתיבת השטר אבל אם אמר ללוקח זכה בשדה ואכתוב לך השטר אינו יכול לחזור וא"כ ה"נ כיון שאמ' בשעת הקניין לכתוב ולחתום הוי כמו שאמר על דעת לחתום הא איתא באשירי הג"ה דרבני צרפת סברי דבכל ענין יכול לחזור ע"ש וכיון דאיפליגו ביה רבוותא אין לכתוב שטר עליו בעל כרחו ומ"מ בין יכתבו שטר בין לא יכתבו צריך יעקב לקיים הפשרה אבל אם לא יכתבו השטר יכולה דינה לחזור כדאיתא באשירי פ' הספינה ובמרדכי פרק חזקת הבתי' · ואם יש שם יורשין יותר כז

מיעקב

מיעקב אז יש לחלק אם היה שטר להההיא איתתא דשכיבא על יעקב אחיה שהיו נכסיה בידו ובההוא שטרא באתה דינה בתו להוציא מידו ובשביל זה נתפשרו אז אין יכול יעקב לחזור דטעמא מאי אמור רבנן דיכול לחזור משום דלא ניחא ליה דליפשו שטרא עילויה הכא כיון שמחמת השטר עשה פשרה א״כ ליכא למימר הכי וכן משמע באשירי פרק זה בורר ובהג״ה במיימוני ז״ל אבל אי ליכא שטר לאיתתא השכבא על יעקב אז יכול יעקב לחזור בשטר אבל הפשרה צריך לקיים:

נח ועל שכירות הבית שרוצה יעקב לחזור בשטר ב״כ טענתיה טענה ויכול לחזור בשטר אבל השכירות צריך לקיים ואינו יכול לחזור בשכירות וצריך לקיים הקניין דשכירות קרקע ומכירת קרקע דמיין להדדי בכל מילי דאמרי׳ בפרק מרובה כשם שקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה כך שכירות קרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה ׳ ואית פ״ק דב״מ באשירי דאין שכירו׳ קרקע נקני׳ בחליפין ׃ נ״ל הק׳ יעקב ווילא:

נט פסק על אודות ההוא גברא דשמיה בגדיט שחזק מהר״ יעקב יצ״ו באחד יורא שאמר לחבירו הר״ יעקב אתה מכחש כמו ממזר ׳ לפי דעתי דקלישא נראה דאין לדון על האיש בגדיט בריכא רבה באילו קראו ממזר בפירוש ׳ ודאי אמת הוא שכתב ספר האגודה האומר לחבירו הרי אתה כמו ממזר צריך לפייסו כאילו אמר לו הרי אתה ממזר וכן כתוב בתשובת רבי אבגדור ׳ מ״מ מראה לי שאין צריך לפייס אלא אותו האיש שחירף אבל לא אמו דאיכא למימר שלא פגע ונגע בכבוד האם דיכול למיתריץ דיבוריה ולומר הרי אתה מכחש כמו ממזר פירוש אתה עז פנים כמו ממזר שהוא עז פנים ורגיל לכחש ואין לו בושת פנים כך אין לך בושת פנים לכחש אבל מעולם לא היתה כוונתו לזלזל בכבוד אמו וכה״ג כתב רבי אבגדור כהן בתשובה וז״ל הקורא לחבירו בן הזונה יכול לומר אנא זונה פונדקית קאמינא והקורא לחבירו פסול יכול לומר פסול לעדות מחמת קורבא עכ״ל ׳ אלמא דמתרצינן דיבוריה במאי דאיפשר וכ״ש בנדון דידן שאמר הרי אתה מכחש כמו ממזר דאיכ׳ לפרושי עז פנים לכחש כממזר ולא היתה כוונתו לומר שהוא ממזר ממש וכעין זה אשכחן בקרא ובתלמוד כגון היתה כאלמנה ודרשינן בפ״ק דתעניות לא כאלמנה ממש כו׳ ובפרק ד׳ אחין ער ואונן שלא כדרכן שמשו מיתיבי כל כ״ד חדש דש מבפנים וזורה מבחוץ דברי רבי אליעזר אמרו לו הללו כמעשה ער ואונן כמעשה ער ואונן ולא כמעשה ער וכו׳ ׳ אלמא אע״ג דכתיב כאלמנה אינו ממש אלא אמרי׳ דלא הוי כאלמנה ממש וכן הא דקאמר כמעשה ער ואונן דלא הוי כמעשה ער ואונן ממש וה״ה והוא הראייה לעובדא דידן ׳ עוד אומר אני להביא ראייה מפ״ב דנדרים דקאמר וז״ל כדי שלא אתן עיני באשה אחרת ויבאו בניי לידי ממזרות כו׳ והכא ע״כ ליכא לפרושי אלא עז פנים כמו ממזר ובמסכת כלה ובפרקין דבן עזאי גרסינן וז״ל עשרה הם כממזרים ואינם ממזרים בני נדה בני נידוי כו׳ הכי נמי הוי הפי׳ חצוף כממזרים:

ס ועוד אני מוסיף דברים דלפי עדות שני העדים רבי פרץ ורבי מרדכי לא פשע רבי בגדי״ט דהא שהעידו ששמעו מפי בגדיט עצמו שאמר להם איך שאמר להר״ יעקב אתה מכחש כמו ממזר הלא תשובתו בצדו שאמר להם שהר״

יעקב התחיל בהקלה ואמר לו אתה גנב ומלשין ועל זה השיבו אתה מכחש כמו ממזר ולפי דבריו אין לו חטא וכה"ג כתב מהר"ח א"ז וז"ל מעשה בראובן שהכה שמעון ושמעון בשעה שהכהו בעור שלבו חם קרא לראובן ממזר וירדו לדין לפני רבי יצחק מווינא ורצה ראובן ששמעון יעשה לו דין בשביל שקראו ממזר ופטרו רבי יצחק והביא ראייה לדבריו והיה כי יחם לבבו עכ"ל, ה"נ היה חם לבבו כשקראו גנב ומלשין:

סא ועל פיעדות של רבי יחיאל שהעיד שר' בנדיט התחיל ואמר מלשין ומסור אם רבי בנדיט אינו מודה לדברי אותו עד אז אין מקום לחייבו שום דבר ואפילו שבועה דבפרק שבועת הדיינים אימעיטו שטרות מדין שבועה משום שאין גופו ממון וכ"ש דברים בעלמא דאין עליהם שבועה, ואפילו שבועת היסת ליכא הכא דלא ניתקנה שבועת היסת אלא על תביעת ממון כדאיתא במרדכי פרק שבועת הדיינים ובמיימוני פ"א דהלכות טוען ונטען כתב דאפילו חרם סתם ליכא, כ"ה הק' יעקב ווילא:

סב חיבא וחיסרא לאהובי הר"ר חיים יצ"ו על דשאילנא על גרים של כתמים דאיתא במיימוני ובסמ"ג דהוי כשיעור ט' עדשי' ואיתא בסמ"ג בהלכו' נגעים דגרים הוי ל"ו שערות ומספקא לן אי הוי פירוש שערות או שעורות כ"ל דהוי שערות ולא שעורות והכי מוכח נוברייתא דת"כ ומייתי לה בסמ"ג ובפ"ר דנגעים בפירוש של המשנה וז"ל הברייתא ומחיית בשר חי בשאת יכול כל שהוא ת"ל שער לבן ומחיית בשר חי מה שער לבן מקום ב' שערות אף המחייה מקום ב' שערות יכול לא יהא טמא עד שיהא בה שער לבן ומחייה ת"ל נוספת היא טמאה ואין צריכה דבר אחר וא"כ למה נאמר שער לבן ומחייה מלמד שלא תהא טמאה עד שיהא בה לקבל שער לבן ומחייה יכול שער לבן מצד אחד ומחייה מצד זה ת"ל בשאת שתהא מבוררת כשאת פירוש כמו מבבשר סביב, נמצא מקום שתי שערות מימינה ומקום שתי שערו' משמאלה וכן למעלה ממנה וכן למטה ממנה מרובעות נמצא שלשים ושש שערות עכ"ל, ומהכא יליף שיעור הגרים כדאיתא בפירוש של המשנה בפ"ר דמסכת נגעים ובפ"ר דנגעים תקיים ההיא ברייתא וז"ל נמצא כגרים של נגעים ל"ו שערות עכ"ל אלמא שיעור הגרים ל"ו שערות, ומ"מ נ"ל דלא הוי הפי' דשיעור עדשה כמו שתי שערות זו אצל זו ממש דשיעור זה קטן מאד וחזינן דלא הוי הכי דעדשה רחבה הרבה והרבה בכפלי כפלים יותר משתי שערות אלא נראה דעדשה כשיעור מקום ב' שערות כמו שעומדות על גופו של אדם שאין עומדות ממש תכופות ומקורבות גבי הדדי אלא קצת הם רחוקות זו מזו, והכי משמע לישנא דברייתא בת"כ דקתני מה שער לבן מקום ב' שערות כו' אלמא דיליף משתי שערות העומדות על גופו של אדם, ומעתה כמי מתורץ המרדכי שכתב בשם המיימוני דשיעור הגרים הוי ט' שעורות ובמיימוני גופיה כתב דשיעור הגריס הוי ט' עדשים ואיכא למימר דעדשה ושעורה אידי ואידי חד שיעורא הוא:

סג ועל המקדש יבמה קודם שחלצה בפרק האשה רבה פליגי בה ה"ג ור"ת במרדכי ובתשובה במיימוני ובאשירי, הה"ג אסרו על המקדש ור"ת התיר והאשירי הכריע וז"ל והלכה למעשה נראה דאם ניסאת לשוק בניסואי שונג תצא וכל הדרכי' האילו בה כסוגיא דהזורק וכליסנא בתרא דרב גידל ואם נתקדשה במזיד אסורה למקדש

כדי

כדי שלא יהא חוטא נשכר אבל היתה בכורה שלא היה לה יבם ונתקדשה אע״ג דלא חלץ לה יבם מותרת למקדש עכ״ל · ובנדון דידן ידעה שהיה לה יבם והוי מזידה כדמשמע ליסנא של האשירי היכא שידעה שהיה לה יבם דהוה מזידה · נאם הקטן יעקב ווייל

סד **שעתיך** תרמיך · כרכר ואיבך · אהו' עמוד הימיני מה״ר דוד הי״ו · מה מעלת בי כי מששת כלי ומי אנכי כי באתי עד הלום לרון ריכא באתרא דגברא רבה דכל רז לא אנס ליה · אמנם ענותך תרביני ואחוה דעתי דקליפא · נראה לע״ד דאין תקנת קהלות נוהגין בעובדא דידן דודאי לא תקנו הקהילות אלא מטעם ותם לריק ואותו טעם לא שייך אלא היכא שאבי החתן או אבי הכלה נתן הנדוניא או שאר קרובים נתנו הנדוניא דבכולהו שייך למימר ותם לריק ואיכא אומדנא דדעתא קצת · אבל היכא דאחרים לא נתנו הנדוניא אלא הם עצמם נתנו הנדוניא לא שייך האי טעמא ותם לריק כי היכי דלא תקנו אנכסי מלוג כמו שכתב הרא״ש בתשובתו כאשר תראה בתשובה אשר אני שולח לך · ובתשובה במיימוני שכתבת משמע דאחרים נתנו הנדוניא מדנקט האי ליסנא וז״ל ואשר מחלקים בין אב לבתו ובין שאר משאר קרובות כו' מדנקט האי ליסנא משאר קרובות משמע דאחרים נתנו הנדוניא ואי לא תימא הכי ובעית למימר דתקנת הקהילות הוי אפילו אאלמן ואלמנה שהכניסו הנדוניא עצמם א״כ הוי מילתא בלא טעמ' והיכי אשכחן דלתקנו רבנן מילתא בלא טעמא :

סה **ואפילו** הני תלת מילי מעמד שלשתן · והמשיא בית לבנו והכותב נכסיו לאשתו דתקנו רבנן לאו דווקא בלא טעמא כלל דבכולהו איכא טעמא רבה אמאי תקנו רבנן אלא פירוש הקניין הוא בלא טעמא דכולהו הוו שלא בקניין אלא דאמדי רבנן דעתו בהכי · ואל תשיבני והלא בכתובת בנין דכרין עיקר התקנה הוי משום דליקפוץ אדם ויתן בתו לבנו וחכמים תקנו אפילו היכא דליכא אב משום דלא פלוג כדאיתא פרק נערה יש להשיב שאני התם דהוי תנאי ב״ד ונתקן במנין בחכמי כל ישראל משום הכי לא פלוג אבל תקנת הקהילות דלא נתקן אלא במדינה זו איכא למימר דלא נתקנו אלא היכא דשייך ביה טעמא ותם לריק · ואין למידין תקנה מתקנה כמו שתראה בתשובת הרא״ש · ואיכא ק״ו דהא אפילו גבי נכסי מלוג דהגוף שלה אפ״ה לא הוי כמו נדוניא כיון דלא שייך ביה טעמא ותם לריק וכ״ש נדוניא עצמה היכא דלא שייך ביה ותם לריק · ומ״ש הגאון מהר״יל ז״ל פסק דתקנת קהילות שייך נמי בנכסי מלוג לא שמעתי מזה ואפשר דדעת הגאון דווקא אדמי טבעות שנתן בשביל כבוד הכלה דהת' נמי שייך טעמ' ותם לריק אבל בנדון דידן איפשר דמודה כמו שכת' הרא״ש בתשוב' :

סו **ועוד** אמינא הדעת מכרעת דלא נתפשט תקנת הקהילות ברעגנשפורק דהא רעגנשפורק נגרר בכל מנהגם בתר בני אושטרייך ולשם לא נתפשטו התקנות :

סז **ועל** שהודה המת שהספרים של בנו שנתנם לו קודם כ״ה שנים בלא במים אדירים והעלה בידו חרס דהודאתו לאו כלום היא כיון שחב לאחרים כדאמרי' פ״ב דכתובות מלוה שאמר אמנה היו דברינו אינו נאמן היכא דחב לאחרים

ובאשירי

ובאשירי פ"ק דגיטין מייתי ליה נמי היכא דחב לאחריני דלאו כלום היא ועוד דהכא איכא מוכח מילתא טובא שלא היתה כוונתו אלא להבריח מכתובת האשה דדבר כמנע הוא שאדם יתן נדוניא לבנו ויחזיק בו כ"ה שנים ׳ ועוד הלא ידוע הוא שאותו מע"כלין נתגלגל בעוני ובחוסר כל זה כמה ימים ושנים ואם היו הספרים שלו ודאי היה מוכרם וגדול מזה אמרו בפרק זה בורר ופר' גט פשוט דהיכא דאיכא למימר אדם עשוי שלא להשביע את בניו אמרי' הודאתו לאו כלום היא דתלינן מה שהוד' מש' שלא להשביע את בניו שמא היכא דאיכא למיתלי תלינן כל שכן הכא דאיכא מוכח מילתא טובא ׳ ועוד כמו שכתבת דלא עדיף ממתנת בריא דראייה מפרק מי שמת איבעיא להו שכיב מרע שהודה מהו ופירש האשירי דמיבעיא ליה אי הוי כמתנת בריא כו' ופשיט ליה דהוי כמתנת בריא ומסתמא לא פשיט דהוי עדיף ממתנת בריא דהא איהו גופיה מסופק איהוי כמו מתנת בריא או כמתנת שכיב מרע דהיינו גרוע ממתנת בריא ואין שייך דלפשוט דהוי עדיף ממתנת בריא:

סח וחדש העיבור הוא כמו שנה דשנה סתם בכל מקום הוי נמי חדש העיבור כדתנן פרק השואל המשכיר בית לשנה ונתעברה השנה נתעברה לשוכר ובנדרים פרק קונם יין תנן רבנן קונם יין שאני טועם השנה אסור בה ובעיבורה ׳ ובהלכות אבילות פסק מהר"ם דאינו צריך להתאבל על אב ואם אלא י"ב חדש ומביא ראייה מדלא נקט שנה משמע אי הוה נקט שנה היה צריך להתאבל חדש העיבור ׃ הג"ה במיימוני פסק כ"ד חדש דתינוק היינו כ"ד חדש בלא חדש העיבור מדנקט כ"ד חדשים ולא נקט שתי שנים ׃ והקבורה לא חילק ידענא ולא בילק ידענא אלא כמו שפסק מהר"ם והאשירי בתשובה כאשר תראה ׳ כאס הקטן יעקב וויילא ׃

סט אבן פינה ׳ יתר אמנה ׳ שם טוב קנה ׳ מהר"ר אברהם כ"ץ ׳ על אודות הבכור אמינא דילמא בדק לן מר כתבת והבאת ראייה מר' דסבר דפירות דקל אף מסבאו לעולם אינו יכול לחזור וה"ה עובר בהמה שאינו יכול למכור אף משבא לעולם דחמיר טפי למכור דב' שלב"ל מלדבר שלא בא לעולם ואפי' אי סוה מ"מ לא מהני אלא כי אות' לכשתלד אבל כתמא לא וכי את' לכשתלד קנה היינו טעמ' כשתלד אז נגמר הקניין ואז הוי כולהו בעולם וכן פירש האשירי וז"ל והוא שלא מת המזכה וגם לא חזר בו קודם לידת הולד ולא קנה לא בסודר ולא בחזקה ולא במשיכה ויסכן ברשות הזוכה כשנולד העובר אלמא בשעת זכייה בעינן דאיתא לכולהו בעולם וליתי הכא גבי בכור וכ"ש כי לא אמר לכשתלד ׳ ועוד דמסיק המזכה לעובר לא קנה ש"מ עובר הוי דבר שלב"ל וכי הא"ז פליג אהילכת' עכ"ל ׃ תמיה אדמותבת לי מר"י תסייע לי מר"שבם דסבר דשפיר מצי למכור עובר כמו שיכול לזכות לעובר אי אמר קני העובר לכשתלד והכי איתא בהג"ה באשירי פרק מי שמת וא"כ כיון דחזינן דר"שבם סבר דמהני מכירת העובר והא"ז כתב בסתם דימכור העובר למה לן נחלק במילתא דלא אשכחן כמו שחילקת בין נגמר ללא נגמר ובין סמוך ללידה ׳ ניחא לן טפי למימר דסבר כר"שבם כיון דחזינן דר"שבם סבר הכי ולסברת' דכתבת היכא דנגמר העובר הוי כמאן דמנח בדיקלא ׳ ועוד כתבת דהא"ז הגדול סבר דווקא סמוך ללידה א"כ אמאי לא חילק רק בפרק אלמנה לכ"ג דפריך אשמואל דאמר זו דברי ר' יוסי ולא סבירא

ליה והאמר שמואל המזכה לעובר קונה כו׳ ואמאי לא משני הא דאמר שמואל סמוך ללידה ׳ וכן בפרק הערל דאמר ר׳ יוחנן מכרי שני שבשא מכרית ראשונה בנה שיני הוה ומקשה והא״ר יוחנן הפרים חטאת מעוברת כו׳ אמאי לא משני התם בנגמר העובר או סמוך ללידה וכן בפרק מי שמת דאמר רב הונא המזכה לעובר לא קנה ומקשה עלה ממתני׳ אם ילדה אשתך זכר כו׳ ליטני ליה דמתני׳ איירי סמוך ללידה דהא כתבת דאמיר טפי למכור דבר שלא בא לעולם מלדבר שלב״ל ׳ וכיון דמהני למוכרו כל שכן להקנות לו והנה המרדכי כתב בשתם וז״ל יכול לקבל מעות מהגוי ולמכור לו העובר ולא הבהמה לעוברה ׳ וכן הגה״ה באשר״י פרק הזהב וז״ל הילכך נראה בעיני היכא שיש בהמה מבכרת לישראל מותר לקבל הישראל מעות מן הגוי ולמכור לו העובר כו׳ :

ע **ומה** שכתבת לסתור דבריי שכתבתי להחמיר כמו האשירי והבאת ראייה ממה דלא מברכינן ב׳ טבילות לאחר הלידה כר״ת אין הנדון דומה לראייה חדא דהתם לא הוי אלא חששא דרבנן דלא הוה יולדת בזוב אלא מטעם חומרא דרבי זירא ׳ ועוד כולהו רבנן קמאי ובתראי סבירא להו דלא כר״ת לאפוקי הכא דהאשירי בתרא הוא וכימוקו עמו ואליביה פסקינן ברוב דוכתין ׳ ומה דמייתי ראייה מערב׳ בלולב טפי הוי לך למייתי ראייה מחלב שעל הכרס דמחייב רבי אפרים כרת ובכל מדינות ריג״ום אוכלין אותה וכן בימות הגשמים שהנהרות גדולים מחמת הגשמים אסר ר״י לטבול בנהרות משום דרבו נוטפין על הזוחלין ׳ ואנן נהגינן בכל דוכתא דלית ביה מקוה לטבול בנהרות אע״פ שלפי פירוש ר״י אית ביה כרת דלא עלת לה טבילה אלא שמכינן אר״ת אע״פ שיחיד הוא כנגד יחיד אלא נראה דמכולהו אין ראייה ׳ וכל דבר תלוי במנהג ונהרא נהרא ופשטיה אבל גבי בכור מילתא דלא שכיח הוא שאין ידוע לנו מנהג ברור ׳ עכ״ל :

עא **שפתים** ישק משיב דברים נכוחי׳ ׳ מימיו נאמנים משקה נתיעים ׳ אהו׳ עמיתי כימי ועוקר הרים החר״ר יעקב ׳ על דשאילנא על ההוא גיטא דנכתב בשיודוט והאשה לא היתה בתוך העיר בשעה שנכתב הגט אלא היתה אצל שער העיר וכתבו העומדת היום בשיודוט ׳ מי אנכי כי באתי עד הלום לאיסתעויי דיכא באתרא דאיכא תלתא גברי רברבי דכל רז לא אנס להו ובידי אין לחם ואין שמלה ומ״מ משום כותא דירך דבשימא לי אחוה דעתי בדרך משא ומתן ולא בדרך פסק דין ׳ נראה דאם היתה האשה בתוך עיבורה של עיר אין כאן בית מיחוש דעיבורה של עיר הוי כמו עיר ממש כדאיתא בנדרים פרק הנודר מן הירק הנודר מן העיר אסור ליכנס בעיבורה של עיר ובגמרא יליף מדכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו ודרשא גמורה היא דהא לעניין תחומי שבת אמרי׳ בית העומד בתוך עיבורה של עיר מינה משחינן להקל ואל תשיבני כיון דתחומין דרבנן אזלינן להקל דהא מדידת תחומין מערי הלויים ילפינן כדאית׳ פ׳ מי שהוציאו אמר רב חסדא ילפינן מקום ממקום כו׳ עד ומדותם מחוץ לעיר״כם לרבי מאיר דסבר בפרק כיצד מעברין דנותנין קרפף לעיר ויליף בגמ׳ מדכת׳ מקיר העיר וחוצה אע״ג דרבנן פליגי עליה הא מהר״ם פסק כר׳ מאיר באשירי וכהג״ה במיימוני פרק כ״ח דהלכות שבת ואי משום דהלכתא כדברי המקיל בעירובין מ״מ שמעינן מינה שפיר דלכל הכחות עיבורה של עיר איקרי בשם העיר ואיכא למיחש דאפילו רבנן לא פליגי אר׳ מאיר אלא

לענין מדירה אבל לקרות עיבורה של עיר בשם העיר מודו כדאשכחן גבי נדרים וטעמא דמסתברא הוא וגדול מזה כתב רבינו שמשון בתשובה במיימוני בעיר שהית' הנהר חוץ לעיבורה של עיר שכותבים שם הנהר בגט ומייתי ראיה דאפי' חוץ לעיבורה של עיר בתוך התחום חשיב כעיר ע"ש ׳ וקש' לי על דבריו אי בתוך התחום חשיב כעיר א"כ אמאי אמרי' לגבי נדרים הנודר מן העיר מותר לילך בתחומה ושמא יש לחלק דבנדרים הלך אח' לשון בני אדם ובלשון בני אדם שמא חוץ לעיבורה של עיר לא מיקרי עיר ומ"מ גבי גיטין לא הוי כמו שינה שם עירה : ואקרא גופיה יש לדקדק דבנדרי' פ' הנודר מן הירק יליף מקרא דחוץ לעיבורה של עיר לא הוי כמו עיר מדכתב מקיר העיר וחוצה ולגבי ערי מקלט אמרי' בפרק אילו הן הגולין כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולטת ומינה מייתי רבינו שמשון ראיה בתשובתו דבתוך התחום חשיב כעיר ושמא גם בזה יש לחלק דחשיב כעיר אבל לא כעיר ממש׳ וגבי יהושע כתוב ויהי בהיות יהושע ביריחו וגו' מדקאמר ביריחו משמ' ביריחו ממש היינו עיבורה של עיר דהוי ממש כעיר אבל חוץ לעיבור' של עיר לא הוי כעיר ׳ אבל מ"מ לא הוי שינה שם העיר ומשום האי טעמא איכא למימ' גבי נודר דמות' לילך בתחומה דאזלינן בתר כוונת הנודר ׳ ומסתמ' הית' כוונתו לאסו' מאי דהוי כעיר ממש דהיינו עיבורה של עיר׳ אבל מאי דלא הוי כעי' ממש אע"ג דאיקרי על שם העיר לא הית' כוונתו לאסו' ומשו' הכי מות' לילך בתחומ' דלא הוי כעיר ממש ׳ ועוד אומ' אני להביא ראי' דשדה העיר מיקרי בשם העיר מדכתב בסוף ספר יהושע ואת עצמות יוסף קברו בשכם בחלקת השדה אשר קנה יעקב ובמלכים כתיב ויקבר בעיר דוד וע"כ לאו בעיר ממש דהא תנן פרק לא יחפור מרחיקין הקברות מן העיר חמשים אמה ואפילו חוץ לתחום אשכחן דמקרי על שם העיר דשקיל וטרי תלמודא בפרק ואילו הן הגולין ובפרק יש נוחלין אקרא דכתיב ויתנו לכלב את חברון ׳ ומקשה תלמודא חברון עיר מקלט הוי ומשני פרוואה דכתיב ואת שדה העיר וחצריה וגו' והתם ע"כ חוץ לתחום הואי דהא נותנין אלפים אמה מגרש ׳ וכן פירש רשב"ם ז"ל פרוואה כפרים ושדות שסביב לעיר חוץ למגרש אלמא דאפילו חוץ לתחומה של עיר מיקרי על שם העיר וצריכים אנו לחלק מ"מ דגבי נדרים דאמרינן חוץ לעיבורה של עיר לא הוי כעיר והכא אפי' חוץ לו לתחום יש לו שם כשם העיר וכמו שפיר' לעיל ניחא דבנדרי' אין כוונתו אלא לאסו' עצמו על מה דהוי כעיר ממש דהיינו תוך עיבורה ומש"ה מייתי מקרא ויהי יהושע ביריחו ממש ׳ ומה שחילקת בין היכא דעיבורה של עיר פנוי בלא בתים ובלא שדות ובלא כרמים אבל היכא דאינו פנוי אז לא הוי כעיר איברא לאו הכי הוא דהא בית העומד בעיבורה של עיר מיניה משחינן תחום שבת אפילו לרבנן דפליגי אר' מאיר וסברי דאין נותנין קרפיף לעיר מכל מקום מודו רבנן דבית העומד בתוך עיבורה של עיר דמיניה משחינן ׳ ומה שכתבת מבתי ערי חומה מבית העומד מקצתה חוץ לחומה דלא הוי כעיר שאני התם דבחומה ממש תלי רחמנא ׳ וכה"ג מחלק תלמודא גבי מעשר שני בפרק אילו הן הגולין :

ועל שכתבת' בגט בעשרים וארבעה יום אין נ"ל לפוסלו בשביל כך דלמאי ע ב
ניחוש אי משום דכתב עשרי' וארבעה והיה לו לכתוב מניין הפרטי
קודם בארבעה ועשרים ודאי לכתחילה יש לכתוב כך אבל בדיעבד

אין לפוסלו בשביל כך דאשכחן בקרא כה"ג בדניאל כתוב וביום עשרים וארבע לחדש׳ ואי
משום כיון דכתב ארבעה לבסוף היה לו לכתוב ימים כיון דקאי אארבעה גם בשביל
זה אין לפוסלו דטובא אשכחן בקרא כה"ג דכתב מניין הפרטי לבסוף ואפילו הכי כתב
בלשון יחיד בפרשת אלה הדברים והימים אשר הלכנו מקדש ב׳ עד שלשים ושמונה שנה
אלמא דכתב שנה בלשון יחיד ומדינא היה להיות שנים כדכתיב ובירושלים מלך שלשים
ושלש שנים ובמלכים כתוב והימים אשר מלך ירבעם על ישראל עשרים ושתים שנה ׳
וכן גבי אחאב כתוב נמי הכי עשרים ושתים שנה וטובא איתא במלכים דכתב המניין
הפרטי לבסוף ואפ"ה כתב שנה וכן ותפול על עשרים ושבע אלף איש בלשון יחיד ומדינא
יש להיות אלפים אנשים וכיון דאשכחן בכה"ג בקרא אין לפוסלו לכל הפחות בדיעבד ׳
ושמעתי מפה הקדוש מן הגאון מהר"יל נ"ע ששמע ממהר"ר שלום ז"ל שהכשיר גט אחד
של ש"מ שהיה מניין הימי׳ יותר מעשרה כגון י"ג והיה כתוב בגט י"ג ימים ואפ"ה הכשירו
הר"ם ז"ל אע"ג דלא אשכחן בקרא כה"ג אפ"ה הכשיר וטעמא דידיה דאמרי׳ בירושלמי אין
מדקדקין בגט של ש"מ ואי בנדון דידן היה גט שכיב מרע כ"ש דאין לפוסלו כיון דאשכחן
כהאי גוונא בקרא כדפירש׳ : עכ"ל :

עג **מרנן** ורבנן כהנא רבה מהר"ר זלמן מה מצאת בי כי דלקת אחרי ביתי
ריקם ואין בידי לא לחם ושמלה ומ"מ ענותך תרביני להודיעך
דעתי דקליפא מ"מ שיש בידך תשובת מהר"ם פנויה שילדה צריכה
להמתין כ"ד חדש וכן כתב מהר"יל נ"ע ׳ אבל הפשוט חדל אישים נרא׳ דאית למיגזר אפנויה
שילדה לזנונים טפי משאר מניקות דטעמא מאי גזרו רבנן בהו דדילמא מיעכר חלב. האי
טעמא איתא טפי אפנויה זונה מנשים כשירות׳ דנשים כשירות איפשר להו לתבוע
היורשים ואפ"ה גזרו בהו רבנן משום דכסיפא להו מילתא כדאיתא בפרק החולץ׳ וכ"ש
אשה שילדה לזנונים כי האי שאין בידה לתבוע שום אדם וק"ל׳ ואי משום דזנות לא שכיח
הא פירשו התוס׳ פ"ק דכתובות ובפרק המביא תניין דזנות כי האי שכיח דדווקא זנות
דאשת איש בעדים ובהתראה לא שכיח אבל זנות דעלמא שכיח אפילו דאשת איש וכ"ש
פנויה ואין נראה לי לחלק בין אשה זאת לנשי דעלמא ואפילו אם הבעל מודה שבא עליה
לאחר גירושין מבעלה הראשון מ"מ איכא למימר כשם שזינתה עמו כך זינתה עם אחרי׳ ׳
וכן כתב המיימוני פ"ג דהלכות יבום וז"ל מי שזנה עם אשה בין פנויה בין א"א ונתעברה
ואמר זה העובר ממני הוא ואפילו היא מודה לו אע"פ שהוא בנו לענין ירושה הרי זה ספק
לענין יבום כשם שזינתה עמו כך זינתה עם אחרי׳ עכ"ל׳ ויש בידי תשובת אשירי דכת׳ נמי
הכי היכא דבא עליה באקראי בעלמא איכא למימר שמא אחרים גם כן באו עליה ואפילו
לענין ירושה אינו בנו אלא א"כ שהיתה תדירה אצלו בביתו והיה רגיל לזנות עמה תדיר
וכיון דהכי הוא דאינו פוטר אותה לעלמא בלא חליצה אין להקל עליה שלא להפרישה
ממנו דאתי לידי תקלה דיאמרו קמו רבנן במילתא שהוא בנו ודאי ויתירוה לעלמא בלא
חליצה וכהאי גוונא איתא פרק ארבעה אחין אספק גירושין דקאמר אם אתה אומר
חולצת מתייבמת דאמרו רבנן קמו במילתא דלא גיטא מעליא ׳ ואף על גב דהאי
בינוא לא קאי לפי המסקנא דהא אפילו בספק גירושין חולצת היינו משום דלא מנו
לאקולי

לאקולי לפוטרה לעלמא בלא חליצה אבל הכא אי מקילינן ולא מפרשינן מינה כפיק מיניה חורבא ואם איתא הכי כמו שכתב מר שלא ידע שהיתה מעוברת וניכרין דבריו דברי אמת אז נראה דאין להצריכה גט אלא מפרישין אותה ממנו וכן כתב האז״ וז״ל ועוד נרא׳ הא דמשמתינן לגרם היינו דווקא שקידש או נשא במזיד אבל אם שגג שהיה סבור שאינה מניקת או עם הארץ שאינו יודע שמניקת חבירו אסורה התם לא שמתינן ליה לגרם ואיכא תקנה בהפרשה בלא גט עכ״ל: ומ״ש מר שהיא היתה יודעת שהיתה מעוברת והיא מזידה איפשר שבהא לא היתה מזידה דאסורה עד לאחר כ״ד חדש וסבורה היתה דליכא איסורא והרי היא כמו עם הארץ וכיון דהכי הוא שהם שוגגין לא מחמירינן עלייהו לאפרושיה ולהצריכו לגור למרחקי׳ כמו שכתב האשירי דמה שכתב האשירי היינו היכא דהיא מזידה אבל בשוגג לא מחמיר עליה כולי האי וסגי בהפרשה שיהא בעיר אחרת דאי לא תימ׳ הכי אם כן הוי שוגג חמיר כמו מזיד והאז״ כתב דמקילינן בשוגג׳ ונראה שיש להפרישו בעיר אחרת רחוק ממנה מהלך ב׳ ימים או ג׳ ימים׳ וגם יעשה שבועה שלא יבא אל המקום אשר היא שמה עד תום כ״ד חדש׳ אבל אם נראה למר שלא היו שוגגין אז אין להקל עליו בשום דבר:

עד ועל הבן יבדקו אותה אם אומרת שלאחר הגירושין נתעברה מכשר נאמנת דהא הלכה כר״ג אפילו ברוב פסולים וכ״ש הכא דאיכא חזקת בדקת כדאיתא פ״ב דגיטין׳ ותו דהכא ליכא רוב פסולים ואי משום דילדה למקוטעים הא שכיח טובא דנשי דידן יולדות למקוטעות׳ וקרוב הדבר בעיני אפילו לא נבדקה אפילו הכי הבן כשר מטעם ספק ספיקא ספק שמא לאחר שנתגרשה נתעברה ואת״ל קודם שמא מגוי נתעברה דגוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר׳ והכי איפסיק הלכתא בפרק החולץ ואם כשבודקין אותה אומרת קודם הגירושין נתעברה מישרא׳ הוי הבן ספק ממזר דאינה נאמנת לשוי׳ ממזר ודאי׳ וכן כתב המיימוני פרק ט״ו דאיסור ביאה וז״ל פנויה שזינתה ואמרה בן פלוני הוא כו׳ עד ואם אותו פלוני ממזר אינה נאמנת להיות הבן ממזר ודאי וכשבודקין אותה בודקין אותה אם נתעברה מאדם שאינו עליה באיסור ערוה׳

נאם הקטן יעקב ווילא:

עה על אודות המקוה שנתקן באשטר״לעבן בבית הנר״ יצחק ברבי עזרא שמעתי דבת רבים המוציאים לעז באומרם שהומשכו מים שאובין מן הגיגית על גבי קרקע והומשכו משם למקוה כשלא היה במקוה מ׳ סאה ויש מוסיפין דברים לפסול המקוה באומרם שנפלו מים שאובין מן הגיגית עצמה לתוך המקוה כשלא היו ארבעים סאה במקוה ונפסל המקוה מטעם שנפלו לתוכו ג׳ לוגין מים שאובין וכל אילו שהוציאו קול פסול על המקוה לא ראו הדבר אלא מה שאמרו לא אמרו אלא על פי השמועה ובשביל האמת והשלום שמתי נפשי בכפי לחקור ולדרוש מהות הדבר׳ ואני בעצמי שאלתי בתורת עדות בנימן ברבי בנימן בעל המעשה ששאב המים מן המקוה והעיד כמבואר לעיל׳ וכן העיד אשר בר״ נתן כמבואר לעיל׳ וכיון שנמצא עדותן מכוונת נראה לי שאין שום פקפוק ושום נדנוד ולא שום חשש פסול על המקוה דקדקתי ושערתי שלא נחסרו מי המקוה משיעור מקוה ושיעור חצי מקוה דהיינו כ׳ סאה דהא העידו שאורך המקוה היה ו׳ שוך ר״ל

שיעור

שיעור מנעל וחצי ורוחבו ד׳ ט״ו ועומקו ב׳ אצבעות למטה מן הארכובה ׳ ונראה דאורך ב׳ מנעלים מאדם בינוני היינו אמה וכן עלתה לי המדה ׳ וכן משמע פרק מי שהוציאו אמר רב יודא אמר שמואל היה שובת בבקעה ואינו יודע תחום שבת מהלך אלפי׳ פסיעות בינוניות וזהו תחום שבת ׳ אלמא פסיעה בינונית היא אמה והיינו כשיעור אורך ב׳ מנעלי׳ מנעל אחד מקום משך הרגל ושיעור מנעל בין רגל לרגל ונמצא לפי זה אורך המקוה מעט יותר מג׳ אמות ורוחבו ב׳ אמות ואלו היה עומק המים אמה נמצא היה בו ב׳ פעמים שיעור מקוה אבל לא היה עומקו אמה אלא ב׳ אצבעות למטה מהארכובה ושערתי אותה והוא כנגד ג׳ רביעית מאמה ומ״מ אפילו יהבי להו כל טעותייהו אפילו הכי היה בו לכל הפחות שיעור מקוה וחצי וא״כ מאיזה טעם נחוש לשום פסול ׳ ואפילו אם כשפך ממש מהגיגית לתוך המקוה לא נפסל כיון שהיה בו שיעור מקוה וכ״ש שלא באו המים מן הגיגית עצמה לתוך המקוה אלא על גב הקרקע ומשם למקוה ׳ ואין כאן שום חשש פסול והמקוה כשר הוא לטבול מכאן והלאה ׃ והמוציא שום קול פסול על המקוה אין רוח חכמים נוחה הימנו ועתיד הוא ליתן את הדין ׳ עכ״ל ׃

עו **שלומך** ישגא אהובי החו״ר דוד ברבי אליעזר מה שכתבת מההיא איתת׳ אם צריכה לבא לשווידניץ לקבל עליה בחרם כאשר פסק הר׳ נראה דאינה צריכה לבא לשווידניץ דאפילו גבי שבועת אלמנה על כתובתה אע״ג דתקנ׳ חכמים היא והוי כעין שבועת הדיינים הא׳ אמר פרק השולח אמרי׳ רב יודא אמר שמואל לא שנו אלא בב״ד אבל חוץ לב״ד משביעין אותה אלמא לכל הפחות כגון בעובדא דידן דאינה צריכה לקבל בחרם בב״ד דהא לא שבועת הדיינים הוא ועוד דהדיינים בשווידניץ אינם דיינים לדון אלא לקבל הטענות ואי משום שכתבת שהיא מתביישת בשווידניץ משום האי טעמא אינה צריכה לילך ממקומה וכה״ג איתא באשירי פרק הכותב גבי ההיא איתתא דאוחייבא שבועה בב״ד דרב ביבי בר אביי א״ל בעל דין תיתי ותשבע במאתן כו׳ עד אבל בענין אחר אין התובע יכול לכוף את הנתבע שילך עמו במקום שהוא רוצה אלמא משום האי טעמא שמתביים לא כפינן לה לילך ממקומה ׃

עז **ומה** שכתבת שראובן רוצה לחזור ולטעון טענה שלא טען כבר ולא חשש לטעון נראה דלא מצי לחזור ולטעון כיון דלא טען כבר ודמיא להההיא דבפרק מי שהיה נשוי אמר רב הונא הנהו תרי אחי או שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה בעל דברים דידי את אלא שליחותיה קעביד כו׳ עד אבל איתיה במתא איבעי ליה למיתי אלמא כיון דשתק אחולי קמחיל והוי כמו שהודה שחבירו שפיר קטעין ׳ וכ״ש מילתא דאיהו גופיה מצי למיטען ולא קטעין דודאי הודה דטענתו לאו טענה הוא ועוד טעמא רבה איכא דאי יכול לחזור ולטעון א״כ כל אדם יעשה כן כשיראה שמתחייב בדין וא״כ מה כח ב״ד יפה ׳ נאם הקטן יעקב ווילא ׃

עח **טוביני** דחכימי מהר׳ פרץ ש׳ הא דברירא לך בלי גמגום דשמעון זכיא כרוזי׳ בתו לפרוע ממנו החוב שנשתעבד חתנו נגד אביו ראובן מחמת שהלוה לו ראובן אביו להוציא מן המסגר שרא לי מר מטיבותא אמינא דלא

שלקא

סלקא לי ממעתתא דלא ארע מה אירון ביה׳ מה שכתבת דפודין אותו בעל כרחה של אשה וכתבת וק׳ דמית ליה לב״ח דלב״ח יהבינן ליה ולא לאשה׳ ודאי דינא הכי הוא מנכסיה דידיה אבל מנדונייתה שהכניסה לו ועדיין הנדוניא ביד אביהם מאן לימא לן דדינא הכי לפרוע ממנו חוב דידיה הא פסק מהר״ם במרדכי פרק נערה ובפרק מציאת האשה וז״ל וכ״ש היכא דהכניסה לו דאין הב״ח גובה מהן ואפילו כלי שבת וכלי רגל כו׳ וכן פסק האשירי פרק אלמנה לכ״ג אע״ג דהתם הכניסה כלים שהן בעין ומש״ה אין ב״ח גובה מהן משום שבח בית אביה׳ אבל בנדון דידן אין שייך לומר משום שבח בית אביה כיון דלא הכניסה לו דבר המסויים רק מעות מ״מ כיון דהנדוניא עדיין בעין ביד אביה לא מפקינן מיניה לפרוע ב״ח׳ והא דאמרי׳ דב״ח קודם לאשה היינו דווקא בממון שלו אבל לא בממון שהכניסה לו דיפה כח האשה בנדונייתה יותר מב״ח בחובו דהא ב״ח אינו נפרע מנכסי יתומים אלא בשבועה ואלמנה גביא נדונייתה שלא בשבועה כדאיתא במיימוני בפרק י״ז דהלכות אישות אלמא דהיא הויא כאילו היא מוחזקת בנדונייתה ועוד לא ברירא דלא הוי כמו מורדת דפסק מהר״ס דנדוניא לא מפקינן מינה אע״ג דכבר היתה מתנהגת עמו בחיבה היינו משום שהיה בידו כדי לפרנסה כי היכי דארגילו בני משפחתה אבל כשיוציא כל אשר לו מידו לפרוע חובו ויצא נקי מנכסיו ולא ישאר בידו מאומה לפרנסה כראוי לבני משפחתה אינה יכולה לגלגל עמו בעוני ובחוסר כל ואיהו מחוייב לפרנסה במאי דנהגי בני משפחתה כדאיתא באשירי פרק המדיר ומהאי טעמא אמינא דילמא כיון דנדונייתה עדיין ביד אביה לא מפקינן מינה ומה שתפס כאילו תפסה איהי׳ וכן כתב בתשובתו ובהג״ה במיימוני פרק י״ד אע״ג דשמעון קבל עליו למסור הנדוניא ליד ראובן לזמן המוגבל דילמא לא קבל עליו אלא שיהא ביד ראובן בחזקת הזוג ולא שיעכבם לעצמו׳ וכה״ג אמרינן אזלינן בתר כוונת הנודר דאומדנא דמוכח הוא דהכי היה כוונתו׳ ומה שכתבת דהאי תפסה למזונות לא הוי תפיסה כיון דבעלה עדיין קיים ודאי אשה אינה יכולה לתפוש נכסי בעלה למזונותיה בחייו׳ אבל מסתפיקנן דילמא היינו דווקא לתפוש מהנכסים שהבעל מוחזק בהם ונושא ונותן בהם אבל בנדון דידן אי לא תפסה אתי ב״ח וטריף ולא ישאר בידה לזונה ולפרנסה דילמא תפיסתה הוי תפיסה וכ״ש בממון דהנפלת ליה ובתשובה במיימוני כתב מהר״ס מי שאין בידו כדי לפרנס אשתו ויש לו קרקע ב״ד מוכרין את הקרקע ולא יתנו לו מן הדמים כלום רק לה למזונותיה ולפרנסתיה ושמא איהו גופיה נמי והא דפשיטא לך דאשה חייבת בפדיון בעלה לדידי לא פשוט כולי האי שתהא מחוייבת לפדות מנכסי דידה דהנפלת ליה׃ במרדכי בפרק נערה כתב מהר״ס דאשה אינה חייבת בקבורת בעלה אפילו מנכסי דידיה דנוטלת הכל בכתובתה ומיניה נמרינ׳ דאינה חייבת לפדותו לכל הפחות מנכסי דידה׳ נאם הקטן יעקב ווילא׃

עט שלמא רבה לגברא רבה מהר״ פרץ יצ״ו׳ על אודות האשה העלובה היושבת עגונה דכתב לי מר דקדקתי ופשפשתי וחזרתי על כל צדדיו וצידי צדדיו ולא מצאתי טעם ברור להתירה׳ גרסינן בפרק האשה שלום ההוא גברא דבשילהי הלולא איתלי כורא בבי בנא אמר להו דביתהו חזו גברא חזו גברא אתו חזו גברא חרוכא דשדא ופיסת דידא דשדא׳ סבר רב חייא בר אבין למימר היינו עשינו

עלינו

עלינו הבית׳ עשינו עלינו המערה׳ אמר ליה רבא מי דמי התם לא קאמר חזו גברא הכא קאמר חזו גברא ועוד חזו גברא חרוכא דשדא ופש דידא דשדא׳ ורבי חייא בר אבין סבר גברא אחרינא אתא לאצלויא ואכלתיה נורא ופש דידא דשדיא דילמא נורא איתליא ביה ואיתיליד ביה מומא ומחמת כיסופא ערק ואזל לעלמא׳ ופסק הא״ז כרב חייא ברבי אבין אלמא אע״ג דמוכח מילתא טובא דלא איכא אחרינא הוא והוי כמו מיעוט ומיעוטא דמיעוטא והוי כמו ודאי וספק או ספקא דספקא אפ״ה מחמירינן ולא שרינן ההיא איתתא והטעם דלא שרינן שום אשה אלא א״כ שהעידו עדי׳ שראוהו ודאי מת בלי גמגום ופקפוק׳ והכא בנדון דידן כל מה שהעידו כפרי יענדי״ק שמע מהגיות איך שרדפו אחריו והוליכו אותו למקום מוצנע והרגוהו על פי אומדנא אמרו כך בודאי שלא ראו הכפריות שהרגו אותו אלא כששמעו נהרג יודי אמרו מכתמא האי הוא׳ ומסופק אני בלשון העדות שכתוב בו כך הגיד לי הכפרי יענדיק ששמע מפי הרוצחים שהודו גגרו מסופק לי אם קאי כך הגיד לי הכפרי יענדיק אדלעיל שהגידו הכפריות או אלבתרה קאי ששמע הדברים מפי הרוצחים ואפילו את״ל שהרוצחים הודו שהרגוהו מ״מ חיישינן דילמא איניש אחרינא היה ולא היה רבי אליעזר הי״ד וגרע טפי מעובדא דלעיל׳ ועל סימני גופו וכליו לא מלאני לבי לסמוך עליו דהא סתמא קתני אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אע״פ שיש סימנים בגופו ובכליו משמע שיש סימנים בתרוייהו ועוד הא אמרי׳ כליו חיורא וסומקי לא הוי סימן וכולהו סימני דהכא הוו כמו חורי וסומקי ועוד הא אמרי׳ כלום חיישינן לשאלה׳ ומה שאמרו שהוא בעל קומה ובעל תואר וקווצותיו תלתלים כמי לא הוי סימן דהוי בכלל ארוך וגוץ דאטו כי רוכלא ליחשב ואיפש׳ דארוך וגוץ הוי סימן עדיף טפי מהני סימנים דארוך הוי פירוש ארוך טפי משאר ארוכים וכן גוץ ואפ״ה לא הוי סימן ואין לנו אלא מה ששנו חכמים ואין לנו לבדות דבר מלבינו דהא חזינן כמה חומרו׳ יתירות שהחמירו בעדות אשה עוברא שהבאתי לעיל ומים שאין להם סוף אע״ג דמיעוטן ניצולין וכן דאהו צלוב והעוף אוכל בו אלא בגוף העדות לא העידו דצריך העד להעיד שבודאי מת׳ והכי איתא במרדכי וכן הג״ה במיימוני׳ ועדות שהעיד רבי דוד אין מפורש בו שאמר שום גוי שראהו מת רק אמרו על פי השמועה׳ ונראה דאין לסמוך על אותו עדות דאיכא למימר אמרי בדדמי שמעו שנהרג יודי אמרו ודאי זה הוא וגרוע טפי מעד אחד במלחמה שאמר כהרג דאיבעיא לן אי מהימן או לא ולא איפשיט ואזלינן לחומרא וכן כתב האשירי׳ ומה שהעיד רבי דוד איך שאמ׳ לו דיין אחד שאמר היהודי אני רוצה לחזור לעיר ליצ״ן כו׳ ועל דא קסמכת דודאי היה רבי אלעזר מדאמר אני רוצה לחזור הא כבר כתבתי דאין לסמוך על עדות רבי דוד להתירה כיון שלא מפורש באותו עדות ששום גוי ראה אותו הרוג רק אמרו מפי השמועה ואיכא למימר אמרו בדדמי׳ ומ״ם כיון שהיה ב׳ ימים אחר יום הכפורים ודאי רבי אלעזר הוא דאם היה יודי אחר היה בלא מניין מה ראייה היא זו תאמר יודי אחר היה והוקרה לו מקרה בדרך שלא יכול לבא למניין ועוד הא רבא אית ליה פרק האשה שלום דחיישינן דילמא בגמלא פרחא אתא בעניין ההוא גיטא דאישתכח בסורא מתא ענן בר חייא נהרדעי כו׳ ע״ש אע״ג דלעניין הזמה אמר רבא לא חיישינן לגמלא פרחא וקטלינן להו לסהדי כדאיתא פ״ק דמכות מ״מ לעניין גט חיישינן׳

ומה

ומ״ם מרוד ווייסנבערק ה״ר שהתירה מהר״ר יוחנן ז״ל מטעם קרוב ׳ גם אנו מקובלים היינו במג״נצא בההוא זימנא ושקלו וטרו בההוא מילתא כל גדולי אשכנז וצרפת יש מהם התירו יש מהם אסרו ואותה האשה עדיין היא יושבת עגונה והיא בת האלמנה ברילינ״ן וישבה כך בעיגון כנגד ל׳ שנה ׳ והיא עובדא הוי כעין עובדא דידן וגופא דעובדא שכחתי ועדות אשה לא ילפינן מממונא דהא מים שאין להם סוף אסורה ׳ ולענין יורשים כתב המיימוני אי טבעה במים שאין להם סוף יורשים יורדים לנחלה ׳ וכן ראהו צלוב והעוף אוכל בו והטעם דגבי ממון אזלינן בתר אומדנא דמוכח אבל להתיר אשה לשוק לא אזלינן בתר אומדנא :

גברא רבה מהר״ פרץ על אודות האשה האומללה היושבת שוממה הארכת בראיות וקצת לינמגוס בדבריך ואבארם ולבתר הכי אכתוב דעתי ׳ מ״ם והבאת ראייה מהתו׳ אמ׳ אחד יצא מעיר פלוני ונהרג ושפשטו באותה העיר ולא היה חסר אלא זה תלינן האי הוא שנהרג עכ״ל ׳ בכתב הראשון לא השבתי על זה דאמינא לא צריכנ׳ דהא כיון שפשטו בכל העיר ולא היה חסר אלא זה אם כן ליכא להסתפק באדם אחר ׳ ועוד בכתבך זה כתבת דאית לן למיחש שמא עבר אדם שם על זה יש להשיב דאם עבר אדם שם משתמ׳ ראוהו בני העיר ואי איכא להסתפק לשום אדם אחר לא היינו מתירין את אשתו ׳ וכן משמ׳ מלשון הרמב״ם ז״ל מחפשי׳ באותו העיר אם לא יצא משם שא הוא תנש׳ אשתו עכ״ל מרנקט אם לא יצא משם שא הוא משמ׳ דברור לנו שלא יצא משם שא הוא מדלא נקט לישנא דתו׳ דנקט ולא היה חסר שא אחר ׳ ואדרבה משהוא משמ׳ דלא אמרי׳ אין ספק מוצי׳ מידי ודאי בעדות אשה דאל״כ מה צריך לחפש אם לא יצא אחר מן העיר הא האי יצא ודאי ואדם אחר ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ובההוא עובד׳ דאיתלי נורא בבי נבנא דחזקת עמך בשינוי דחיקי לייטב הסוגי׳ בתר טעמא דידך פשטי׳ דשמעתת׳ לא משמע הכי ׳ ועוד אי הוי טעמא הא דקאמר ואיכים אחריכ׳ אתא לאכולינהו מטעם דהוי ודאי כמו שכתבת אם כן מאי מייתי המרדכי והג״ה במיימוני מיניה ראיי׳ דלא מקילינן בגוף העדות דילמ׳ הכא הוי טעמא משו׳ דהוי ודאי כמו שכתבת ׳ ועוד הא דקאמ׳ ופיסת יד דשדיא מחמת כיסופא ערק ליה לעלמא חששא רחוקה היא והוי יותר מספק ודאי והפ״ה חיישינן ׳ ועל מה שהבאתי ראייה מהמיימוני דלא ילפינן איסורא מממונא כתבת לי תשובות אבילות כמאן דמעייל פילא בקפא דמחטא ואיני צריך להשיב עליהם רק שפיל לסיפ׳ דהא מילתא במיימוני דכתב וז״ל שאני אומ׳ לא החמירו בדברי׳ אילו אלא מפני איסור כרת אבל לעניין ממון אם העידו בדבר שחזקתו למיתה והעידו שראו את הדברים ושאבד זכרו אח״כ ונשמע שמת הרי אילו נוחלין על פיהם עכ״ל אלמא דכתב בהדיא דמחלקינן בין איסורא לממון ׳ ותנן פרק האשה שלום אם התרנו ערוה החמורה לא נתיר ממון הקל ומה שהבאתי ראייה דחיישינן לגמלא פרחא מרבא פרק האשה שלום והשבת עז״ שאני התם דאיכ׳ גברא לקמן דאיכא לספוקי ביה אבל הכא ליכא גבר׳ לקמן דאיכא לספוקי ביה ׳ אהא אמינא דאיפכא מסתברא דהתם ליכא לספוקי שא בחד גברא והכא איכא לספוקי בכולי עלמא ׳ וגם מהא איכא ראייה דלא ילפינן איסור׳ דא״א מממונ׳ דהא לגבי גט סבר רבא דחיישינן לגמלא פרחא ובפרק קמא דמכות גבי עדים זוממים

סבר רבא דלא חיישינן לגמלא פרחא וקטלינן להו לסהדי׳ ומעובדא דרוד וויים:בערק בברור לי שמהר״רי מולין ז״ל לא רצה להתיר׳ וכת׳ של מהר״ יוחנן לא ראיתי ולא ידעתי מה אירון ביה׳ ומ״ש שהייתי בנורנבערק בההוא זימנא כשנתפס מהר״ן אגב טירדא דמר איעקר׳ ליה מילתא שנה תמימה לאחר כן כשאתי את אשתי ובההוא זימנא כשנתפס מהר״ן הייתי במגנצא׳ וכיון דחזינן דמר שוקד וחרד טובא על שריותא דההיא איתתא נתתי גם אני אל לבי לתור ולדרוש ובינותי בספרים ויגעתי ומצאתי סעד לדבריך הנה זו תשובה של האשירי אשר אני שולח לך ואותה תשובה הביא בטור אבן העזר בתר הלכות גיטין וטור אבן עז״ר אינו בידי׳ ודוק בהתשובה ותמצא כתוב בו ז״ל מאילו המעשים יש לידע שהרבה הקילו חכמים בעדות אשה משום עגונא כמעשה הראשון דלא הכיר הגוי את היודי ולא ידע את שמו אלא אמר שהיודי שנתלוה עמו מת והיו עדים יודעים שאותו היודי נתלוה עם זה הגוי ובאו לפני ב״ד ואמרו נתלוה עם זה הגוי והנה הגוי אומר שמת והתירו את אשתו ולא הזקיקו ב״ד לחקור מן הגוי אם היה אותו היודי שנתלוה עמו כי שמא אותו היודי הלך לדרכו ושוב נתלוה עמו אחר ואותו מת אלא כיון שאותו יודי נתלוה עמו תלינן בודאי שאותו היה שמת עכ״ל׳ הנה בעובדא דידן כיון שבודאי ידעינן שאותו יודי היה על הדרך תלינן שאותו יודי נהרג ודמיא ממש להאי עובדא ואי לאו שפירש האשירי הכי הייתי אומר שידעינן בודאי שלא נתלוה עמו אלא זה וגם כתב בזה התשובה וז״ל והראה להם התוספות שידוע לנו שהוליכם עמו מכאן הרי נתברר שהיה אותו אשר הלך עכ״ל׳ ומדכתב והראה להם התוספות משמע שרצה להביא ראייה מזה שהיה אותו שהלך לשם ומה ראייה היא זו הא חיישינן לשמא׳ ועוד שמא הניח לאחר להעתיק משלו אלא ודאי רוצה לומר דכהי דבפני עצמו אינו מהני מ״מ לצרפו לטעמא אחרינא מהני הה״נ כברך סימני כליו וסימני גופו ושהיה אותו היודי בודאי על אותו הדרך ותלינן דהאי הוא שנהרג ויהבנא אדעתי האי עובדא דרוד וויסנבערק ודכירנא שמהר״ן מאיגר כתב דסימני כליו וסימני גופו בהדי הדדי מהני אע״פ דחד לא מהני וכת׳ שכן מצא כתו׳ בספ׳ אחד ושמו מתית ואותו הספר לא ראיתי מימי והנא בעובדא דידן איכא הוכחות טובא שהיה ר׳ אליעזר הי״ד נהרג כיון שהיה בודאי על אותו דרך ואמרו סימני טובא בגופו ובכליו ונר׳ דיש לסמוך על כל הני סימנים להתירה לשוק מטעמא דפרישי׳ ׳ נאם הק׳ יעקב וייל:

פ **רב** טוב לאהו׳ הדיינו׳ הנר״ וייבש ואהו׳ הנ״ר שמוא׳ בר׳ איקים הכהן מה זה אשר משמשתם את כלי ובשביל השלום אחוה את דעי אכן דין תורה לא ידענא׳ טענת ראובן ותשובת שמעון ארוכות וקצרות ארוכות בדברי׳ וקצרות לא פירשו דבריהם והדברים סתומי׳ וצריך אני לחזור על כל צדדיו ולבאר דבריהם׳ ראובן טען איך ששמעון חייב לו ג׳ מאות זהובים ק״ן נתן במזומן ק״ן נתן בחוב של גוי ופ׳ זהובי׳ נפרעים לו מן הגוי ועדיין חסר לו ע׳ זהובים מאותן ק״ן זהובים׳ ובשעה שנתן לו שמעון החוב אמר ראובן לשמעון תן לי מזומנים לא ניחא לי בהחוב ואמ׳ לו בלשון אשכנז (איך וויל דיר גוטט זיין בור דם קרן) ר״ל אהיה טוב לך עבור הקרן׳ השיב שמעון שאמ׳ לו בלשון זה בל״א דוא בדרפשט קיין זורג האבן דם קרן איסט גווים ר״ל אינך צריך לירא׳ הקרן הוא בטוח׳ נראה לע״ד לפי דברי שמעון שלא אמר לו אלא (דם קרן איסט גוויס) אין בלשון זה לשון

ערבות ואם ישבע שמעון שלא דבר אלא כדברים האלה בל״א (דו בדרפשט קיין זורג האבן דש קרן איסט גווים) ר״ל אינך צריך לידאג הקרן הוא בטוח · אז הוא פטור מראובן רק שהאמת כך שהחוב היה בטוח בעת ההיא · אבל אם לא היה החוב בטוח בעת ההיא שמעון חייב לפרוע לראובן כיון דראובן קסמך על שמעון מידי דהוה אמראה דינר לשולחני ונמצא רע בפ׳ הגוזל קמא אבל אם שמעון אינו רוצה לעשות שבועה על זה אז יש בו חילוקים אם שמעון גופיה היה חייב לראובן כמו שטען ראובן בטענה ראשונה וכן בטענה שנייה וז״ל בטענה שנייה בלשון אשכנז (אוב׳ שמעון הוט מיר גילובט בו מיינר כרוניא ב׳ מאות זהובים כו׳) ר״ל שמעון הדיר לכרונייתי ש׳ זהובים · אם כן הוא אז אם אמ׳ ראובן בלשון זה בלשון אשכנז (איך וויל דיר גואט זיין בור דש קרן) ר״ל אהיה טוב לך עבור הקרן · אז לא נסתלק שמעון מראובן דעדיף טפי האי לישנא מערב בשעת מתן מעות דנשתעבד בלא קניין דהכי הוי המסקנא פרק גט פשוט דהכא כיון דשמעון היה גופיה חייב לראובן ובשעה שנתן לו החוב אמר לו (איך וויל דיר גויט זיין בור דש קרן) ר״ל אהיה טוב לך עבור הקרן · הוי כאלו אמ׳ לו אכתי לא נסתלק שיעבודו מינאי ומשתעבידנא לך עד שיפרע לך הגוי הקרן עכ״ל · וכן אם שמעון גופיה לא היה חייב לראובן רק אשתו אמו של ראובן היתה חייבת לראובן ב׳ מאות זהו׳ כגון שהיה לראובן שטר על אמו שהיתה חייבת לו ב׳ מאות זהובים ליתן לו לכרוניא או שהיה לו לראובן עדות על זה שאמו היתה חייבת לו ב׳ מאות זהובים לכרונייתה בסתם כמו שיש לאדם חוב על חבירו וכשאמ׳ שמעון לראובן (איך וויל דיר גויט זיין בור דש קרן) ר״ל אהיה טוב לך עבור הקרן · אז אם ראובן קסמך על הימנותא דשמעון ופטר את אמו אז שמעון משועבד לראובן כאשר אמר · ואל תשיבני לומר דכיון שלא היה בשעת מתן מעות צריך קניין דהכי מסקינן פרק גט פשוט דערב שלא בשעת מתן מעות צרי׳ קניין יש להשיב דהכא במדון דידן שאני דכיון דמדיבורי׳ דשמעון קא פטר ראובן אמו נכנס שמעון ונעשה ערב לראובן אפילו בלא קניין כיון דמדבוריה דידיה קא פטר ראובן אמו וכן פסק מהר״ס פרק איזהו נשך במרדכי על אודות המלכר שבקש מהקהל להיות ערבים בשבילו נגד היתומים ע״ש · אבל אם לא היה שטר ולא עדות לראובן שאמו היתה חייבת לו רק מה שנתנה לו היה מחמת שהיה שלו בידה בתורת אפטרופסים כמו שטען שמעון אז יכול שמעון לטעון שאותו החוב הלוותה אשתו ממעות בנה ונמצא שאין אחריות החוב היה על אשתו דהא לא קפשעה ביה · ואם נאבד החוב לא היתה חייבת לשלם אי הוי גופא דעובדא הכי אז אין שמעון נשתעבד במאי דקאמר בל״א (איך וויל דיר גויט זיין בור דש קרן) ר״ל אהיה טוב לך עבור הקרן · כיון דאשתו לא היתה חייבת לראובן גרע טפי מערב שלא בשעת מתן מעות ואין זה צריך פנים · אבל מתוך טענת שמעון גופיה משמע דהאי חוב לא הולווה מתחילה בשם ראובן דא״כ למאי צריך לומר לו בל״א (דש קרן איסט גווים) ר״ל הקרן הוא בטוח · ואמאי לא אמר לו החוב שלך הוא ואין לנו עסק בו · ואם שמעון יטעון כך כמו שכתבתי אז יש לעשות שבועה על זה אם טוען ראובן ברי שאינו כן : ומ״ש שמעון שהדברים שדבר לא היתה כוונתה אלא על דעתה לאו מפיו אנו חיין דדברים שבלב אינם דברים · ומ״ש שמעון שיש לו פטור מראובן שפטר ומחל עליו על כל תביעות שהיו לו עליו וראובן טוען

שהתנה שתביעה זו לא יהא בכלל אותו פטור ורוצה להביא ראייה לדבריו מעד החתום על הפטור טענתיה לאו טענה בזה דלא אתי על פה ומרע לשטריה והני מילי אם הפטור מקויים בלא עדים החתומים עליו כגון דאיכא עדים שמעידים על חתימתן או שכתב ידן יצא ממקום אחר · והא דאמרי׳ פרק אשה שנתארמלה עדים שאמרו תנאי היו דברינו נאמנים הני מילי היכא דאין כתב ידם יוצא ממקום אחר · וכן משמע מתוך פרש״י וכן כתב הרמב״ם פרק ד׳ דהלכות עדות אבל אם אין הפטור מקויים אלא מהעדים גופייהו החתומים נאמנים לומר שהותנו שחוב זה לא יהא בכלל הפטור במגו דאמרי לאו חתימת ידינו היא מידי דהוה אאמנה היו דברינו דהוו נאמנים אי לאו טעמא אעוולה לא חתימי וכן משמע לשון הרמב״ם פרק י״ג דהלכות עדות וכן האשירי ובנדון דידן אמינא דנגרע מתנאי היה דברינו דהכא בא העד לסתור הפטור דהפטור משמע דפטר אותו מכל תביעות שבעולם והעד אומר שעל תביעה זו לא פטר אותו כמנא דאתא למעקר סהדותי׳ ולא הוי כמו תנאי היו דברינו ולהכי פשיטא איחתימת העד מקויים בלא שהדותיה דיליה דאינו נאמן לומר דהותנה דעל תביעה זו לא פטר אותו · ומ״מ שמעון שהגוי רוצה לפורעו ושלא לראובן למקומו ב׳ פעמים שיבא או שישלח לו השטר שים לו על הגוי וראובן לא רצה לבא וגם לא רצה לשלוח לו השטר אם האמת כן כאשר טען שמעון וראובן לא רצה לבא וגם לא רצה לשלוח לו השטר ולא היה לראובן אונס בדבר אז היה שמעון פטור מן הערבות ודמיא ללוה שהיה רוצה לפרוע למלוה והמלוה לא רצה לקבלו דהלווה פטור מאחריות ההלוואה כדאיתא בא״ז פרק הגוזל בתרא ואם שמעון יעשה שבועה שידוע לו שהגוי היה רוצה לפרוע החוב של שמעון וגם יעשה שבוע׳ ששלח לראובן שיבא או שישלח לו השטר שים לו על הגוי וגם שידוע לו שבא שליחותיה לראובן שיבא או שישלח לו השטר וראובן לא היה רוצה לבא וגם לא רצה לשלוח השטר וידוע לו שלא היה לראובן שום אונס בדבר כשישבע שמעון כל זה אז הוא פטור · מסקנא הכי איתא אם הפטור מקויים בלא העדאת העדים החתומי׳ בו אז הפטור בחזקתו ואין העד החתום נאמן לומר שהותנה על תביעה זו · ומ״מ שמעון יעשה שבוע׳ שלא הותנה כך ואז הוא פטור מראובן · אבל אם אין הפטור מקוי׳ אלא בעד גופיה אז העד נאמן לומ׳ שכך הותנה ומרע ליה לפטור · ואם מרע לי׳ לפטור אז אם שמעון יעשה שבועה שלא דבר אלא בלשון זה בל״א (דש קרן איסט גוויס) ר״ל הקרן הוא בטוח · אז הוא פטור · והני מילי שהיה האמת כן שהחוב היה בטוח בההוא זימנא או אם לא היה שטר לראובן על שמעון או על אמו כדפירש׳ לעיל רק אשתו אם ראובן היתה אפטרופו׳ של ראובן אז אם שמעון יעשה שבועה שאשתו אם ראובן הלוותה חוב זה ממעות ראובן והחוב לא היה שלו מעולם אז הוא פטור · אבל אם היה שט׳ לראובן על שמעון או על אמו או היו לו עדים שהיה חייב לו אז אין שמעון פטור משבועה זו · ואם שמעון יעשה שבועה שידוע לו שהגוי רוצה לפרוע לו ושלא אחר ראובן שיבא או שישלח השטר שים לו על הגוי ויעשה גם שבועה שידוע לו שבא שליחותי׳ לראובן ויעשה שבועה שראובן לא היה רוצה לבא ולא רצה לשלוח לו השטר ויעשה שבועה שידוע לו שלא היה לראובן אונס בדבר לבא או לשלוח השטר אז הוא פטור · ומ״מ שמעון על ראובן שפשע בהחוב ושיפרע חלקו שים לו בהחוב טענתיה לאו טענה דלא פשע בשום דבר : עכ״ל :

שלומך

פא **שלומך** יסגא אהובי הח"ר חיים והר' יצחק׳ נראה דראובן פטור מן הנולדות הבאי' לאחר שעקר דירתו משם כיון דעקר דירתו משם ואין לעירונים עוד כח ועסק בו אח"ו שישאלו העירונים שום בקשה יפחתו ולא ישאלו הרבה כמו שהיה ראובן עוד לשם ודמיא להא דאית' במרדכי פרק הגוזל בתר' בשם מהר"ם וז"ל אמנם אם השר אומר מעצמו קודם השפרה פלוני לא יתן מס אע"ג דהורגלו ליתן ביחד פטור עכ"ל׳ והכא נמי בנדון דידן כיון שלא נתקשר נגד העירונים אלא על מסים ועולים הקצובים תוך הקיומים אם כן אין להעירונים שום תביעה אלא אותם מסים ועולים הנזכרים תוך הקיומים ומעתה אם ישאלו שום בקשה ודאי הם פוחתים בשביל חלק של ראובן ולא ישאו שא מאותם שהם עדיין לשם לפי ערכם ודמיא ממש להא דכתב מהר"ם׳ עוד נר' דודאי דעת של ראובן לא היה להיות משותף על הנולדים את כל זמן שהוא דר שם דאומדנא דעתא דמוכח וכה"ג כתב מהר"ם במרדכי פ' הגוזל בתרא בתשובה המתחלת אשר שאלת על ענייני המס שהורגלו היהודי' בכל מלכות המלך לתת בשותפין וכן נהגו כמה שני' והנה אח"כ נתן המלך קצת מלכותו לבנו מעכשיו כו' ע"ד ודבר פשוט הוא כי לא נשתתפו אלא משועבדים בעודם למלך ודרים תחתיו וכל זמן שהם שלו למס עובד אבל אם יצאו מתחת ידו אדעתא דהכי לא נשתתפו כו' הכא נמי כיון דראובן יצא מרשות העירונים לגמרי ואין להם ממשלה עליו אלא על שנשתעבד עליו מס שהוזכר בקיומים אומדנא דמוכח הוא שלא נשתעבד נגד הקהל על הנולדות אלא כל זמן שהוא דר שם ולא לאחר שעקר דירתו משם׳ מסקנא דמילתא אין לאנשי טבריא שום תביעה על ראובן מחמת שנדר להם שאם יבאו נולדו' שיתן כל אחד לפי המס הקצוב ואין להם לעכב אותו שיעקור דירתו משם וכן הדין על שמעון׳ נאם אהובך הקטן יעקב ווייל:

פב **שלום** אהובי בוצינא דנהורא מהר"ר זלמן יצ"ו מה לארז בלבנון אמר פריו מתוק לנוע על האטד אשר אין בו פרי ומי אנכי כי באתי עד הלום למידן דינא באתרא דמר׳ ועבוותך תרביני לחוות דעי דאין מסרבין לגדול אכן דין תול' לא ידענא׳ נראה לע"ד אם המנהג במדינתכם לגבות עולים מממון שיש לאדם במדינה אחרת ולא ראה פני המדינה אז חייב הנתבע ליתן מהנדוניא שנדר להם זקנים דבני טבריא באין עליו משני נדרין אי הזקן גברא מהימן הוא דליקו בהימנותיה ולא קשני' כפשיה הדרנא ונימו קסמכו על הימנותיה וקמחתני אהדדי א"כ לא גרע ממי שיש לו חוב על גוי שהוא כולו ריבית ולא בא לידו מעולם אה"נ חייב ליתן מאותו חוב אע"פ שהוא ראוי ולא מוחזק דאפילו הלואה שהלוה לגוי אף הקרן איקרי ראוי כדאיתא במרדכי פרק מי שמת גבי האומר הלויתי לפלוני כו' וכתב המרדכי ה"מ הלואה של ישראל אבל של גוי אשר פיהם וגו' לא שמיא דעתיה׳ וכ"ש הריבית שלא בא לידו מעולם ואפ"ה גובין עולים מהן דבתר זקיפה אזלינן והישראל קסמך אהימנותא של גוי שיפרע לו הכ"נ לא"ש ואם הנתבע לא קסמך על הימנותא של הזקן ונתייאש שלא יתן להם מאומה אז הוי דינו כמו שנהגו בני המדינה לגבות מחובות שהם יאושים למחצה לשליש ולרביע׳ ומה שטען הנתבע שהזקן איבעי הדר ביה ואין בו משום מחוסר אמנה דהוי מתנה מרובה אגב חורפיה לא עיין ביה

דה"נ דמצי הדר ביה ואין בו משום מחוסר אמנה היינו היכא דלא א"ל בדעת גמורה אני נותן וכן כתב הא"ז וז"ל ואם אמר לו בדעת גמורה אני אומר לך אין לחזור בו עכ"ל ועיין באלפסי ובמיימוני פ"ר דהלכות קנין וכ"ם הכא דקסמכו אדיבוריה וקמתחזן אהדדי, ועוד כיון דהזקן הוא גברא דאמיד הוא טוב דאיפשר דלדידיה הוי כמו מתנה מועטת וה"נ איכא בשלהי ב"ק רבינא איקלע למחוזא אייתי נשי כיפי וכבלי ושדיין קמיה וקבל רבינא א"ל רבא תוספאה לרבינא והתניא גבאי צדקה מקבלין מהן דבר מועט אבל לא דבר מרובה, א"ל הנא לבני מחוזא כדבר מועט דמי, מהני טעמי נראה דאי הדר ביה הוי מחוסרי אמנה וכיון דהכי הוא קם הנדוניא בחזקתייהו מיומא קמא וכן משמע פרק הזהב דקאמר אליבא דרבי יוחנן הכי נמי מסתברא דא"ר אבהו א"ר יוחנן ישראל שאמ' לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר כו' אלמא כיון דאי הדר ביה הוי מחוסר אמנה יכול בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר אע"ג דלא אתי לרשותיה כיון דהנותן אסור לחזור בו הוי כאילו הוא ברשותו הכ"ל נ"ם:

פג **ומה** שכתבת שפסקתי לרענשפור"ק שהאשה אינה גובה כתובתה מהנדוניא שהיא ביד האב ולא בא ליד הבן שהוא הבעל אמת הוא ולאו מדידי הוא אלא כן קבלתי ממורי הגאון מהר"יל ז"ל שפסק כה"ג לה"ל אכן אין הנדון דומה לראייה דלגבי כתובה תלוי הדבר בראוי דאינה גובה מהראוי שלא בא ליד הבעל מעולם כמו שכר פעולה דאינה גובה ממנו כיון דלא אתי ליד הבעל כדאיתא במרדכי פרק יש נוחלין אבל לענין גביית עולים לא תלי מידי בראוי דגובין מן הראוי כבמוחזק דאטו אם יש לאדם שכר פעולה ביד אחרים שאין גובין ממנו עולים: ומ"ם שעשו לאחד או לשנים במדינה שהוקצב זמן לנדונייתם והנדוניות במקומות אחרים דלא שייכי בכרגא דידהו ואפ"ה לא גבו מאותם נדוניות עולים אפילו אי הכי הוא לא דמי לנדון דידן דהתם אכתי לא מטא זמנייהו לגבות אבל הכא כל יומא ויומא זימנין הוא לתבוע ולגבות זכר לדבר בפרק איזהו כסף מחלק תלמודא בין אתרא דמסלקי בגו זימניא ובין אתרא דלא מסלקי עכ"ל: נאם הקטן יעקב וייל:

פד **שלומך** ישגא לעד אהובי רבי יצחק ברבי משה ורבי משה בר' פתחיה מה שכתבו הקהל וז"ל וכתב בו שאין לפטור מן המס כ"א הבית שאדם דר בו עכ"ל, הנה דקדקתי בכתב התקנה ולישנא לאו הכי הוא כאשר כתבו והכי הוי לישנא וכלים שמשתמשו בביתו והבית שהוא דר בו וספרים ובגדים אינם בכלל נתינת המס עכ"ל, ואי הוי דינא שאין נותנין מס מן הבתים כדמשמע במרדכי פ"ק דב"ב דכתב מהר"ם שאין נותנים מס מן הקרקע וסתמא קאמר משמע אע"פ שאין דר בו הכ"נ אין לדקדק מלישנא דתקנה דבית שאין דר בו צריך ליתן ממנו מס דאי משום דכתב בו והבית שאדם דר בו ודייקי דווקא שאדם דר בו הא שאר בתים חייבין אין זה דיוק והכי אמרי' פרק המוכר את הבית המוכר את השדה לא מכר חרוב המורכב ולא סדן השקמה ומסיק עלה בגמרא אפילו אם אמר חוץ מחרוב פלוני חוץ מסדן שקמה פלוני לא אמרי' מדקאמר חוץ מחרוב פלוני חוץ מסדן שקמה פלוני הא שאר חרובין ושאר סדן השקמה קנה אע"פ שאם לא אמר חוץ מחרוב פלוני אפ"ה לא קנה ולא אמרי'

לישנא יתירא אתא לאשמועינן הא שאר קנה ה"ה אע"פ שכתב והבית שאדם דר בו אין לדקדק הא שאר בתים חייבים אבל מה שכתבו הקהל וז"ל ועתה היה לראובן ב' בתים שלא היה דר בהם אך שהיו עומדים למכור עכ"ל והנתבע מודה בזה שהיו עומדים לימכר דלא סתר טענת הקהל רק שהיה כתוב שהיה אונס מפני שהעירונים עשו ציווי לעקור דירתו משום האי טעמא שהבתים היו עומדים שם לימכר מזה הטעם יש לחייבו ליתן מן הבתים דכן יש מנהג בכל המקומות שנותנים מס מכל דבר שאדם רוצה למכור הן כליבית הן קרקעות וסברא גדולה הוא וטעמא דמסתבר הוא דכיון דעומד לימכר הוי כמו פרקמטיא ומיום שעמדו הבתים לימכר מאותו יום חל שצריך ליתן מס מן הבתים רק בזה אני מסופק דהקהל כתבו וז"ל ועתה אנו נותנים מס ע"פ השבועה בנקיטת חפץ עכ"ל · אם כדבריהם הוא שעשו שבועה והנתבע גם עשה שבועה אז צריך ליתן גם מן הבתים אבל הנתבע טוען שלא עשה שבועה דכתב וז"ל ואז הסכימו החבורה להעמיד לכל אחד תוספו לסכומו שיתנו המסים בלא שבועה ואח"כ כשבאו שלוחי המלך להגביה מנת המלך ואז ג"כ השווכו ליתן מנת המלך בלא שבועה עכ"ל · אם כדבריו הוא שלא עשו שבועה רק השוו בלא שבועה והקהל קצבו סכום על הנתבע בסתם ולא אמרו לו מסכום זה תתן לבד הבתים אז אין הנתבע חייב ליתן מן הבתים כיון דלא אמרו לו לבד הבתים מסתמא דעתייהו ג"כ על הבתים כלומר מסכום זה עם הבתים דאל"כ היה להם להתנות בפירוש מסכום זה יתן בלא הבתי' ומדלא אתנו ידעו וקמחלו אבל אם התנו ואמרו מסכום זה יתן בלא הבתים אז לא מחלו וחייב ליתן מן הבתים : ומ"ש הנתבע שדמי מכירת הבתים הוצרך לפרוע לאותם שהלוו לו דמי תפיסתו טענתיה לאו טענה דמסתמא כשהושוו הקהל עמו וקצבו עליו סכום בודאי שאמר להם כל החיובות שהיה חייב ואפ"ה קבל עליו הסכום א"כ ידע הוא ומחיל ואם לא אמר להם החיובות איהו דאפסיד אנפשיה וכן הדין אם הוא כדברי הקהל שעשו שבועה בנקיטת חפץ אם הוא עשה שבועה מסתמ' לא עשה שבועה אלא על מה שיש לו ואינו חייב לאחרים וגם לא עשה שבועה מן הבתים א"כ טענתיה לאו טענה בזה שטוען שהוצרך לפרוע לאחרים : ועל אודות הייאושים כן המנהג בכל המקומות שעברתי שם כל מה שאדם מתייאש ממנו צריך לפרט אותם החובות ולכתוב אותם בפירוש בכתב וימסור אותו כתב להקהל ואם יש לו כתבים שנתייאש מהם צריך למסור הכתבים להקהל ויש מקומות שגובין הקהל שליש מהחובות כשיפרעו ויש מקומות שגובין מחצה · ואותו שנתייאש מהחובות צריך לעשות שבועה שלא יגבה שום חוב מן הייאושים בלי ידיעת הקהל · ואם הקהל רוצים להשתדל ולעסוק בהייאושים הרשות בידם רק שיעשו בידיעתו ואם הוא ישתדל לבד ברשות הקהל כל מה שהוציא על החובות יקח בראש ומהנשאר יקחו הקהל חלקם · וכן אם הקהל יגבו החובות יקחו בראש מה שהוציאו ומהנשאר יתנו לו חלקו · וכמנהג הזה ראוי לנהוג ומנהג כשר הוא כדי שלא יהא שום ערמה ועיקול ונכל בדבר · נאם הקטן יעקב ווילא :

פה

ינוחו ברכות לראש אהובי מהר"ר יוחנן שי' ההוא גברא דשמי' אברהם אשר מתנשא ליתן גיטין וחליצות ולא נטל רשות משום גברא רבה ואין אנו יודעים אם הוא מומחה ומוחזק בטיב גיטין · נראה דאפילו בדיעבד אינו גט · וכל גיטין

שנתן

שנתן פסולים דגרע טפי מהלכות שחיטה דאמרי' פרק קמא דחולין דאם אינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו אפילו אמר ברי לי שלא שהיתי כו' משום כל מילתא דלא דמיא כו'. וכ"ש גבי גיטין דיש בהן הרבה דקדוקים והרבה חילוקים ובקל יכשל אדם בו שיפסל הגט וכמה פעמים שמענו שגדולי ישראל נכשלו בו שאפילו היו רגילים וזהירים ויראי השם ולא בקיאים הרגילו הקדמונים שום אדם לא יסדר גט או חליצה אלא א"כ נטל רשות מגברא רבה ובסוף גיטין כתב המאירי ז"ל ומאד יש ליזהר לכל אדם שלא ישתדל בענין גיטין אם לא שיהא בקי בהלכות גיטין כי רבו בהו הדקדוקים ובקל יכול אדם לטעות בהן והטעות בהן פסול מתזרות עכ"ל. ובפ"ק דגיטין בר הדיא בעא לאתויי גיטא אתא לקמיה דרב אחא דהוה ממונה אגיטין ופירש רש"י משום דאמרי' כל שאינו יודע בטיב גיטין וחליצות לא יהא לו עסק עמהן והיו ממנין גברא רבה לאורויי הלכות גיטין וכ"ש האי גברא שהתרו בו כמה גדולי אשכנז שלא יהא לו עסק בגיטי' כמו שכתבת ועוד כיון שעבר על חר"ג שנשא שתי נשים א"כ רשע ומיקרי עבריינא ובפרק זה בורר אמר רבא החשוד על הערוה פסול לעדות אשה והאי גברא נמי כיון דחציף כולי האי שעבר על חר"ג ונושא שתי נשים בפומבי לא מהימנינן ליה אפילו היה בקי בהלכות גיטין דכיון דנושא שתי נשים הוי כמו חשוד על העריות. וליכא למימר שאני גבי חשוד על העריות דפסול לעדות אשה משום דהאי איפשר לאפוקה מבעלה אלא בעדות אשה משום הכי חיישינן דילמא אסהיד בשיקרא אבל הכא כיון דאיפשר לתקן הגט בהכשר לא שביק היתרא ואכיל איסורא. דהכא גבי גט זימנין טובא דאי איפשר לתקן בגט בהיתר כגון גט מעושה או שאין לו סופר היודע לכתוב האותיות כתקנן או שאין לו עדים הראויים להעיד או שאינן יודעים לחתום וכמה ספיקות שיבא וכיון דחשוד על העריות חיישינן דילמא מקיל בכולהו. מכל הכי טעמים נראה דאפילו בדיעבד כל הגיטין שנתן פסולים הן וכיון שהוא בשכונתך עליה דידך רמיא להסיר המכשלות ולמחות בבני המדינה שלא יכשלו בו כמדומה לי שאני מכיר אותו דאיתי אותו באויספורק וסימנך כשרוצה בספר הוא קורא אותו מבחוץ אפילו ב' או ג' דפין:

פו **ומה** שנהגו לקרוע הגיטין טעם לא שמעתי ואיפשר משום שלא תגבה הכתובה עם הגט והא דלא קרעינן ליה וכתבינן על גביו גיטא דנן כו' היינו טעמא דעכשיו בזמן הזה בעו"ה אנו מתי מספר וכשאשה מקבלת גט יצא הקול ויודעים הכל שקבלה גט ואינה צריכה להראות הגט:

פז **ואותו** שהכה איש על מוחו בחרב והמוכה נפל למשכב וחלה ד' שבועות ומת והועד שלא מת מחמת אותו המכה וגם עמד בנתיים ואכל על משענת ניסואין וחזר וחלה ומת. וכן אחד מהמורים שהמכה אין צריך כפרה דאמרי' שמא הרוח בלבלתו. אומר אני דלא ניתן לנו המורה לצדקה דלא אמרי' הרוח בלבלתו אלא גבי שוגג ולענין גלות אבל לענין מזיד לא וכן כתבו התוספות פרק מי שאחזו. ועוד אם פטור מגלות מגזירת הכתוב אטו משום הכי לא צריך כפרה אטו אם שחט בו שנים ולא מת לאלתר וכי אינו צריך כפרה. ועוד אומר אני דלאו כל אדם מהימני על האומדנא לומר לא מת מאותה המכה דווקא הדיינים או עדים כשרים הזריזים וזהירים

וראויים

וראוים להעיד בפני ב"ד דסמכינן עלייהו למקטל גברא כדאמרי' פ"ק דפסחים עדות מסורה לזריזים חמץ לכל מסור משמע דצריכים עדים זריזים ובפרק החובל סבר רבי שמעון התימני דאפילו העדים לא מהימני לאומדנא אלא דווקא הדיינים ואפילו רבי עקיב' לא פליג עליה וסבר דהעדים מהימני לאומדנא אלא דווקא אותם עצמם שהעידו שהרגו כיון דסמכינן אעדותם להמית הרוצח א"כ זריזים הם · ועוד איפשר דאפילו רבי עקיבא מודה דעדים לא מהימני · אלא אם היה בכלי כדי להמית או לא · אבל אאומדנ' כי האי מודה רבי עקיבא דלא מהימני העדים לומר לא מת מאותה הכאה וקצת משמע מדברי ר' עקיב' הכי מדקאמ' גבי ב"ד הולכי' אצל הבירה או הבירה אצלם ואם נפל הביר' צריך לחזור ולבנותה כו' משמע אי לאו האי טעמ' היה מודה דצריך אומד הדייני' ומאומד אם מת מאותה הכאה לא שייך האי טעמא ותמיה על המורה שפטרו בלאו קלוס דהא המכה חבירו נקרא רשע ורב הונא קץ ידא וחטאו מפורש פרק ארבע מיתות ואיתא במרדכי פרק החובל המכה חבירו פסול לעדות ולשבועה ואפילו הכאה בעלמא וכ"ש האי גברא שהכה הכאה שיש בו מיתה בדבר שיש בו כדי להמית ובמקו' שיש בו כדי להמית אפילו פצע בעלמא בשאר הגוף יש בו סכנה כדאמ' פרק אין מעמידין אמר שמואל האי פצעתא סכנתא ומחללין עליה השבת וכ"ש פצע במקום המוח שיש בו סכנה כעובדא דידן · ואי לדידי ציית המכה יקבל עליו תשובה בתעניות ובמלקיות ואם הוא עשיר יתן ממון ויתכפר לו · וכבר פסקתי במדינת מר"ק ע"ל אחד שהכה זקן אחד על ראשו והדם היה שותת מראשו ופסקתי על המכה שילקה בבית הכנסת בין מנחה למעריב כדאיתא בא"ז ופסקתי עליו ליתן זקוק כסף להמוכ' אם הוא עני ואם המוכ' עשיר יתן לעמילי תורה ויבקש מחילה מהמוכה והכא כיון שמת המוכה יעשה מחילה על קברו ולכל הפחות הוא בספק רוצח ויש להכביד עליו הרבה אולי יש תקוה : נאם הקטן יעקב וויילא :

שלומא רבה · לגברא רב' · אהו'ריש שידרא מהר"ר דוד הי"ד חזי מר חזרתי לפשפש ולדקדק בשריותא האלמנה מרבי רייכ"לא בתו של הנ"ר זוסלי"ן דהות נסיבא רבי מענלין קנסטין ז"ל ובסייעתא דשמיא איתבריר' לן דהיא מותרת להתנסבא לכל גבר דתיצביין בלא חליצה ואינש לא ימחא בידה · ידוע הוא דההוא גברא רבי מענלין קנסטין ז"ל מן קדמת דנא היה לו אשה ושתי בנות והאשה עם שתי בנותיו יצאו מן הכלל והאשה ובת אחת מתו בגיותם ונשאר' עדיין בת אחת ולא שמענו שמתה הבת האחת ונרא' כיון דלא שמענו שמתה הבת נוקי אותה בחזקת קיימת ולא חיישינן דילמא מתה וראייה מפרק בת' דיבמות דקתני האשה שהלכה פח
בעלה ובנה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך הרי זו לא תינשא ולא תתיבם כו' ופריך בגמרא אמאי לא תנשא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות כו' והשתא אי חיישינן למיתה מה פרי' מה בכך אפילו אי ילדה הא חיישינן למיתה ואפילו אי ילדה בודאי איכא לספוקי דילמא מת הולד אלא ע"כ למיתה לא חיישינן ותו דהתם הוי בספק ספיקות שמא לא ילדה ואת"ל ילדה שמא מת הולד אלא ע"כ למיתה לא חיישינן כלל · ובפרק כל הגט תנן המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים אלמא דלא חיישינן למית' אפילו גבי חולה וסמכינן ארוב וחזקת חיים ושרינן אשת איש לעלמא

וכן כתב הרמב״ם פ״ג דהלכות יבום וז״ל וה״ה לאשה שמת בעלה והיה לו בן במדינ׳ אחרת
הרי זו מותרת לזר ואין חוששין שמא מת הבן שלא העמד אותה על חזקתה כו׳ וכן משמע
בתוס׳ פ׳ האשה רבה ובאשירי שכתבו אהא דתנן פ׳ האשה שלום האשה שאמרה מת בעלי
ואח״כ מת בנו דנאמנת מטעם מגו דאי בעי שתקה ולא אמרה מת בנו אלמא דאי אמרה
מת בעלי לחוד שריא לעלמא ולא חיישינן דילמא מת הבן׳ ואפילו אי ליכא שום עדות
שהבת קיימת מ״מ נר׳ לי דמותרת לשוק בלא חליצה מטעם דפרישית׳ וכ״ש דאיכא עדות
שעדיין היא קיימת כמו שהעיד רבי משה מירון ואשתו מר׳ יינטא שראו הבת אחר מות
מענלי״ן קכנסטי״ן כאשר תראה בעדותם אע״ג דרבי משה מירון ואשתו אינם מכירי׳ אות׳
אלא ששמעו מפי גוים שהיא בתו של מענלין כמו שכתוב בעדותם מ״מ הוי עדות מעליא
דהא המיימוני פרק שלשה דהלכות יבום פסק דגוי מסיח לפי תומו נאמן להתיר יבמה
לשוק אפי׳ להעיד שמת יבמה נגד חזקה וכל שכן הכא לאוקמי אחזקה ואפילו לפי האשירי
שכתב פרק האשה שלום שקשה הדבר להקל להתיר יבמה לשוק על פי עד אחד הני מילי
כגון שמעיד העד שמת היבם כיון דאיכא חזקת איסור לשוק אבל הכא דליכא חזקת
איסור לשוק מודה האשירי דעד אחד מהימן לאוקמי אחזקה אפילו איכא שום קול בעלמ׳
שמת הבן נאמן העד לשתוקי קלא דבפ״ב דכתובות ובפרק חזקת הבתים איתא כגון
דמוחזק באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתינן
ואתא עד אחד ואסהיד דכהן הוא ואסקינן אלמא דעד אחד מהימן מדאורית׳ נגד קול
בעלמא ואם ישיבני אדם להביא ראייה דעד אחד לא יהיה נאמן לומר שהבת קיימת
דחיישינן דילמא העד מכוין לקלקלה וכי האי גוונא כתבו התוספות והאשירי פרק האשה
רבה היכא דעד אחד אומר מת בעליך ואחר כך מת בניך חיישינן דילמא איפכא הוה
מעשה דמת בנה ואחר כך מת בעלה והעד אפיך מיפך כדי לקלקלה דבר זה אין צריך
פנים דעובדא דידן לא דמיא לההיא מילתא דהיכא שמעיד שמת בעלה ואחר כך מת בנה
דהיינו טעמא דחיישינן שמא מכוין לקלקלה דאם אינו מכוין העד אלא להתירה אם כן
למה לו להעיד שמת בנה כיון שהעיד שמת בעלה היתה שריא לעלמא למה ליה תו להעיד
שמת בנה משום הכי יש להסתפק שמא אויבה להעיד כך כדי קלקלה אז הוא עצמו
מכוין לקלקלה. אבל ברוכתא אחריתי לא חיישינן דאם לא כן הא דקיימא לן אחד
מהימן בעדות אשה להתירה לעלמא או ביבמה להתירה לשוק אמאי לא חיישינן להכי
והיינו טעמא כדפרי׳ היכא דהעד לא אסהיד מילתא יתירתא לא חיישינן דמכוין לקלקלה
והכא בנדון דידן נמי הע״ד לא אמר מילתא יתירתא דמה שהעידו הוצרכו להעיד על פי
כפייתי כדי לבטולי לקלא והמשומדת שאמרה בפני שני עדים התומים איך שהיה שם
אביה ושם אמה ושמה ביהדותה איפשר דבהא לאודיה סגי להתיר יבמה לשוק ודמיא
להא דתנן פרק האשה זוטא מעשה בצלמון באחד שאמר אני פלוני בן איש פלוני נשכני
נחש והרי אני מת והלכו ובדקוהו ולא הכירוהו והשיאו חכמי׳ את אשתו׳ ובשילהי המסכת׳
מעשה באדם אחד שבא להעיד בעדות אשה ואמר אני והוא היינו מהלכים בדרך כו׳ עד
יישר כחך אריה אמר לי יפה כיוונת שכן קורין אותי במקומי יוחנן בן יונתן אריה והשיא
רבי טרפון את אשתו על פיו׳ אף על גב דראובן שאל אותה מתחילה מכל מקום כיון
דמרחם

דמראה פנים שהזכירה שם אביה ושם אמה ושמה הוי עדיף טפי ממכיח לפי תומו כדמייתי במרדכי ובהג״ה במיימוני מן הירושלמי אפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דההיא פונדקא כיון דהוציאה מקלו ותרמילו היתה נאמנת אע״ג שהם התחילו לשאל אותה איה חברינו אפי׳ הכי הוי עדות כיון שהיתה מראה פנים לדבריה ה״נ מראה פנים וידים מוכיחות שאמרה שמה ושם אביה׃ מ״ש דמרננו׳ על שהיתה פרוצה ביותר ואיכא למיחש דלאו בתו היתה כדמשמע בסוטה פרק ארוסה ובמיימוני פרק ט״ו דאיסור ביאה אי משום הא לא איריא הא דלא הוי אלא חששא בעלמא והכי איתא באשירי פרק יש נוחלין דכתיב משמיה דה״ג וז״ל אבל האומר זה בני ממזר ולא לענין בכורה לא מהימן לשוייה ממזר ואפילו אשתו פרוצה ביותר דרוב בעילות אחר הבעל עכ״ל׳ ואע״ג דהאשירי ושאר פוסקי׳ פליגי אה״ג לא פליגי אלא בהא דסבירא להו דאינו נאמן לשוייה ממזר אהא דווקא אבל במאי שכתבו ואפילו אשתו פרוצה ביותר לא אשכחן דפליגי וכן משמע לשון הר״מבם דליכא אלא חששא בעלמ׳ וליכא חששא ממזרות וז״ל א״א שיצא עליה קול דהיא מזנה תחת בעלה והכל מרננים עליה אין חוששים לבניה שמא ממזרים הם שרוב בעילות אחר הבעל ומותר ליקח בתה לכתחילה אבל היא עצמה חוששין לה משום זונה ואם היתה פרוצה ביותר אף לבתה חוששין עכ״ל ומדקאמ׳ אף לבתה חוששין משמע חששא בעלמ׳ לכתחילה דא״לכ הוה ליה למימר הרי זו ספק ממזרת כדנקט לעיל מיניה גבי ארוסה שעברה או שמא לכהן אסורה דווקא דהוי כעין ס״ס דילמא ממזרת היא הבת וא״ת״ל מבעלה היא מ״מ אסורה לכהן דשמא זינתה קודם שנתעברה הבת וא״כ בתה היא חללה אם הוא אשת כהן וכן משמע ליישני דגבי האשה עצמה קאמר חוששין לה משום זונה כלומר דווקא משום זנות ולא לאוסרה על בעלה דא״לכ הוה ליה למימר רבותא דאסורה לבעלה דודאי דווקא לכהונה ואם כן הא דקאמר בתר הכי אף לבתה חוששין הוי הפי׳ נמי לכהונה או חששא בעלמא כלומר לכתחילה ואם כן למה לו לחקור ולדרוש אחר עדים כיון דאין כאן אלא חששא בעלמא ואפילו לדידהו דלא ידעי האי סברא מ״מ אין כ״ל דיש כאן בית מיחוש כלל כיון דאין כאן אלא רנון בעלמא וליכא קול שיש עדים שהיתה פרוצה ביותר אין חוששין כלל והכי כתבו התוס׳ פרק יש נוחלין דווקא שיצא הקול שיש עדים שיש לו אחים אבל אי ליכא עדים אלא קול בעלמא שיש לו אחים לא חיישינן לקלא ומהאי טעמא נ״ל דאין לחוש נמי להאי קלא שאמר הבעל דלאו בתו היא וכן לקלא דלא היה אצלה י״ב חדשים קודם שילדה הבת דכיון דליכ׳ קול שיש עדי׳ רק רנון בעלמא וכן משמע מלשון רשב״ם וז״ל וצריכי׳ אנו לחוש לדבריהם ולהמתין עד שנשמע מה בפי העדים ע״כ מדנקט עד שנשמע מה בפי העדים משמע דאיכ׳ קול מי הם העדים דא״לכ מאי קא״מ מה בפי העדי׳ הא לא ידעינ׳ מי הם העדים וכן משמע מלשון הר״מבם פ״ג דהלכות יבום וז״ל לא היו מוחזק באחין ויצא עליה קול שיש שם עדי׳ שיעידו שיש לבעלה אחין והעידו במדינה אחרת אפילו אמ׳ בשעת מיתתו אין לי אחין הרי זו חוששת ותמתין עד שיבאו עדים וישאלו עכ״ל׳ אלמא דסבירא ליה שיצא הקול שיש שם עדים׳ ועוד אחרת סבירא לי שיצא הקול שכבר העידו וכן כתבו התוס׳ פ״ב דכתובו׳ שיצא הקול שיש שם עדים ואינם מרננים שיש שם עדים׳ ועוד נר׳ דלא חיישינן להאי דמוכח מילתא טובא שהיבם גופיה אפיק לקלא ועדיף מהיכ׳ דאיכ׳ אויבים

דלא חיישי' לקלא כדאמ' פ"ב דיבמות ויומא שכתב הר"ח דאייה מרבינו שמחה במרדכי פ"ב
דכתובו' הא תשובתו בצדו דכיון שנתייחד איתרע חזקה דידה וע"כ צ"ל דרבינו שמחה גופיה
סבירא ליה דליכא למיחש למידי אא"כ דאיכא קלא שיש שם עדים דא"כ מאי מוכיח מהא
דפריך תלמודא והא איכא עדי' במדינת הים כו' וכן מפ"ק דקידושין מאבני כותלא דילמ' הוי
הפירוש דאיכא עדים אך ודאי האמת כך ואפ"ה מייתי שפיר ראייה כיון דהכא היא עצמה
מודה שנבעלה ונתייחדה עמהם שלא כדת בקל יש למצוא עדים כמו גבי שבוייה או גבי
אבני כותלא דבקל יש למצוא עדים במקום שאירע המעשה: ותו דעובדא דידן לא דמיא
כלל לההיא דהתם בפרק יש נוחלין אין צריכי' להעד אא שיש לו אחין ולא יותר. וכן באבני
כותלא אין צריכים להעד אלא שהיה שום פרוט' וכן בעובדא דרבינו שמחה אינה צריכה
להעד אלא שנבעלה ברצון והיא עצמה מודה שנבעלה בכל הני בקל איפשר למצא עדים
אבל הכא בעובדא דידן צריך עדים להעיד שראו דבר מכוער ממש כעין זנות אבל אם
היתה משחקת עם הכל בזה לא כחוש לבתה. ואפי' לה אין חוששין להוציאה מתחת בעלה
דעוברת על דת לא כפינן לבעל להוציא' כדאיתא באשירי פרק המדיר. ותרי עובדא מייתי
בתשובה במיימוני שהתיר מהר"ם אע"ג שהיה רגיל לדבר ומוכח מילתא טובא שהיה שם
קלקול ואפ"ה התיר מהר"ם האחד מהכהן ששמע מאחורי הכותל שאשתו ובחור קלקלו
ששמע שהיו מנשימים כעין בני אדם שמשמשין מיטתן ועוד עוברא מאהר שיצא מאשתו
באדר לא"ל לפרט ובאדר ב' לפרט ילדה ובחור ראה שגוים היו בביתה בליל שבועות והיו
מגפפין אותה ומנשקין אותה ואפ"ה התירה מהר"ם וע"ש. אלמא דלא מפקינן לה מבעלה
אלא בעדות שראו ממש דבר מכוער כעין זנות ושהיתה פרוצה ביותר כזה. וברותק יש
למצוא עדים לזה דהתם אשה דמזנה מזנה בצינעא. וכעין חילוק זה מחלקים התוס' פ"ק
דקידושי' גבי אבנא דכותלא בין היכ' דאינה צריכ' העדי' אלא להעיד דבר א' ובין היכ' דבדבר
אחר לא סגי בעדותו ע"ש: ומ"ש הר"ח ויהיב אדעתיה לדחות הא דמייתי ראייה
ממתניתין כל הגט דקתני המביא גט ממדינת הים והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת
שהוא קיים ומהא מייתי ראייה דלא חיישי' למיתה וכת הוא דשאני התם משום דלא איפשר
דא"כ אין אדם שולח גט ממדינת הים לא עיין בה שפיר דהא לשם מקשי התוספו' מפרק
המפקיד מההיא סיבתא דאושתבי דחיישינן למיתה ואם איתא כדבריו מאי מקש' התם
גבי גט אי איפשר אבל הכי איפש' ותו הכא נמי אי איפשר דצריכ' היא ליטב עגונה כל ימיה
דאין חולצין לה דילמ' עדיין הבת קיימת ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונ' כדאמ' פ' האשה
זוטא. והא דכת' מסיפא דאוכלת בתרומ' אין להביא ראייה משו' דהת' חזקת אכילה תרומ'
גם בזה אשבש דהא בההיא סוגיא איתא על מתניתי' וצריכה דאי אשמעינ' גבי גט משום
דלא איפשר אבל תרומה דאיפשר אימא לא. ואי אשמעינן גבי תרומה משום דזימנין אי
איפשר אבל גבי חטאת אימא לא לייתי חולין לעזרה קמ"ל. ואם כדבריו דגבי תרומ' איכא
חזקת אכילת תרומה א"כ אמאי לא עביד הצריכותא כך דאי אשמועינן תרומ' משום דאיכא
חזקת אכילת תרומה אבל גבי חטאת דליכ' חזקה אימא לא והיה עדיף טפי האי צריכותא
דלא היה קש' כמו שמקש' הספ' מספיק חטאת העוף ע"ש: ומ"ש דאפי' לפי המיימוני והאפכי
והגאונים דסבירא להו דעד אחד נאמן ביבמה לפוק מודים דהכא אינו נאמן. ודאייתם
הא

הא דעד אחד נאמן משום מילתא דעביד לגלויי לא משקר · והכ׳ שהעיד רבי משה ששמע מגוים שזה היה בתו לא עביד לגלויי ומייתי ראייה לדבריו מלשון הר״מבם שאלהי הלכות גירושין גם בזה לגרמיה כתב דהא הר״מבם גופיה כתב ופסק מצא בשטר כתוב פלוני בן איש פלוני מת ומכירים אותו שהוא כתב ישראל אשתו מותרת בירושלמי פליגי ביה ומייתי ליה באשירי ומשמע דאין אנו מכירין מי שכתבו ומאי מילתא דעביד לגלויי איכא התם. וכן פסק הר״מבם דעד ששמע מגוי המסיח לפי תומו מעיד ההיא דמיא ממש לעובדא דידן · וכן עד מפי עד מעיד אטו אם מת העד הראשון דעד השני אינו מעיד שלא ודאי בכולהו איכא למימר כיון דעביד לאיגלויי שלא מת לא משקר:

ומה שאמרו שלשת הרועים שהאשירי סבר דעד אחד אינו נאמן ביבמות כבר כתבתי בפסק דין שלי דהני מילי שהעיד שמת היבם דהיינו נגד חזקה אבל הכא בכדון דידן דהעד מסייע לחזקה מהימן אפילו איכא ספק קלא שמתה הבת מהימן לבטולי קלא וראייתי מפ״ב דכתובות ומפרק חזקת הבתים מההוא דמוחזקי׳ ביה דכהן הוא כו׳ ועל כרחיך סברא אמיתית היא דטעמא מאי סבר האשירי דעד אחד אינו נאמן ביבמה משום דילמא סניא ליה ולא דייק דהא דהימנוהו רבנן לעד אחד משו׳ דאשה גופה דייקא וכיון דזימנין דסניא ליה לא דייקא כדאיתא פרק האשה רבה באשירי מש״ה לא הימנו רבנן לעד אחד להעיד שמת היבם אבל לבטולי קלא דעד אחד מהימן מדאורייתא אפילו בדוכת׳ אחריתי כגון גבי כהן דנפק עליה קלא דבן גרושה הוא דמהימן עד אחד לבטולי קלא אע״ג דליכא התם טעמא דדייק א״כ ה״נ גבי יבמה נאמן לבטולי קלא אע״ג דליכא טעמא דדייק׳ ומנסבא דמ״ש : ועוד אומר אמי דע״כ הכא עד אחד מהימן לבטולי קלא דילפינן מק״ו דאפילו באיסור כרת התרת באיסור לאו לא כ״ש כמו דאמ׳ רבא בהאשה רבה והכא ליכא למירחי כדרחי רב אחא היא עצמה יוכיח דאיכא למימר היא גופה כילף דהיא עצמה תהא נאמנ׳ לומר עדיין הבת קיימת מהאי ק״ו גופיה דליכא למימר היא עצמה תוכיח דאינה נאמנת לומר מת יבמי דאיכא חזקת חיות ואינה נאמנת נגד החזקה אבל היכא דהחזקה מסייעת לה תהא נאמנת ומהאי ק״ו נילף נמי דגוי מסיח לפי תומו יהא נאמן דעדיין הבת קיימת כיון דהחזקה מסייע ליה והשתא ליכא לספוקי כמו שמסופק להו שכתבו דלא אשכחן דגוי מסיח לפי תומו נאמן לומר מת בעליך דהא ילפינן מק״ו כדפי׳ : ועוד נ״ל כיון שר׳ משה מירו״ן העיד שבפני כמה שני׳ שמע מן הגוי שזאת היא בתו של מעג״לין קכנש״טיין והיא היתה אצלו במירון כנגד ה׳ שנים או ו׳ שנים וכן העידה אשתו מר׳ יונטא א״כ לית דין ולית דיין דעדיף טובא מגוי המסיח לפי תומו דכיון דקודם שהוצרכנו לדינא הוחזקה בבתו של מעג״לין הוי עדות גמורה ודמיא ממש להא דאיתא בפרק עשרה יוחסין א״ר יוחנן מלקין על החזקות וסוקלין על החזקות כו׳ עד כדרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא איש ואשה תנוק ותנוקת שגידלו בתוך הבית נשרפין ונסקלין זה על זה אלמא דאזלינן בתר חזקה שהחזיקו אינשי בלא עדות שהוא בנה או שהיא בתו ואין כאן עדות אלא שהם עצמם החזיקו מפי עצמם וכיון שהיו מוחזקים קודם דצריכנן לדינא דיינינן עליה כאילו הוה שם עדות ברורה · ותו מייתי התם מעשה באשה שבאתה לירושלם ובנה מורכב על כתיפה והגדילתו לימים בא עליה כו׳ אלמא דדנינן בתר חזקה אע״ג דליכא

עדות

עדותה הג׳ לט׳ · ותו כיון דכל אותם ה׳ שנים או ו׳ שהיתה במירון כשהיה רבימשה ואשתו לשם הוה מורגלא בפי כל נשים של העיר שהיא בתו של מע״לין הוה עדיף טפי ממסיח לפי תומו וסמכינן עליה כעל עדות גמורה כיון דידים מוכיחות טובא והוי כעין זה דאיתא במרדכי ובהג״ה במיימוני דמייתי מהירושלמי דהיכא דמרא״ה פנים כגון בההיא פונדקית דהוי כעין עדות גמורה אע״ג דתלמודא דידן פליג אירושלמי היינו דווקא בההיא עובדא דפונדקית אבל בהא״נ דאיכא ידים מוכיחות טובא מודה תלמודא דידן דאי לא תימא הכי אמאי מייתי הירושלמי במרדכי ובהג״ה אי לא סבירא להו דעבדינן עובדא הכי במקום דאיכא רגלים לדבר וניכרים הדברים אמת ובכל מקום משוינן הירושלמי ותלמודא דידן במאי דאיפשר · ומ״ש הר״ר זלמן ז״ל ואף בלא קלא נמי לבי׳ מהשם אההיא חזקה קיימת כיון דלהאי איתת׳ מההיא שעתא שבאתו לדון עליה דהיינו מכי נשיאה למיתנ׳ לא איתברר לה חזקת היתר לשוק עכ״ל לא איוור ולא ביהר הא בפרק האשה זוטא דפריך אמאי לא תינשא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות כו׳ התם נמי הוי כמו ליכא חזקה דאיכא למימר העמד האי איתתא בחזקת זקוקה ליבם או נימא העמד האשה על חזקת הגוף ונימא שלא ילדה · ואם נפשך לומר הא דפריך תלמודא הלך אחר רוב נשים כו׳ היינו משום דכ״ד דמתניתין אתיא כרבנן אבל בתר דמסיק דמתניתין אתיא כרבי מאיר דחייש למיעוט אלא נמי האי סברא דהוה כ״ד מעיקרא דלא חיישינן למיתה הא נמי לאו קושיא היא דהא קיימא לן כרבנן דלא חיישי למיעוט · אע״ג דהמרדכי פסק כסתם מתני׳ דאתיא כרבי מאיר היינו מטעם דאיכא חזקה זקוקה ליבם כדאיתא להדי׳ במרדכי אבל בנדון דידן דליכא חזקה זיקה ליבם מודה המרדכי דאזלינן בתר רובא דמ״ם משאר דוכתין דאזלינן בתר רובא · נאם הקטן יעקב ווילא : במרדכי שלהי אלמנה לכ״ג כתב ו״זל היו העם מרננים אחריה אין חוששין לבניה משום ממזרות ומותר ליטא לכהן לכתחילה · וכן כתב מהר״ שמואל שליטשטט ז״ל במרדכי הקצר שחיבר וזה ראייה למה שכתבתי דליכא אלא חששא לכהונה אבל כ״ל שיש טעות סופר לשם · עכ״ל :

פט **חיים** ברכה ושלום לאהובי הדיינים הר׳ שמואל והר׳ ירחמיאל שיחי׳ · מה מצאתם בי כי משמשתם את כלי דלא הגעתי לדון דינא אפילו כחד דיושבי קרנות וכדי שלא ירבו המחלוקת אכתוב דעתי אכן דין תורה לא ידענא · הנה הבעלי דינין הרבו דבריהם ללא צורך והנם למשא והדברים יגיעים ורובם כהררים תלויים בשערה ואין בהם אלא יגיעת בשר · ומה שהיה להם לפרש לא פירשו מר׳ מרים כתבה בטענה ראשונה ושנייה וז״ל אבטח שאברר זה ע״פ עד אחד כשר כו׳ והנה עדות העד לא נשלח לי · וכן טענו האחים ראובן ושמעון שיש להם עד כשר שאביהם לא היה חייב לה גם עדות אותו העד לא נשלח לי וכן עמרם טען שאחד מן העדים החתום על השטר קרוב ופסול להעיד להאחים ולא ביאר קורבייהו ואמינא כל אילו הדברים אך דבר שפתים ואם באתי להשיב על כל קוץ וקוץ צריך אני לכתוב תילי תילים דלית בהו נפקותא רק כמ״שיק תעלא מבי כרבא ויהבתי דעתי להשיב על טענותייהו דנפיק מנייהו דינא · מר׳ מרים טענה ותובעת מן האחים איך שהכניסה מבי אבוה לאחיהם לוי בעלה ז״ל ה׳ מאות זהובים והשלים מן הה׳ מאות זהובים נמסר ליעקב חמיה אבי ראובן ושמעון

ויעקב חמיה יתעסק עם השלים לטובת מרים ובעלה לוי בן יעקב ו' שנים רצופי' ואחריות
הקרן על יעקב · ויהי מקץ שנתיים חישב יעקב לפני חביריו ועלה חשבונו ר"ם זהובים ·
עוד טענה מרת מרים איך שרודה נחמון אומר ששלח לחמיה יעקב ז"ל ביד אחר עוד ק'
זהובים מנדונייית מר' מרים סך שהיה ביד חמיה ש"ם זהובים ומה שהרויח בהם · והנה
בעלה שכב תוך הו' שנים וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובתר הכי שכיב גם חמיה ז"ל ועתה
תובעת מרים מן האחים ראובן ושמעון שיתנו לה אותם ש"ם זהובים ואומרת שחמיה לא
נתנם לה · וראובן השיב וז"ל יכול להיות הותנו להשיבו ליד אבא ז"ל השלים מן הנדוניא
אבל לא על מנת להשתדל בהם ו' שנים ולא באחריות כו' עד וגאמן אני לומר שידוע לי כו'
שלא היה ביד אבא ז"ל מאומה משל לוי בנו ימים רבים קודם מיתתו כו' ושמעון השיב
שידוע לו שאביו לא היה חייב לה מאומה כמה ימים קודם פטירתו ושאר דברים שטענ'
מרת מרים שהותנו ביניהם איני יודע · מה שטענה מר' מרים ששלים מנדונייתה יהא ביד
חמיה יעקב ז"ל ו' שנים רצופים כו' נראה כהי דאפילו מת בעלה ז"ל וחמיה ז"ל תוך אותן ו'
שנים לא הוי תוך זמנו למימר ביה חזקה אין אדם פורע חובו תוך זמנו ואילו היה יעקב
ז"ל קיים היה נאמן לומר פרעתיך דהא דאמר ריש לקיש בפ"ק דב"ב חזקה אין אדם פורע
תוך זמנו היינו דווקא אדם המלוה לחבירו שהא הלוה מתעסק בו לצרכו בהא אמרינן
ולואי שיפרע בזמנו אבל בנדון דידן כיון שלא היה ליעקב ז"ל שום הנאה מן המעות אמאי
לא יפרע בתוך זמנו · ועוד כיון שמת לוי בנו ונפלו נכסי קמי מרים כל יומא ויומא זימניה
הוא וק"ל :

צ **ומה** שטהגו ראובן ושמעון דאינם צריכים לישבע דאין אדם מורים שבועה
לבניו אגב חורפייהו לא עיינו ביה שפיר דההוא איירי כגון שמת לוה
בחיי מלוה דאין אדם מוריש ממון לבניו שיש עליו שבועה כדאיתא פרק כל הנשבעין ולא
דמי כלל לנדון דידן · אמנם מה שטען ראובן ושמעון דלא ידעי במילי דאבוהון ושמא
אביהם החזיר מה שהיה בידו לבנו לוי ז"ל או למר' מרים בזה טענותייהו טענה ואפילו
שבועה אינם צריכים כמו שפסק מהר"ם פרק הניזקין והאשירי פרק המוכר הבית
אשטר כיס היוצא על היתומים דכשבע וגובה מחנה דמלוה אבל פלגא דפקדון פטורים
היתומים אפילו משבועה ואין חילוק בין יתומים גדולים ליתומים קטנים כמו שכתב
מהר"ם ואפילו לרשב"ם והא"ז ומהרי"ח שפסקו בפר' המוכר את הבית גבי שטר כיס דיתמי
צריכי' לישבע שלא פקדנו אבא נראה דהכא בנדון דידן כל אפי שוין דאינן צריכי' לישבע
דאיכא רגלים לדבר שיעקב ז"ל לא היה חייב לה בעת פטירתו דאיכא למימר עבד חושבנא
בהדה ולא פש לה גבה מידי כדמשמע ליטנא דשטר שנעשה בין יעקב ובין עמרם וז"ל
בפנינו ח"מ באו יעקב ועמרם מחמתו ומחמת בתו מרים ומחלו זה לזה במחילה גמורה
כולי משמע דמ' מרים מחלה אל יעקב ז"ל אע"ג שטוענת מ' מרים שלאביה לא היה לו כח
שלה כי לא היה בידו הרשאה מתנה כהי דראייה גמורה ליכא מ"מ זכר ורגלים לדבר איכא
ועוד אמאי לא גבתה מיעקב חמיה זה כמה ימים ושנים ממיתת בעלה עד מות חמיה ז"ל
גם מזה הדעת מכרעת דלא פש גבי' ולא מידי וכעין זה איתא בב"ק פ"ק וז"ל ההוא שטרא
דיתמי דנפק תבר' עליה אר"ח אמא לא מקרע קרעינן ליה ולא מיגבא גבינן ביה לא גבינן

ביה דהא נפיק עליה תברא ולא קרעינן ליה כי גדלי יתמי מייתו ראייה ומרעו ליה לתברא כו״עד דאם איתא דתברא מעליא הוא איבעי ליה לאפוקי בחיי אביהם ומדלא מפקת ש״מ זיופי זייפי וגם אמאי החזירה לו הספרים אם היה חייב לה אע״ג דבכולהו יכולה למיתריץ דיבורה מ״מ רגלים לדבר יש וכל כה״ג לא נתקנה שבועת היסת והכי כתב ר״בא בתשובה במיימוני וז״ל ראובן תובע לשמעון מנה לי בידך והשיב שמעון אין לך בידי כלום וסמך לדבר כי כמה ימי׳ היתה מתעסק בממוני ובכתביי והית׳ מביאם תמיד לידי חשבון אף כי היתה מתפרנס בדוחק ובטורח גדול כו״עד והשיב ר״בא דעתי נוטה וכן אני מורה ובא לענין שבועת היסת הכל לפי ראות הדיינים שאם לפי ראות עיניהם שהתובע שמערים לגלגל שבועה על הנתבע כמו שעני הלוה לו לעשיר מה שאין ראוי להאמין וכמעשה שבא לידך ונראה להדיינים מתוך הענין שהוא שקר כו״עד אפילו לליסנא קמא דמחייב אפי׳ היכא דליכא דררא דממונא אתרע ליה חזקה כו׳ע״ם ׳ ובנדון זה איכא נמי קצת הוכחות שכתבתי לעיל למיפטר היתומים שבועה ׳ ומ״ש מרים בטענה שלישית וז״ל אמ״ץ אל תאמין שבאתי עליו רק בגילויין דלעיל אלא ברור לי כשמש הידוע לו הכל מתחלה ועד סוף כו׳ ׳ מילתא דתמוה טענת מרים מאין היא יודעת שידוע לו הכל וכי שמעה מחמיה סמוך למיתתו או מהאחים עצמם או מפי עדים כשרים מדלא טענה הכי ודאי לא טענה לא לפי אומדנא דעתא ואומדנא דידה לאו כלום היא להטיל עליו שבועה וכל טענתא הראשונה והשנייה לא כתבה רק בלשון הוכחות שידוע להאחים ולא כתבה שבודאי ידוע לה או שברור לה כשמש שידוע להאחים שעדיין חייב לה רק עתה כשתראה שטענו האחים והביאו ראייה ממה שכתב מהר״ם חזרה וטענה שברור לה כשמש כדי לגלגל על האחים שבועה וכיון שלא טענה הכי בטענה ראשונה ושנייה ראייה גדולה יש דאיערומי קא מערמה ואין להטיל שבועה על האחים בשביל זה ודמיא ממש לתשובת ר״בא במיימוני שהבאתי לעיל : ומ״ש שחמיה ז״ל הראה לה מקום לגבות משמעון ק״ם זהובים לא יפה כחה בזה דכיון דלא רצתה לקבלם משמעון איכא למימר חמיה יעקב ז״ל פרעלה לבתר הכי ׳ ומ״ש ועוד אבטח שיש ליער כשר שהושם ליד אביו ו׳ שנים כו׳גם בזה אין לה שום יפוי כח דאפילו הם מודים לדבריה בזה הא טענינן להו אביהם פרע לה כמו גבי שטר כיס פרק המוכר את הבית : ומ״ש מרים וז״ל בפני ציוה לו אביו ועודנו כתיבת יד אביו בידו שדבריי כנים עכ״ל ׳ ובתר הכי טענה וז״ל ידוע שנפטר וגנז האמ״ץ בענין זה שלא היה יכול לצוות אותה שעה וכן אברר רק הצוואה שציוה קודם פטירתו זהו יוכיחני כדבארתי עכ״ל ׳ ומדכתבה לבסוף שלא היה יכול לצוות אותה שעה כו׳ ׳ משמע מה שטענה בתחילה בפני ציוה כו׳ אפילו לפי דבריה אותה צוואה היתה מופלג מפטירת יעקב ז״ל ׳ ותבנא לדינא דטענינן להאחים פרע אביהם לאחר אותה צוואה כיון שלא היה סמוך לפטירתה כמו שטענה עצמה :

צא ומה שאמרה מ׳מרים שיש לה עדים קרובים ותובעת מהאחי׳ שיאלו עדות מהקרובים נראה דגם בזה טענתה לאו טענה אפילו לפי׳ ריבא הלוי דפרק שבועת העדות במרדכי דמשמע מתוך לשונו ששואלין את הקרובים כדי לחתוך הדין מ״מ הכא בנדון דידן אין צריך חימוץ חדא כיון דהיא באתה לתבוע מן היתומים

ואפשר

ואפשר מה שכתב ר"יבא היינו כגון שהתובע והנתבע עצמם באים לדין אבל גבי יתומים
לא · ועוד הא באַרתי לעיל דאיכא הוכחות טובא ורגלים לדבר שיעקב ז"ל היה חייב לה
בעת פטירתו ומה צורך יש בעדות קרובים:

ומה שטענו האחים שיש להם עדים שיודעי' שאביהם לא היה חייב לה כלום צב
לכתחילה יש להם להביא העד כדא' מ' פרק גט פשוט ובפרק זה בורר
דפליגי רבי ורשב"ג הביא לדין בשטר ובחזקה כו' וכת' בהג"ה באשירי וז"ל האומר מנה לי
בידך ואומר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני צריך לברר ופר"ת היינו לעמוד על אמיתתו כו'
עד אם לא הביאם לא הפסיד הכי נמי האחים לכתחלה צריכים להביא העד ואם לא
הביאו לא הפסידו וכן פר"שבם דצריך לברר לכתחילה ואם לא בירר לא הפסיד ·
והכי אמר רבא פרק שבועת הדיינים גבי ההוא גברא דאמר ליה לחבריה הב לי מאה
זוזי א"ל לאו פרעתיך בפני פלוני ופלוני ובא אותו פלוני ופלוני ואמרו להד"ם אמר רב ששת
הוחזק כפרן רבא אומר כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתי' וקיימא לן כרבא ·
וכן פסק המיימוני פרק ו' דהלכות טוען ונטען · ואף על פי שכתבתי שהאחים פטורים מן
השבועה מ"מ יכולה מרים לתת חרם סתם על כל מי שיש בידו משלה ואינו נותן לה · וכן
משמ' בהג"הה במיימוני פר' כ"ב דהלכות מלוה אמי שנתערב לחבירו ומת הלוה וכן תשמע
פרק א' דהלכות טוען ונטען ע"ש · ואף על גב דהכא בעובדא דידן איכא קצת הוכח' לדבר
שלא היו לה תביעות על יעקב כמו שפירשתי לעיל מ"מ כדי להפיס דעתה יכולה היא
להחרים כמו שכתב מהר"ם בהג"הה: ומ"מ מרים לאיים על האחים שיוציאו כתב הצוואה
מידם אע"פ שיש להשיב ע"ז מ"מ איני צרי' להשי' דכיון שכתבתי שיכולה לתת חרם על כל מי
שיודע שיש בידו משלה ואינו נותן לה גם זה בכלל · ואם האחים ראובן ושמעון מביאים
עד אחד כשר שמעיד שידוע לו שאביהם ז"ל לא היה חייב למרת מרים מאומה אז אין
למרת מרים לתת חרם על מי שיש בידו משלה דהא עד פוטר משבועה כמו שפר"ת ומהר"ם
אכן הב"ד יקבעו להם זמן להביא העד ואם לא יביאו העד לאותו זמן אז יכולה מרת
מרים לתת החרם כמו שביארתי:

ומה שטענו ראובן ושמעון על עמרם שקבל קניין לפצות אותם ולא קיי' ותובעי' צג
אותו שיתן להם הקנס כו' קנס זה איני יודע מה טיבו הלא לא הוזכר
בשטר שום קנס ואפילו היה כתוב בו קנס הא הוי אסמכתא ואסמכתא לא קניא אפילו
בקניין אם לא בב"ד חשוב למקצת רבותינו · ומ"מ ראובן ושמעון ותובעים מעמרם שיפרע
להם מה שהם צריכים להוצי' מחמת תביעת בתו מרים וסברתם וטעמייהו שכתוב בשטר
וז"ל וקבלו עליהם קניין לקיים ולפצות זה את זה ואז יורשיה' כו' · נרא' דעמרם אינו חייב
להם מה שהוציאו מחמת תביעות בתו דדמי ממש לאסמכתא דהא לאו בידו הוא שיכוף
את בתו מלתובעם והוי נמי דבר שאין לו קצבה דהוי כמו אסמכתא וכן כתב המיימוני
פרק י"א דהלכו' קניין וז"ל חייב עצמו בדבר שאינו קצוב כגון שאמר הריני חייב לזון אותך
או לכסותך ה' שנים אע"פ שקנו מידו לא נשתעבד שזו כמו אסמכתא היא ואין כאן דבר
מצוי וידוע שנתנו במתנה וכן הורו רבותיי עכ"ל · ועוד מאן לימא לן דמה שכתב בשטר
לפצות זה כו' דהוי הפי' שיפרעו להם ההיזקו' דילמא הוי הפי' לפצות כלומר שיתנו שטרי

פטורים זה לזה׳ ועוד הא עמרם הוי כמו שליח בתו והוי כאילו קבל קנין שבתו תקיים ותפנה אותם ולא הוא יפנה אות׳ במקומה:

צד **ומה** שטען עמרם שהשטר לא נכתב כתקון חכמים כו׳ בשביל טענה זו לא יפה כחו דכהי דשטרא לא הוימ״ת העדאת עדים איכא וכן כתב מהר״ם בתשובה במיימוני וז״ל ושכתבת שאין בו קנין אין חשוב שטר כו׳ ע״ר וכן כותב אדם עדותו ומעיד עליה לאחר כמה שנים ואע״ג דמשיך והוא שזוכרה מעצמו ה״מ בעד אחד כו׳ אבל בשני עדים חתומים על השטר ונכתב מדעת שניהם כי הכא שטר גמור לכל דבר ומביאים השטר לב״ד ונאמני׳ לכל דברי השטר אפילו כשאינם זוכרים עכ״ל וכ״ש הכא דהא עמרם בנופיה מודה לכל דברי השטר ומ״מ פטור הוא לפרוע להם היכאות מטעם דפריסית:

צה **ומה** שטענו ראובן ושמעון ותובעים ממנו ע״ה זהו כמו שכתו׳ בשטר וז״ל ויתן לו ע״ה זהו׳ תוך ג׳ שנים כו׳ נרא׳ דעמרם איכו חייב להם כלום אפי׳ לא נדר לו ליעקב לבורך ישיבתו דאפי׳ יעק׳ גופי׳ במאי קא קני אי בקנין הא אי׳ מטבע נקנה בחליפין ואפי׳ שיעבד נכסיו לכך לא מהני והכי אית׳ בתשוב׳ במיימוני וז״ל מי שאומ׳ אתן כך וכך זהו׳ בקנין וכתבתי לך שיעבוד על כל נכסיי שיגבה מהם אילו הזהובי׳ אין המתנה כלום דאין המטבע נקנה בחליפין והשיעבוד איכו מועיל עכ״ל כו׳ ע״ש׳ ובסוף אותה תשובה כתב וז״ל ורבותינו פירשו כל מי שאומ׳ אעשה לך כך ואתן לך כך וכך בלשון להבא קנין דברי׳ הוא ולא נהירא לן עכ״ל׳ והכא כמי בעובדא דידן כת׳ בשטר לשון להבא דכתב ביה ויתן לו אף על גב שכתב בתשובה ולא נהיר׳ לן מ״מ כיון דאית ביה דיעות חלוקות לא מפקינן ממונא וכה״ג איתא בגיטין פרק השולח וז״ל אתנכה לו ר׳ אומר קנה וחכמים אומרי׳ לא קנה אמ׳ ר׳ יוחנן וכולן בשטר וק״ל כחכמים דהלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו:

צו **ועוד** כיון שכתב בשטר ויתן לו משמע דווק׳ לו ולא ליורשיו והכי אית׳ בגיטין פרק מי שאחזו ת״ר הרי זה גיטך ע״מ שתתן לי מאתים זוז ומת נתנה לו איכה זקוקה ליבם לא נתנה לו זקוקה ליבם רשב״ג אומר נותנ׳ לאביו או לאחד מן היורשי׳ ואמרי׳ דפליגי רבנן סברי לי ולא ליורשיו ורשב״ג סבר לי ואפי׳ ליורשיו ופסק מהר״ם כחכמים כדאיתא במרדכי וה״נ ולא ליורשיו קאמר ואין חילוק בין תתן לי לתתן לו כדמשמע במרדכי בתשובת מהר״ם׳ כ״אס הקטן יעקב ווילא:

צז **כל** אשר לך שלום אהו׳ מהר״ר זעליקמן שיחי׳ מה שכתבת על אודות העלוב החר״ מולין איך שמדחה ידו בבדיקת ריאה שהיה יתרת שלא בדרא דאונ׳ ודבק היתירת לאונא האמצעית ומתוך כך יצא העני רחוי ונכלם מלפניך אמת הגיד אהו׳ מחותני החר״ ברוך דאירע עובדא לרבי שמואל באושפורק דברק ריאה שהיה לה סירכא ולא הרגים הסירכא ולא העברתי אותו וטעמא דירעכא ביה דירא שמים ולא איסתכא דדייק בוותיה בורתי משנה הוא וכן ראיתי עובדא במגנצא לזקן אחר ושמו רבי זעקלין שסגג ולא הרגים הכירכא והיה לפס מהר״ז רוקיל ז״ל ומהר״ טודרוס ז״ל והשיבו אותו על כ׳ו משום שהיה מוחזק בכשרות ומדומה לי שלא ברק יתוך חדש וכל מה שהבאת מטבח שנמצא אחריו טריפה ומהתשובה שכתבת איפשר ה״מ באדם שלא ראינו בו שיפשפש ומדקדק במעשיו אבל באדם שאנו מוחזקים בו שהוא ירא שמים ומכלכל דבריו

במשפט

במשפט והולך בדרך נכוחה לא מחמירינן עליה כולי האי ועוד דבכולי תלמודא טבח הוא שמוכר הבשר ומש״ה מחמירינן דכיון דמוכר הבשר חיישינן שמא להנאת עצמו קמכוין אבל היכא דאין לו הנאה קיימא לן דאין אדם חוטא ולא לו ובודאי בשוגג בא מעשה לידו ואיפשר אי הוי הריאה לקמן לא היתה טריפה דרוב הפוסקים הכשירו כל דמקמא וכן שמעתי משוחטים מקובלים במור נבערק שכן הוא המנהג בנורנבערק ואי היתה העינוניתא דורדא עומדת במקומה ממש והאי יתרת לא היתה לה צורת עינוניתא אם כן לא הוינן דייניגן לה לעינוניתא להטריפה משום שתי עינוניתא אלא הוי כיתרת בעלמא וכן שעומדת מקמא יש צדדין להתיר יותר מלאסור ׳ והנה זה האומלל החו״ר מולין ידוע לכל שהוא ירא שמים וזך וישר פעלו רגיל ופרקו נאה ועולה לא נמצא בו ודיי והותר לו בושתו וחרפתו שסבל עד עתה ואין להכלימו עוד בשביל זה ועל זה אמרו חכמים וכיוצא בזה כל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה וכא אל תדקדק אחריו כולי האי להכלימו ולביישו לרחותו בשתי ידים ואל תמנע טוב מבעליו זכור תזכור אשר גמלך הטוב הוא ואחיו בכל מאמצי כחם במחלוקת של הצורפתי ותמיד היה העני שקד וחרד על דבריך הטוב ועל כבודך בתכלית הדקדוק ולא מנע ממך הטוב אל תשלם רעה תחת טובה ׳ עכ״ל :

יהא שלמא רבא לאהובי הר״ר שמואל שיח׳ מה שכתבת על עובדא דההוא צח
גברא שנפל לחולי לא עליך בחולי ההילוך ולא שכב אלא חצי יום
ומת ואשתו היתה חולה גם כן באותו חולה ומתה אחריו ב׳ ימים ולא
נשבעה על כתובתה ומעתה יורשי הבעל אומרים כיון שלא נשבעה על כתובתה אין ליורשים כלום בכל הנכסים וקבעית לדמויי האי מילתא להיכא דמת פתאום דלא חיישינן לברורי ומתוך כך פסקת דהדין עם יורשי האשה הנה לא מחוור לי דדיכא הכי ודאי אם מיד כאשר נפל למשכב קפץ עליו החולי שלא היתה דעתו צלולה עד שמת אז איפשר כדקאמ׳ אבל אם היתה דעתו צלולה תוך החולי אז אין נראה לי לדמותו להיכא שמת פתאום כיון דמת כדרך כל הארץ מ״מ נרא׳ אם יורשי הבעל מוחזקי׳ בהנכסי׳ אין להוציאם מידם אבל אם יורשי האשה מוחזקים בהנכסים זכו ואין להוציא מידה כדאמרי׳ במרדכי פרק כל הנשבעים דלהחזיק אמרינן אדם מורים שבועה לבניו וכן משמע בהג״ה באשירי פרק מי שמת ׃ וכן משמע בתוס׳ פרק החולץ ומה שחילק מהר״ם בין היכא שמת על מטתו להיכא שמת פתאום מתוך התוס׳ פרק החולץ משמע דלא סברי הכי דהתם מקשי׳ התו׳ מההיא דמי שמת ונפל הבית עליו רב ושמואל דסברי אין אדם מורים שבועה לבניו ואינם מתרצים שאני התם דמת פתאום משמע דלא סבירא להו חילוק בין היכא דמת פתאום להיכא דמת על מטתו ׃

ועל אודות הבית שקנה רבי משה ובא רבי יצחק מכח אמו לסלק רבי משה צט
כי היא מצרנת בבית שקנה ר׳ משה ורבי משה רצה לזכות במקחו מטעם
שאין לו בית דירה ולמצרן יש לו בית דירה כמו שכת׳ הא״ז וספר העיטור
ורבי׳ שמחה אם רבי משה הקונה דר באותו עיר שהבית עומד בו איפשר דאין להוציא מידו כיון דאית ביה פלוגתא לא מפקינן מהלוקח כיון שהוא מוחזק דהלוקח איקרי מוחזק

וכן משמע במיימוני פרק י״ב דהלכות שכנים וז״ל הרי שטען הלוקח ואמר מפני זה וכיוצא בו מכר לי המוכר ובעל המצר אומר שקר אתה טוען לבטל זכותי על בעל המצר להביא ראייה ואחר כך מסתלק הלוקח ואם לא מביא ראייה ישבע הלוקח היסת אפילו היה בדבר ספק אין הלוקח מסתלק אלא בראייה ברורה עכ״ל מדקתני שקר אתה טוען משמע דטוען ברייא אפילו הכי צריך להביא ראייה אלמא דהלוקח הוא המוחזק׳ ועוד מדקתני ישבע הלוקח היסת אלמא דבן המצר טוען ברייא דא״לכ לא היה הלוקח צריך לישבע דלא משבעינן אטענת שמא׳ ועוד מדקתני אפילו היה בדבר ספק כו׳ אלמא דהלוקח מוחזק אבל אם אינו דר בעיר אז מוציאין מידו דלא שייך למימר ביה טעמא דאין לו בית דירה כיון דאינו דר באותה עיר׳ ועוד הא אמרינן פרק המקבל שכן וקרוב שכן קודם והכא המצרן שכן ואפילו לאותן המפרשי׳ דלא איירי בדין מצרנות מכל מקום הכא מודה דשכן מצרן עדיף מגברא שדר בעיר אחרת ואינו שכן וק״ל׃ ומ״ם כיון שהמוכר היא אשה אין שייך ביה דין מצרנות כדאמ׳ לעיל וליתמי לית ביה מצרנות׳ אי משום הא לא איריא דהתם דווקא כשהאשה לקחה שדה לית ביה משום דינא דבר מצרא דטוב ויושר הוא שלא להוציא הקרקע מידה דלאו דרכה דאיתתא לאטרוחי למיזל ולמיפק בתר קרקע משום כל כבודה וגו׳ אבל היכא דאשה מכרה פשיט׳ דאית ביה משום דינא דבר מצרא דמה שייך למימר הכא לאו דרכה דאיתתא לאטרוחי הא לא צריכא אלא לשאל המצרן אם הוא רוצה לקנותו וכל הפוסקי׳ לא ליפלוג חד מינייהו אשה שמכרה דהוי רבותא טפי והרוב׳ לפרש כן צריך להביא ראייה לדבריו וכל מה שכתבתי ה״מ היכא שהמצרן היה בעיר אבל לא היה בעיר אין מוציאין מיד הלוקח כמו שכתב מהר״ס כדאיתא במרדכי׃

ק ועל אודות שמעון שהיה לו שותפות עם ראובן מריבית של חוב וכשפרע הגוי אמר ראובן לשמעון תקח המעות והדבר היה במעמד שניהם אבל הגוי בתוך׳ כך היה טעות ולקח פחות ממה שהיה ראוי ליקח כו׳ עד שמעון אומר אני לא הייתי שלוחך אני לקחתי את שלי ואתה למה לא לקחת את שלך כו׳ כתבת שהדין עם שמעון דבמקום פשידא חולק שותף שלא לדעת חבירו וכ״ש לדעת חבירו׳ נראה דאיפכא מסתברא דאדרבה הדין עם ראובן כיון דלא אמר שמעון לעצמי אני מציל וכן משמע מליפנא וז״ל דאם אמר לעצמי אני מציל הציל לעצמו עכ״ל משמע היכא דאמר קודם שהציל וכן איתא בהדיא פרק הגוזל בתרא דדווקא היכא דאמר לעצמי אני מציל קודם שהציל׃

קא ועל מחלוקת רבי טוביה ורבי ורידל שרבי טוביה רצה לטעון בלשון אשכנז ור׳ ורידל השיב שמורשה שלו אינו יודע לכתו׳ ב״לא הנה כשהיינו בכנופייא בוורכבערי״ק תיקנו תקנות הרבה וזו אחת מהן אם אחד מהבעלי דינין רוצה לטעון ב״לא אז בעל דינו צריך גם הוא לטעון ב״לא ואם פשטה תקנותינו במקומכם אז הדין עם רבי טוביה אם רבי ורידל עצמו מבין לשון אשכנז ואם המורשה שלו אינו יודע לכתוב בלשון אשכנז ישכור מורשה אחר היודע לכתוב דאי לא אמרת הכי א״כ תקנותינו בטילה דכל אדם ישכור מורשה שאינו יודע לכתוב בלשון אשכנז ויאמר כך׳ וכ״ש אם איתא כמו שכתב רבי טוביה שמורשה של ר׳ ורידל יודע לכתוב בלשון אשכנז

שאז

שאז הדין עם רבי טוביה אבל אם רבי ורידל אינו מבין לשון אשכנ׳ אז הדין עם ר׳ ורידל וזה אין צריך פנים: כאם הקטן יעקב ווייל״א:

קב **נהור** נהוריך כסרגא אהובי הוותיק הר״ר זלמן שי׳ הא דשאילנא על ההיא איתתא שגמלה בנה ב׳ חדשים קודם מיתת הבעל והשתא בעי׳ ההיא איתתא לאינסובי לגוברין כיון שסבר בחיי בעלה פסקה להניק הבן׳ הנה האשירי פרק אע״פ כתב היכא שפסקה להניק בחיי בעלה שריא לאינסובי כיון שגמלתו בחיי הבעל לא שייך למגזר עכ״ל׳ ומ״מ לא מלאכי לבי להתירה משום דבסמ״ג כתב דלא אקרי מניקת חבירו היכא דפרשה מלהניקו וכתבו למניקת ג׳ חדשים קודם מיתת הבעל משמע דווקא ג׳חדשים קודם מיתת הבעל אבל פחות מג׳ חדשי׳ לא והטעם משום דג׳ חדשים אית להו קלא ואע״ג דשאני התם דלא גמלתו והכא בנדון דידן גמלתו לא איתברירא לי לחלק ביניהם׳ וגם לא ראיתי ולא שמעתי מעשה כי האי גוונא לא ניחא לי להתירה כיון דמילת׳ חדתא היא תווהו ביה אינשי:

קג **ועל** שכר החזנים שכתבת המנהג אינו ידוע לי אבל הדעת מכרעת דדינו כמו מלמד דמלמד נותני׳ לו שכרו חצי בתחילת הזמן משום לכלכל ביתו דאל״כ מה יאכל הוא ובני ביתו האי טעמא שייך נמי הכא:

קד **ודהוא** גברא שסידך בנו בכתב קניין וקצב לו נדוניא והנישואין ושאר יצאות וההוא גברא שכיב והשתא רוצה הבן ליקח בראש כל אשר קצב לו אביו ולא יזכו לו אחיו כל זה בירושתו נראה דלא זכה הבן ליקח בראש כל אשר קצב לו אביו אלא יחלקו בשוה דמאיזה טעם יזכה דאין כאן מתנת ש״מ ולא מצוה מחמת מיתה ואי משום מצוה לקיים דברי המת הא פירש ר״ת פ״ק דגיטין ובפרק מציאת האשה דלא אמרי׳ מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דהושלש לכתחילה לכך׳ ואי משום אומדנ׳ דדעת׳ דאב כיון דנדר לו כל הקצוב אמרינן דעתו דניחא ליה לקיים דבריו מאן לימא לן דדעתא דאב שיטול המשודך כל זה בראש דוק׳ לאידך גיסא דדילמא כל מה שקצב לו היינו דווקא בחייו אבל לאחר מותו כיון דנפלי נכסי קמיה בנים ולהאי בן אית ליה נמי חלק בהדייהו לא ניחא ליה לאב להעביר נחלה משאר בנים׳ ועוד דמסתמא יכול האי בן לחלוק ירושתו שיכול לקיים כל מה שקצב אביו וכן משמע מלישנא דכתבך שכתבת וז״ל וליטול נדונייתא ושאר ענייני׳ כמדובר לו מן הנכסים מתחילה ושלא יכנו לו מחלק ירושתו עכ״ל משמע מתוך ליסניך דיפול לו מירושתו שיכול לקיים כל המדובר וא״כ פשיטא דלית כאן אומדנא׳ ואי בעית לחיובי הבנים כיון שקבל אבוהון בכתב כאשר הורגלו האי קניין לא קאי אאותו בן אלא קאי אאותו שכנגדו שסידך בתו לבנו שאם יעבור ולא יקיי׳ המדובר שיתן הקנס לשכנגדו:

קה **ומה** שטען שאר האחים רוצים ליטול כמותו או הם רוצים ליתן הקנס למשודכת כגון זה פתח פיך לאילם הוא יש בידי תשובה שפסק בעל המיימוני על עוברא כי האי׳ שמעון היתה לו בת קטנה וראובן היה לו בן קטן וכתב שמעון לראובן לכשיהיה בנך ראוי לקדש אם לא אקבל קידושי בתי או בתי בעצמה לא תקבל קידושיה אתחייב לך מעכשיו כ׳ זקוקי׳ כסף׳ ומת שמעון קודם שהיה בן ראובן

בן י"ג שנה והיא גדולה ונשׂראה ונישׂאת לאחר · ועתה תובע ראובן הקנס משניו כו' ושקיל וטרי מהר"ם בהאי מילתא ומסיק דפטורים בני שמעון מן הקנס ועיקר ראייתם מטעם כיון שמת שמעון קודם הגעת זמן הוי אונס ומייתי ראייה מפ"ק דכתובות דמייתי התם מעכשיו אם לא באתי מכאן ולאחר י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט מאי לאו מת וה"ה לחלה כו' והתם דווקא גבי גט לא טענינן אונס כדמסיק משום צנועות ומשום פרוצו' אבל בשאר דוכתין טענינן אונס כדקאמר בתחילת הסוגיא לפיכך חלה הוא או שחלתה היא אינו נעלה לה מזונות ומת נמי הוי אונס דהא מייתי ראייה מהא דתנן מעכשיו אם לא באתי ומת וקאמר מאי לאו מת וה"ה חלה אלמא מיתה איקרי אונס · והאי עובדא דכתבת דמיא ממש לעובדא דמהר"ם ואם המשודך אינו רוצה לקיים מה שקבל עליו אבינו הוא והאחין פטורין מן הקנס · נאם הקטן יעקב וויילא׃

קי **ושמחתם** בחגיכם אהובי מחות' הח"ר מולין שי' אע"פ שקש' עלי להכניס ראשי בין ההרים הגדולים מ"מ כדי שלא ירבו המחלוקת אכתוב דעתי אכן דין תורה לא ידענא מ"ש הח"ר זימלן על הר"ר זעליקמן מחמת אמו של הר"ר זעליקמן ותבע שתתן לכל עולי העיר מכאן ולהבא ובפרט מה שיצטרכו להוציא הוצאו' לפשר עם ההגמון מקוסט"ניץ וטען הח"ר זימלין וז"ל אחרי אשר הצלתם והמלטתם וברחתם לכאן זה ימים רבים ובעלה עומד בקונורי"ק רק בדרך תייר ועיקר דירתם והצלם מזאת העיר כו' עכ"ל · והשיב הר"ר זעליקמן שלא ירדה להשתקע שם לא שנה ולא חצי שנה אך בדעתה לילך בדרך אחרת כו' ע"ר ובעו"ה הכביד עליה חולשא שנפלת לערש דווי כו' ע"ד ובעו"ה אינה יכולה לסבול טורח הדרך מתוך זה מתעכבת לשם את ודאי פטורה היא מליתא בשום עול כל ימי חוליה שאינה יכולה לסבול טורח הדרך דהא דתנן בפ"ק דב"ב כמה יהא בעיר ויהיה כאנשי העיר י"ב חדש הני מילי דשהה בעיר י"ב חדש שלא מחמת אונס אבל מחמת אונס כגון בעובדא דידן אפילו נשתהא בעיר כמה שנים אינה כאנשי העיר ודמיא להא דאיתא במרדכי פרק לא יחפור וכא"ז מייתי לה בהג"ה באשירי וז"ל אם ברחו לייטוב מחמת פחד וסכנה אין בני הייטוב יכולין למחות מלהלוות שיעור מחייתם וכפי טיפול ביתם עכ"ל · אלמא אע"ג דבר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב אפילו הכי היכא דאיכא פחד וסכנה לא מצי מעכב ה"ה מחמת אונס דחולשא דמאי שנא והוא הדין והוא הראיה לגבי היכא דשהא י"ב חדש בעיר דהיא היא · והא דכתיבנא שאינה צריכה ליתא בעול הני מילי היכא שאין ממון בידה שהיא מרויח בו באולמא אבל אם יש לה ממון שהיא מרויח בו באולמא מאותו הממון צריכה היא ליתן וצריכה היא לקבל עליה בחרם שאינה יכולה לסבול טורח הדרך מחמת חולשא וגם שאין לה שום ממון באולמא שהיא מרוחת בו · וגם הח"ר זימלין אינו יכול להוציאה מן העיר כיון שהיא אנוסה אבל אם היא בריאה שיכולה לסבול טורח הדרך אז יכול הח"ר זימלין להוציאה מן העיר אפילו אם היא רוצה ליתא בעול כמו שכתב מהר"ם בפרק חזקת הבתי' במרדכי ובהג"ה במיימוני וז"ל ונשאל לרבי מאיר מי שאין לו שום משא ומתן אם יכול להוציא מן העיר את מי שאין לו יישוב דבר פשוט שיכול להוציא דא"ל אף אם אין לי מעות אעפ"כ קפסקת לאיותאי המציאות שבאים לידך הין באים לידי כו' עכ"ל · ומדנקט מהר"ם ליתא

אע"פ

אע"פ שאין לו מעות כו' משמע אע"פ שזה רוצה ליטא בעול דהא לזה המוציא אין לו מעות ואין לו שום כפקותא לענין עולים דהא אין לו מעות ואפילו הכי יכול להוציאו מן העיר וצריכה היא לפייס הא"ר זימלין במאי דמפייס זדווקא אם היא צריאה שיכולה לסבול טורח הדרך אבל אם אינה יכולה לסבול טורח הדרך אז אינו יכול להוציאה מן העיר מטעמא דפרים' לעיל · ואם ירדה מתחילה לאולמא כדי להשתקע שם ונתעכבה לשם עד היום הזה אז צריכה היא ליתן עולי' מכל הממון שתחת ידה שמנהג הקהילה ליתן מאותו ממון מאותו היום ועד עתה כדאיתא במרדכי פ"ק דב"ב וז"ל כמה יהא בעיר ויהיה כאנשי העיר כדאה דמיירי דווקא דומיא דחמר וגמל העוברת ממקום למקום ונשתהא שם אבל אדם הבא לדור שם כדי להשתקע הוי כקונה בית דירה דתנן ביה הרי הוא כאנשי העיר מיד עכ"ל · ואם אין לה ממון תחת ידה אז אין לחייב במה הר"ר זעליקמן דמאיזה טעם ניחייביה אי משום דאמרי' פרק הגוזל ומאכיל אמר רבא בר מתא אבר מתא מיעכב כו' הא אמרי' ה"מ כלו' אבל חליף שתא כיון דמפיים מלכא לא ואי דינא אין ליה להא"ר זימלין בהדי בעלה יחות בהריה לדינא ויכול הא"ר זימלין להטיל עליה חרם שלא ירדה מתחילה להשתקע שם ושאין לה ממון תחת ידה ויכול לכלול באותו חרם שלא קנתה בית דירה ודווקא שקנתה הבית לדור בו אבל אם לא קנתה הבית כדי לדור בו אז לא מחייבא בזה מידי · עכ"ל :

בסאך ושמך ירומם למעלה למעלה · ויכבש בפרזורי דתותי קלא אהובי מז
עמיתי טוביני דחכימי מה"ר ליווא פיהי' קשה עלי מאד מאד להככים דאשי בין הכי גברי מרי נפש אשר תמיד סרוכי קמסרכי באחר מילתא להתריס זה כנגד זה וטינא בליבייהו לאתות גחלים זה על ראש זה והכל קנאת איש מרעהו יהא רעוא דלא תיפוק מיניה חורבא אכן בשביל יקרא דידך אשיב להם העתי דקליטא אכן דין תורה לא ידענא · נראה לע"ד כיון שבוכפנט ומשה בן גרשון היו לשם ברשות העירונים ונושאים בעול עם הקהל לכל דבר צורך הקהילה הן רב הן מעט לפום שיחנא הרי הם כאחד מן הקהל לכל דבר ולא יגרע כחם בשום דבר משאר הקהל הן בשכירות הבתים הן לשאר מילי דמתא · וכ"ש דאית ליה ליואל האי דינא והאי זכותא כיון שהוא נותן מס להעירונים · ומ"ש הא"ר שסבר נתקשרו בקשר אמיץ בחרם ששום אחד מהקהל אל ישתדל להושיב ביניה' איש נכרי ואם יבא לאחד מהם שום קרוב ויבקש ממנו שישתדל עבורו נגד העירונים יודיע הדבר להקהל שיוכלו לעמוד מנגד בכל כחם אי משום האי טעמא לא יגרע כחם דאפילו הוא כדבריו בודאי לא היתה הכוונה אלא להשתדל נגד העירוני' שלא יקבלו אותו להושיבו ביניהם אבל לבתר שקבלו אותו העירוני' הרי הוא כאחד מהם · ועוד בההוא זימנא שקבלו עליהם הקהל האי מילתא היו ה' בעלי' ומסתמ' הכוונה היתה שלא להוסיף עליה' דיורין דלא ליפסקו חיותייהו אבל כיון שנתמעטו הדיורין ודאי נתבטל החרם דהאי לא תימא הכי אי נתמעטו כולם ולא נשארו אלא שנים וכי אילו שנים יחזיקו בהקהילה וכי להם לבדם נתנה הארץ בתמיה וכ"ל כה"ג אזלינן בתר דעת הנודר ועוד אפילו היה כדבריו יכולים למימר הני דיורין שנתוספו שאינם בכלל הקשר לא ניחא לן בהאי תקנתא דידכו וטעמא קאמר דמאי חזית דדמא דידהו סומק

טפי דילמא דמאדהנהו גברי סומך טפי עוד יש בידי טעמים וסברות שההוא חרס בטל מעיקרא ולא ניח לפורטם דמיסתפינא דילמא כפיק מיניה חורבא · וכבר בידי כתבים חבילות חבילו׳ שכתבו לי מה״ר זעליקמן והח״ר זימלין מההוא ענייכא מתוכם יש ללמוד כו׳ וכל טעמי׳ אילו שכתבתי לא כתבתי אלא לדברי הח״ר גופיה : ומ״ש משה בן גרשון אינו נותן מס להערונים והוא מסרת של מהר״ר בדבר זה לא איתרע חזקתיה כיון שהוא נושא בעול עם הקהל הרי הוא כאחד מן הקהל ואם דיבוריה של מהר״ר קמהני ליה שהעירונים פטרוהו מן המס מה יש לו להחר״ר עליו בשביל זה מה עשה לו ומה הזיקו זה נהנה וזה לא חסר ואם העירונים יפטרו מהר״ר או החר״ר או יוסף מן המס וכי בכן יגרע כחם והגע עצמך לפי זה מי שנותן מס יותר מחבירו וכי בשביל כך יפה כח מחבירו · ומ״ש שהחזיק בביתו הוא ואביו כנגד י״ח שני׳ וכן טען בופ״נט שאבותיו החזיקו הבית הכנס׳ ובית העלמין לאו טעמא קאמרי דאין חזקה בבתי הקדש ולא בכל מילי דהקדש וכן משמע במרדכי שלהי מסכת מגילה וז״ל ולענין יין הבדלה כל מי שיתן יותר לצדקה הרי הוא זוכה ולא שייך ירושה במצוה עכ״ל · וכתב הא״ז פרק בני העיר וז״ל וכן יחיד שבנה בית הכנסת ונתנה לבני העיר לגמרי יש להן כמו כן רשות לחזק בדק הבית ולהוסיף על הבניין ואין הוא ולא יורשיו יכולין למחות בידו מלבא בתוכו והרי הוא של הקהל עכ״ל : ומשום שמשה בן גרשון לא עשה מודעא להגבאין כאשר כתב החר״ר אפילו אי הכי הוא לא יגרע כחו דלמה היה לו להודיע להגבאים כיון שלא רצו להשכיר הבתים עד שיבאו כל הבעלי בתי׳ דמה שנהגו להודיע תוך החנוכה היינו כששוכרים תוך החנוכה וק״ל · והחר״ר לא ישכיר אלא בית אחד כאשר כתב וז״ל ותקנת הקהילות מי שיש לו בית אינו רשאי לדחות מי שאין לו בית עכ״ל · ועוד אמינא אפילו אם לא היה מנהג איפשר שהיה הדין כך דמי שיש לו בית אל ישכיר עוד בית לדחות מי שאין לו בית מידי דהוה אדינא דבר מצרא דכתב רבינו שמחה ז״ל במרדכי פרק המקבל וז״ל אם הלוקח צריך יותר לשדה מן המצרן לית ביה משום דינא דבר מצרא כו׳ עכ״ם : ומסקנא הכי איתא יוא״ל ומשה בן גרשון ובופ״נט ושאר הקהל כולהו חדא דינא אית להו כל מי שיעלה על השכירות מאחר מבתי של ההקדש לו יהיה הבית ושום אחד אל ישכיר אלא בית אחד ומי שיש לו בית לבדו לדור בתוכו אל ישכיר בית מבתי ההקדש · עכ״ל :

קח שפתים

ישק משיב דברים נכוחים · עריבים דבריך כעולות מחים · יפוצו מעיינותיך חוצה עד מי שחים · מים כאמנים לא יכזבו לנפחים · והימקורך ברוך כעל מים שיחים · עפעפיך ייטירו כצאת השמש זורחים · אהובי ידידי עמיתי גברא רבולא ביה הר״ר שלמה שיחי׳ מה מצאת בי כי משמת את כלי ולשאוב מבור רק אשר אין בו מים · אכן רחימתיך דעזיזן הכריעוני לחוות דעי על ראובן ושמעון ולוי שירשו ראובן חלק אחד ושמעון ולוי חלק אחד וכאשר ירדו לחלוק וליטול כל אחד הראוי לו וכן יעשה חבירו ואם ימצא שהיה לאחד מהמשכונו׳ יותר מהראוי לו מחמ׳ שחבירו יגיע לו חלקו מהמשכונות אשר פדו אז יתן הוא לחבירו משכונות תחת אשר קבל ממנו עד שיהא חזקתן בשוה אחרי כן קבל ראובן סך ידוע מהמשכונות אשר תחת ידו ולא נתנם לשמעון ויהי היום קבל שמעון גם הוא סך גדול מאשר תחת ידו ועכבם גם

הוא

הוא תחת מה שקבל ראובן בתחילה ועל ידי הדברי' האלה היו ביניהם דברים ע"פ אוהבים עד שחזרו זה לזה המותר אשר בא לידו ועכב שמעון כ"ח זהובים תחת מה שקבל ראובן תחלה כו' ע"ר ועתה בא ראובן ותבע משמעון לקיים התנאי' שיתן לו חלקו בשלימות כאשר הותנה מתחילה ואם יש לו תביעות יעמידהו לדין לא יצא משורת הדין ושמעון משיב כבר פרעתיך בכסף וזהב וראובן משיב תברר דבריך ושמעו' משיב תמיד פרעתיך ואינו מברר במה · ועת' נסתפקת אם צרי' לבן כיון דתרוייהו חשדינן ברמאי ראובן נמי כוונתו להפיך הדברים כדי שיבא אליו השבועה · נראה דאין זה צריך פנים ופשיטא דצריכים תרוייהו לברר לא מבעיא לר"ת והר"מבם שכתבו דצרי' לברר אפי' היכא דליכ' מילתא דמוכח לנוחם לרמאי כ"ש וכ"ש היכא דמוכח קצת דאיכא רמאי ועל זה נאמר צדק צדק תרדוף שא אפילו לראבי"ה והא"ז שכתבו דאין צריך לברר הני מילי היכא דליכא מוכח דאיכא למיחש לרמאי אבל אי מוכח דאיכא למיחש לרמאי כגון בנדון דידן מודו תרוייהו דצריכין לברר וכל כה"ג איפשר דצריך דרישה וחקירה כיון דהדין מרומה כדמשמע פרק אחד דיני ממונות · והגע עצמך אם כדבריך הוא היכא דאיכא למיחש דאיכא רמאי אז אינם צריכים לברר אם כן היכי מדקדק ראבי"ה פ"ק דב"מ דאין צריך לברר טענותיו מהא דקא' חיישינן שמא מלוה יש לו עליו דילמ' שאני הכא דתרוייהו אדוקים בטלית ושניהם צריכים לעשות שבועה ותרוייהו חשדינן ברמאי משום הכי אין צריכין לברר אבל היכא דאיכא תובע שאינו צריך לישבע רק הנתבע לחוד אין צריך לברר שא לא שנא · עוד אומ' אני אם ברור לשמעון שיש לראובן חלקו במה שקבל כבר משכונו' א"כ לא יפסיד במה שיברר ולאו אתי תו ראובן ותובע שיקיים דברי התנאים אפילו הכי לא הפסיד שמעון המיגו שלו במה שהיה יכול מתחילה לטעון פרעתיך וכן כתב ר"ת פ' המקבל במרדכי אהא דאין אדם יכול לעכב ספרי' בשביל תקנת העיקול אפי' הכי המיגו לא הפסיד ע"ש · ואפי' לפי המפרשים דלא אמ' מגו ממון לממון כדאיתא במרדכי פ"ק דב"מ הכא שאני כיון דתרוייהו אתו מכח חדא ירושה חדא מילתא ניהו ותו דתרוייהו הוו מעות ומעות למעות אמרינן מיגו כדאיתא התם וכן כר' אם ברור לראובן ששמעון לא פרעו אז לא הפסיד ג"כ המיגו שלו :

קט **ומה** שכתבת שמורישיהם הניח ספרים הממושכני' לו וראובן הבן טוען שאין לשבנות חלק בהספרים משום דב"ח קונה משכון נראה דטענת ראובן לאו טענה ויטלו הבנות גם חלקם באותם הספרי' דהא דאמרי' דב"ח קונה משכון לאו לכל מילי אלא דוקא לקדש בו אשה כדאית' פ"ק דקידושין וגם המלוה לא הוי אלא ש"ש דלא מחייב שא בגניבה ואבידה אבל באונס פטור דהכי פסקינן באשירי ובמרדכי פר' האומנין ופרק שבועת הדיינים וכיון דלא מחייב באונסים אלמא לאו דיליה לגמרי ואפילו לנזור בו המלוה איתא במרדכי פרק המפקיד דאסור אלמא דלא קנה וכן המלוה על השדה אסור לאכול פירות כדאיתא פרק הריבית וכן לעניין חמץ בפסח בנכרי שהלוה ליש' על חמצו היכא דלא אמר לו מעכשיו לאחר הפסח אסור משום דלא קנה משכון וישראל שהלוה לנכרי על חמצו לאחר הפסח מותר וכ"ש לה"ג שכתבו המלוה על המשכון דלא הוי שא ש"ח ועוד דק"ל כרבא בפרק כל שעה דאמר ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ומשמע התם סוגיא דשמעתין אפילו הלוהו על המשכון והרהינו אצלו אפילו הכי אינו קונה אלא מכאן ולהבא

ואם הקדים ומכר המלוה קודם זמנו לאו כלום עבד והכי איתא בהג״ה באשירי וז״ל רבא אומר מכאן ולהבא הוא גובה והוא אם הקדים ומכר קוד׳ שהגיע הזמן לא עשה ולא כלום אע״ג דלאו׳ כך החלט דמכאן ואילך הוא גובה עכ״ל. ומה שכתבתי דלא קנה משכון ויש לבנות חלק בספרים הממושכנים הני מילי היכא דלא אמר אם לא אפדה הספרים לזמן פלוני יהו שלך מעכשיו אלא משכן לו סתמא אבל אם אמר לו אם לא אפדם לזמן פלוני יהו שלך מעכשיו ועבר הזמן ולא פדאם אז קנה מורישיהם מההוא יומא שהלוה המעות ואין להבנו׳ חלק בהם דכיון דאמר מעכשיו קנה המלוה מיום ראשון כדמשמ׳ פר׳ הריבית ובפרק כל שעה בסוגיא דנכרי שהלוה ישראל על חמצו והני מילי אי טעין ראובן טענת ודאי שידוע לו שאמר מעכשיו אבל אי לא טעין ודאי אז יש להבנות חלק בהספרים ולא אמרי׳ מספיקא דאמר מעכשיו דמספיקא לא מפקינן ממונא בספרים מחזקת הלוה אבל אי טעין ראובן הבן טענת ודאי דאמר הלוה מעכשיו אז הוא נאמן בשבועה להחזיק בכל הספרים ושלא ליתן להבנו׳ בו כיון שהוא היורש נכסיה בחזקתיה קיימו והבנות לא אתו אלא מכח שטרא ולא מכח ירושה:

קי **ומה** שכתבת איך שבחיי מורישהם נתפס ראובן בידי העירונים ובעלילת דברים ואבי ראובן המוריש שלח אל שר אחד שיבא אליו לדבר אל העירונים לבל ישלחו ידם לא בגופו ולא בממונו והשר שלח שריו ונכבדיו ודברו לפני העצה דברים אשר שם בפיהם השר וע״פ הדברים האלה יצא ראובן פטור בלא כסף ובלא מחיר ובהיות אביו עשיר ואמיד היה מתפחד מפני העירוני׳ פן יטילו עליו שנאה ונתן להם נ׳ זהובי׳ ובכן פטרו אותו ובנו לגמרי ועתה באים יתר היורשים להתגולל על ראובן באומר׳ אביו הוציא אילו המעות מחמתו ובתורת הלואה נתנם לראובן להביאם להעירוני׳ ורוצים לנכות לו מחלקו אילו הנ׳ זהובי׳ וראובן משיב אביו לא נתנם אל העירונים לפדיונו כי כבר יצא פטור אך נתנם להיות רצוי אל העירונים כבראשונה וראיה לדבריו אביו לא צוה לפני מותו ע״ד הנ׳ זהו׳ וגם לא נמצא בפנקסו מאילו נ׳ זהובי׳ כאשר נמצא בפנקסו יתר דברים שהוציא עבורו. נראה דדינא קאמר ראובן ונאמן הוא לומר לא נתן בפדיוני אילו הנ׳ זהובי׳ דהוה נאמן במגו דאי בעי אמ׳ פרעתי לאבי בחייו והפנקס מוכח כדבריו כיון שאינו הוזכר בהפנקס כמו יתר דברים שהוציא עבורו ואפילו שבוע׳ אין כאן כיון דשאר היורשים טענותייהו ספק ואם נפשך לומר ולחייב ראובן מטעם כיון דבשבת תפיסתו הוצרך אביו ליתן הנ׳ זהובי׳ להעירונים איברא לאו הכי הוא דכיון דכבר יצא פטור אין לחייבו עוד. וגדול מזה כתב מהר״ם במרדכי פרק הגוזל בתר׳ דראובן שהעמיד שמעון ערב נגד הגוי שראובן חייב לפצות את שמעון מכל ההיזק שיבא לו מן הגוי מחמת אותו ערבות אבל אם יש לראובן עדים שכבר סילק הגוי לגמרי ושוב העליל הגוי על שמעון מחמת אותו ערבות אז אין ראובן חייב לסלק שמעון מן הגוי כיון דכבר אברח אריא ממכרוי. וה״ה הכא דהא כבר יצא ראובן פטור וסברא גדולה היא דאם לא כן אין לדבר סוף שכל ימי ראובן הוי כמו שהוא אסור בבית האסורי׳ ומהאי טעמא שכתבתי נראה גם לפטור ראובן מן הריבית שהוצרכו לנכות להשר מתחילה ב׳ זהו׳ ולא נתרצו פקידיו עד שניכו לו עוד ג׳ זהו׳. ושמעון אומר שלא מרצונו נעשית הפשרה וראובן שנתרצה יטילו על חלקו

לבדו׳ ובהא נראה נמי שהדין עם ראובן מטעם דפרים׳ ועוד טעמא רבה דילמא אבוהון הוה מפיים בכר להשר בחייו ואע"ג דהפקידים אמרו שלא כתפייס לאו מפיהן אנו חיין דהא טענינן ליתומים פרעתי אפילו נגד ישראל אפילו ידוע שהיה חייב לו וכ"ש נגד גוים ׳ ואם יטעון שמעון שבעל כרחו עשה ראובן הפשרה עם השר טענתי׳ לאו טענה כיון שהיו שותפים בהחוב כל זמן שלא חלקו כל מה שעשה ראובן הוא לאמצע ולאו כל כמיניה דשמעון לבלבל החוב והפקידים לא היו דבריהם עם ראובן לבדו רק על כל היורשים מחמת מורישיהם ושמעון לאו שפיר עבד במה שאמר אל הפקידים שהדבר שייך אל ראובן לבדו :

ועל ראובן שהיה לו דברי ריבות עם שמעון וראובן מתוך כעסו וחום לבבו הלך אל הרב עירון וסיפר לו הדברים ומתוך כך נתפס שמעון כו׳ ע׳ר ויהי היום אשר באו ליום הנועד לפני העדה עמד ראובן לפני העדה

קיא ואמ׳ כי לא ספר הדברים אל הרב עירון בדרך קבלה רק בדרך הזכרה שאם שמעון ימאן לעשות לו דין ישראל שיהיה נזכר לו מהדברים ובכן יצא שמעון זכאי ופטור ועתה תובע שמעון יצאותיו שהוצרך לשלוח אחר אוהביו וגם שחדי׳ ויתר הוצאותיו ׳ נרא׳ דראובן חייב לשמעון כל יצאותיו דדיינינן ליה כל דין מסור כמו שכתב מהר"ם במרדכי שלהי ב"ק וכן בתשובה במיימוני על אחד שהיה רוצה להכריח חבירו בגוי׳ שיעשה לו דין ישראל וכאשר רכו לתופסו עמד זה מנגד עד שהרגו אותו ודן מהר"ם על האיך כל דין רוצח אע"פ שלא רצה להכריחו אלא לדין ישראל ואם ראובן אומר שלא אמר אל הרב עירון דרך קבלה בזה לא מיתריץ דיבוריה שידוע הוא: נאם הקטן יעקב וויילא :

קיב יחי לעד אהובי הר"ר טעבל יץ ׳ אשר שאלת על ההוא גברא שהלך לגור אחר מזונותיו ללמוד נערים והניח ב׳ בנות בביתו האחת בת עשר שנים והלכו אוהביו והשיאוה לאיש בלי ידיעת האב והבעל לא בא עליה כו׳ האשירי כתב בפרק האיש מקדש לפי הנ"ג דסברי רחכמי׳ תיקנו לה נישואין כראית׳ לאבוה במדינת הים איבא דידהו צריכא למאן וכרא׳ כיון דצריכ׳ למאן אם כן יש לה כל דין קטנה יתומה וכיון דגדלה נכר קודם שבא האב אינה יכולה למאן דגזרינן היכא דלא בעל אטו היכא דבעל כמו שפירש רש"י פרק יוצא דופן איתומה קטנה ׳ ומה שחלקת דהתם השיאה אמה או אחים וקדייקת ליסנ׳ דהנ"ב היכא דאיכשבתה אמה אין זה דיוק דהא תנן פרק בית שמאי איזהו קטנה שצריכה למאן כל שהשיאה אמה או אחיה לדעתה כו׳ וא"נ דנקט ליסנא אמה או אחיה לאו דווקא דכתב הרמב"ם וזה לשונו שאין נושאין את הקטנה והנושא קטנה יתומה ולא רצתה בבעלה הרי זו ממאנת כו׳ עד וכן קטנה שהשיאה אמה אלמא אמה לאו דווקא הכי נמי לאו דווקא ועוד אומר אני אפילו אליבא ר"י דסבר דלא תיקנו לה נישואין ואינה צריכה למאן הכי מילי קטנה דליכא למיגזר אטו שמא נבעלה אבל היכא דגדלה גזרינן וצריכה גט אטו היכא דנבעלה וכ"ש הוא דהא ביתומה דהוי קידושין דרבנן ואפילו הכי גזרינן היכא דלא בעל אטו היכא דבעל לאחר שגדלה משום דאמרינן בעל לשם קידושין אף על פי דכבר היתה מקודשת מדרבנן כל שכן הכא דלא היתה מקודשת אפילו מדרבנן אם בעל לאחר שנתגדלה ודאי בעל לשם קידושין וכהנ"ב מחלק

האשירי פרק המדיר ואסכן איכא למיגזר הכא כמי אטו היכא שנבעלה ולא מהני מה שהאב מיחה לאחר שנתגדלה ואין לומר הא דגזרינן גבי יתומה אטו היכא דנבעלה היינו משום דהיא בהיתר אבלו אבל הכא כיון דלא תיקנו לה חכמים נישואין היא באיסור אבלו משום הכי אין לגזור אטו היכא דנבעלה אין לומר זה דהא הכא כמי אפילו ר״י מודה שהיא בהיתר אבלו כדאיתא באשירי פרק האיש מקדש׳ ועוד כיון דבשעת נישואיה לא היתה אלא בת עשר שנים וכאשר חזר האב כבר נתגדלה אם כן רבו הימים קודם שחזר אי איפשר שלא שמע האב שנישאת בתו כל אותן הימים וחיישי׳ דילמא נתרצה אע״פ דלא שמעינן דנתרצה מ״מ חיישינן וכעין זה איתא בהג״ה במיימוני וז״ל ויש מחלקים בין היכא שמיחה מיד להיכא שלא מיחה מיד דחיישינן שמא נתרצה עכ״ל׳ וגבי מחאה את׳ פרק ח״ה היכא דליכא חירוס חברך חברא אית ליה וכן גבי חזקה אפילו לאפוקי ממונא׳

כ״ה הקטן יעקב ווילא׃

קיג **המשכיל** יזהיר כזוהר הרקיע פטים החזק אהו׳ מהר״ פרץ י״ץ ברוך המקום אשר נתן לך מנוחה וטבא הוא וטבא להוי ורחמנא לשוייה לטב׳ על כתובת האלמנה יפה כתב מהר״ש וכן אני נוהג במדינ׳ זו כיון שנוהגין במדינ׳ זו להרבות לאחת ולמעט לאחת ואין כתובות האלמנות שוות לא הוה כמעשה ב״ד משום הכי בע״ל דצריכים עידי קיום׳ ומ״מ שבמדינת ריג״ום ובגליל התחתון אין כתובות הבתולות שוות ואין להן קצבה ואפ״ה מגבינן להו בלא קיום אמינא כדהוה מר במדינתי׳ טריד הוי מר בגירסי׳ ולא עיין מר שפיר במנהג המדינה במדינת ריג״ום עד לקוב״לינץ ובכל מדינת ורנקן שוואב״ן פיי״ארן לבר רעגנשפורק בכל אותם מקומות נוהגים לכתוב לבתולה מאה זקוקי׳ כסף וכותבים בכתובה מאה ליטרי׳ דכסף דהיינו מאה זקוקים ולאלמנה כותבין חמשין ליטרי׳ כסף דהיינו חמשי׳ זקוקים ומשום הכי הוי כמו מעשה ב״ד כיון דכולם שוות׳ וכן כתב האשירי פרק קמא דכתובות אהא משפחת הכהנים כותבים לבתולה ד׳ מאות זוז וכתב האשירי דהוי בתנאי ב״ד אבל במדינה זו כיון שכתובות האלמנות אינם שוות פשיטא דלא הוי תנאי ב״ד וק״ל בגליל התחתון דהיינו מקובלי״נץ והלאה כתובת בתולה ס׳ זהובי׳ ואלמנ׳ ל׳ זהו׳׳ ברעגנ״שפורק כותבין לבתולה מאה ליטרי׳ במשקל הברזל דהיינו מאתים זקוקים כסף ולאלמנה חמשים ליט׳ בכל אותם המקומות הוי בתנאי בית דין כיון דכולם שוות ובכל אותם המדינות נוהגים שהחתן חותם הכתובה וכשמוצאים שמכירים חתימת החתן סגי וכשאינם מכירים אפילו חתימת החתן אז צריכה האשה להביא ראייה באיזה מדינה נשאת וגם צריכה להביא עדים שבתולה נשאת וכשאין לה עדים על זה אז צריכה להביא עידי קיום וכן הייתי נוהג באותם מדינות אבל במדינ׳ זו כיון שהחתני׳ אינם נוהגי׳ לחתום איני משביע שום אלמנה אלא א״כ יש לה עדי קיום׃ ומ״ש אמאי אין כותבין הנפק על הכתובה ומשם אתה מביא ראייה דלא טעמינן מזויף אכתובה מה ראייה היא זו מה תקנה יש בהנפק אי חיישינן למיתת העדים חיישי׳ נמי למיתת הדיינ׳ וגם אשטרות לא איתברירא לן מה מועיל ההנפק וכמה זימנין שקלי וטרחי קמיה מורי מהר״י מולין ז״ל על זה מה תקנה יש בזמן הזה בהנפק ולא שמעתי ממנו שום בירור רק שינויי דחיקי׃ ומ״ש דכתובה יש לה קול ומש״ה מיקתפי לזיופי אבל הלואה מאן דזייף בצינעא יזייף

בגיטין במתניתין בדיבור אם יש לו עוררין כתבו התוספו׳ ומביאין ראייה דטעניכן מזוייף ליתומי׳ דאם לא כן כל אדם יכתוב שטר מכר ומתנה על חבירו ויוציא על היתומים ומכר כמי יש לו קול כדאמ׳ בפ׳ חזקת הבתים מאן דזבין בפרהסיא זבין ומהאי טעמא מפקינן מלקוחות אפילו במוכר בעדים בלא שטר ולטעמא דידך כיון דמכר יש לו קול אמאי לא אמרי׳ לא חציף לזייפי ולאידך גיסא כמי מאי מביאין התוס׳ ראייה מיניה דטעניכן ליתומי׳ מזוייף תאמר שאני מכר כיון דמכר יש לו קול והאי לית ליה קול מוכח מילתא דמזוייף הוא אבל בדוכתא אחריכא לא טעניכן מזוייף שא ודאי התוס׳ מביאין ראייה כיון דאשכחן דטעניכן מזוייף ליתומים לא חלקו חכמים ואיכא למימר כמי איפכא מסתברא גבי מכר טעניכן ליתומים מזוייף אף על גב דאיכא למימר חזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו זאיכ׳ למימ׳ לא חציף איניש לזייפי אה״ חיישי׳ לזייפי כל שכן גבי כתובה דאשה מעיזה לזייפי דהכל יודעין שיש לה כתובה ודאי מעיזה ומעיזה אבל אם יש להאלמנה טענת מגו כגון שהיא תפסה הנכסים ויכולה לטעון אין בידי כלום איפשר דלא צריכה עידי קיום אבל הדבר צריך דקדוק גדול דבמילתא כל דהוא איכא למימר דאין כאן מיגו · עכ״ל :

קיד המקום יהא בעזרך אהובי הר״ר שמעון יז״ן שפיר עבדת שהתאבלת על אחיך כיון דלאו בדין סנהדרין איקטיל לא גרע ממי שנהרג בדין המלך אע״ג שחייב מיתה מדינה כדאיתא בהלכות אבילות במיימוני פ״ק וז״ל כל הרוגי מלכות אע״פ שבדין המלך נהרג והתורה נתנה לו רשות להורגו הרי אילו מתאבלין עליו ואין מונעין מהם כל דבר וממונס למלך עכ״ל · מדקאמר התורה נתנה לו רשות כו׳ עד וממונס למלך אלמא דאיירי במלך ישראל ואפילו הכי מתאבלים עליהם אע״פ שבדין נהרג כגון שמרד במלכות דודאי חייב מיתה והמלך ודאי ימית אותו דאסור למלך למחול על כבודו אה״ מתאבלין עליו ולא אמרינן איבד עצמו לדעת וכ״ש הכא דנהרג בידי גוים במיתה משונה ובייסורים גדולים שלא בדין תורה ולא הוי איבד עצמו לדעת אלא בקבל התראה ואמר ע״מ כן אני עושה כמו שכתב האשירי כמו שכתבת בכתבך · ועוד הכא לא הוי איבד עצמו לדעת דשמא סבור היה לברוח למקום שלא יוכלו לרדוף אחריו לתופשו ודמיא למאהוהו תלוי באילן דאין זה בכלל איבד עצמו לדעת אע״ג דמוכח מילתא שהוא עצמו עשה אמרינן דילמא רוח רע מבעתתו ואינו בכלל פורש מן הציבור דפורשי מדרכי הציבור היינו פורק לעול הרגיל תמיד בכך : ומ״מ בהלכות שמחות אבל לא גנב טעות סופר יש בכאן ויש להיות אבל לא לגנוב כמו שכתבת וכן הוא באשירי׳ בשלהי הלכות אבילות : ומה שכתוב בספרים שכל הגונב כו׳ לא ידענא פירושו ובודאי שיש לו כפרה וחלק לעולם הבא דאפילו הרוגי ב״ד יש להם חלק לע״ה אפילו עובדי ע״ז כדאיתא במתניתין פרק נגמר הדין אומרי׳ לו התוודה שכל המתוודה יש לו חלק לע״ה והכא כמי מסתמא התוודה כמו שכתבת · ועוד כיון שסבל ייסורין גדולים ייסורי׳ ממרקי׳ אע״פ שהיו בעל כרחו כדאיתא פ״ק דברכות דאמר ר״ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורי׳ במלח כתיב ולא תשבית ברית מלח ביסורין נאמר והבאתי אתכם במסורת הברית מה ברית האמור במלח ממתק הבשר אף ברית האמור בייסורים ממרקים ועוד כיון שמסר עצמו למיתה כמו שכתבת שאמר לו מאן דהוא תלך לחוץ מן החירות ומסור

עצמך כדי שיהא לך כפרה וכן עשה וכיון שמסר עצמו למיתה כדי שיהא לו כפרה ודאי יש לו כפרה וכה״ג מייתי עובדא בב״ר בגו של יוסף בן יועזר שלא נהג כשורה ועשה בעצמו ד׳ מיתות ב״ד יצתה בת קול ואמרה מזומן לחיי העולם הבא:

קטו ועל החולה אם מברכין אותו בשבת כשהיו הרבנים בנורנבערק והיה גם מה״ר נתן לשם והיה לשם חולי ומה״רן היה רוצה לברכו ואמרתי שנר׳ לי שהוא אסור וראיתי שכתב המיימוני פרק ל׳ דהלכו׳ שבת אסור להתענו׳ ולזעוק ולבקש רחמים אפילו על הצרות שהציבור מתענים כו׳ ומה״רן וכל הלומדים שהיו שם הודו לדבריי וכן אני נוהג ולא דמיא לרוח רעה דהתיר הרמ״בם לבקש רחמים דשאני התם דהוי מקרה שלא כניהוג העולם׳ והרמ״בם גופיה כתב בפ״ב דהלכות שבת אין מתחננים על הדבר בשבת: מנהג בכל אילו מדינות שאין מברכין ז׳ ברכות בסעודה שלישית בשבת ואין מברכים אלא אשר ברא מטעם שכתבת דעיקר סעודת שבת בשחרית ובלילה דהא יש מרבותינו שכתבו דסעודה שלישית יוצא במיני תרגימא:

קיו ובשמוסיפין מחול על הקודש בעוד היום גדול כגון שעה או ב׳ קודם הערב שמש אני רגיל להתיר לומר לגוי להדליק הנר וטעמא דידי כיון שעוד היום גדול בודאי כל ישראל לא קבלו כלם עליהם השבת דיש מקומות שעדיין לא קבלו עליהם ודמיא להא דאמרי׳ באילו טריפות על חלב שעל הקיבה אינהו אכלי אנן מיסתם נמי לא שתים׳ ומ״ש להתיר מהא דאמר רבי כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אי משום הא לא איריא דר׳ לא קאמר אלא במקום מצוה כגון גבי עירוב׳ וכן כתב הרמ״בם בפ״ו דהלכות עירובין כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או משום דוחק:

קיז ועל הפ׳ כפולה שנקודה נדבקת כתבת דפ׳ פנימי הוי כמו נקודה לחיצונה מנלך הא דילמא פ׳ הפנימי עיקר והחיצונה מקבלה ואין בידי להתיר לגרוד הדביקות דסוגיא דעלמא הוא כך דווקא למטה גוררין ולא למעלה והכי איתא בהלכות תפילין: כ״אס הקטן יעקב ווילא:

קיח יהוי רעוא דלא תיבוש ולא תכלים החר״א שי׳ מה נעשה דשרוכי קמסרכת בחדא מילת׳ ואינך מעביר על מדתך ותמיד אתה מתרים ומבעט בכבוד כנקלא איך מלאך לבך לפרסם נגד החרם אשר גזרו תרי גברי רברבי מהר״ש כ״ץ ומה״ר יוסף ז״ל שום אדם אל ישכיר הבית הקטן של מה״ר זעליקמן והם נתנו טעם לדבריהם ומסתבר טעמייהו ואינו סותר מה שפסקתי דהא טעמא דידי שלא ישכיר שום אדם אלא בית אחד היינו מדיבוריה דידך שכתבת וז״ל ותקנת הקהילה מי שיש לו בית אינו רשאי לדחות את מי שאין לו בית עכ״ל׳ ואי משום הא אין לדחות מה״ר זעליקמן מבית הקטן דהא לענין חרם הישוב איתא בא״ז וז״ל ואם הוא ת״ח ובני אדם צריכין לתורתו אע״פ שבא ממלכות אחרת ובני עירו אינם נותנים מס לזה המושל אה״ אינם יכולים למחות בידו ולעכב עליו אע״ג דאיכא ת״ח בעיר משום דקנאת סופרים תרבה חכמה דודאי חזקה שלא הקפיד ר״ג מעולם לאסור שום ישוב לת״ח עכ״ל׳ אלמא דאמרינן אפילו נגד החרם של ר״ג שלא היתה

הכוונה

הכוונה של ר"ג נגד ת"ת ואפילו אי שייך בכרגא דההיא מתא אע"פ שסתם חרמים להחמיר קו נגד מנהג בעלמא ועדיף האי עובדא דהא התם ליכא ביטול תורה כ"ש דהא איכא ת"ת אחרינא במתא והכא איכא ודאי ביטול אי לא שבקינן למהר"ז הבית הקטן כר לו המקום להחזיק בחורים ואיכא ביטול תורה טובא ואמרי' פר' לא יחפור שיפא אהאן לתינוקות של בית רבן כו' אלמא אע"ג דבשאר בעלי אומנות מוחה לגבי ת"ת לא מצי למחות וגם הטעם האחר שכתבתי וז"ל מידי דהוה אריגא דבר מצרא דכת' רבינו שמחה במרדכי פר' המקבל אם הלוקח צריך יותר לשדה מן המצרן לית דינא דבר מצרא כו' עכ"ל · גם מהאי טעמא אין להביא ראייה למחות למהר"ז לשכור בית הקטן דהא אמרי' פרק המקבל שכן ות"ח ת"ח קודם · לא מבעיא לפר"ת דכל ההיא סוגיא איירי לעניין בר מצרא אלא אפילו לר"שי דפירש להשיא עצה טובה מ"מ חזינן דעצה טובה הוא למכור לת"ח וכ"ש היכא דאיכא ביטול ת"ת ואפילו ר"שי מודה דעדיף משבר מצרא דטעמא דבר מצרא הוי משום ועשית הישר והטוב ואין לך טוב וישר גדול משלא לבטל ת"ת וק"ל · והא דלא פריטנא האי מילתא בפסק דין שלי כאמנא לא ידעתי שהיו ב' בתים כסבור הייתי שהכל היה בית אחד דהא מצרף הוא לבית הגדול ומה שלא הזכרת האי מילתא בטענתך בזה ניכר מאי דבלבך שכוונתך היה להעריס ולבלבל ומה שפסקתי שמשה בן גרשון כאחד מן הקהל מינה לא אזוז כיון שהפירונים נתנו לו רשות להשתקע לשם : ומה שפסקתי כבר על אמו של מהר"ז היינו משום שלא ירדה להשתקע שם כמבואר בהטענות ובפסק דין · וגם הפירונים לא נתנו לה רשות להשתקע לשם ותו לא מידי · ובין תבין איך אלבבך יברך לילך ארחות עקלקלו' רשוית כפסך הדרכה דכתבת בחתימתך בכתב אשר כתת למהר"ז במחלוקת הראשון וז"ל גם אני נותן רשות להושיב משרת אחר תחת בופנט בענין זה שהכנים בופנט עכ"ל וקרא כתיב שארית ישראל לא יעשו עולה וגו' כלך מדרך זו ואל יבטיחך יצרך ואל תלך לקראת נחשים לפקפק ולהתרים נגד כל מה שפסקתי מחמת הבתים ולא יהילך דבר זה למכשול ולפוקה והסר לב האבן מבשרך וטוב לך · עכ"ל :

קיט המקום יהא בעזרך אהובי מרנא ורבנא מה"ר זלמן כ"ץ הא דשאילנא על ראובן ושמעון שנתעצמו לדין בטבריא כסדר הב"ד לשם כל אחד יברור דיין וימסרו טענתם להדיינים וחילוקי טענו' יעמוד על הרב אשר הוא דר שמה ושמעון הנתבע שכר מורשה שיסדר טענותיו ואותו מורשה הוא חורגו של הרב האב ב"ד · ועתה ראובן שרא ביה נרגא ואינו רוצה לקבלו שיהא מורשה של שמעון כיון שהאב ב"ד הוא בעל אמו של המורשה · ועוד שהמורשה הוא תדיר בבית האב ב"ד קרמזי אהדדי · ועוד אומר ראובן שכך התנה שמעון עם המורשה שאם יזכה בדין שאז ירבה לו בשכרו · מטיבותא דמר אמינא ודאי אם התנה עם המורשה להרבות בשכרו אם יזכה בדין אז טענת ראובן טענה כיון דאית ליה להמורשה הנאה בדבר אם יזכה בדין א"כ המורשה הוא פסול להעיד וכן קרוביו פסולים בין לדין בין לעדות כדאיתא במרדכי במרובה היכא דאית ליה להמורש' חלק בו אז הוא פסול להעיד וכן קרוביו פסולי' לדון ולהעיד וה"נ כיון דנתרבה לו שכרו אם יזכה בדין הוי כמו שיש לו חלק בו אבל אם קצב שמעון שכרו להמורשה הן יצא זכאי הן יצא חייב שיטול שכר קצוב ולא ירבה לו שכר

אם

אם יזכה לא נראה שאין ביד ראובן למחות בהמורשה שלא יהא מורשה כיון שסברו קצוב כדאיתא כמו במרדכי פרק מרובה דקרובי המורשה כשרים בין לדין בין לעדות ואפילו אם התנה מתחילה כשסברו שיוסיף לו שכרו אם יזכה מ״מ יכול עתה לחזור ולקצוב לו שכרו בשוה בין יזכה בין יתחייב דהא מסקינן פרק חזקת הבתים דשותף כשר להעיד ולדון היכא דסליק נפשיה וכן גבי ב״ת שנגנב ספר וליסלקו בי תרי מינייהו ולידייני ומשני שאני ב״ת דלשמיעה עביד משמע הא לאו הכי יכול לסלק והשר לדין אע״ג דמתחילה היה לו חלק בו ובהא כל אפי שוין דסילוק מהני להכשיר לדין וכ״ש גבי נדון דידן דמעולם לא היה להמורשה חלק בו רק בעל מנת: ומה שכתבת יש מהדרין בדבר ורוצים לפסול המורשה ומביאין ראייה מפרק שבועת העדות אמר רב בר רב הונא האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי לא ניקדים צורבא מדרבנן משום דמיחזי כמאן דמסדר ליה טענתא כו׳ ומדמו האי מילתא להאי דרב׳ בר רב הונא כיון שהמורשה גם בהרב ורגיל אצלו תדיר איסתתים טענת ראובן אי משום הא לא איריא דאדרבה כיון שהוא תדיר אצל הרב בלאו הכי אין כאן חשדא דהא מסיק ולא אמרן אלא דלא קביעא ליה עידניה אבל קביעא ליה עידניה לית לן בה מימר אמר בעידניה טריד הכי נמי ליכא חשדא דאמרי בלאו הכי הוא תדיר אצלו׳ ועוד הא דאמר רבא בר רב הונא אינו אלא עצה טובה להרחיק מן הכיעור ולהיות נקי מה׳ ומיש׳ ראי לפוסלו לדין הוי ליה למימר ואי עביד הכי פסיל ליה לדינא כדקאמר תלמודא פ״ק דסנהדרין גבי אושפיזכני דרב ובפרק שני דיומי גזירות גבי כל הכהן דמייתי התם דקאמר פסילנא לך לדינא ה״נ הוה ליה למימר פסיל ליה לדינא או הוה ליה למימר לא לידון ליה כדקאמר רב פפא לא לדון איניש לא למאן דרחים ליה כו׳ ומדלא קאמר הכי ש״מ דאינו אלא עצה טובה׳ ועוד דלא דמי כלל להאיה דפרק שבועת העדות דהתם קאמר רב הונא דווקא בעל דין גופיה לא ניקדום דאיכא למיחשדא אבל הכא אינו אלא מורשה בעלמא וכיון דאפילו קרובי המורשה כשרים לדון אין כאן בית מיחוש דהא המורשה גופיה יכול להעיד היכא דאין לו חלק בו כדמשמע בפרק מרובה במרדכי ולא חיישינן שמא יעיד שקר ה״נ לא חשדינן ליה שמא יטעים דבריו להאב ב״ד דאין אדם חוטא ולא לו׳ עכ״ל:

קב ברוך אתה לשמים אהובי מה״ר דוד יצ״ו מ״ש על שמות הנשים שרלין רעכלין חנלין מכלין׳ שרלין יש לכתוב שרה׳ חנלין חנה׳ רעכלין רחל׳ ואין ספקא בזה׳ וכעין זה כתב המרדכי פרק השולח ע״ש׳ וכה״ג ראיתי מהגאון מהר״י ז״ל על אחד שהיה שמו אייזק וכתב בגט יצחק ולא כתב המכונה אייזק מהאי טעמא׳ ועל מכלין לא ידענא מאי מספקא לך וגם איני מבין מ״ש משם הלידה ושם העריסה׳ ועל שנסתפק לך על ירמיה וירמיהו הא פשיטא לי אם איש אחד שהיה שמו ירמיה וירמיהו ולא נמצא בעשרים וארבע שום אדם אחר שהיה שמו ירמיה ודאי דאזלינן בתר רובא׳ אם הרוב הוא ירמיהו כותבין כך׳ ואם הרוב הוא ירמיה כותבין כך׳ אבל בעזרא נמצא ירמיה על איש אחר ובהא מספקינן אם היה בא לידי הייתי כותן ב׳ גיטין ועתה בא מעשה לידי באחד מסופק לי ביונתן וביהונתן ונראה שאם אמר שפשיטא לו באחד מן השמות שנאמן שלמה ישקר וגם לא גרע מחניכתו וחניכתו

אע״ג

אע״ג דאין לא נהגינן לכתוב אזכות לבד מ״מ כה״ג כדיי הם הה״ג לסמוך עליהם : ועל ריחוק העדים אין בו חשש אדא דמשכינן את יימוני׳ ומ״מ הכא שהיו ב׳ גיטין והאחד היה כהלכתו וגם היה כחוץ והיה גט מצוה כל כה״ג אין מדקדקין כדאיתא בירושלמי אין מדקדקין בגט של ש״מ :

קכא **ואותו** שנהרג כו׳ יש להתענות ביום שנהרג וכן קבלתי ממורי ז״ל שיש להתענות יום המיתה ולא יום הקבורה וטעמא דמשכבר הוא : ויחיד יכול לומר פרשת פסול דמאי שנא מפרשת עוזיה ׳ ובק״שק ובקר״ק אין צריך להאריך כמו בקשר״ק אע״ג דכתב מהר״ם שיש לומר תקיעתינו היינו משום דמספקא ליה אם הוא תרועה דשמא איכו תרועה כלל אבל התקיעה ודאי היא תקיעה רק שאינה ארוכה דאת״ל צריך להאריך א״כ הוי כי חונא דמדתקיעה ארוכה נר׳ שהתרועה אינה כלום :

קכב **ועל** האש שכתבת שלא נקרה המעי שאכל הקיבה כמדומה לי שלא דקדקת דכפי הנראה הוא המעי שממנו יוצא הריעי כי אותו המעי הוא השט״ל קבלתי ממורי ז״ל אתיכה שדבוק בה חלב ואין באותה אתיכה לבטל החלב אז צריך ס׳ כנגד אותה אתיכה והכא צריכה להגעיל כל כליה אם המעי נחתך מן הדורא דכנתא ׳ והדורא דכנתא שנמלח עם המעיים אם המעי דבוק בהדורא דכנתא אז קרוב לודאי שיש בו ס׳ מן החלב : כאס הקטן יעקב ווילא :

קכג **על** חטאת פימו דבר שפתימו של וי״בש ממוגכ״ן אס׳ נשבע לשקר לפני השמאים בריגנשפורק על הודאתו נדרשתי לתור ולבקש לו תשוב׳ וכפרה על חטאתו אשר חטא ובדכאות לב ובשברון מתני׳ תוהא ומתחרט עג׳ אשר יצא תקלה זו מתחת ידו ואמרו חכמי׳ הבא לטהר מסייעין לו לכן נעתרתי לו להמציא לו תרופה ותעלה להחזירו על כנו ועל בסיסו על כוסרו ועל יוסרו וילמדו תועה בינה ׳ אמרי׳ פ׳ שבועת הדיינים נזדעזעה כל העולם כולו בשעה שאמ׳ הקב״ה לא תשא כדאית׳ הת׳ וחכמי׳ מנו שבועת שוא אבל עבירות חמורות ובת׳ הרוקח שבוע׳ חמורה כאילו כופר בעיקר כו׳ ׳ לכן אני אומר ילקה קודם והוא ראוס בערב ב׳ פעמים שיני וחמישי ושני בבית הכנסת ולאחר המלקות יתוודה בקול רם שישמעו הכל ויאמר בלשון אשכנז כשבעתי לשקר על הודאתי חטאתי עויתי פשעתי לא אשוב בדרך הזה עוד ובשביל שחטאתי חטא זה לקיתי וכה״ג כתב הא״ז פרק גיד הנשה אטבח שנמכא אחריו חלב אע״ג דלא הוי במזיד בודאי ואע״ג דלא הוי עבירה חמורה ואין לחלק דהתם הכשיל הרבי׳ משום הכי עונשו מרובה דהא פרישנא דהתם אין ברור שהוא מזיד ׳ וגם אינו מן העבירות החמורות כשבועת שוא להכי אמינא שיש להחמיר הכא לכל הפחות כמו התם ׳ ועוד כיון שנתפרסם חטאו לרבים איכא חילול השם להכי אין להקל עליו ׳ וגם כתב הרוקח וילקה כמה פעמים ויתענה מ׳ יום רצופים לבד שבתות ור״ח וי״ט וכשישלים להתענות מ׳ יום יתענה עוד כמניין השבתו׳ ור״ח וי״ט שהיו בתוך המ׳ יום ולאחר כן יתענה שנה תמימה שיני וחמישי ואם אינו יכול לסבול צער התענית לאחר המ׳ יום אז יתן ממון לצדקה ויסבול צער אחר כאשר ישיתו עליו חכמי העיר ויהא נזהר כל ימיו שלא יצא שבועה מפיו אפילו לדבר אמת ואפילו בלשון אשכנז כו׳ כדאיתא ברוקח ׳ ואם אין עדים בדבר שעשה שבועת שקר אלא השמאים או שאר עדים שהם מן הקהל אז אינו פסול

לשבועה דכולם נוגעים בדבר הם כיון שקנסו אותו לתוך כיסם וגם הוסיפו על הודאתן כמבא שכולם נהנים בו וזה אינו צריך פנים ואפילו הוא עצמו מודה דאין אדם משי' עצמו רשע ומסתמא הכא ליכא עדים אלא שהם מתוך הקהל ואפילו קודם שעשה תשובה אינו פסול לשבועה אם אין עדים אחרים אלא מתוך הקהל: נאם הקטן יעקב ווילא:

הג"ה

בפ' זה בורר משמע כהג"ה באשירי ד נשבע לשקר בשביל ממון אינו חוזר לכשרותו עד שראינו שפירש מן חשבועה בממון חשוב כמו טבח דנפיק טריפה מתותיה ידיה כו' ע"ש:

קכד על אודות המחלוקת שבין הנ"ר מאיר הוהש"ט ובין הקהל בקובורק רבי מאיר הניח משכונו' ביד הקהל כדין יחיד נגד רבים והבעלי הודאו' העריכו אותו שיתן ממאה וחמשים זהובי' ומה שייך לו ליתן ממאה וחמשים זהו' בשביל אותו סך המאה משכונות והנה רבי מאיר הנזכ' תבע הנ"ר שמואל שליח של הקהל קובורק בפני שיחזירו לו משכונותיו כי אותם מאה וחצי זהובי' שהעריכו אותו בהם אין לו ואמר כאשר העריכו אותו הבעלי הודאות בשלש מאות זהובי' אז אמר להם באותו פעם שאין לו חציים השיב רבי שמואל שמתחילה כאשר בא רבי מאיר בקובור"ק לפניו ולפני חביריו הבעלי הודאות והם הנ"ר ליווא והנ"ר זניכל אז מתחילה העריכו אותו בשמנה מאות זהובי' והשיב להם ר' מאיר שאין לו סך זה ואז פיחתו לו והעריכו אותו בשש מאות זהובי' · והשיב להם רבי מאיר שגם סך זה אין לו אז העריכו אותו בשלש מאות זהובי' והשיב להם ר' מאיר בלשון אשכנז (איך הון זי קוייס הלבר) ר"ל ברוחק יש לי החצי ואיני רוצה ליתן כלל' וכלל מהסך שהערכתם אותי והם השיבו לו בלשון אשכנז (וויר וואלן אונש עש דר וארן) ר"ל נברר הדבר וכוונתם היה להביא הדבר לפני הקהל אם יתרצו בזה שיתן רק ממאה וחמשים זהובים · ורבי מאיר אומר שהכוונה היה לדרוש ולחקור מחביריו בהוהש"ט כמה השגת ידו · ואומר שלא אמר (איך הון זי קוייס הלבר) ר"ל ברוחק יש לי החצי אלא אמר (איך הון זי ניט הלבר) ר"ל אין לי החצי · נרא' לי שהקהל הם מוחזקי' כמו שכתב מהר"ם בפרק לא יחפור שהקהל הם מוחזקים תמיד וראיתיו מבוארים לשם וכיון שהם מוחזקים הם נאמנים והוא אינו נאמן להוציא מידם והבעלי הודאות נאמנים שרבי מאיר אמ' בלשון אשכנז (איך הון זי קוייס הלבר) ר"ל ברוחק יש לי החצי · ויתן ממה שייך לו ליתן ממאה וחמשים זהובי' והבעלי הודאות נאמנים בלא קבלת חרם ושבועה וכן פסק מורי מהר"ר יעקב מולי"ן ז"ל וכן קבל מהר"י מרבו מהר"ר שלום וראיתו מפ"ק דב"ב דכתב מהר"ם דגבאי צדקה נאמנים אף לאחר שסילק לומר שהלוו לכיס של צדקה והטעם שהקהל האמינו להם ה"ה גבי בעלי הודאות ואע"ג שר' מאיר לא היה באותו פעם בקובורק כשבירר הבעלי הודאות אפילו הכי צריך לקיים כל מה שיסדרו הקהל ואינו יכול לשנות כדאיתא במרדכי פ"ק דב"ב מנהג העיר דוחה את דין חכמי התלמוד אע"פ שמצאו לו סמך מן המקרא ולא מנהג חכמים בלבד אלא אפילו מנהג חמרין יש לסמוך עליו כו' וכתב עוד וז"ל איש הבא אל עיר נושבת אם צריך ליתן מס תוך י"ב חדש אם מנהג קבוע לשם לחובה איני יודע לפוטרו מדתנן הכל כמנהג המדינה וגרסי' עלה בירושלמי זאת אומרת מנהג

מבטל

מבטל הלכה עכ"ל אלמא דצריך לילך אחר מנהג העיר: נאם הקטן יעקב ווייל:

קכה **חיים** ושלום לאהו' הכר"י יקותיאל שיח' מ"ש איך שבשליחותך נהרג ר' עזרא הי"ד גרסינן באגדת חלק א"ל לו הקב"ה לדוד עד מתי יהא עון זה טמון בידך על ידך נהרג נוב עיר הכהנים על ידך נהרגו דואג ואחיתופל על ידך נהרגו שאול ושלשת בניו רצונך יכלה זרעך או תימסר ביד אויב כו' אלמא אע"ג דדוד המלך ע"ה לא פשע במידי רק שעל ידו באו לתקלה אפילו הכי נענש כ"ש הכא שבשליחותו בא אליו הרע הזאת דראוי למיחש לענש ייסורין וטוב שתקבל עליך ייסורין כגון תעניות מ' יום ואם יש לו בנים קטנים תן להם כפי נדבת ידך ותנצל מצוקה וצרה · עכ"ל · ואמרי' במסכת שבת פרק שואל כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה:

קכו **בפרצדו** דתותי קלא׳ יכבש שמך לעילא · גבר' דביה כולא · אהו' מחו' מהר"ר זלמן שיחי' על שאילה דשאילנא על גט של משומד לעשות על ידי שליח היאך יש לתקן ההרשאה זימנא חדא כדהוינ' בנורנבערק היה לשם משומד אחד שהיה רוצה לשלוח גט לאשתו ע"י שליח לארפורט והרב הכהן הפציר בי להיות בצוותא עמו ולסייע לו לסדר הגט ואמרתי לו שלא היה נר' לי שום תקנה בדבר בשום צד דכיון שהוא משומד לכל התורה אם כן אין לסמוך על שבועתו ואפילו להר"מבם שכת' השליח המביא גט אין צרי' להביא עדות על שליחותו וה"כ לדידיה אין צריך הרשאה ומסתמא ג"כ שאין צריך הבעל לעשות שבועה דילמא הני מילי ישראל כשר דלא נחשדו ישראל על כן לבטל גט ולהרבות ממזרי' ותו דאמרינן ביבמות פרק ר"ג דרב מנגיד מאן דמבטל גיטא ואע"ג דמסיק התם נהרדעי אמרי בכולהו לא מנגיד רב אלא מאן דמקדש בביאה כו' מ"מ עבריינ' הוי מדמנגיד ליה רב אליבא סתמא דתלמודא · עכ"ל:

קכז **מחמת** הבכור הנה בכל המקומות אשר עברתי לא שמעתי אלא שנותני' הבכורות לכהנים ואפי' ספק בכור ולא שמעתי פוצה פה ומצפצף ומסתמא היינו לפי האשירי שכתב שצריך הכהן לקבלו ומסתמא היינו אפי' ספק בכור כיון דהוי טעמא משום מבזה מתנות כהונה אין חילוק בין ודאי לספק ובידי יש תשובת מהר"ם שכתב מי שמכוין שתלד בהמתו בכור כדי ליתנו לכהן כדי להקניטו הרי זה מחלל ברית הכהונה משמ' מתוך דבריו שהכהן צרי' לקבלו דא"לכ היאך יכול להקניט הכהן כיו' שהכהן יכול לסרב מלקבלו · וכן ראיתי בתשובת מהר"ם היכא דנולד בכור לכהן עני ורוצה ליתנו לכהן עשיר אינו יכול לכופו שיקבלו ויכול הכהן עשיר לסרב בו כיו' שהוא כבר ברשו' העני וזכה בו משמע אבל מישראל צריך לקבלו ובנדון זה כיון שהישראל פשע שלא מכרו לגוי קודם שנולד נראה דאין הכהן צריך לקבלו דמצוה למוכרו כי היכי דלא ליתי לידי תקלה כדאית' פרק מעשר בהמה וכן כתב ר"ת והאשירי וכולהו רבוותא שוין בזה והאי גבר' כיון שפשע ולא מכרו נקנסינן ליה וכה"ג דנינן כ"ת ואכי על עובדא שאירע בעברמשטט שג"כ פשע הישראל למוכרו ופסקתי אני וכ"ת שאין הכהן צריך לקבל וכ"ש הכא דראוי למיחש שכוונתו להקניט ולצער הכהן והכי מוכח מדלא בעי להזכיר שמו ש"ש · עכ"ל:

קכח **רב** טוב לטובייכי דחכימי גברא רבה ויקירא אהובי מהר"ר יוחנן יצ"ו חוזרני על דברי הראשונים על אודות הגיטין שנתן ההוא ריקא דשמיה אברם שלא

כתל רשות ליתן גיטין משום גברא דסמיכא · מה שכתבו רבוותא והביאו ראייה להכשיר מהא דאמרי׳ רוב מצויין אצל שחיטה מומחין כו׳ מה אעשה לא דקדקו בדברי לא הבאתי משחיטה אלא להחמיר דאמרי׳ כל מילתא דלא רמיא עליה דאינים לאו אדעתיה אבל לדמות גיטין לשחיט׳ לא נמורי מיניה כי היכי דאמרינן גבי שחיטה רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ה״נ לימא גבי גיטין בהא אמינ׳ דלא דמי הלכות גיטין להלכות שחיטה דהלכות שחיטה לכל מסור אפילו לעמי הארצות כמו שכתב ר״ת פ״ק דחולין דאינו צריך לידע אלא דברים הרגילי׳ לבא אבל הלכו׳ גיטין רבו הלכותיה ואין ה״ל בקיאין בכל הלכותיה אלא רבנן דסמיכי והרי דיני גיטין ארוכות ואפילו רבנן בעלי הוראות יראי השם נכשלין בו · וכן ראיתי כמה פעמים ואין זה צריך פנים ומה שהביאו ראייה מפ׳ קמא דגיטין דקאמר רוב בקיאין הן לבי מגמגם דהא דקאמר רוב בקיאין הם היינו אליבא דרבה דאית ליה טעמא משום שאינם בקיאים לשמה אבל לק״ל כרבא דאית ליה טעמא משום דאין עדים מצויין לקיימו ואין צריכין למימר אליבא דרבא רוב בקיאין הם · ושמא סבר בתם ספרי דדייני מיגמר גמירי והכא כיון דהאי גברא לא איתמחי מעולם ולא הגיע להוראה לא אמ׳ עליה מסתמא גמיר ורווקא לגיטין הבאים ממדינת הים אמרינן מסתמא הבעל לא הניח לכתוב ולסדר הגט אלא גברא דודאי מומחה דלא חשיד להכשילה אבל האי שלא כתל רשות וגם רבותינו התרו בו שלא יתן גיטין כיון דחציף כולי האי לא אמרי׳ עליה מסתמא גמיר · ומה שמביאים ראייה דאזלינן בתר רובא אפילו היכא דאיכא חזקה בהדי מיעוט כו׳ הא כתב המרדכי דחיישינן למיעוט המצוי כמו נוכ״ם ומים שאין להם סוף וה״נ הוי מיעוט המצוי כאשר אנו רואים בעינינו דהדרב׳ מיעוטא דמיעוטא בקיאים הם וק״ל · ומה שהביאו ראייה שכשר לסדר גיטין אע״פ שעבר על חרם ר״ג כיון דלא הוי איסור ערוה ומביאים ראייה מהא דאמרי׳ בבכורות פרק עד כמה החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרו׳ כו׳ אמינא אין הנדון דומה לראייה דה״כ החשוד על אחות אשה אינו חשוד על אשת איש דאחות אשה בכרת ואשת איש חמור דחייב מיתת ב״ד וסתמא קאמר החשוד על העריות כשר לעדות אשה וכל שכן איכא דאסירי דפירש החשוד פירוש שמתייחד עם הערוה וכן סבר המרדכי ויחוד עם הערוה לכל היותר אינו אלא עשה כדאיתא בסנהדרין פרק כ״ג ובפרק אין מעמידין אר״ יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק רמז לייחוד מן התורה מניין שנאמר כי יסיתך אחיך בן אמך וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית אלא בן מתייחד עם אמו ואינו מתייחד עם כל העריות שבתורה אלמא דלא הוי אלא עשה ואפילו הכי פסול לעדות אשה דחמירי אלא ודאי עדות שאני דבדבר קל פסול לעדות אע״פי דלא הסרינן ליה לפוסלו לשאר מילי · וכן כל פסולי דרבנן דמני להו פרק זה בורר דפסולים לעדות · וכן מקבלי צדקה בפרהסיא מן הגוים וכן האוכל בשוק או ההולכי׳ בשוק ערומי׳ בעת שעוסקים במלאכה כדאיתא במיימוני כולהו פסולים לעדות אף ע״פ שאינם פסולים ואסורים לשום דבר אחר והטעם כמו שפירש הרמב״ם פרק י״א דהלכות עדות כיון שאינם מקפידים על הבושת אין מקפידים על עדות שקר · וכ״ש האי גברא דחצוף כולי האי שנושא ב׳ נשים בפומבי ועבר על חרם ר״ג אין לך עזות פנים יותר מזה ואיפשר דאפילו לשאר עדות הוה פסול וכ״ש לר״ת דפסל מועלי בחרם שגוזרי׳ הציבור אפילו לשאר עדות

ואל

ואל תשיבני דווקא לערות הוא פסול אבל לתקן ולסדר גט אינו פסול כיון דלא הוי ערות ולא דיינות · איברא נראה דהוי יותר מדיינות כיון דיש בו כמה חילוקים ודקדוקים ובמילתא קלילא איפסל הוי יותר מדיינות · ואמרי' פ"ק דקידושין כל מי שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן ופרש"י לא יהא דיין בדבר וא"ר יוחנן וקשה לעולם יותר מדור המבול כו' · ומה שכתבו רבותא להתיר בדיעבד נסתפק לי אם האי הוי כמו דיעבד כיון דהאי גברא נטל שררה לעצמו בלא התרת רבותיו וכבר תקנו הקדמונים שלא יתקן ויסדר שום אדם גט בלתי רשות והתרת חכם שהוא תופס ישיבה והאי גברא עבר במזיד א"כ לא הוי כמו דיעבד דא"כ כל אדם יעבור ויסמוך על זה שיתירו לו וכה"ג כתב מהר"ם בתשובה במיימוני ובמרדכי פרק בתר' דיבמות אמים שאין להם סוף דאמרו חכמים אם נשאת לא תצא והיכא דעברה במזיד ובעבריינות וידעה דלכתחילה אסור לא הוי דיעבד דכל אחת היודעת זאת תעבור והכי נמי איכא למימר הכא אי האי הוי דיעבד א"כ הוי מילתא דרבנן כי חוכא ואיטלולא דכל אחד שהוא רחוק מלמרן או רב המסדר גיטין יסדר גט ויסמוך על זה שיתירו לו בדיעבד ואיפשר דלא דמי דהתם גבי מים שאין להם סוף אי לא תעבור האשה צריכה להיות עגונה כל ימיה ומשום הכי כולן יעברו אבל הכא איפשר לילך אצל למרן או להמתין עד שיבא רב היודע לתקן ולסדר גיטין גם כל הדברים האילו שכתבתי תשלא לקדם רבותינו אם יתירו יתירו ודברי יהיו בטלים ואני את נפשי הצלתי :

קנט **על** ההוא גברא דנקיט מר ברעתיה עליה וכתבת עליו נידוי ההוא גברא כבר שלא אלי כל מה שכתב מהר"ף י"ן ולא השבתי לו דבר משום יקרא דידך וגם לא מיח לי להכנים ראשי בין ההרים ונראה לי מר דעתי מכרעת לדבר מהר"ף י"ץ חדא דהאשירי והרמב"ם והראב"ד כולהו סביר' להו הא דת"ח מנדה לעצמו היינו דווקא עם הארץ שהפקיר כנגדו אבל לא להוציא ממון ולכן פסקינן בכל מקום כמו האשירי כיון דהוא בתרא · וגם אליבא דרש"י אינו דעתו להוציא ממון היכא שבעל דינו כופר דאשו רבנן משלחי גלימי דאינשי ודאי דעת רש"י אינו אלא כגון שהבעל דין אינו כופר רק הדין נוטה לשני צדדין · וכיוצא דוכתין מצאנו בתלמוד דת"ח אינו נאמן להוציא ממון ואיני צריך להביאם כיון דאשיקתא אדעתא לחלק בין הוצאות ממון לנידוי וגם אותו חילוק שחילקת בין נידוי לממון אין נראה לי : ומה שהבאת ראייה ממזיקי אדם באדם דכתבו הגאונים דמנדין אותו עד דמפייס לבעל דינו שאני התם דודאי חייב אבל היכא דאינו ודאי חייב אז פשיטא דאין מנדין אותו אם רוצה להיות ציית דינא · וגם אפשר שבזמן הזה שכמה רבנים אשר הם משתמשים בכתר הרבנות ואין כוונתם לשם שמים רק ליוהרא להגדיל שם ואינם יודעים בין ימינם לשמאלם וכי גם אילו יהו נאמנים ושמעתי שכתו' בספר האגודה שבזמן הזה אין ת"ח דשאים לנדות לכבוד עצמם או לקנום ליט' זהב המבזה ת"ח משום דבדורותינו אין קרוי ת"ח כמו בימיהם שהיו יודעים ובקיאים בכוליה תלמודא במקרא במשנה בהלכו' באגדות ספרא וספרי כו' · ומ"ש שהוא כרבן הרי הוא כותב דמזומן הוא לדין וכן כתב מהר"ף י"ץ : ומ"ש נידוי על' אשת רעכ"ל בשביל שמסר' יודי אחד לתפיסה חמורה לא שמעתי תשובתה ואפשר שהיא משיבה שהיא מרוצה לקבל עליה עול הדין ע"פ רבותינו הקרובים

אלית

אליה ׳ כה״ס הקטן יעקב ווייל׃

קל **שלומך** יסגא לעלם אהובי הח״ר אליעזר י״ן דינא דההיא איתתא כתבתי דעתי למה״ר ישראל י״ן ׃ מה ששאלת על כלי העשוי למשקלות לא גמיע קול לפי כדר השעות כרא״ה דאסור דר״ח והאשירי פסקו כרבה פ״ק דשב״ת דאוקי ברייתא אין נותנים חיטים לתוך ריחיים אפי׳ כבה מפום השמעת קול׃ ושכין התחוב בכותל נהגינן בו איסור להוציא והטעם דנראה כעושה נקב בכותל׃

קלא **וגוי** שהביא בנים ב״ט ומשיח לפי תומו שנולדו קודם י״ט דמותרים נראה אפילו ב״ט שלאחר השבת אפילו לרבה וטעמא רבה איכא כיון שאינו משביח את מקחו ומגרע אותו וגדול מזה כתב האשירי פ״ק דע״ז והמרדכי פ״ב דע״ז דמי שיש לו קדירה של בשר אבל האם יכול להניח נכרי בביתו וילך לבית הכנסת או אל השוק ולא חיישינן שמא ישום הגוי בשר נבילה לתוך הקדירה כיון שאינו מרויח בכך וכ״ש הכא דמפסיד בכך דביצה שנולדה היום עדיפה מביצה שנולדה אתמול׃

קלב **המנהג** שאין לרחוץ מר״ח אב עד לאחר התענית כל גופו בצונן מידי דהוה אאבל כדאיתא פ״ק דתענית ׳ בא״ז בשלהי מסכת תענית כתב אין ליחיד לומר סליחות ולא ויעבור ׃ עכ״ל׃

קלג **שר** העולם ׳ ישים עליכם שלום ׳ אהובי רבי קופיל ואהובי רבי מושיל ואהובי רבי יוסף י״ן ׳ מאחר הטרחתם עלי בטענתכם הארוכות ודומות למרובות והגם למעט ׳ ומאחר קשה עלי להכנים ראשי במחלוקת זה דכמה עיקרים גדולים תלויים בזה דרוב מדינות וקהילות נבוכים ומסוכסכים בספקות האלו ומ״מ בשביל השלום שלא ירבו המחלוקת אכתוב דעתי דקלישא כאשר בינותי בספרים וכאשר קבלתי מרבותיי אכן דין תורה לא ידענא ׳ תחלה אבאר לכם מי הוא הרב המובהק רמ״א אשר כתבתם הרבה דברים משמו שם הגדול היה מה״ר מנחם ממירזבורק דירתו היה במדינת זכש״ן היה למרן מופלג גדול בדורו הרבה דינים ופסקים שכתב וקיבץ וחיבר מהם ספר גדול ואותו ספר מכוי במדינת זכש״ן ׳ וכל מנהג מדינת זכש״ן אחר אותו ספר והרבה דברים ופסקים נעתק מספרו והם בידי ועיקר מחלוקתם נמצא באותו ספר כאשר אבאר לכם ׳ מה שטענ׳ לשער ולהעריך חובותיו שיש לו באורנבורק ונתן טעם לדבריו כדמבואר בטענתו הא לכם לשון רמ״מ חוב שנתייאש ממנו ונהנה ממנו בלוט׳ או בפחו׳ כגון שהקהל לא יקפידו על כך ויכולין למחול עד שיבא דבר גדול לידו וכל חוב שאין אדם מתייאש על פי הודאתו צריך לתת ממנו מס לצדקה עד גמירא וכשאין רוצה ליתן ממנו מס צריך להודיע להקהל החוב ושכום החוב וליתן ממנו להקהל רביע עכ״ל ׳ ומדכתב צריך ליתן ממנו מס עד גמירא משמע שאין מעריכין אותו וכן הוא המנהג בכל גלילות האילו׳ ובזה שכתב וליתן ממנו רביע להקהל המנהג אינו כן דיש מקומות שהקהל לוקחי׳ החצי ויש מקומות שלוקחים ב׳ שלישיות ושלים נותנים לבעל החוב ׳ ואע״פ שפסק מהר״ם פרק הפרה במרדכי על אותו שהזיק חוב של חבירו במסירה שאינו צריך לשלם אלא לפי שוויו של החוב וכן כתוב בפרק החובל אמי שפטר חוב של חבירו אלמא דכבר דמעריכין ומשערין החוב שאני התם גבי מזיק שאינו משלם אלא כמו שהזיק אבל הכא גבי נדון דידן לענין

מסים

מסים וארנוניות משעריכן לפי מה שהמלך נותן עיניו בו והמלך נותן עיניו בהחובות כמו
שהם ואם הם אינם שוים כל דמי החוב אלא מעט פחות כולי האי לא מדקדק המלך
ודמיא קצת להא דפסק מהר"ם במרדכי פרק הגוזל בתרא אמי שיש בידו מעות למחצית
שכר ואמעות אשתו ובניו שמחוייב לתת ממנו כיון שהוא נותן עיניו במה שנושאין ונותנין
בו א"כ נתן עיניו בהחוב כולו ואינו מדקדק במה שהוא שוה מעט פחות וכ"ש הכא שכבר
נתגלגל הדבר לפני המלך כאשר כתבתם בטענתכם קרוב לודאי שהמלך ויועציו יודעים
שיעור וסך מהחובו' ולפי אותו סך שואל המס : ומה שטוען קופ"ל להעריך אותם והברירה
יהא בידם ליתן דמי הערכתו מאיזה חוב שירצו: לאו טענה הוא איפשר שהוא בעצמו יודע
להשתדל ולהתעסק עם החייבים עד שיוציא מידם כי מכיר אותם ויודע מזלם ומובאם
קריבתם ורמיזתם מה שהם אינם יודעים וכ"ש גבי נדון דידן שהוא היה דר שם כמה שנים
מכיר אותם ובתיוובא דליבייהו יתיב ויפה השיבו על טענה זו שכתבו שאין אדם שידו
משגת לפרותם וסברא גדולה היא דעשיר משופע בנכסים כגון שיש לו חוב אחד באלף
זהובים יעריך אותו בח' מאות ומאן שביק ומאן פיים לפרותו וצריכי' אנו להשוות המדינו'
לעני ולעשיר ׳ ועוד כיון שסבר הוא כתרצה להמלך ליתן להם זמנים וליקח מהם ריבית
הרבה פחות מהראוי ידים מוכיחות שהמלך גם כן יתרצה לו ויגמול לו חסד לכוף אותם
שיפרעו לו מה שאינו עושה לאחרים וק"ל ׳ ודאי אם היה ברור להם שחובותיו אינם בטוחי'
כמו שכתב איפשר היה סברא להעריך אותם אבל כיון שכתבו שאדרבה הם בטוחים
ומטעם שכתבו אין כאן מקום לדון שיעריך חובותיו ׳ ואם יש שום מקום דנהיגי להעריך
חובות איפשר דהיינו דווקא שגלוי וידוע הוא והכל מודים שאותו חוב עומד בספק מה
שאין כן בנדון דידן : ועוד הרי העיד רבי אשר שלא שמע מקדם אלא שהיה צריך לכתוב
בהודאתו בטוח או ייאוש ׳ וכה"ג העיד רבי אברהם שפסק מהר"י ץ"ן עליו שלא להעריך
חובותיו כיון שהראשו' אמרו שהמנהג בנוישטט שלא להעריך ׳ ואם קופיל אומר לשנות
המנהג עליו להביא ראייה כראיתא במרדכי פרק המקבל ׳ ומה שטען קופ"ל שמקצתם
של הקהל שאומרי' שיש בידם צדקות ועושים בו כרצונם נראה אם הם מלוים הצדקות
לגוים אז הם חייבין ליתן מס דהמלך שואל מסים לפי הממון שמרויחים בו ובו נותן
עיניו כדפרישו' לעיל ׳ וכן ראיתי במגנצא שהיה להגאון מהר"י מולין ז"ל מעות של צדקה
זמן הריוח היה מספיק בחורים ולא היה רשאי להוציאם בריוח אלא ברשות הקהל אע"פ
שהכל היו יודעים שאותן מעות היו של צדקה ולא היה לשם שום חששא של רמאות וכ"ש
הכא דאיכא חששא של רמאות ׳ ומה שמחלק קופ"ל במותר בתים בין מי שיש לו מותר
בתים בעיר ובין מי שיש לו מותר בתים בעיר אחרת לא חילק ידענא ולא בילק ידענא
כולהו בחדא מחתא מחתינהו וחדא דינא אית להו ואיני יודע שום חילוק ביניהם : וההוא
גברא הטוען לפוטרו מנכסים שלא ראו פני המדינה ׳ ז"ל רמ"ת יש שהורו כסף שיש לאדם
חוץ לעירו ולא בא מעולם לעירו פטור מן המס כמו מתנה וירושה או שכר שבא לאדם
חוץ לעיר שמעולם לא היה להקהל עין מזה מיהו לא דמי דכסף שיש לו חוץ זכה בו כבר
ואם צריך ממנו היה מביאו אליו וי"א מי שיש לו מעות חוץ לעיר אפילו בכרכי הים צריך
ליתן מן הכל וגם שם צריך ליתן מאותם מעות אפילו לא באו המעות לידו מעולם ורוב

עמא

עמא דבר כן, ע"כל, הרי כתב אפילו לא באו המעות לידו מעולם ואפילו לא ראו פני המדינה ובידידי הוה עובדא שהייתי אחד מהתובעים שתבענו איש אחד לדין לפני רבינו מהר"י מולין ז"ל שיתן מממון שלא ראה פני המדינה ולא בא אותו ממון לידו מעולם וגם לא היה יכול להביאו אצלו תוך סך שנים ואפ"ה חייבו מהר"י מולין ז"ל ליתן ממנו כמו מנכסים שהיו לו אצלו במדינה · ומה שכתב הר"ח א"ז מטעם זה כ"ל מה שאומרי' העולם שכל הממון שלא ראה פני המלכות אינו חייב ליתן ממנו מס ע"כל, אמינא דאיפשר דלא פליג אנדון דידן דדעתו אממון שלא בא לידו מעולם כגון שנפל לו בירושה אבל בממון שהיה בידו כבר ושלח אותו למרחקים קודם שבא למדינה איפשר דמודה שצריך ליתן ממנו כיון שכבר היה בידו וזכר לדבר דאיתא במרדכי פרק יש נוחלין שכר פעולה שלא בא לידו אין אשה נוטה כתיבתה ממנו דהוי ראוי ונראה טפי מלוה דהוי ראוי לגבי בכור ולגבי כתובת אשה לא הוי ראוי והטעם דמלוה כבר בא לידו ואיקרי מוחזק אבל שכר פעולה מעולם לא בא לידו ובנדון דידן משמע מתוך טענת קופיל שכבר היה אותו ממון בידו שכתב וז"ל ששלחתי אותו רחוק מאה מילין הרי משמע שהיה כבר בידו, ואפילו את"ל דדעת ר"ח א"ז אפילו אממון שהיה כבר בידו כיון דאית ביה פלוגתא דרבוותא הקהל הם מוחזקים דכל מילתא דאית ביה ספק הקהל מוחזקים והבא להוציא מידם צריך להביא ראייה וכן כתב המרדכי בשם מהר"ם פרק לא יחפור וז"ל וכל היכא דאיכא שום ספיקא ושום טענה שאינה ברורה ליחיד ליפטר ממס אז אמרינן דינא דמלכותא דינא ומוהרקייהו בטפסא דמלכא מנח עד שיתברר שהוא פטור · ע"כל: ובתשובת מהר"ם כתב וז"ל אבל דבר שהוא ספק והקהל חלוקים עליו ואומרים שהוא חייב יש לו ליתן ושוב ירד עמהם לדין דאפילו שערי דכרא משתעבדי לכרגא והרוצה ליפטר יביא ראייה ויפטר, ע"כל · אלמא דכל מילתא דאית ביה ספיקא הקהל הם מוחזקים והבא להוציא מידם יביא ראייה והמנהג בכל אילו המדינות שנותנים מסים ועולים מנכסים שלא ראו פני המדינה וכן אני רגיל לדון:

סיומא דמילתא ההוא פלוני יש לו ליתן אפילו ממה שלא ראה פני המדינה ויכלול בהוראתו בסתם מה שיש לו ואינו צרי' לפרש מה שיש לו חוץ למדינה: ומה שאומרי' מוסיל ויוסף להעריך הריבית שעלה כבר מנהג זה לא שמעתי מעולם בכל המקומות שעברתי ומדינא דגמרא משמע דלא הוי כאיסר הבא לידו דאמרי' פר' הרבית גוי שלוה מעו' מישרא' בריבית ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה גובין את הקרן וגובה את הריבית ואם לאחר שנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן ואינו גובה את הריבית וכתב האשירי אפילו הריבית שעלה כבר למא דהריבית לא הוי כממונו, וכתב רמ"מ וז"ל ובשעת קבוץ המס חשבון כל חוב שהגיע זמנו הריבית נעשה קרן וכל חוב שלא הגיע זמנו לא יתן אלא מן הקרן אבל אם יש לכם מנהג ידוע לכו אחריו דמנהג עוקר ההלכה וכל עניינו מסים תלויים במנהג כדאיתא במרדכי פ"ק דב"ב, וכן כתב רמ"מ, ומה שטען קופיל שכל אחד יראה את כלי בספר השופט לא חיוור ולא ביהר דאין לשנות המנהג, ועוד דיש לחוש לתקלה ח"ו וק"ל, ומה שטען קופיל להעמיד אצלו אחר מחתכיו לחשוב חשבונו' יכולי' הם למימר לדידך אנו מהימנינא חתנך לא מהימן לן: ומה שטען יוסף שהוציא הרבה לאחר תביעת המס מחמ' עלילה כתב רמ"מ וז"ל אם כבר גמרו עם השר ונדרו לו קצבה

ואחר כך

ואחר כך נתחייב אחד מהם בעלילה ויש לו זמן כראה למורה דכשתחפה שרהו של הקהל כמו שרהו ואין צריך ליתן מס מן ההפסד שקבל וה״ה אם נגנב לו או נשרף ביתו והפסיד עכ״ל : והא פשיטנא אם לאחר גביית המס נתחייב למלך אין להחזיר לו דהא בשעת הגבייה היה לו אותו ממון ואע״ג דקודם הגבייה בא עליו העלילה מ״מ בתר זמן הפשרה שנתפשר מחמת העלילה אזלינן דהא חזינן דכמה זמנין מעלילין השרים ובפטומי מילין או בדבר קטן הם מתפייסים וכן משמע בפסקי רמ״מ ז״ל שלשה זמני׳ למס מיד שאלו המס היוצא חייב ואם גמרו הקצבה עם השר הבא אח״כ בעיר פטור עכ״ל משמע אם בא קודם שגמרו הקצבה חייב׳ הכא נמי כיון דלא גמר עם המלך עד לאחר הגבייה בתר הגמר אזלינן אע״ג דנקט ברים דבריו מיד שאלו המס היוצא חייב שמא דעת הרב להחמיר על היחיד דהקהל הם כמוחזקים כדפירשתי לעיל :

נאם הקטן יעקב ווייל״א :

שלומכון ישגא לעלם אהו׳ החר״ טוביה בר׳ משה ז״ל י״ץ ואהובי ר׳ יוסף קלד
בר״ אברהם י״ץ מה מצאתם בי כי משמתם את כלי דין
תורה לא ידענא ובשביל האמת והשלו׳ אכתוב דעתי דקלישא

אע״פ שאין דעתי נוח בהאי דינא דראובן ובתו התובעים האריכו והרבו תביעות וטרוני קמסרכו במחלוקת וריב לא להם והעתירו עלי דבריהם דומות למרובות כו׳ מ״מ ראובן ותבע קנס ס׳ זהו׳ ממר׳ לאה כאשר קבלה עליה כמבואר בתנאי׳ וז״ל מה שקבלו בפנינו ר׳ פלוני ברבי פלוני ומר׳ פלו׳ בת החר״ פלוני על כל הדברים הנזכרים לעיל בק״ם ובקנס ס׳ זהובי׳ ובתנאים כתוב הזוג שניהם ישלטו בנכסים ולא יבריחו זה מזה בלי רשות וידיעת של אחר ׳ והנה ראובן טוען שהנדוניא פיחתה הרבה ואיאפשר שלא על ידי ותרכות יותר מהראוי שעשה שמעון חתנו בלי ידיעת בתו אשת שמעון וראובן אסיק אדעתיה שזה הבריחה הוא ונמצא ששמעון עבר על התנאים ומהאי טעמא תבע קנס ס׳ זהובי׳ מלאה ׳ הנה ראובן כלל במי׳ אדירי׳ והעלה חרס בידו ׳אין לו על לאה לא ערעור לא קול ולא טענה בשביל תביעה זו חדא דפשוט הוא טפי מביעתא בכותחא דכל כי האי גונ׳ אשמכת׳ היא ואסמכת׳ לא קניא ודווקא הקנס שמקבלין בשעת השידוכין גובין מטעם מנהג ומטעם שהחוזר בו מביים את שכנגדו כדאיתא במרדכי פרק הריבית ובהג״ה באשירי פ׳ זה בורר אבל הכא כיון שכבר נעשה המעש׳ ונגמר הנישואין מכאן ׳ואילך אין כאן לגבו׳ משו׳ מנהג ולא משום ביוש וק״ל ׳ ועוד שפיר קמתרצו לאה ושמעון שלא הבריח שום דבר מאשתו רק הוצרך ליתן מסים ולמלבושים הצריכים לו וגם קנה חגור כסף וצעיף ולמר שחיטו׳ ולפעמי׳ הוציא בסעודת מריעים כמנהג המדינה ומסתבר טעמייהו בזה ראין על אשתו למחות בידו דברים כה״ג ודמיא להא דפרק המדיר ׳ המדיר את אשתו שלא תלך לבית המשתה יוציא ויתן כתובתה ועוד הרי טוענת לאה שעדיין הנדוניא קיימת בחובות ובמשכונו ומה שכתב לוי אביו של שמעון לראובן מחמת פחד הנדוניא אין זו ראייה כאשר השיבה לאה בטענתה וא״כ מה לו ולבתו לזעוק ולפקפק תואנה הוא מבקש ואין לאה חייבת בשביל תביעה זו כלום ׳ ומ״ש ראובן על מר׳ לאה שיש לו לברר שמרת לאה נדרה להזוג המזונות פנימי וחיצון וראובן הביא ראייה מן כתב שכתב לו השדכן אין בו ממש דרגילי׳ השדכנים

לבדות דברים שאין בהן ממש מלבש כדי לקרב אל המלאכה ואין זה ראייה ולאה גם פטורה מתביעה זו: ומ״ש ראובן על לאה שגררה ליתן שטר לגיגה ששמעון חתנו שיגבה שלים נכסיה אחר מותה דקדקתי ושפשפתי וחזרתי על כל הצדדים וצידי צדדים ולא מצינא למיקם על סוף דעתו של ראובן מה היא תביעתו הלא היא כתבה שעדיין היא מזומנת ליתן השטר ואם אין מקובל בעיניו השטר אז היא מרוצה לתקן לו השטר ע״פ מורה השוה ומה לו להתגולל ולהתנפל עליה באמרי נואם ולאטרוחי לבי דינא בכדי:

קלה **ומה** שאמ׳ ראובן והמורשה מחמת בתו על בעלה שמעון איך שהוא מבזבז את שלו בשחוק ובבית משתאות של גוים ומשתכר ומקיא וטוענת מאיס עלי ותובעת כתובת׳ ושמעו׳ השיב שאינו עושה שום שחוק שלא כהוגן רק בחנוכה כמנהג וגם לעתים הוא הולך לאכול ולשתות עם מריעיו כמנהג מדינה אם כדברי ראובן ובתו ומורשה שלהם שבדברים כאילו יכולה לטעון מאיס עלי ולכוף אותו שיתן לה כתובתה אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה ואין נראה לי שזו אמתלא ואיני צריך להאריך בדברים הבלים האילו אף גם זאת הלא כתב שמעון וז״ל ועוד היום אומר שמעון בעלה בפני אב ב״ד וטובי העיר לא יהא לאמי שום חסרון מצדי וכל אשר יורוני בני אדם המהוגנים אשמע לעצתם ואקבל עלי לקיים ולא יחסר מצדי שום דבר עכ״ל׳ וכן בטענה שנייה כתב וז״ל הלא שמעון עומד ויתקן מה שמעליל עליו חמיו כו׳ וכיון דהכי הוא ששמעון רוצה לתקן מעשיו ולכלכל דבריו ע״פ אנשים מהוגנים אם כן מה יכולה אשתו ואביה לערער ולפקפק עליו אפילו אם היה כך שסבר עשה שמעון שלא כהוגן והעביר הדרך בשום דבר הלא הוא רוצ׳ לתקן ולקבל עליו שלא ישוב בדרך הזה עוד׳ ומ״ש מורשה של בת ראובן שבעלה יעמיד לה ערבות על התיקונים שיתקן לה נרא׳ שגם בדבר זה היא מפלגא בדברים דלא חזינא שום תיוהא וריעותא בשמעון שאין להאמין לו על מה שמקבל עליו וכיון דהכי הוא ששמעון רוצה לתקן דבריו ע״פ אנשים מהוגני׳ בזה יצא ידי חובתו וכמבואר בתנאים שכל אחד יקח פשרן כו׳ כן יעשו והפשרנים יתקנו כל דבר ואם הפשרנים לא יוכלו להשוות דעתם אז ישלחו הדבר לפני מורה השוה׳ ומ״ש שבת ראובן יש לה חסרונות בבית חמותה שחמותה מזלזלה בדברים ובגנאיות ועל זה השיב שמעון שיש להזוג בית בפני עצמה ולא היתה אצל חמותה אלא במזונות ועוד היום אם אין דעתה להיות דר בבית חמותה אז תהיה בביתה וחמותה הזקינה לא תלך אצלה ולא תהא לה עסק עמה בזה גם ניכר שבת ראובן תואנה מבקשת׳ ומה יש לה להזיק׳ לעשות עוד שאין זה דיי והותר׳ וכל זמן שבת ראובן עומדת במרדה ומורדת בבעלה אין בעלה חייב במזונותיה וזה אין צריך פנים:

קלו **ומה** שטען שמעון על חמיו למלאות הנדוניא שנדר לבתו ועדיין חסר ג׳ שוק ישנים ר״ל זהובים וט״ו גדולים ר״ל מטבע קטנה וראובן השיב שהכל מסר לבתו תשובתו כאשר מעל דאין יוצא ידי חובתו עד שימסרם להזוג׳ ועל כתב הפוסק שהמנהג ליתן לאחר הנישואין וכתב עוד שהוא בחזקת בתו עומד אם בתו מורדת בבעלה ועומדת במרדה אין להוציא מידו כיון שהוא בידו כדאיתא במרדכי פרק אף ע״פ וכאשר ישוסר בין הזוג יתן הפוסק להזוג: נאם הקטן יעקב ווייל:

קלו נר ישראל פטיש החזק עמוד הימיני מהר״ר ישראל י״ץ רחמנא יפיש חייך ושגא יומך כו׳ מה מבאת בי כי משמשת את כלי אין בידי לא לחוס ולא שמלא ידעתי דכל רז לא אנס לך ותרומתך תרומה ואין להרהר ואין לפקפק בתר דינך ועינותך תרביני לאוותדעתי דקליפא ׳ מה שכתב מר על ההיא איתתא המשודכת מקדמת דנא לגברא חדא ולאחר שהושם התנאים כמנהג המדינ׳ נתנה האשה תקיעת כפה לגברא אוחרן להנשא להמשודך על תנאי המבואר כתוב וחתום ולא נתנה תקיעת כף להמשודך עצמו ועתה רוח אחרת היתה לה ומיהדר קהדרה בה וטעמא דידה שהעביר המועד המוגבל ביניהם המבואר בכתב החתום ואין ידוע שהיה לו אונס כו׳ כמפורש בההוא כתב מטעם זה אומרת שאין לו עליה כלום ולא אגידא ביה עוד ׳ זאת ועוד אחרת לא ניחא להאשה בצוותא של המשודך אפילו קיים כל התנאים כי אין דעתה סובלתו מטעמים הידועים לה והמשודך מעביר עליה קלא וליסנא בישא איך שהיא עוברת על תקיעת כפה וכבר שלח מורשה של האשה אל המשודך איך שהאשה עומדת ומזומנת לעשות לו דין לפני ב״ד דמר או לפני ב״ד השוה לשניהם והמשודך דחויי קמדחי לה ׳ נראה אם אין ידוע האונס שמחמת אונס ההוא לא היה יכול לבוא על יום המוגבל כמפורש בהדיא בכתב וחתום אז היא פטורה מתקיעת כפה וזה אין צריך פנים דהא לא נתנה תקיעת כפה אלא על תנאי המפורש ואם יטעון ויאמר שהאונס ידוע ומצדו לא היה׳ המניעה רק מחמת אונס כמבואר בהכתב עליה דידיה רמיא לברר וללבן הדבר וכל זמן שאינו מוצי׳ הדבר לאורו ולאמתו אין לו עליה כלום כיון שהו׳ העביר המועד עליו מוטל לברר האונס ואין אנו צריכין להאריך בזה דמילתא דפשיטא הוא ומ״מ לרווחא דמילתא להכיר לזות שפתים יש להתיר לה תקיעת כפה קודם שתנשא לגברא אוחרן דחיישינן לאחר שתנשא יביא עדים שהיה לו אונס ידועה ויאמר שעברה על תקיעת כפה ודמיא להא דאיתא בפ׳ המפקיד מי נשבע תחילה מי שהפקדון אצלו שאם ישבע הלה יוציא הלה את הפקדון ופירש רש״י ויפסלנו לעדות ולשבועה שמא דחיישי׳ להכי ואפילו לפירוש ר״ת שפירש פי׳ אחר כדאיתא בתוס׳ מ״מ לא מבינו דפליג אסברא זו אלא דהתם לא שייך האי טעמא אבל במקום דשייך האי טעמא לא מבינו דפליג ׳ עוד אומר אני אפילו אם האונס ידוע שמחמ׳ האונס ההוא היה מעוכב לבא כמבואר בכתב החתום וקיים כל המבואר בכתב ההוא ונמצא שתקיעת כפה עדיין קיימת אפילו הכי אם היא טוענת שאינה יכולה לקבל דעתו לשבב עמו ולהיות אצלו והיא נותנת טעם ואמתלא לדבריה שניכרים שיש ממש בדבריה אז יש להתיר לה התקיעת כף דאפילו אשה שישבה תחת בעלה ימים רבים וטוענת מאיס עלי כתב המיימוני דכופין אותו להוציא דאפילו לר״ת ויתר גדולים שכתבו שאין כופין אותו להוציא הכי מילי באשה הנשואה כבר דאין כופין להוציא אלא אותם השנויים במשנתינו אבל אשה זו כיון שאינה נשואה לו כולהו מודים דאין כופין אותה להנשא לו ׳ וכל כה״ג סמכינן על תקנת הגאונים שתקנו כדאמרה לא בעינן ליה יהיב לה גיטא לאלתר כו׳ כדאיתא באלפסי ובאשירי ובמרדכי אע״ג דכמה גדולים פליגי על הגאונים הני מילי אשה נשואה דאזלו בתר דינא דגמר׳ אבל על עוברא דידן מודו ואי לא דמסתפינ׳ מחבריא אמינא דלא החמירו בתקיעת כף אלא כשנותן תקיעת כף לאדם לעשות לו דבר

לאותו חרם בעצמו כגון נדקיה לנבוכד נצר וכן ברית בין הבתרים אבל בנדון דידן כיון שלא נתנה תקיעת כף אל המשודך בעצמו אין להחמיר כולי האי וסברא גדולה היא כיון דטעמא שהחמירו משום דהוי כמו כריתת ברית ומכח תקנת ר״ת והגאונים שתקנו שאין להתיר החרם שמקבלים לאחר תשומת יד אלא במאה אנשים אין לאסור מלהתיר לה דלא נתפשטה אותה תקנה דהא תקנו גם כן דאין להתיר תשומת יד בלא קבלת חרם אלא בשלשי׳ אנשים ואות׳ תקנה לא נתפשטה דהא חזינן כמה זימנין דחוזרין בו ונותנים הקנס בלא התרה וליכא מאן דפליג להיות פוצה פה שנוגע הדבר בחרם הקדמונים ועוד כיון שהאשה נתנה תקיעת כפה והמשודך לא נתן תקיעת כפו אינו בכלל התקנ׳ דמסתמ׳ לא תקנו אלא כששניהם קבלו עליהם החרם וטעמא דמסתבר הוא וכדי לנאת מידי כולהו ספיקות וספיקי ספיקות וכדי להסיר לזות שפתים ושלא יהא פתחון פה לבעל דין לחלוק תחזור האשה עוד פעם אחת ותעשה לו התרא׳ היא או מורשה שלה שהיא מזומנת להיות לו ציית דינא בבית דין דמר או בבית דין השוה לתרווייהו ושיהא גם הוא ציית דינא על תביעותי׳ שיש לה עליו באותו בית דין והיא תקבע לו זמן תוך ל׳ יום אם הוא רוצה לקבל עליו עול הדין לתבוע הדין ממנה ושיעמוד גם הוא לדין נגדה על תביעות שיש לה עליו תוך שלשים יום מוטב ואם ממאן מלקבל עליו עול הדין כדפרי׳ אז אני מסכי׳ לדבריך שיש להתיר התקיעת כף׃ נאם הקטן יעקב וייל׃

קלח אפריון חיסדא וחינא׳ לרזיו ליה כבר בתי׳ נהרנא׳ ריש דעמי׳ ודברנא׳ וותי׳ לרישי׳ ברכת אבהתנא׳ נר ישרא׳ מרנא ורבנא׳ עמוד הימיני פטיש החזק ר״ג מהר״ נתן שי׳׳ הכא הפעוט חרל אימי׳ אדון קמי׳ טיבותא דמר בקרקע דרך משא ומתן ושרא לי מר על נזיזותי כי ללמוד תורה באתי על עסק המשכון שמכר ר׳ יצחק לרבי מרדכי וקדש בו רבי מרדכי אשה ומדמה מר לגזל הגוי ודעתי׳ דמר כיון דהוי גזל מדרבנן דלא ליהוי קידושין מידי דהוה אחמץ בשעה ששית דקנס לבי מהסם מתרי ותלת טעמי חדא דלא הוי גזל שלא כגון ויגזול את החנית אבל האי דמי להפקעת הלואתו דשרי אף על גב דבמקו׳ דאיכא חילול השם אסור דילמ׳ אסור הוי אבל גזל לא הוי דטובא אשכחן בכה״ג דאסרו חכמים לכתחילה ואי עבר עבד כגון גבי אבק ריבית אין מוציאין בדייני׳ דאטו אם קידש המלוה אשה באבק ריבית דלא ליהוי קידושין וכן האומ׳ נכסיי לך ואחריך לפלוני דלכתחילה לא ימכור ואי עבד עבד ואין לשיני אלא מה ששייר ראשון ואפי׳ לפי דבריך דמדמית ליה לחמץ איכא לפלוגי דהתם אסור בהנאה ולית ביה שוה פרוטה אבל הכא אית ביה שוה פרוטה ולפי דבריך הא דאמ׳ בפרק הניזקין מציאת חש״ו יש בהן גזל משום דרכי שלום דאטו אם קידש בו אשה דאינ׳ מקודשת והא דאמרינן התם דאין מוציאין בדיינים אלמא דידיה הוי ואם כן הכא נמי נימא הכי ואפילו הכי נראה לפי ע״ד דהאי הוי קידושין גמורי׳ כיון דמכר ר׳ יצחק לרבי מרדכי דעתי׳ הוי דליהוי מכירה גמורה אף על גב דהמשכון של גוי אינו קנוי לו ולא מצי למכור אף על פי שלבתר הכי נחלט בידו דקיימא לן כרבא פרק כל שעה דאמר מכאן ולהבא הוא גובה מכל מקום הכא שאני כיון דאיפשר להשמט מן הגוי בשום הערמה בכה״ג שיאמר שנאבד המשכון דאז הוי היתר בידו ואפשר דאין כאן אפילו חילול השם׳ א״כ דעתיה של רבי יצחק דליהוי מכירה גמורה

והוא ישלק הגוי דניח ליה לאינים דליקו בהימנותיה כדאמרי׳ בפ״ק דב״מ ׳ועוד טעמא דהוי׳ מכירה בגורה דדעתו למיגזליה לגוי ואיפשר דבדיעבד לא מהדרינן עובדא כדפרי׳ לעיל ׳ ומאי דמדמי מר האי חופה לחופה שעושים בשחרית ביום ו׳ א״כ לדבריך אמאי הדרי׳ ומברכין ברכת נישואין בשעת הנישואין כיון שכבר נכנסה לחופה אלא ודאי דמיא לחופה ולא חופה גמורה׳ ועוד לדידך דקאמרת דהוי חופה אפילו הוי קידושי טעות א״כ לרב הונא דקאמר פ״ק דקידושין ובפרק הבא על יבמתו חופה קונה א״כ בתו של ר׳ ישמעאל אמאי באת למאן הא היתה שם חופה דהא בנה מורכב על כתיפה ודוחק לומר דחופה נמי בטעות הוה דלישנא לא משמע הכי ׳ ועוד לרב הונא דאומר חופה קונה א״כ שאול המלך אמאי נתן מיכל בתו לפלטי בן ליש והלא כבר כנס אותה דוד המלך לחופ׳ כדמוכחי׳ קראי אלא ודאי צ״ל כיון דשאול המלך סבר דקידושי טעות הוה כדאיתא בסנהדרין פרק כהן גדול א״כ גם החופה כמאן דליתיה הוא והכא נמי לא שנא ׳ ומאי דקמדמית לחמץ בפסח לאו בחדא מחתא מחתינן כולהו דהא חיטי קורדנייתא בשעה שתית משמע פרק כל שעה דחוששין לקידושין באסירי ע״ם ושרא לי מר על כזיותי ודעתי מבוטלת לגבך ׳ ועל טיבותא דמר שמכנא שתדון אותי לכף זכות ועתה אין לי פנאי להאריך יותר ׳ ובתשובה במיימוני משמע כדברי מר דאפילו אקידושי טעות אין צריך לחזור ולברך דבחופה כל דהו סגי ׳ ובכן ישגא שלמא למר וכסא דמר ירומם ויכבע כנפש אהובך סר׳ למשמעתך הדוס רגלך ת״ת הקטן יעקב וויילא:

ראש״י אלפי ישראל פרנסי נורנבערק שלמכון ישגא לעלמ׳ ׳ ראובן שטען קלט

איך שאביו ז״ל בא אל שמעון ואמר לו אראה לך חוב אחד שהוא טוב בעל מנת שתתן לי השליש מן הרבית ונתרצה שמעון והלוה החוב ולאחר מות אביו בא ראובן אל שמעון ושאל אותו כמה עלה רבית על החוב והשיב שמעון חלקך כ״ר זהובים שהוא השליש וכן אמר שמעון לפני הפרנסים כו׳ע׳ד ועתה החוב ק״ל זהובים ומתחלה היה הקרן רק מ״ה זהובים כך טענת ראובן ׳ השיב שמעון שמעולם לא נדר לו השליש רק נדר מה שיתן הכעור ר״ל גוי חשוב לריבית יותר מפשוט לזהב יהא שלך והכעור שלקח המעות לקח המעות על כעור אחר ואותו הכעור עשה עמו חשבון ג׳ הלא״ ר״ל שם מטבע קטנה מזהב וכן הלוה לו מתחלה ואביו של ראובן כתב לו שיאמר החוב היה חצי שלו וכוונתו היה שמתוך כך ירבה בהריבית ולאחר מות אביו של ראובן נתגלגל על ידי שאמר שמעון שהחוב חצי של אביו של ראובן שהוצרך לפחות מהריבית שלא נתן אפילו פשוט מזהב כמבואר בהטענות ׳ כראה דטענתו של שמעון טענה רק צריך לעשות שבועה שהוא כדבריו שלא נדר לו אלא המותר מה שיתן לריבית יותר מפשוט לזהב ויכלול בתוך שבועה זו שהוציא על זה והמותר על הכל אינו עולה פשוט מזהב ואע״ג דמתחלה עשה עמו חשבון ג׳ הלא׳ מזהב לא אמרינן אזלינן בתר שעת החשבון ויהא מיד נחשב כקרן לא אמרינן הכי אלא אזלינן בתר שעת הפירעון ׳ וגדול מזה איתא במרדכי פרק המקבל וז״ל מכאן פסק הרבי שמואל מבונבערג אדם שמלוה לחצי ריוח שצריך להשליש מן הריוח אם יתן מס לא יוכל לומר כך וכך נתתי למס ואקח חצי הריוח מן הנשאר אלא ישליש מן הריוח חסרון המס ומה שישאר מן הריוח יחלקו ביניהם כו׳ עכ״ל ׳ אלמא כיון שלא חלקו הריוח

שצריך

שצריך להשלים מן הריוח אע״ג דהריוח נפל כבר לא אמרינן מיד זכה בחלקו אלא לא זכה עד שעה הלוקח כש הכא שלא נפל הריבית אלא עשה עמו חשבון דלא אמרינן שזכה ראובן בחלקו׳ ועוד סברא גדולה הוא ואומר״נא דמוכח שכוונתו היה על שעת הפירעון שכן דרך החובות שלפעמים עושים חשבון ולבסוף צריך ליקח פחות ואטו בשופטני עסיקינן שהכוונה יהא על שעת החשבון ולבסוף צריך ליקח דבר מועט וגם צריך להוציא הוצאות על זה ואם צריך ליתן לזה לפי החשבון לפעמים שלא יוחזר לבעל המעות אפילו הקרן ונמצא ראובן שאין לו מאומה בהקרן ירויח ובעל המעות יפסיד׳ ומ״ם ראובן ששמעון הודה לפני הפרנסים שהיה חלקו כר״ זהובים בזה לא יגרע כחו של שמעון דהיינו לפי החשבון הראשון׃ נאם הקטן יעקב וויל׃

קמ אצילי ארץ ראשי אלפי ישראל אנשי אמת רודפי צדק ק״ק דנוישטט שלמכון יסגא לעלם ע״ם האלוף אביר הגביר מה״ר מייסטרלין י״ץ מהודע׳ לטיבותייכו שהגיע שמועה לאזני איך שהסכמתם בהסכמה אחת לאסור איסר על נפשכם שמום אחד מכם לא יפרוש מהציבור בנתינת עול מלך מס״א ושרים אלא כים אחד יהיה לכולכם ושום אחד מכם לא יפעל שום פעולה בדיני האומות להבדל ולפרוש מהקהל והעובר יאסר לו שחיטה ותפילה ויבדל מעדת הגולה ומכל דבר שבקדושה בנידוי חרם ושמתא׳ והנה שמעתי שיצאו מקרבכם אנשים בליעל רעים וחטאים פרקו עול ביד רמה ופרשו מהקהל מליפא וליתן עמהם במס ועול המלך וגמרו בפעולתם כמשפטי הגוים ושתים רעות עשו מאסו בתורת השם יתבר׳ וגם עברו על עונש ואיסור חמור שקיימו וקבלו עליהם׳ והנני באתי כמזכיר וכמזהיר שתקיימו הימנותייכו אסר אסרתם על נפשכם להבדל מהפורשים ולא יהא זאת לכם למכשול ולמזכרת עון עשו כמוטל עליכם והנפש החוטאת היא תמות וצדיק באמונתו יחיה ושמכם הטוב יעמוד לכם הוא על הוא שמעתי איך שהאנשים הרשעים ההם הביאו שוטר העיר בבית הכנסת ביום הנורא ר״ה שתא וגרמו שהשוטר דחף וחטף האלוף מה״ר מייסטרלין י״ץ מן העמוד בעומדו להתפלל ולהוציא הרבים אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה אמרינן בפרק חלק האפיקורוסים אין להם חלק ומפרש בגמרא המבייש חבירו לפני ת״ח והני בוריימי תרתי עבדו ביישו ת״ח גופיה וביישו אותו לפני השכינה האנשים ההם ארורים הם לפני השם אל יהי להם מושך חסד עד אשר ישובו ויתקנו את עיוותו ע״פ מה״ר מייסטרלין אם ישמעו וישובו מדרכם הרעה מוטב ואם הם עומדים במורדם בחרם אנא לקראתם והנני משליח בהם הנחשים השרפי׳ עד אשר ישובו ויחזרו למוטב׳ ואתם אנשי אמת יראי השם חזקו ונתחזקה בעד תורתינו ודתינו שלא נהיה ללעג וללעג עבידו להו מילת׳ במאי דאיפשר לכו למיעבד ולהוצי׳ הדברי׳ מלבם שלא יפיקו זממם ויאמרו ידינו רמה הבירו רוע מעללם מנגד עינם ועל ידכם יתקדש ש״ם שירא אחרים ויוסיפו לקח וזכותכם וצדקתכם יעמוד לעד׃

קמא על לאה שים לה עשרים שוק ר״ל זהובים ביד רחל והיו בחובות ולאה וחתנה הלכו ל׳ רחל ואמרה לאה ל׳ מר׳ רחל עשרים שוק שים לי בידך תנם לחתני ותפטר ממני לימים תבעה לאה מחתנה העשרים שוק ואמר החתן שלא בא לידו אלא ט״ו שוק ואותם נתנה לו במתנה ולאה אומרת שלא נתנה לו אלא י׳ שוק וקבלו עליהם מאמר

רחל

רחל ורחל אומרת שקבל עשרים שוק ומשמע תוך דברי רחל שכולם נתנם לו במתנה וקמדמית האי מילתא להההוא דאמר לחבריה הב לי מאה זוזי דאוזפיתך כו' · לא דמי דהתם באו עדים והכחישו אותו ואומר שלוה אבל הכא אין עדים המכחישים אותו אע"פ שקבל עליו עדותה של רחל לית ביה משמא דיכול לחזור בו ואפילו אין חוזר בו אין מועיל עדותא של רחל אלא בעד אחד עיין במרדכי פרק זה בורר ולמנה אין כאן משכון אין כאן לא דמי דהתם לא נתן לה המשכון גופיה רק המנה והכא נתנה לו החובות גופייהו ודבריי אלה לא יהיו פסק דין דלא ניחא לי לפסוק דבר זה דכפי הנראה טענת החתן ברמאות אם תוכל לפשר ביניהם מה טוב ומה נעים :

קמב **וראובן** שידך בתו ופסק לה נדוניא ופרנסה ב' שנים ומת ראובן קודם שהשיאה פשיטא שלא ליקח דבר זה מן האמצע רק אותה הבת המשודכת מחלק ירושתה תתן ואין לשאר הבנות ליתן מחלקם דאין כאן שום קניין שתוכל הבת המשודכת לזכות בו ולא במתנת ש"מ ולא במצוה מחמת מיתה ולא במצוה לקיים דברי המת וק"ל · לכל היותר אין ליטול מן האמצע אלא סך המבואר בכתב הקנס · ומה שכתבת שהיתומים פטורים מן הקנס וקמדמית האי מילתא למה שפסק מהר"ם לא דמי דהתם לא היה שטר חוב רק קנס בעלמא וכיון שאירע ליה אונס פטור אבל הכא דאיכא שטר חוב הוי כמו הלואה דלא מהני טענת אונס :

קמג **ועל** מי שכתב לאשתו בשעת הקנס ועשה כך וכך לכתובה לבד מלבושיה וצעיפיה ובשעת החופה לא עשו שטר אחר נראה דלא זכתה האשה ודמיא להא דפרק השולח ת"ר עשיתי פלוני עבדי בן חורין הרי הוא בן חורין אעשנו בן חורין רבי אומר קנה וחכמים אומרי' לא קנה א"ר יוחנן וכולן בשטר פירוש שכתוב אחד מהלשונות האילו בשטר · ובתשובה במיימוני הביא משם ספר העיטור דיש מרבותינו שכתבו האומר אתן דבר זה לפלוני אפילו בקניין סודר אע"ג דיש מרבותינו דפליגי ואמרי דמהני ק"ס היינו משום דכיון דקבל עליו בק"ס צריך ליתן ולקיים מה שקבל עליו בק"ס צריך לעשות לה כתובה כמו שהותנה אבל כל זמן שלא נתן לא זכתה האשה :

קמד **וצמידים** של זהב שיש במלבושיה נראה שאינם בכלל המלבושי' דכיון דיש להצמידים שם בפני עצמם · ובלישנא דעלמא לא איקרו בגדים בסתם או מלבושים בסתם ולא אשכחן בתלמודא דאיקרו בגדי' ודמיא להא דפרק המוכר את הבית המוכר את השדה מכר את האבני' שהם לצרכה כו' עד אבל לא מכר את האבנים שאינם לצרכה ולא את הקנים שבכרם שאינם לצרכה ולא את התבואה התלושה מן הקרקע ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין בין כך ובין כך לא מכר חיצת הקנים שהיא בית רובע לא את השומירה שאינה עשויה בטיט ולא את חרוב המורכב ולא את סדן השקמה אלמא אע"ג דחיצת הקנים וחרוב המורכב וסדן השקמה מחוברים לקרקע אינם מכורים משום דיש להם שם בפני עצמם וכ"ש הכא דלא אמר וכל המחובר לו אע"ג דבמתנה קנה הכל הכא הוי כמו מכר דהתם בעי מ"ש מכר ומ"ש מתנה פירש רבי יודא בן נקושא לפני רבי זה היה לו לפרש וזה לא היה לו לפרש ופירש ר"ת דגבי מכר הלוקח היה לו לפרש דאינו מתבייש מן המוכר

כיון שנתן דמים אבל מקבל מתנה לא היה לו לפרש דמתביישת מה נותן לשאל ממנו שיתן לו הכל כיון שנותן לו מתנה חנם והכא נמי אינו נותן לה מתנת חנם דאינה מתרצה להתחתן לו אלא בתנאי זה שיעשה לה תוספת כתובה ואינה מתביישת ממנו ודמיא למוכר ממש:

קמה ומה שמסופק לך אם יש לה הרבה בגדים אי מצו היתומים לומר מקצת בגדים במשמע מדלא כתב כל מלבושיה הא לך תשובת האשירי ז"ל ועל הבגדים שציוה הבעל להניח לה ונסתפקת אם דווקא בגדי קול קאמר או דווקא בגדי מועד ושבת נ"ל דכל מידי דמיקרי בגדים נתן לה כדאמרי' גבי ש"מ שאמר נכסיי לפלוני כל מידי דאשכחן בתלמוד דאיקרי בגדים הכל נתן לה הכא נמי הכל נקרא בגדים והכל נתן לה, ושלום אשר בן הרבי רבי יחיאל זצ"ל עכ"ל:

קמו לירחב ביתך וליתב אושפיזך ולבלבל פתורך אהובי מה"ר שלמה י"ץ מהודענא למר שהקהל בברעס"ל שלחו לי ציר מיוחד ועל כל תלונתך שיש לך עליהם השיבו תשובה נכונה, ועל עיקר תלונתך הסכימו עמהם גברי רברבי דשמיני וטעמם וסברתם ונימוקם בידם וכיון דהכי הוא מה יש לך לזעוק עליהם ולהשיאם שם רע כנגד רבותינו ואותם שכנגדך עדיין הם עומדים בדיבורם הראשונים שאינם רוצים לקבלך עליהם לא לקצין לא לשופט לא לדיין עליהם ונתנו טעם לדבריהם וכאשר כתבתי לך כבר שתבא עמהם לשווי"רניץ כו' הנה כתב לי האלוף מהר"ף י"ץ דלא ניחא ליה להכניס ראשו ביניכם לא בפשרה ולא בדין בעסק זה שעתה ביניכם ונתן טעם לדבריו ומסתבר טעמיה ומיום שהותחל הקטט ביניכם משכתי ידי מלכתוב לכם דעתי מה שנראה לי מדינא וכתבתי לשני הצדדים לא גליתי לשום צד דעתי ואמרתי אל לבי שמא מעכשיו ימצא תרף ותעלה או האלוף מהר"ף י"ץ ובעלי תריבין דעימוהי ימצאו דרך שישירו שנאתם וקנאתם וקויתי לטוב ולשלום ואין מרפא, והנה מתוך מחלוקת זה המדינה מסובכת ומבולבלת ואין שלום ליוצא ולבא ואין סדר להקהלה ויש לחוש לכמה תקלות שיבאו מתוך מחלוקת זה וכיון שתמיד אתם שולחים לי רץ אחר רץ ומשני הצדדים אתם צועקים אלי מעתה קצת הדבר תלוי בי לכן את חצני ניערתי להיות נקי מהשם ומישראל לתקן מה שבידי לתקן ולכתוב דעתי דקלישנא, ובוחן לבבות יודע שכל כוונתי בשביל האמת והשלום והדן אותי לכף זכות כך ידין אותו המקום לזכות, בפ"ק דסנהדרין ת"ר דיני ממונות בג' ואם היה מומחה לרבים דן ואפילו יחיד כו' וכתב האשירי ז"ל ומומחה לרבים דהיינו גמיר וסביר והכי שדר רב שרירא גאון ז"ל יחיד מומחה דחשיב כרב נחמן בדורו דפקיע במשנה ובתלמוד ופקיע נמי בשקול הדעת ומעיין בדינים כמה שני ומנסו ליה רבנן זימנין שגיאין ולא חזו ליה טעותא כגון האי הוה מומחה לרבים ועיקר לשון מומחה מנוסה כדתנן יוצאין בקמיע מומחה ומפרש בגמרא היינו דאיתמחי קמיע,

הילכך בעינן דיין מומחה שמנוסה לרבים וחכמתו גלויה ומפורסמת לרבים דן אפילו יחידי ויכול לדון את האדם אפילו בעל כרחו עכ"ל האשירי, ועתה בזמן הזה בעו"ה נתקלקלו הדורות ונתמעטו הלבבות ונתעוותו הדיינים לא אשכחן שום למרן בעולם שהוא מומחה לרבים שהוא ראוי לכך שיהא נקרא מומחה לרבים. וכה"ג כתב האגודה בפ"ק דחולין אהא דקאמר

דקאמר האי טבחא דלא סר סכינא לחכם משמתינן ליה וכתב האגודה וז״ל ועתה בזמן הזה הת״ח מוחלין על זה ועוד שאין ת״ח שיודע אפילו מסכת כלה · עכ״ל · ואותו שתיקן האגודה היה קודם הגזירות ואפילו הכי כתב שבאותו זמן אין ת״ח שיודע אפילו מסכת כלה כ״ש בזמן הזה שאין אנו נחשבין כנגדם וכפורן שלהם היתה רחבה מכרישינו ומזה הטעם כת׳ רבינו מהר״י מולין ז״ל שבזמן הזה אין רכין דין ת״ח על סוס למדן המבזה ת״ח לקנוס אותו ליטרא זהב · ועוד יות׳ ראיות שהביא על זה ואין כאן מקומו וכן בכל המקומו׳ שעברתי לא ראיתי ולא שמעתי סוס למדן שהיה דן על סוס אדם בעל כרחו אף על פי שמקצתם היו גדולי הדור כגון מהר״ז רונקיל ז״ל מהר״י מולין ז״ל ואפילו בימי האמוראים היו מונעים עצמם מלדון כדאיתא פ״ק דסנהדרין רב הונא כדאתא דינא לקמיה הוה מכניף בי עשרה רב כי אזיל לדינא אמר ברעות נפשי לקטלא אזיל כו׳ מהני טעמי נראה שמורת הדין כותן שאין לך כח לדון על סוס אדם בעל כרחו ובפרט על קהל ברעסלא כיון דלא ניחא להו לקבל דעתך כאשר ידוע דלא קריבן דעתם לגבך ואין דעתך נוח מהם וכן דעתם אין נוח ממך ואין לך להקפיד על זה דידעת כמה עונש גדול תלוי במאן דדאין דינא כדאיתא פ״ק דסנהדרין ואמרו חכמים החושך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזל כו׳ ותיתי לי שכל ימי לא דנתי על סוס אדם בעל כרחו ותמיד אני מונע את עצמי מן הדין בכל מאמצי כחי אפילו כששני הבעלי דינין מתרצין לדון לפני מרצון נפשם ואם תשמ׳ לעצתי ולדירי בייתת לא תשב אצל הקהל בשום דין דידעת שפסקי בעלי בתי׳ ופסקי לומדים שני הפכים הם ואמרו פרק זה בורר כך היו נקיי הדעת בירושלים עושין לא היו יושבין בדין אא״כ שיודעין מי ישב עמהם וגם את״ח שלא יכנים עצמו בעסק הבעלי בתי׳ אלא ישגה באילת יעלת אהבים ובזה תמצא חן ושכל טוב וגו׳ · כאס הקטן יעקב וויילא:

קמז על אודות המחלוקת באולמ״א מצד אחד הנעלבים הנרדפי׳ הנטרדים מהר״ר זעליקמן ותרי רעימוהי גיסו ר״ לז״ן ורבי גרשון · ומצד האחר בעל הלשון הנקרא כבר החבר רבי זימלין באלקלקות שפתיו נעשה סניף להדבק אל החכמים ולקרא שמו בשם הגדולים אשר בארץ · ועתה פיו הכשילו ומחשבת פימו ומדבר שפתימו נכשל בגאונו ונגד פניו יענה כחשו חבר הוא לאיש משחית ואיתרע ליה חזקת חבר וכבורו נעשית קלקלון ובושתו תכסה כלימה · ואנחנו החתומים בקצה הידיעה שמנו נפשינו בכפינו לאחזיק דתינו להרים המכשול מדרך בני עמינו וחשבנו מחשבות לאחכילו לההוא גברא זימלין מאולמא מקצת פרי מעשיו מאשר הביא בידו וילמדו תועה בינה ואנחנו וכל ישראל נקיים · ועתה נפרט חטאתיו במיני אפקירותא ובמסירות ובסרבנות ובפריקת עול מתחילה בטלו עליו ר׳ גרשון ור׳ לזן התפילה ותבעו ממנו דין כסדר התקנו׳ שתקנו רבותינו בנורנבערק אשר הוא עצמו חתום עליו וההוא גברא לא עמד טעמו בו ופרק עול ברמות רוחיה ולא רצה לעשות להם דין כסדר התקנו׳ ורחויי קמרחי להו וכן העיר ר׳ מולין בשי׳ קנ״ג איך שרבי לזן ורבי גרשון בטלו עליו התפילה פעם שנית ואמרו לרבי זימלין שיקיים מכתבו לפי תקנות רבותינו או שיכתוב עמהם לפני רבותי׳ והשיב רבי זימלין כבר היינו לפני רבותינו בנורנב׳ערק ואכתו׳ עמכם לפני אותם הרבני׳ כי הם גדולי ישראל ואפילו אם יתחבר אחר מהם (זה זולט עם מיר ניט געלטן) ר״ל לא יהיה לי לכנוס

וכן העיד בסימ' קס"ו וקנ"ו וכן העיד רבי פסח בסי' ע' ובסימ' ע"א וכן הוד' ר' זימלין דמיתקרי בנימן בהטענה שהם בטלו התפילה עליו מתחילה והזהירו אותו לקיי' התקנו' וז"ל בטענתו ראשונה ועל כל זאת הריעו והשחיתו עוד יותר בטלו עלי התפילה להקניטני ולביישני ברבי' שאקיים להם חקומתי שבידם והשבתי אל תדאגו אתבע ד"ד כשיבא יומו' עד ועל כל אלה הזידו לבטל התפילה פעם שנית כו' עד פעם שלישי' בטלו עלי עוד התפילה כדי להקניטני ולהמרותי' ואז גם כן השבתי שאיתנא לכתוב עמהם לפי תקנות רבותינו שהיינו כבר שם ולבסוף השבתי למתוב עמהם לפני מהר"זך ולפני מהר"ר יוסל כ"ע' הרי איהו גופיה הודה שהם בטלו עליו את התפילה ותבעו ממנו הדין כסדר התקנות ואיהו קמדחי להו ומעל בהחרם אשר פסק אכפשי' סדר הב"ד המבואר בתקנותינו אשר הוא חתום עליו' ולקמן בשלהי כתבינו נדקדק עליו ונכתוב עונשו על זה ועל יתר פשעיו כאשר נבאר: ומה שאמ' זמלין שהם מעלו בהחרם ושנה ושילש כמה פעמים לא ביאר ולא חיוור ההוא גברא בעי לכפורי ידיה בהם ולתלות סרחונו בהם וכוונתו להטעו' אחרי' אבל לא מפיו אנו חיין ויסכר פי דוברי שקר כי בורכא וברותא הוא לא מעלו בהחרם ועוולה לא נמצא בידם כאשר הופד בעדות ברורה שהם בטלו עליו התפילה מתחלה כאשר העיד רבי שמואל בסימן י"ב וכן רבי משלם בסי' ל"ד שהם בטלו התפילה שלשה פעמים קודם וכן מוכח מתוך טענת עצמו כמו שביארתי וכיון דהכי הוא שפיר עבדו שלא רצו להשיב על דבריו עד שיעמוד הוא לדין על תביעתם כיון שהם היו התובעי' הראשונים ומדויל ידיה ישתלים ליה' זאת ועוד אחרת הוה על הוה זדון לבו השיאו שפלח פיו ברעה עליהם ואמר להרב עירון בל"א (זי האבן בור ווירקט) ר"ל עשו שנתחייבו גוף וממון למקו' ולמלך כאשר העיד ר' מולין בסימ' ק"ח ושנה באיולתו כאשר העיד ר' מולין בסימן קי"ט וז"ל כשהוצרך לירוד לבא לפני הענה אמ' רבי זימלין להרב עירון מאחר שאני צריך לירוד אמאי לא ירדו גם הם' עוד חזר פעם שנית ואמ' בל"א (זי האבן בור ווירקט) ר"ל עשו שנתחייבו גוף וממון וזימלין עצמו הודה כך שאמר כך וז"ל בטענתו ראשונה אמרתי בשעת חימום הנה עשו שנתחייבו גוף וממון למקום ולמלך ולא דברתי יותר כלל עד כאן לשונו: ומ"ש שהיתה כוונתו להזהירם שתקנת רבותינו אין זו תשובה נכונה ועל זה נאמר כמתלהלה היורה זיקים ואומ' הלא משחק אני: ומ"ש שהיה בעת הזעם והביא ראייה מעובד' של רבי אפרים ורבי יואל במרדכי מעובדא של ר' אלכסנדרי בתשוב' במיימוני הא גברא לא חש לקמחיה בא ללמד ונמצא למוד דהכהו עובדא דנתחייבו בדין הייני משום שעשו שלא ברשות ב"ד והכא מה שעשו מהר"ר זעליקמן וצימיה שאר הקהל שביקשו הרב עירון לדבר עם זימלין שיתן להם משכנות ושפה עשו יפה כיוונו כמבואר בתקנותינו שהרבי' יכולים לכוף היחידים בעש"ג ובלא תקנותינו כבר פשט מנהג זה בכל מדינות אשכנז והוא לאו שפיר עבד שעמד מנגד כמבואר גם כן בתקנותינו ודיינינן עליה דין מסור' והא דבעי למיתריץ דיבוריה בדברי הבאי ולומר שעדיין לא נתחייבו למלך ומשום הכי הא לא היה להם למשכנו מן הדין אי משום הא לא איריא דהא כשהיינו בנורנבערק הסכימו כל עם הקהל וגם ההוא גברא זימלין לחזור לנורנבערק על פיטור ט"ח ג' ר"ל יום אחד ושמו כך' ולהיות צרור כספינו בידם במזומן לשך הידוע האני (על פטור ט"ק) ואפילו אם לא נכנים עם יועצי המלך

על אותו היום שיהא החסרון מגדינו או מגדם מכל מקום מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מונח ואי הוו בעי יועצי המלך היו מוכרחים לוועד עמם כל קהלה וקהלה בלבד ואע"ג דעתה כשהיו בנורנבערק נראה הדבר שלא נתוועדו הקהילות מ"מ בההוא זימנא לפני פורים כשהיו רוצים הקהל מאולמא לשלוח אחד מהם לנורנבערק לא היה ידוע להם דבר זה ולא היו יודעים אלא שהוצרכו לפשר עם יועצי המלך ושפיר עבדו הקהל שתבעו הקהל משבועות מהאי גבר' פלגא זה זימלין דכיון דלמוד הוא להיו' מסרך כריך במחלוקו' בורא"י ששום אחד מהקהל לא היה רוכב ולפשר עם יועצי המלך ולא ידע מאין יגבה הממון שיפשר עם יועצי המלך ועליה דידיה יהדרו יועצי המלך כשקד עול פשעיו בידו שמסר הקהל ובקש לעקור את הכל׳ ומה שאמר יש בתשובת מהר"ם שהקהל לא הוו מוחזקים כמה שמויי עיני דההוא גברא אדרבא איתא בהדיא בתשובת מהר"ם שהקהל הם מוחזקים וכן נמי איתא במרדכי פרק לא יחפור׳ ובההוא תשובה במרדכי משמע אפילו היכא דאיכא ספיקא אפ"ה הקהל הם מוחזקים ואם כן לא פשעו הקהל שתבעו ממנו משכונות לפני הרב עירון מכח דינא ומכח מנהגא ואין ביד הקהל לא עון ולא חטא בדבר זה ויפה כחם׳ והאי גברא זימלין חטא בחטאו יומת׳ ומה שטענו עליו איך שאמר להרב עירון כשהוצרך לירור ואמר אמאי לא ירדו גם הם׳ והשיב וז"ל והוצרכתי לומר כן דאל"כ הייתי בסכנה נקטרתי לעולם מי יתירני זה מובן בקל עכ"ל׳ עפרא בפומיה דההוא גברא אם פיו הכשילו שמסירתו גרם לו שהוצרך לירור מה לו עליהם בשביל זה שמוכרח היה להציל עצמו בסכנת גופם וממונם כדי להציל עצמו שבר על שבר שבקש להפוך הקערה על פיה בעוד שהראשונות פקודות שניות דוחקות ובאות שלאחר שמסר הקהל במעמד הקהל סב על קיאו והלך ביחידי אצל הרב עירון ועשה מסירו' קשות מן הראשונו' שאמר אל הרב עירון איך שרמו להורגו ודחפו אותו מהעלטאר"ר בל"א ר"ל הבימה כאשר אמר הרב עירון כשבאו לפני העצה כמו שהעיד רבי משלם וז"ל בכימן מ'׳ אתה וואלך ר"ל איטליאן כבר אמרת בפני הנה עשו שהם חייבים למקום גוף וממון וגם למלך וגם לאוברש"ט ר"ל לראש שלכם ואיני מכיר אותו האוברשט וגם אמר הרב עירון הלא אמרת גם כן בפני שהם דחפו אותך לפני העלט"אר שלכם והיה כואב לך בבלעוזך והם רצו להורגך וגם אמר הרב עירון הנה לא שמעתי משום אדם דברים גדולים כאשר אמרת שאיני רוצה להגיד שאם הייתי מגיד בפני מקצת בעלי עצות לא הייתי יודע מה שהיה סופכם והיה הדבר רע וקשה לכם עכ"ל׳ וכה"ג העיד רבי פסח בסימן כ"ט וכה"ג העיד ר' יקר בסימן ק"ב׳ וכן העיד רבי מולין בסימן ק"ל׳ וכן העיד רבי בסימן קס"ט׳ מדברי העדים נלמוד שהיה ביחידי אצל הרב עירון כשאמר לו דחפו אותו מן העלטא"ר ורצו להורגו ולא היה בעת הכעס אפי' לפי דבריו דהא מתחילה כשהיה הקהל לפני הרב עירון לא דבר אלא שחייבים למלך ולמקום גוף וממון כאשר העיד ר' מולין וכאשר כתב איהו גופיה בטענתו הראשון וז"ל הנה עשו שנתחייבו גוף וממון למקום ולמלך ולא דברתי יותר כלל עד כאן לשונו׳ וכיון שלא אמר בפעם ההוא מן הדחיפות ושרצו אותו להורגו ושדחפו אותו מן הצלט"אר אם כן על כרחיך היה ביחידי אצל הרב עירון אחר כך שלא בשעת הזעם הגיד לו מן הדחיפות ומן ההריגה ומה שהכחים הרב עירון שכתב שלא הזכיר

שנגדו אלא מה שנתגלגל ביניהן ולא אמר לו מן הדחיפות לאו כל כמיניה להכחיש הרב עירון ולכפור בדבריו דהרב עירון מהימן וכה״ג משמע במרדכי בהגוזל בתר׳ וז״ל והיכא ששני ישראלים דרים בייטוב ואין להם עדים ואתא חד וקבול על חבריה דמסריה לגוים או לשלטון והלה אומר להד״ם זה היה מעשה והורה רבי אליעזר ממיץ בשם ר״ת שיש לו לישבע לפני השלטון שלא דבר על שכנגדו שום דבר המביאו לידי הפסד ממון עכ״ל׳ וכן כתב הא״ז ומרדכי שישבע לפני השלטון כ״ל ע״כ שהשלטון מהימן לומר שהפסיד זה ממונו דאל״כ מה מועיל השבועה לפני השלטון וכן המנהג בכל המקומות לפסוק שיעשה שנחשד נקיות ומדמהימן לאפוקי ממונא כ״ש לשמתא כדאיתא פרק הגוזל שליח ב״ד מהימן כבי תרי הני מילי לשמתא אבל לפתיחא לא׳ ומה דקא רמז זימלין שמה שדבר הרב עירון היה מחמת רבי כסף לא יפה כיוון דהא כתב הרב רבי אליעזר ממיץ שהשלטון לא חשדינן ליה שהשלטון קבל שוחד והכא האי רב עירון דשמו אוסטר״ייכר הוחזק בנאמנות נגד יודים ונגד ערלים כאשר שומעו הולך בכל מדינות שווא״בן בשרי המלוכה ובשרי הארץ׳ ועוד הא הודה זימלין שהיה ביחידי אצל הרב עירון כמו שכתבתי ואם כן כל דברי הרב עירון רק גילוי מילתא וכן מוכח מתוך עדות של אברם מר״ויטלינגן שהיה זימלין ביחידי אצל הרב עירון בלילה ולרווחא דמילתא כתבנו כל הדברים שדבר הרב עירון תוך העצה כדי לשבור שיניו ולפרסם חטאו ולא היינו צריכים לכל זה דהא מעדותו של רבי מולין שהעיד שמסר הקהל לפני הרב עירון והוא הודה בכך בהאי מילתא לחודיה איגלי׳ בהתי׳ ועוד האי גברא זימלין הוחזק בכך להביא חביריו לפני גוים כאשר עשה ליוסף לוי ולאחרים׳ ומה שתבעו מזמלין שמסר יוסף והביאו לפני האייניגער ר״ל דיין העיר שנקנס בעד י׳ ליטרין ותובעין ממנו שיתן להקהל׳ ב׳ ליטרין וחצי שכן הוא מנהג המקום שיתנו רביעית הקנס להקהל׳ ומ״ם זימלין ששלח אייזק שעלק״לינגן ואברם רויטלינגן שיעשה לו דין ישראל ואז רצה לסלקו מעש״ג ככרתה האמונה מפיו כדמוכח מתוך עדותו של רבי אשר׳ ועוד אם כדבריו הוא אמאי לא שאל עדות מאברם רוייטלינגן ומאייזק שעלק״לינגן על זה׃ ומ״ם וז״ל ובשעת חימום אמת שרבים אמרו לי לצוות לו (שטיט וריד) ר״ל לשלום כי גיזם לי כמה מוני׳ וכן הלכתי להציל את נפשי מכח זה הזמינוני לבא לפני המשפט שלהם ואז היה צר לי׳ עכל׳ מדברי עצמו מוכחש שכתב הוא מעצמו ששלח אברם רוייטלינגן ואייזק שעלקלינגן אל יוסף לוי שיעשה לו דין ישר׳ ואז רוצה לסלקו מעש״ג אלמא בידו היה הדבר אי לא הוי בעי לא הוי מוכרח להביאו בע״ש׳ ועוד הלא העיד רבי אשר שאמר כשלא רצה יוסף לחתום לו כרצונו פתח פיו ואמ׳ לו בלשון זה בלשון אשכנז (וויל ערש ניט טון זא וויל איך אים איין זוייפא אן גיסן די אים נומר גויט טוט) ר״ל אם אינו רוצה לעשות אכין לו דבר שלא יהיה טוב לו׳ אלמא שכוונתו היתה להזיק ולמסור׳ וגם מ״ם שיוסף קלל לו קללה נמרצת וגיזם לו לאו מפיו אנו חיין ואפי׳ אי הוה הכי לא היה לתובעו לפני המשפט אלא שיוסף גיזם לו ולא יותר למה תובעו שסלף על שכנגדו כאשר העידו רבי אשר ורבי דוד׳ ועוד למה ביקש האיי״מינגער ר״ל דיין העיר [illegible] הדבר לפני העצה לא היה לו לומר אלא יוסף גיזם לי׳ ומ״ם שבע״כ מחלו זה על זה אם יוסף מחל לו דין שמי׳ לא כמחל לו ולא ישוב לחזקת כשרות עד שישוב בתשובה׃

וכן

וכן כתב הרמב"ם פי"ב דהלכות עדות הגנבים והגזלנים אע"פ ששלמו פסולים עד שיחזרו בתשובה וכן מעשה באמירי פרק זה בורר שהגנבים והגזלנים לא איתכשרו במאי שיחזרו הממון · וכיון שמנהג המקום הוא כך ליתן רביעית הקנס להקדש יתן זימלין ב' ליטר' וחצי להקדש כיון דאיהו מסר יוסף ומר' ליטרא וחצי שנתן יוסף להעירונים לא יצא זימלין ידי שמים אא"כ שישלמם ליוסף אע"פ שיוסף לוי אינו רשאי לתובעם מ"מ לא יצא ידי שמים אא"כ שיוסף מחל לו בפירוש · וכיון שהעיד רבי מולין איך שמסר הקהל וגם העיד רבי דוד שמסר יוסף איכא ב' עדים שהוא מסור ואיפסיל לעדות ולשבועה וכמה חציף האי גברא שעומד ברבים ומיזם לילך ולמסור שאומר אם אינכם רוצים להניח דיין שלי דיין ואתם דוחין אותו אז אלך לפני העצה ואצעק מור"ט בכל יכולתי ובקול גדול עד שלא תדחוני יותר · וכן העיד רבי משלם בסי' לט' · וכן העיד רבי פסח בסי' ע"ז וז"ל אקרא בכל אשר אוכל לקרא הן יורים הן לפני העצה · וכן העיד רבי אליעזר בסי' כ"א ששמע מר' זימלין שצעק בקול גדול ככה ואמר אלך לפני העצה ואצעק מור"ט אם איני אוכל לבא לדין וכן העיד רבי יצחק בסימן כ"ט ששמע מר' זימלין שאמר שזה שמוחל דייני אינו רוצה להיות דיין שלי מחמת שניזמו לו אותם שכנגדי ואלך לפני העצה ואצעק על זה אז אמר שמוחל שלא ניזב לו שום אדם · וכן העיד רבי יצחק בסי' כ"ט · וכן העיד רבי מולין ז"ל ובסימן קע"ג העיד רבי יוסף ז"ל בלשון זה ·

אז אמר גרשון אם יבא הדבר לפני העצה אתה ר' זימלן תצטרך לקיי' הכתב שלחת לרבי זעליקמן אז אמר ר' זימלן איני רוצה לקיים הכתב ·ע"ד אמר רבי זימלן גם אות' לפני העצה ומסופק אם אמר אני מוכרח לומר או ארצה לומר כי שאשה חנדלן ו אשת ברוינלן אייזק היא פה ומלוה ו וכומ את והותב' כמונו ואיכה פורעת לנו שום דבר · הרי שניזם גם בזה למסור · ומ"מ שהיתה כוונתו לאפרושיכהו מאיסורא שלא יביאו אותו לפני העצה לאו שפיר קאמר

דא שפרך גרשון קומט עם בור איין עצה זו מושטו רבי זמלין הלטן דען כתב דען דו הושט רבי זעליקמן גשיקט דא שפרך רבי זמלין איך וויל דען בריף ניט הלטן כו' ע"ד דא שפרך רבי זמלין איך וויל אויך זגן אין דער עצה מיר איסט אויך כפק אובא ער שפרך איך מוש זגן אודר איך וויל זגן דש חנדלן ברוינלן אייזק אויך היא זיין אונ' לייהן אונ' געבן היא אז אונזר אייגם אונ' געבן אונז ניכציט עכ"ל

דהא מוכח מתוך עדותו של רבי יוסף דלא הוה מיחא להו לילך לפני העצה וכתבו הדיינים שאמר בלשון אשכנז (אונ' וואלן מיך די דיינים ניט אוים ריכטן זא וויל איך בור דען גרושן דיין לויפן) ר"ל ואם לא ירצו הדיינים לפסוק הדין אז אלך לפני הדיין הגדול · וכן העיד רבי קסריאל וכיון דאמר כמה זימנין אלך ואמסור ברבי' בשביל זה גם כן לפוסלו כדאית' פ' הגוזל בתר' במרדכי והאי גברא ליכא למימר גיזם ולא עבד דמיסרך סריך בהאי מילתא ומורגל בכך דגיזם ועבד' · כשתרם זימלין בחטא שאמר למהרר זעליקמן אתה ממזר · ומ"מ זמלין כשאמר לו מה"ר זעליקמן אתה מסור אז השיב בשעת כעסו בלשון אשכנז (דו מושט איין ממזר בלייבן) ר"ל תשאר ממזר כמו שהעיד רבי מולין בסימן קכ"ב על זה כאמר וכעס בחיק כסילים ינוח · למה לו לכעוס שפיר עבד מה"ר זעליקמן שאמר לו אתה

מסור

מסור כיון שמסר הקהל כנגד הרב עירון כמבואר לעיל ועוד אפי׳ יהבינן ליה כוליה טעותיה הא חטאתו כתובה בעט סופר שכתב בטענתו ראשו׳ וז״ל ואיפשר דחייש יהיבנא ליה בהאי לישנא רמז עליה פסול דממזרו׳ כדאיתא פרק הערל ׳ ועוד כתב בטענתו וז״ל וידוע לאמ״ץ דגיורא עד עשרה דרי כמו שכתב הרמב״ם שגר מותר בממזרת עד עשרה דורות כו׳ והוא הכר השוה בו׳ הכא נמי רמוזי עליה קלא דממזרות ואמרינן בפ״ק דקידושין הקורא לחבירו ממזר סופג את הארבעים ובשלהי דברינו נדקדק על זה ובפרט דיניה דהאי גברא ׃ ומ״ש בטענתו שנייה אף כי ידעתי מה שכתב עליו מה״ר יוחנן ז״ל ושאר גדולי ישראל לא דברתי ולשום אדם לא הראתי עכ״ל ׃ כמה האי גברא ידע לאישתעויי בלישנא בישא יוצק זהב רותח לפומיה דההוא גברא הא העתקה ממכתב מה״ר יוחנן ז״ל ושאר גדולי ישראל שסלחו לנו הדיינים לא חזינא ביה שום פסול ׳ ואפילו איהוא משמע בלישנא של מה״ר יוחנן ז״ל שום דבר מגונה הלא מה״ר יוחנן ז״ל השיב לההוא גברא שכתב לו ושאל ממנו ומאן יודע מה שכתב לו השואל ואפילו הכי לא חזינא ביה משמעות שום פסול ואותו זימלין בעל הלשון חייב לפייס מה״ר זעליקמן בשביל זה נשקד עול פשעו של זימלין שאמר מה״ר זעליקמן אינו רב ואפילו תינוק של ב׳ שנים יודע לפסוק יותר ממנו וכן העיד רבי מולין בסימן ק״א וכן העיד רבי משלם בסימן ל״ב וכן העיד רבי יצחק בסימן כ״ד ׳ וכן העיד רבי יוסף בסימן קל״ד בלשון אשכנז (איסט ער איין רב ער טויגט קוייס. בו אייגם בחור ׳) ר״ל כי הוא רב ברוחק נחשב כמו תלמיד ובטענתו ראשונה כתב וז״ל אם נתכשר לכל מילי דרבנות ואם מספקת לזה ידיעתו הקטנה עכ״ל הרי זילזל במה״ר זעליקמן ורבנן שסמכו אותו ראוי הוא לנזיפה ולפיוסים ולקמן נעיין בדיניה ואדרבה איהו גופיה נכשל בהוראה שהתיר לגלח בחול של מועד וכל הפוסל פסול ובמומו פוסל ׃ ומ״ש זימלין שאמר כך בשעת הזעם האי שטיא בחדא מילתא קאריך וכוליה שינוייא דידיה בחדא מחתא מחתינהו על מה כעס ולמה לו לזעום ׳ עוד הרע זימלין שאמר שהקהל כולם בחרם כמו שהעיד שמואל בסימן י״ג שלא להתפלל עם רבי זעליקמן ושיעתו כי הם בחרם ׳ וכן העיד רבי משלם בסי׳ לו״ וז״ל לא קיימו התקנות לכן הם בחרם לכן אל יתפלל עמהם אא״כ יש מניין זולתם׳ וכן העיד רבי יצחק בסי׳ מ״ט ׳ ושפיר עבד לזן שאמר אתה בחרם בעובדא דריש לקיש פרק אילו מגלחין וזימלין יקבל תשובה על זה כאשר כפרש וגם יפייס הקהל שאמר קהל גרים לא איקרי קהל ׳ עוד אחרת כשקילל מה״ר זעליקמן המסורים בסדר תקנותינו וענה זימלין אמן וכאשר ירד מה״ר זעליקמן מן המגדל אמר זימלין לא ראיתי אדם שקילל עצמו כמו אתה כמו שהעיד רבי משלם ורבי בצלאל וזימלין כפר בעדים ואומר שלא אמר כמו אתה ׳ זימלין לא בדעת ידבר הלא כתב בטענתו שנייה איך שמה״ר זעליקמן רצה להעבירו ולעקרו רבי ומשום הכי היה ראוי להכלימו ולענות אמן ׳ ועל שאמר לא ראיתי אדם שקלל עצמו השיב לא בהשכל וז״ל וזה אמת שחציפות רב ממך אחר הביאתני בעש״ג להדיא לא תקלל כל שוכן המביא חבירו בעש״ג עכ״ל ׳ ומתוך דבריו למד לשקר דאיהו גופיה מודה שהית׳ כוונתו על מהר״ז וישוב על עקב בושתו על אשר כחשו נגד פניו ובתשוב׳ מהר״ם שליכשטט ז״ל נמצא וז״ל נראה אחד המקנטר חבירו ואמר ליה אינו משומד או עבריין או כיוצא בזה אפילו דלא אמר כמוך בפירוש הוי כאילו פירש והראייה מפ״ב

ד"מ דבעי מיניה רב חסדא מרב הונא תלמיד וצריך לרבו מהו · א"ל חסדא חסדא לא צריכנא לך ואת צריכת לי עד ארבעים שנים כו' מר יתיב בתעניתא מ' שנים ומר יתיב כו' עכ"ל · וגם ראיה מזה על הא דרמות רמוזי קלא דממזרות כדלעיל הוי כאילו פירש להדיא והא מילתא ברירתא דצריכה כפרה · ומה שזימלין אפיך מיפך וטען עלייהו איך שזלזלו בו לא חזינן בהו תיובתא דהא איהו התחיל בקלה בכל פעם ועל כבוד עצמו לא חס שהלך בדרך עקלקלות ועבר על דת משה ויהודית כמבואר לעיל שרי לבזויי ולפרסם חטאיו דלא נאה לכסיל כבוד · כמה הפריז האי גברא זימלין על מרותיו אשר התרים ובעט במאמר הדיינים והשלים כאשר העידו עליו הדיינים מחוייב לפרוע לשכנגדו מה שהוציאו על זה עד שכפו אותו לדין כמו שפסק מהר"ם לבד העונש החרוץ עליו מאי דפסק אנפשיה בתקנותינו ואשר לשונו הגביר וזלזל הדיינים וקורא להדיין רבי זעליקמן בלשון אשכנז (לפא נר גנש) ר"ל שוטה כסיל אווזא · ועל שזילזל בדיינו שמואל והראה רמיזותיו וקריצותיו איך שדנו דין מעוקל וכן רשם בטענותיו חייב לפייסם כאשר נבאר · וכן הדין מה שזילזל במקצת עדים כמבואר בטענותיו ובכמה מקומות כתב בטענתו איך שבקש שכנגדו להכחיש במליא של מעלה בכספיה עפרא בפומיה שחומר בכשרים ואפיק עלייהו ליסנא בישא יקבל דינו כאשר נבאר · ומ"ש זמלין בטענתו איך שמסרו אותו נגד הרב עירון וכן שהיו לפני העצה כתב ששמע כמה דברים שלא שמעו אחרים ואין לו עדות בדבר הכל רק דבר שפתים ברא מלבו אין אנו צריכים להשיב על זה ועל שאר ריבוי דבריו שתולא הסרחון בהם הבל יפצה פיו לבלבל ולקנטר ועל זה נאמר אל תען: אתה זימלין פזת חבת זלזלת הקדחת תבשילך ברבים פרקת עול ביד רמה פיך שלחת ברעה ולשונך תצמיד מרמה על ידך נתחלל ש"ש גדול עונך מנשוא · אם לא תשוב אל יהא לך מושך חסד אספי מארץ כנעתיך · הורד עדיך מעליך הסר המצנפת והרם העטרה שמך לא נאה לך ואתה לא נאה לשמך לא יהא לך זכרון אצל חכמי ישראל וימחה שמך מתקנותינו ואל יקרא שמך עוד הדובר רבי זמלין כי אם זמלין כאחד מן הרקים וכן לס"ת אל יקראוך החבר אלא שמואל בר' מנחם וימחה שמך מלקרותך רבי תפסל לעדות ולשבועה ושבועתך אינה שבועה עד אשר תרחץ ותטהר מחטאתך אשר חטאת ותשוב בתשובה שלימה בלי עקול ונכל וכאשר יצטרכו הקהל לגבות מעות אל יקבלו ממך הודאתך על פי שבועתך אלא הם יטילו עליך לפי אומד דעתם ועל פי שבועתם · וזאת היא תשובתך שנה אחת מיום ליום תשב בתענית לבד שבתות וימים טובים ור"ח וחנוכה ופורים ותלקה מלקות ארבעים או תתן מ' זהובים במקום המלקות חציים לצדקה באולמא לקנו' ממנו מנורה לבה"כ להזכרה ולזכרון וחציים לתלמוד תורה ואותו חצי יברור מה"ר זעליקמן והגבאים לחלקם לת"ת והמלקות יהא בין מנחה למעריב כדאיתא בא"ח · הכבד ושב בביתך ל' יום והנהג נזיפה בעצמך כאשר פסקת על עצמך בתקנותינו ואילו ל' יום יתחילו בחצי מרחשון שנת לאלף הששי · ועל דאפיקת על מה"ר זעליקמן ועל משפחתו קלא דממזרות בפה וגם שרמזת עלייהו בטענותו תלך על קברו של אביו ושל אמו של מה"ר זעליקמן ותבקש מחילה ותאמ' כך בלשון אשכנז) איך הון מה"ר זעליקמן איין ממז' גהייסן דא מיט הון איך פוגע גוגע געווען אן הכ"ר אברהם ז"ל בכור או' זיינם וויפא מרת מינא ז"ל חטאתי עויתי פשעתי

איך

איך ביט דען בורא דש ער מירש מוחל זייא אונ' דא ער נוך הה"ר אברהם ז"ל אונ' בור מינא ז"ל) ר"ל קריתי למהר"ר זעליקמן ממזר ובזה פגעתי ונגעתי בכבוד הר' אברהם ז"ל ובכבוד אשתו מר' מינא ז"ל חטאתי עויתי פשעתי אני מבקש מהבורא ית' שימחול לי כל עונותי ואח"כ אני מבקש מחילה מהר"ר אברהם ז"ל ואשתו מר' מינא ז"ל שגם הם ימחלו לי ואכל המחילה יהא מי שיחפוץ מה"ר זעליקמן · ובעון שנוקשת באמרי פיך על המסירות שעשית ושאמרת שמה"ר זעליקמן איננו רב כו' ועל שאמרת שהקהל הם בחוש וקהל גרים לא איקרי קהל · ועל שאמרת לא ראיתי אדם שקלל עצמו כו' · ועל שזלזלת בהדיינים ובמקבת עדים ועל שפרקת מתך עול הדין המבוארים בתקנותינו ונעשית קרבן תלך על המגדל בין אשרי ולמנצח

ותאמר כך בלשון זה
שמעו רבותי עשיתי מסירו'
ולא קיימתי הסכמו' הרבני'
שחתמתי גם אני עמהם
ופגעתי בכבוד משפחת
מה"ר זעליקמן וגם בכבודו
שאמרתי איננו רב כי נער
קטן יודע יותר ממנו ובזה
פגעתי גם בכבוד הרבנים
שסמכו אותו לרב וגם ד
דברתי נגדו ונגד הקהל
ונגד הדיינים ונגד העדים
דברים רעים שלא כנכון
חטאתי עויתי פשעתי אני
מבקש מהבורא ית' שימחלו

הורט צו רבותיי איך הון מסירות גיטון איך הון גברוכן די
הסכמות די די רבנים הון גמאכט דא איך אוף גחתמת
בין איך הון אויך פיגע ווגע גיועזן אן כבוד משפחה של
מה"ר זעליקמן איך הון אויך מה"ר זעליקמן אן זיין כבוד
גריט דש איך הון גשפרוכן ער זייא ניט איין רב איין קינד
קון מי ווען ער · דא מיט הון איך אויך דען רבנים אוביל
גריט די מה"ר זעלקמן גסמכ' הוט צו רב איך הון אויך מה"ר
זעליקמן מי אוביל גריט אונ' אויך קהל איך הון אויך דען
דיינ' אונ' איין טייל עדים אוביל גריט חטאתי עויתי פשעתי
איך ביט דען בורא ית' דש ער מירש מוחל זייא אונ' די
רבנים די מה"ר זעליקמן גסמכת הוט אונ' אויך מה"ר
זעליקמן אונ' אויך קהל אונ' אויך די עדים אונ' אויך די
דיינים איך ביט זי אל מחילה

לי עונותי וכן אני מבקש הרבנים שסמכו מה"ר זעליקמן וגם מה"ר זעליקמן והקהל והדייני' והעדי' שכולם ימחלו לי על כל עונותי) ומחילה זו תעשה באולמא ובקושטניץ ובנורנבערקי' ועל שמת פניך כחלמיש וסרבת במאמר הדיינים והשלים והוזרכו מה"ר זעליקמן וסיעתו לשלוח אל רבותינו שכפו אותך לעשות דין על פי מאמר הדיינים כל ההוצאות שהוציא מה"ר זעליקמן וסיעתו על זה תשלם להם · וכאשר פסק דין זה יבא לאולמ"א יודיעו לך · ואח"כ תוך ג' ימים תעשה המחילה על קברם של הה"ר אברהם ז"ל אביו של מה"ר זעליקמן ושל מרת מינא ז"ל אמו של מה"ר זעליקמן כמבואר לעיל המלקות יהא תוך ג' ימים אחר שיודיעו לך פסק דינינו וכן המחילה האחרת תעשה תוך ג' ימים באולמא ותוך ל' יום תעשה המחילה בקושטניץ ובנורנבערק לאחר שיכלו ימי המדוי וההוצאות תפרע ג"כ תוך ל' יום · וכאשר תקיי' כל מה שגזרינו אז תחזור לחזקת כשרו' אבל מ"מ שמך ימחה מתקנותינו מחמת הור"עביל ר"ל קרבנת מהעירונים לא פסקנו עד שנראה איך יפול הדבר · כ' ליטרין ואני שנתחייב יוסף לוי להקדש מחמת שנקנס עבור עשרה ליטרא אותן כ' ליט' ואני יתן זימלין

זימלין להקדש כיון שהוא הביא יוסף לוי לפני עש״ב שלא כדין׳ הוצאת המקוה יגבו מזימלין כמו שנתן שאר עולים׳ ובגזירת נח״ש נגזור על זימלין שלא להוציא שום לעז או ליסנא בישא על מה״ר זעליקמן ואבותיו׳ הוי זהיר ברוחך לקיים כל אמרינו אשר פסקנו עליך בלי נרעון׳ אח״ו יעבור עליך רוח טומאה שתעבור ולא תקיים אמרינו אשר פסקנו עליך יחול על ראשך נידוי חרם ושמתא ותבדל מערת הגולה וכל ישראל נקיים׳ ואם על כל זה לא תחוש אז״ו אז הכח ביד מה״ר זעליקמן וסיעתו להשליך עליך נודא רבה ולכופך עד שתאמר רוצה אני ותצוה קא עבידנא למען שלא יתחלל שם שמים בפומבי אל יליזו דברינו נגד עיניך הסר לב האבן מבשרך תדקדק ותפשפש במעשיך ואל תשכן באהליך עולה הסר דעות הבוחים מעליך והלבש אותך מחלצות למה תעמוד מבחוץ און בידך הרחיקהו וחיה תחיה ולא תמות וחטאתך לא תזכרנה עוד ושלום על ישראל׃ נאם הקטן יעקב ווייל׳׃

קמח יזרח כחושך אורך׳ בלא רבב בהוד הדרך׳ ההו׳ כר׳ ישרא׳ מחו׳ מה״ר ישרא׳ י״ץ׳ כא ראה תראה מה שכתב לך אהו הנה״ר דוד כעג״ר י״ץ והטה אזנך אל צעקתו אשר הוא צועק לכתו׳ על מחותני אברם עזרא אשר הגדיל עליו עקב העלה על רוחו לפרוק מתנו עולו אשר הוטל עליו מדינא ולתת אותו על צואר של הנה״ר דוד ואף גם זאת אהובים הנה״ר דוד הלך בתומו ושם נפשו בכפו להיות שקד וחרד בכל מאמצי כחו להוציא מבית כלא ומן המסגר הלקוחים למות אשתו ובנו של אברם עזרא וברוך המקום אשר הצליח בידו שהצילם באותו פעם שלא נטרף השעה כי קרוב לודאי אם היה מדחה שלא הוציאם באותו פעם היו מסוכנים גופם ונשמתם כמבואר בהכתב אשר כתב לכ״ת אהובים הנה״ר דוד׳ והנה אהובי הנה״ר דוד שמו הטוב רחבה ונשבה למעלה למעלה׳

וגם הוא חכם נבון דבר מאד הוא מדקדק ומפשפש במעשיו אינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן אילמלא שהיה ברור לו בשמש שהיו מסוכנים ושלא היה באפשר לפרותם ולהוציאם ולהצילם בענין אחר בודאי לא היה מכנים את עצמו תחת עובי הקורה כו׳ אחי וגם להתערב עבורם וכל הדברים הללו איך שהיו מנזמים ליקח הילדה ולהפוך אותה לדתם וגם שהיו מנזמים לאחר שיקחו הילדה ויהפכו אותה לדתם אפילו הכי צריכה אשת אברם עזרא ליתן דמי פדיונה לפי רצון הדוכוס כמו שהוא חפץ ליקח עתה כי דעתם היה להשים אותה בתחתית המגדל בתפיסה חמורה כל אותם דברים שמעתי מפי איש אחר ששמע כל אותן הדברי׳ מפי היועצי׳ ועוד יתר גיזומי׳ שמע מהיועצי׳ ואין נפקותא לפורטם כלל׳ ואותו האיש שהגיד לי כל אותם דברים אותו האיש אינו נוגע בדבר׳ וגם שמעתי מפי איש אחר אותו האיש אשר שלח אותו הנה״ר דוד לאברם עזרא להגיד לו איך שהדוכוס אינו רוצה לפחות מהאלף זהובי׳ וגם להגיד לו איך שהיו מנזמים ליקח הילדה ולהפוך אותה לדתם וגם שאר גיזומי׳ כאשר בא אותו האיש אל אברם עזרא והגיד לו כל אותן הדברים אז השיב אברם עזרא ואמר מה לעשה ההגמון אמר בלשון אשכנז (אי מי איך מיך דריין ווער אי ערגר עם ווערט) ר״ל יותר שאני נכנס בזה הדבר הולך ופוחת׳ וגם שמעתי מפי אותו האיש איך שאבר׳ עזרא שלח בנו אל ההגמון להגיד לו הגיזומים וליקח עצה מההגמון מה לעשות וחזר הבן מן ההגמון ואמ׳ ההגמון בלשון אשכנז (איך קן איס ניט גטון) ר״ל איני יכול לעשות׳ וגם אותו האיש שהגיד לי דברי׳ הללו

אינו נוגע בדבר׳ והא מר גם ראה איך עבר עליו רוח טומאה על אותו אברם עזרא איך
שמשלם רעה תחת טובה והעלה על רוחו לפרוק ממנו דמי פריון אשתו וכינו הילדה ורוצה
להכביד המשא על הנה״ר דוד שגמל אותו חסד ואמת ואינו רוצה לפרוע לו דמי פריונם
וכיון שאני קרוב אל החלל אמינא עלי דידי רמיא למעבד מילתא לבטל מחשבתו הרעה
שלא תהא תקלה כזאת בישראל כדי שלא תנעול דלת בפני גומלי חסדים ושלא יתחלל
ש״ש בפרהסיא ובשביל הדין והאמת כתבתי לאברם עזרא קודם שהגיע זמן המוגבל אשר
הוקצב לפרוע האלף זהו׳ להדוכוס והזהרתי אברם עזרא שיפטר הנה״ר דוד מן הערבות
שיתן דמי פריון אשתו וכינו כאשר מוטל עליו מדינא והעתקה מההיא כתבא אני שולח לך
והנה תשובתו כשאר מעל ולא השיב אלי נכונה רק הפליג אותי בדברים שאין בהם ממש
וכל מה שכתב שקר מוחלט הוא בודאי וברורא כאשר תראה בהעתק׳ מכתבו׳ ומ״ש וז״ל
והבאתי הדבר קרוב לגמר וידוע לכל אתרא ואתרא דסמוכי אלי וההגמון הבטיחני להבי׳
הדבר לגמר רק אין למהר עד שיתפתה הדוכוס שימצאנו עת רצון עכ״ל׳ מדברי עצמו
נתפס דשקורי משקר שכתב ההגמון הבטיח אותו להביא הדבר לגמר שקר וכזב הוא
דהא הוא עצמו הגיד לשאים אשר שלח אליו הנה״ר דוד איך שאמר ההגמון בלשון אשכנז
(אימי איך מיך דריין ווער אי ערגר עש ווערט) ר״ל יות׳ שאני נכנס בדב׳ הזה הולך ופוחת
וגם אמר ההגמון לבנו בלשון אשכנז איך (קן איס ניט גטון) ר״ל אוני יכול לעשות הרי
בודאי ובבירור שנכריתה האמונ׳ מפיו דהא ההגמון הודה שלא היה היכולת בידו להושיעם
ובלאו כל זה גלוי וידוע לכל בני המדינ׳ שהרבה והרבה יותר היה אפשר להגמון להצילם
קודם שחלקו הדוכסים המדינה ממה שהיה יכולת בידו לאחר שנחלק המדינה מטעמא
שכתב הנה״ר דוד בכתבו ומיום שנתפסו עד שהותרו היה כנגד ה׳ חדשים מדוע לא הציל
אותם כל אותן הימים אלא כל דבריו הבל ותעתועים׳ ומ״ש וז״ל רק אין למהר עד שיתפתה
הדוכו׳ כו׳ גם בזה נכשל דהא בעצמו הודה שעדיין לא נתפתה הדוכוס רק צריך להמתין
עד שיתפתה הדוכוס ושמא בתוך משך זמן המתנה היתה מתה האשה כי היא זקינה
וחלש׳ ולכל הפחות איכא ספק נפשות׳ ועל ספק נפשות מחללינן שבת וכ״ש דדחי׳ ממון
הקל׳ וגם שמא בתוך אותו זמן היו לוקחים הילדה והיו מהפכים אותה לדתם ואפילו
לפי דבריו יפה עשה הנה״ר דוד שהציל הלקוחים למות׳ ומ״ש והכניס עצמו בעובי הקורה
בלי ידיעתי ובלי רשותי ולא חלק לי כבוד לגלות לי עכ״ל׳ שקר הוא דובר דהא שלח אליו
איש אחד להגיד כל דבר כאשר כת׳ הנה״ר דוד בכתבו וכאש׳ הגיד לי אותו האיש כמבואר
לעיל וגם הוא שלח בנו עם אותו האיש ובנו היה אצל הפשרה שפשר הנה״ר דוד כמה חניף
האי גברא לשנות הידוע׳ ומ״ש וז״ל ופדה יותר מכדי דמיהן ויותר משים יכולת בידו להגיע
עכ״ל׳ לאו מפיו אנו חיין דגלוי וידוע לכל ומרגלא בפומיה כל בני המדינה מולים וערלים
דגברא אמיד הוא לא ידע אנוש ערכו וכן שמעו הולך בכל המדינות והכל שוים בזה שאין
דוגמתו בעושר בכל המדינה ואם הוא מעני את עצמו ויאמ׳ שאין ידו משגת לא משגחינן
ביה ורמיא להא דהרמב״ם פ״ב דהלכות מלוה וז״ל מי שהוחזק אמוד בממון ורוצה ליפטר
בשבועה זו אין צריך להשביעו אלא נדהו וירדהו עד שיפרע עכ״ל׳ וכ״ש גבי האי גברא
שעושרו גלוי ומפורסם וגם אין לקבל ממנו שבועה דשבועתו לאו שבועה כדבעינן למימר
לקמן

לקמן׳ ומ״ט והניח מעותיו על קרן הצבי והציל במים אדירים והעלה בידו חרס דהא בפרק שני דייני גזירות פסק רבינו ברוך ומהר״ם הפודה את אשת חבירו מן השבי הבעל חייב לפרוע ובפרק הכונס במרדכי הביא תשובת מהר״ם שפודין השבויין אפילו בעל כרחם ואפילו אם השבוי מוחה ואמר שלא לפדותו ואפילו הכי פודין אותו בעל כרחו ושם מבואר כל דבר בראיות ברורות וכ״ש בנדון דידן שלא היה בעל כרחו ואדרבה ידיעתו היה שהרי שלח בנו לשם ובנו היה אבל הפשרה׳ עוד נראה להביא ראייה שיפרע דמי פדיונם דגרסינן פ׳ בן סורר ומורה תניא מניין לרואה את חבירו טובע בנהר או חיה גוררתו או ליסטין באין עליו שחייב להציל שנ׳ לא תעמוד על דם ריעך והא מהכא נפקא מהת׳ נפקא אבידת גופו מניין ת״ל והשבות לו אי מהתם ה״א ה״מ בנפשיה אבל מטרח ואגורי לא קמ״ל ע״כ הגמרא וכתב האשירי והניצול חייב לפרוע למציל מה שהוציא ואין אדם מחוייב להציל נפש חבירו היכא דאית ליה ממון לניצול׳ מכל הני טעמי נראה דהנה״ר דוד לא גרע מרועה שקדם ברועים ובמקלות מדאורייתא היה מוטל עליו למיטרח ולפרותה שנאמר לא תעמוד על דם ריעך ומחוייב למיגר אגורי וכיון דמחוייב להצילו בממון של הנרדף נשבע כמה הוצי׳ ונוטל כמו רועה שקדם ברועים ובמקלות שכתב המיימוני פ״ג דהלכו׳ שומרי׳ שנשבע ונוטל מה שטוען והכא נמי אם לא היה עד בדבר כמה הוציא היה הנה״ר דוד נשבע כמה הוציא ונוטל אבל הכא איכא עד אחד שהיה במעמד כשפשר הנה״ר דוד עם הדוכוס וידוע לאותו עד כמה הוציא ואם כן אין צריך הנה״ר דוד לישבע כיון שהעד מסייעו פטור משבועה כמו שפסק ר״ת ומהר״ם פ׳ ז׳ דבת׳ ומ״ש וז״ל ואם גזמו השרים יותר על שכנת נפשות אין להטיל הסברה זו עלי עד כאן לשונו׳ אם כוונתו על ניכו הילדה והיתומה שיתן מנכסיה דמי פדיונה הראוי והנכון בהא מודינא ליה דדינא קאמ׳ ומעולם לא היה כוונתי שלא שיתן מנכסי היתומה גם חלקה הראוי והנכון׳ ומה שלא הזכרתי דבר זה בהכתב שכתבתי לאברם עזרא כי יראתי שאם הזכרתי נגדו שהיתומה מחוייבת מדינא יגלגל על היתומה יותר מהראוי כי אשתו היא אפטרופס של היתומ׳ והייתי חושש שמא יכוף את אשתו שתתן לו מנכסי היתומה כל מה שמטיל עליה מהאי טעמא לא הזכרתי דבר זה בכתבי שכתבתי לו אבל בודאי ובברור הוא דדינא הוא הכי שהאפטרופס׳ צריכה ליתן מנכסי היתומה דמי פריון היתומ׳ כפי השגת ידה ואין לפקפק ולומר כיון שהיתומ׳ עדיין קטנה אין נפרעין מנכסיה עד שתגדיל משום דאין נפרעין מנכסי יתומי׳ אא״כ ריבית אוכלת בהן כו׳ וכתב ר״י אלפס וכן כתב ר״י פ״ר וה׳ אפילו מלוה הבאה מחמת עצמו של יתומי׳ משום האי טעמא אין לפוטרה מלגבות מהאפטרופס כשהיא עדיין קטנה דמאי טעמא ר״י אלפס ור״י שכתבו דאין נפרעין מהיתומים אפילו מלוה הבאה מחמת עצמו היינו משום דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין ויתומים קטני׳ כשלא בפניהם דמי האי טעמא לא שייך הכא גבי האי עובדא דהא הכא אין אנו צריכין לקבל עדות כיון דמדאורייתא מחוייב להציל כדפרים׳ לעיל לא גרע מרועה שקדם ברועים ובמקלות דנשבע ונוטל הכא נמי נשבע ונוטל׳ ועוד טעמא אחרינא דהכא משום הצלת גופה ונשמתה של היתומה כולי עלמא מודה שמקבלין עדות דהא אמרי׳ פרק ד׳ וה׳ אם הוחזקו נבחנין מעמידין להן אפטרופסים ומעידים בפני אפטרופסים כו׳ אלא בשביל תקנת העולם מקבלין עדות כשהם קטנים וכל שכן בשביל

הקטנה שלא תיטמע לבין הגוים ודמיא להא דאמרי' פ' בן סורר ומורה רודף שהיה רודף אחר הרודף להציל ושבר כלי' בין של נרדף בין של כל אדם פטור ולא מן הדין אלא שאם אי אתה אומ' כן אין לך אדם שמציל את חבירו מיד הרודף הכי נמי אם צריך זה להמתין מעותיו עד שתגדיל היתומה אין לך אדם שמציל שום יתום בממונו:

קמט **ומה** שאמר שהוא רוצה להיות צ"ר בב"ד אשר הוא שייך שמה נראה דכיון דדינו חרוץ ופשוט הוא שמחוייב לפרוע מטעמ' דפרישי' אין הגה"ר דוד צריך למיחת בהדיה לדינא אלא זה יפרע מיד ואם יש לאברם עזרא דין על הגה"ר דוד יתבענו לדין ודמיא להא דאית' פ' חזקת הבתים רב כהנא שקל ברקא בארעא אזל אהדר גודא בארעא דחבריה אתא לקמיה דרב יהודה אייתי תרי סהדי חד אמ' ב' אוביא עייל וחד אמ' ג' אוביא עייל א"ל זיל שלים ב' מגו ג' א"ל כמאן כרבי שמעו' בן אלעז' הא מייתי איגרתא ממערבא דאין הלכה כר' שמעון בן אלעזר א"ל לכי מייתית כלומר אהדר מיד ומהא מייתי מהר"ם ראייה בהג"ה במיימוני פ' ו' דהלכות שופטים מי שנתחייב בדין ואמר יש לי ראייה להחזי' הדין דאי' ממתינין לו שלא יפרע מיד ה"נ כיון דהדין פשוט אי' דוחין אותו עד שיטעון עמו שלא יפרע מיד · ועוד סבר' גדולה שאם היינו דוחין אותו עד שיוציא הוכחו' לטעון עמו ויצטרך למטרח טרחי' מרובי' ויעמיד מעותיו על הספק אם כן אין לך שמציל חבירו ויוציא ולא ירע היכן ומתי יגביה מעותיו ודמיא להא דמייתינ' לעיל רודף שהיה רודף אחר רודף להציל חבירו ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור כו' כדפרי' לעיל · ועוד בודאי ובברור שכל כוונת אברם עזרא למצוא עילה ותואנה למיטרד ולהלאות את הגה"ר דוד כי כן משפטו כל הימי' לבוא בעקיפין על הבריות ללוכדם במצודתו ובערמתו וברמאותו הוא כילי וכליו רעים אין אמונה בפיו והוא לחץ כל יושבי המדינה בחוזק ידו כמה ימים ושנים ועשה עושר שלא במשפט אשר מסור עשירים ועניים ואביונים עסקיו ופגיעותיו רעים שני שומעניה במילתא אחרינא אינו נוהג כדת משה ויהודים ואין אדם יכול להשיג דעתו ערמתו קריצתו ורמיזתו מעולם לא יכול אדם להביאו שיהא ציית דינא בדין ישראל ותמיד פרק ממנו דין ישראל והלך בעש"ג ובחוקת הגוים כאשר נודע שמו בשערים מים ועד ים וכיון דהאי גברא אלמא הוא עסקיו ופגעיו רעים איכא לדמויי להא דאמרי' פרק המפקיד מרי בר איסק ואמרי לה חמא בר איסק אתא ליה אחא מבי חוזאי א"ל לא ידענא לך אתו לקמיה דרב חסדא כו' אמר ליה אית לי סהדי ודחילו מיניה אמר ליה רב חסדא זיל אייתי את סהדי אמר ליה דינא הכי המוציא מחבירו ע"ה · אמר ליה הכי דיינינן לך ולכל אלמי דחברך אלמא מפום דהוה גברא אלמא מהפכינן הדין כנגד דין תורה וכ"ש בנדון דידן דהדין פשוט לנו והאי גברא אלמא הוא ומעלליו הרעים גלויים וידועים לכל והכל יודעים שהכוונה רק למצוא עילה ותואנה להתגולל ולהתנפל על הגה"ר דוד לטורדו ולהלאותו וליגעו פשיטא דדינא הוא שיפרע לו דמי פדיון אשתו וכינו הילדה וההוצאות מיד ואין זה צריך פנים · והנה בית דין הקרוב אליו הוא קהלת ה"לא אשר שם דר מהר"ר שלום והגיד לי גברא מהימן ששמע ממהר"ר שלום שאינו רוצה להכנים ראשו במחלוקת זה בשום ענין מפני אימתו של אברם עזרא כי מכיר הוא בפגיעתו ובעסקיו וההגמון ממירזבורק קריב דעתיה טובא לגבי ההגמון ממיידבורק וההגמון ממיידבורק מושל על היהודים בה"אל:

אתה

אתה אברם עזרא ואשתך ור"יירא כבר כתבתי לכם פעמים שאל תמנעו טוב מבעליו שתפרעו להנהר"ר דוד כענ"ר דמי פדיון של ור"יירא וגנכ' היתומה ותפנו הנהר" דוד מן ההפסד דהיינו דמי פדיון נפש של ורייירא והיתומה ושאר הוצאות ולא הטיתם אוזן ונתתם כתף סוררת ובשביל תקנת העולם שלא תינעל דלת בפני גומלי חסדי' שמתי נפשי בכפי וכתבתי לרבותינו והאלכתי להם בטעמים ובראיות ורבותינו הסכימו לדברי כאשר תראו בכתבי רבותינו ואיני צריך להאריך לכם בראיות כי כל דברי באר היטב בדברי רבותינו אכן קצת דברים אכתוב כדי להוציא מלבכם להודיע שאין ממש בדבריכם רק תואנה אתם מבקשים דין זה פשוט הוא שכל בן ישראל חייב בפדיון אשתו וגם דין זה פשוט הוא שאפילו אם השבוי מוחה שלא לפדותו אפילו הכי פודין אותו מנכסיו בעל כרחו ואם אחרים פודין אותו חייב השבוי לפרוע הכל כמו שכתב מהר"ם וא"כ אפי' היתה מוחה להנהר" דוד שלא לפדות אשתך ונכך מ"מ יפה עשה הנהר" דוד שהקדים עצמו למכוה וזרית ולא כפסד ולרווחא דמילתא אשיב לך על כתבך הראשון שכתבת לי ואוכית מתוך דברי עצמך שנתחייבת כתבת וז"ל והבאתי הדבר קרוב לגמר וידוע לכל אתרא ואתרא דשמוכי ש' והההגמון הבטיחני להביא הדבר לגמר רק אין למהר עד שיתפתה הדוכוס שימצאנו עת רצון עכ"ל · אם כדבריך הוא שההגמון הבטיח אותך והיה יכולת בידו א"כ מדוע לא הצילם תוך ה' חדשים מיום שנתפשו עד שהותרו וגלוי וידוע ומפורסם אם היה יכולת בידו בשום צד הרבה והרבה יותר היה יכולת בידו קודם שנחלק המדינה דלאחר שנחלק המדינה לא היה הדוכוס מסביר פני' להההגמון כמו קודם שנחלק כאשר ידוע · ועוד כתבת וז"ל רק אין למהר עד שיתפתה הדוכוס עכ"ל הרי הודית בעצמך שעדיין יש ספק בדבר דהא הדוכוס עדיין לא נתפתה ושמא בתוך כך היו מכבידים על אשתך שהיתה מתה וגם בתוך כך שמא היו מהפכים היתומה לדתם ואיכא לכל הפחות ספק נפשות וספק נפשות להקל · וכן כתב מהר"ם בתשובה וז"ל ואין לומר שמא השבויים היו מוציאים אותו לבסוף בחנם דלא תלינן בספק נפשות אלא פודין אותו בעל כרחו עכ"ל · הכא נמי אפילו לפי דבריך היה ספק בדבר וזה אין צריך פנים · ומ"ש והכנים את עצמו בעובי הקורה בלי ידיעתי ובלי רשותי ולא חלק לי כבוד לגלות לי עכ"ל · גם על זה אשיב לרווחא דמילתא דהא אפילו בעל כרחיך היה יכול לפרותה כדפירש' לעיל · רק אשיב על דבריך להודיע שדבריך אינם נכוחים שמעתי מאיש אחד איך ששלח אותו הנהר" דוד אליך להגיד לך כל הדברים איך שהיו היועצים מנגמין על היתומה ועל אשתך ואותו האיש הגיד לי איך ששמע מפיך שאמרת כשהגיד לך כל הדברים אז אמרת מה אעשה ההגמון אמ' בלשון אשכנז (אי מי איך מיך דריין וואר איערגר עס ווירט) ר"ל יות' שאני נכנס בדבר הזה הולך ופוחת · ועוד הגיד לי אותו האיש איך ששלחת בנך אל ההגמון ליטול ממנו עצה מה לעשות וחזר בנך ואמר ההגמון אמר בלשון אשכנז (איך קן איס ניט גטון) ר"ל אין לי מה לעשות בזה יכירו וידעו הכל אם האמת אתך · וגם ששלחת בנך עם אותו האיש ובידיעת בנך נעשה הפשרה והמדקדק בדבריך ימצא שכל דבריך ישארו מעל · ומ"ש ספרה אותו יותר מכדי דמיהן לאו מפיך אנו חיין שבאת לשנות את הידוע · עוד נראה להביא ראיה לחייבך גרסינן בפרק בן סורר ומורה תניא מניין לרואה את חבירו טובע

בשאר אותיה גוררתו או ליסטין באין עליו שחייב להצילו שנאמר לא תעמוד על דם רעך והא משכח בפקא מהתם נפק' אבידת גופו מניין ת"ל והשיבות לו אי מהתם ה"א ה"מ בנפשי' אבל למטרח ולאוגורי לא קמ"ל וכתב האשירי והניצול חייב לפרוע למציל מה שהוציא ואין לומר שאני התם דאיכא סכנת נפשו' דהכא נמי הוי טפי מסכנת נפשות כדאמרי' פ"ק דב"ב שבי קשה ממות ומחרב ומרעב ׳ ומ"ש שתרצה להיות בית דין בב"ד אשר אתה שייך שמה טענותך לאו טענה דכיון דדין פשוט הוא אינו צריך הנה"ר דוד למטרח ולהוציא הוצאות על זה ודמיא להא דאיתא פרק חזקת הבתים רב כהנא שקל בדקא בארעא אזל אהדר גודא בארעא דחבריה אתא לקמיה דרב יהודה אייתי תרי סהדי חד אמר ב' אוציא עייל וחד אמר ג' אוציא עייל א"ל זיל שלים ב' מגו ג' ׳ א"ל כמאן כרבי שמעון בן אלעזר הא מייתינא איגרתא ממערבא דלית הילכתא כרבי שמעון בן אלעזר אלא כרבנן כו' א"ל לכי תייתי כלומר אהדר מיד ומהא מייתי מהר"ם ראיה מי שנתחייב בדין ואמר יש לי ראיה להחזיר הדין אין ממתינין לו אלא יפרע מיד ה"נ כיון שהדין פשוט הוא תפרע מיד ׳ ועוד סברא הוא אם המציל את חבירו צריך למיטרח ולטעון אין לך אדם שמציל את חבירו ויעמיד מעותיו על הספק ודמיא להא דאמרי' פרק בן סורר ומורה רודף שהיה רודף אחר רודף להציל את חבירו מידו של הנרדף ושבר כלי' בין של נרדף בין של כל אדם פטור ולא מן הדין אלא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מיד הרודף ועוד יותר טעמים יש לי על זה אני צריך לפורטם ומ"ם וז"ל אין להטיל הכבדה זו עלי עכ"ל אם כוונתך שהיתומה גם כן תפרע חלקה בהא מודינא לך ׳ והשו אזכם לאשר אנכי מצוה אתכם ולא תסורו מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם ימין ושמאל עליך אברם עזרא אני גוזר בגזירת נח"ש תוך ל' יום אחרי ראותך כתבי זה תפרע להנה"ר דוד בענ"ר כל דמי פדיון אשתך ושאר הוצאות שהוציא על זה והמעות תשלח לכאן ארפורט להנה"ר דוד ואת ור"יידא אפטרופסת של היתומה עליך אני גוזר בגזירת נח"ש שתפרע להנה"ר דוד בענ"ר מנכסי היתומה דמי פדיון היתומה ושאר הוצאות שהוציא על זה ותוך ח' ימים אחרי ראותך כתבי זה תודיעו לי על פי השבועה השגת יד של היתומה כמה נכסים יש לה ואז אעריך כמה ראוי ליתן מנכסי היתומה לפי השגת ידה ולפי הסכנה ותוך ל' יום אחרי ראותך כתבי זה תפרעי להנה"ר דוד מנכסי היתומה כל מה שאקצוב ואטול עליך לפרוע מנכסי היתומ' והמעו' תשלח לכאן ארפורט להנה"ר דוד והשמרתם מאד בנפשותיכם שלא תסרבו ותמאנו מלקיים כל מה שגזרתי עליכם וכל מה שכתבו וגזרו עליכם רבותינו ואח"ו תעברו ולא תקיימו יחול על ראשכם נידוי חרם ושמתא ותהיו מובדלים מכל דבר שבקדושה ומכל עדת הגולה ורבצה בכם כל האלה הכתובה בספר התורה וכל ישראל יהיו נקיים ׳

כאס הקטן יעקב ווילא:

קנ ידידי מקורך ברוך אהובי מחו'גברא רב' ויקיר' מה"ר ישראל י"ץ על אודות האשה העלובה העגונה שכתבת חזרתי על כל צדדיו וצידי צדדיו למצוא לה היתר לא איתברירא לי דלא מצינא למיקם על הא מילתא שפיר עדות הגוי נראה דלא הוי מסיח לפי תומו כיון שאמר השר בקש אותו לחקור ולדרוש איה ההרוג הוי כמו איה חבירינו דלא הוי מסיח לפי תומו ועדו' היהודי שאמר שהוליך אותו לאיגב לקוברו גמגו' יש בעדותו

שאמר

שאמר שהכיר אותו וז"ל בלשון אשכנז (אוי' ווש דא ווש בון דעס פרצוף אן דעם לייבא) ר"ל מה שהיה מהפרצוף בזה הגוף משמע שפרצופו וגופו לא היה שלם וא"כ איך יוכל להעיד עליו אפילו ר"ת מודה דכה"ג לא יוכל להעיד לאחר ג' ימים ועדות של הא"ר ששמע מאותו יודי שהלך עם הגוי להביא ההרוג איך שאמר שהוא מכירו בשינו שיש בו נקב בשן אחד וכן העיד רבי יחיאל ששמע מהיהודי שמצאו איך שאמר הגוי שמכיר אותו בסימן שיש לו בשן גמגום יש משתמא אותו יודי היה העד יוזיפא בן משה ואמאי לא אמר אותו סימן בעדותו וגם תמיהני על הדיינים שקבלו העדות שלא שאלו אותו העד יוזיפא במה שהכירו אותו בפרצוף פניו ובגופו · ועוד לבי מהסס זה עתה יותר משנתים שהיה פה ארפורט לזן מפלויא אחיו של ההרוג ובקשני למצא היתר לאשת אחיו ההרוג ושאלתי אותו אם הכירו ההרוג שהוא אחיו ובאיזה ענין שהכירו אותו ואמר שבגופו אי איפשר להכירו כי לא מצאו אלא עצמות אבל הכירו כובע שלו ורומח שלו ועדותו של העד אינו מכוון לדברי לזן ואין בידי לומר לא אסור ולא היתר עד שידרשו הדבר בדרישות ובחקירות מן העדים אע"ג דעדות אשה אינו צריך דרישה וחקירה ה"מ היכא דלית ביה גמגום אבל בעובדא דידן כיון דאיכא דברים בגו אמינא דצריך דרישה וחקירה מידי דהוה אדיני ממונות דלא צריך דרישה וחקירה והיכא דאיכא דין מרומה צריך דרישה וחקירה כדאמרי' פרק אחד דיני ממונות ודכירנא עתה זה יותר מל' שנים אירע עובדא כהאי עובדא דידן גברא חד שמיה היה דוד ווייסנבערק בעו"ה נהרג ביער ונמצא מקצת גופו וכליו וגם היה שם עדות מגוי וגופא דעובדא שכחתי ושקלו וטרו בדיניה כל גדולי אשכנז וצרפת ולא הסכימו לדעת אחת מקצתם היו מתירי' ומקצתם היו אוסרין והאשה יושבה עגונה עד היום הזה וכמדומ' לי שהיא בדילינגן והיא בתה של מר' ורידא ז"ל בדילינגן עוד יש לה אח מיושב לשם ואח אחר מיושב במרגנטהיים ומצאת כל פסקי רבותינו בידה תשלח לה לשלחם לך · ומהר"ן מאינגר ז"ל היה מהמתירים והביא ראיה מספר אחד שהיה בידו ושם הספר מתית וכתוב באותו ספר היכא דאיכא סימן בגופו וגם יש סימן בכליו מצטרפין יחד והוי כמו סימן מובהק · נאם הקטן יעקב ווילא:

שלמון ישגא לעלם אהובי ק"ק דריגנשפורק י"ץ ותלמידיי חבור' קדיש' קנא
מהודענא לטיבותייכו שזה כמה ימים כתב לי מחותני פטיש החזק מהר"י דברונה וקבל קדמנא איך שמהר"ר אנשיל י"ץ נקט בלביה לזלזולי ביה באומרו שהוא לבדו ימלוך להשתמש בכולה מילי רבנות בגיטין ובחליצות ובהוראו' וכה"ג והעלה על רוחו לדחות מהר"י דברונה י"ץ שהוא כאחד מן התלמידים ולהורידו מגדולתו לגמרי וכאשר כתב לי מהר"י דברונה י"ץ תמיד היה תשובתי אין שיהא כמחרים ויהא מן הנעלבים כי קויתי למרפא על ידי אנשי אמת רודפי צדק ותוחלתי נכזבה כי לא נשתנה הדבר למעליותא רק לגריעותא וכיון דחזינא דהכי הוא לא מצינא למיחזי בבישותיה ובזילותיה דמהר"ר דברונה י"ץ דמסתפינא מעונש כדאיתא פרק השוכר הפועלים בעובדא דרבי אליעזר ובשביל האמת והדין והשלום שלא ירבו המחלוקת אכתוב דעתי כיון שהקהל לא בירכו להם לא מהר"ר אנשיל ולא מהרר" ישראל י"ץ ותרווייהו צריכים ליתן עולים כמו אחד מן הבעלי בתי' אין לאחד מהם שום חזקי' יות' מזה ואע"פ שמה"ר אנשיל י"ץ היה בריגנשפורק

קודם

קודם ביאתו של מה״רר ישראל בזה לא יפה חזקתו כיון שהקהל לא קבלו אותו[?] עליהם לא לראש ולא לקצין הרי הוא כאחד מן הבעלי בתים שדר בעיר ובא בעל בית אחד לגור אצלו באותו עיר לא יוכל בעל בית הראשון לומר כבר החזקתי כיון שבזמן הזה אין חרם היישוב נוהג כדאיתא פ׳ לא יחפור ואי שייך בכרגא דהכא לא מצי מעכב פירוש אם רוצה להיות שייך בכרגא דהכא כדאיתא במרדכי וגדול מזה כתב הא״ז וז״ל ואם הוא ת״ח וצריכי בני אדם לתורתו אפילו בא ממשמשלת אחרת שאינם נותנים מס למושל העיר הזאת לא מצו מעכבים עליה ודאי חזקה לא הסכים ר״ג לאסור שום יישוב את״ח ואפילו אם יש ת״ח אחר בעיר קנאת סופרים תרבה חכמה ואם אינו יודע להשתכר אלא לומד תדיר בני העיר מצווין לעשות מלאכתו ואם הוא עשיר התורה פוטרתו מליתן מס עכ״ל׳ הרי כתב בשתם אפילו אם יש ת״ח אחד בעיר ולא חילק בין אם בני העיר קבלו עליהם הת״ח הראשון לראש ולקצין בין אם לא קבלו עליהם אבל בכל ענין לא מצי מעכבי ואם הוא עשיר התורה פוטרתו אלמא שום לת״ח השיני חזקה כמו לראשון וכן ראינו בדורותינו בכמה מקומות שהיו דרים שם שני רבנים ולא שמענו שהיה לזה חזקה יותר מזה׳ בווינא היה מהר״ש הלוי ז״ל ומהר״א קלויזנר ז״ל׳ בקרימזא היה מהר״י אג״ר ז״ל ומה״ר נחליפא ז״ל׳ בנורנבערק היה מה״ר ישראל ומה״ר קופילמן ז״ל׳ במגנץ היה מהר״ז רונקיל ז״ל ומה״ר טודרוס ז״ל ואני למדתי בישיב׳ של מהר״ז רונקיל ז״ל ולי התיר מהר״י מולין ז״ל להושיב ישיב׳ לבד בנורנבערק אע״פ שהיה מהר״ז כ״ץ ז״ל לשם כמה ימים ושנים קודם שבאתי לשם אבל לא רציתי לקבל עלי מהני טעמי שכתבתי נראה לי שיש חזקה למהר״ר ברונה כמו למהר״א בכל דבר ויכול מהר״י לנהוג נשיאתו ברמיס הן לקבוע ישיבה לעצמו הן ליתן גיטין וחליצות ולמורה הוראות ולברך ברכת אירוסין ונישואין ושום אדם לא ימחה בידו׳ ואשר יפנה לבבו לבלתי שמוע אלי הן בצנעא הן בפרהסיא אכוי אדרוש מעמו ואפיקנא למילתא מאוכיח ואתם תלמידי הזהרו בעצמיכם שלא תעברו על דבריי אלה וגם תהיו זהירים בכבודי התבונו על נתיבות עולם חלקי איכי מתיר כל מה שתלמיד מחוייב לעשות ולקבל מרבו תעשו ותמיהני שאתם רואים ושותקים היה לכם למיטקל ולמטרח ולמעבר שלמא בינייהו דלא ליפוק חורבא מיניה ח״ו וכבר כמה קהילות שנחרבו מתוך מחלוקת בקשו נרדף בקשו

שלום׳ נאם הקטן יעקב ווייל״א׃

קנב ארבע חרשים אלופינו משובלים׳ כזוהר הרקיע יזהירו בהילים׳ אהובי הר״ יחיאל כ״ץ י״ץ ואהובי הר׳ אברהם בר׳ מנוח ז״ל ואהובי ר׳ אברהם בר׳ יודא י״ץ׳ ואהובי רבי אברהם בן מהר״י י״ץ מה מצאתם בי שבאתם למשש את כלי ולשאוב מבור אשר אין בו מים ובידי אין לחם ושמלה ואחר מי רודף מלך ישראל מהר״ף לדרוש ולמישאל מתני שמעתתא הלא נודע בשערים חכמתו וגדולתו נימוקו עמו ותרומתיו תרומות׳ אכן ענוותנותו גרמה לו שאינו רוצ׳ ליטול עטרה ולחלוק כבוד לעצמו ומטיבות׳ אכתוב לכם דעתי דקליטא׳ מאד הפריז הר״ר אלעזר שדחף החזן מעמוד בתוך התפילה וחטא גדולה חטא האחד כיון שהוצרך החזן לפסוק ונמצא שגרם לצבור לא תשא על הברכות הראשונות שעשה בכך ואף גם זאת לא חס על כבוד קונו וכבוד מהר״ף וכבוד קהלא קדישא ובפרק חלק תנן אפיקורוס אין לו חלק לעולם הבא ופליגי אמוראי בזה יש

מהם

מהם דאמרי המבזה חביריו בפני ת"ח זהו אפיקורוס והמבזה ת"ח גופיה זהו דבר השם
בזה וה"ה אפיקורוס זה המבזה ת"ח גופיה והאי גברא זלזל כבוד השכינה וכבוד מהר"ף
ותלמידיו וכתב הרוקח עונש גדול על המדבר בבית הכנס' שגורם לאחרי' לבטל התפילה ׳
וכתב הר"מבם פ"ז דתלמוד תורה וז"ל אבל ת"ח שבזהו או חרפהו ארס בפרהסיא אסור לו
למחול על כבודו ואם מחל נענש מפני שזה בזיון תורה אא נוקם ונוטר כנחש עד שיבקש
ממנו מחילה עכ"ל ׳ וכל שכן שזלזל בכבוד השכינה ובמהר"ף ובתלמידיו בפרהסיא ואי
לאו דכספי' מהר"ף שעשה לו כ׳ זיפה שהרחיק אותו מישיבתו זמן שלם היה ראוי להחמיר
עליו אבל כיון שנשא חרפתו כולי האי נתכפר לו לגמרי ומאחר שעשה המעשה בפרהסיא
יש לו להתודות בפרהסיא ולבקש מחילה בשביל תקון העולם שלא ירבו המחלוקת זכר
לדבר דאמרי' פרק אילו הן הנחנקין סנהדרין שרצו למחול לזקן ממרא אינו יכולי' למחול
מהאי טעמ' וטובא אשכחן כה"ג כגון בעוברא דרבי אלעזר פ' הזהב ואתם אנשי' חכמים
ונבונים כל רז לא אנס לכון ידעתם את אשר תעשו לצאת ידי שמים והבריות ׃

מה שטוען ראובן ותובע משמעון איך שהיה לאביו ממושכן מההגמון זהוב קנג
גדול משקלו ל' זהובי' והיה ממושכן עבור כ"ד זהובים אונגר"ים קרן לבד
הריבית ואותו זהוב הפקיד אביו ביד אמו שהיא ג"כ אם שמעון וזקנתו של ראובן והזהו'
היה ביד שמעון ומשמת ההגמון פדה משמעון ונתן לו הקרן והריבית ועתה תובע ראובן
משמעון שיתן לו את הקרן ואת הריבית ׳ וגם טוען ראובן שאומרן דעתן הוא ששמעון
לקח אותו זהוב מאמו שהיא זקנתו של ראובן כי הזהוב היה מופקד בידה מאביו של
ראובן ׳ והשיב שמעון שראובן עצמו נתן לו הזהו' בשכר טרחו שטרח לגבות חובותיו
וגם יהא מורשה נגד אשת אביו ׳ נראה דשמעון נאמן לומר שנתן לו הזהו' לשכרו ממ"נ
אי בתר מעיקרא אזלת כשתבע ראובן משמעון לפני הקהל שיחזור לו הזהובים והשיב
שמעון שלי הוא שנתת אותו לי בשכר כדמבואר בעדות הקהל היה נאמן שמעון במיגו
דהחזרתי לך או במגו דלהד"ס דאין כאן שני עדי' שראו אותו ביד שמעון ואי בתר דהשת'
אזלת שכבר קבל שמעון הקרן נאמן נמי במגו נתתי לך הקרן והריבית׳ ומ"ש ראובן
משמעון חבי שמ"נ שירש מאביו ושמעו' טוען אתה מכרתו לי׳ נר'גם בזה שמעו' נאמן כיון
שראובן אינו טוען שהשאיל לו הכמ"נ משמע שכוונת ראובן ששמעון לקח הכמ"נ מעצמו
כשנשא המטלטלין והספרי' מבית אביו לאחר מותו כמו שטען ראובן וא"כ אחזוקי אינשי
בגנבי לא מחזקינן כדאית' פרק כל הנשבעי' ועוד מאן לימא לן דראובן גברא הוא שאינו
עשוי למכור ספריו ׳ ועוד כיון שיש לו עוד שמ"נ שמא אינו חש למכור הכי זה ׳ ועוד כיון
ששמעון דודו הוא אינו מקפיד למכור לו ׳ ואם נכסף לומ' כיון ששמעו' נשא כל המטלטלין
והספרים מבית ראובן והכניס ברשותו בלא רשות ראובן איתרע חזקתו נראה דבזה
לא איתרע חזקת שמעון דהא שפיר קא מתריץ שמעון בטענתו שהיה כוונתו וכוונת אמו
להועלת ולטובת ראובן ׃ ומ"ש ראובן ותבע משמעון ק"ו זהובים שחובר אותו שנגבם
מהמטלטלי' שירש מאביו ואינו טוען טענת ודאי רק חסרא בעלמ' שחושד אותו כיון שנשא
המטלטלים מביתו של ראובן בלא רשותו ושמעון טוען להד"ס נר' דשמעון נאמן ואפי' אם
היה ראובן טוען טענת ודאי שהיה יודע שהיה בביתו הרבה מטלטלין ושמעון לא החזיר

לו אלא מעט אבל לא היה ידוע לו בודאי ששמעון גנבם אפי' הכי אין לו טענה על שמעון
בשביל זה אם היה ודאי ששמעון נכנס לביתו לגנוב כיון שאינו טוען בודאי גנבת לי את
מטלטלין אילו וכן כתב הרמב"ם פ"ד מהלכות גזילה וז"ל נכנס לבית חבירו שלא בפניו ונטל
משם כלים בפני עד אחד ואין העד יודע כמה נטל הרי בעה"ב אומר כלים היו לי בבית
והגוזל אומר י' נטל והם שלי חייב להחזיר י' מפני שהיה מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע
ואינו נשבע על השאר אפילו שבועת היסת מפני שאינו יכול לטעון על הגזלן טענת ודאי
עכ"ל והכא נמי אין ראובן טוען טענת ודאי וזה אין צריך פנים : ומ"ש ראובן ותובע
משמעו' איך שהיה שמעון משותף עם אמו דהיינו זקנתו של ראובן במשכון אחד שהלוו
לגוי על המשכון י"ח זהובים וחלק של האם היה ט' זהובי' וכיון שמת' האם אותן ט' זהובים
והריבית חייבים של ראובן ושמעון השיב שראובן לקח חלקו משלם כדמבואר בטענתו
גם בזה שמעון נאמן ׳ וכן מ"ש ראובן איך שהוא ושמעון משותפי' במשכונות בחוב שהלוו
הוא ושמעון לגוי אחד ושמו גלא"ן ושמעון השיב להר"ס וטוען שאין לו שום שותפות עמו
ומה שהלוה ראובן לאותו גוי יש לו משכון לבדו ואין לשמעו' עסק בו גם בזה שמעו' נאמן :
ומ"ש ראובן ששמעון פשע בחוב שלו שהיה לו על המקום שלקח פחות מהקרן והשיב
שמעון שעבר עבודתו באמונ' אם לא היה יכולת בידו לכוף אותם שיפרעו הכל כמו שכתו'
בכ"פ לאו מידו היתה זאת ׳ ועוד טען שמעון שראובן הלך עמו בכל פעם וראובן מודה
שהלך לפעמי' איני רואה שום פשיע' בידו דדבר ההוא הוא ומילתא דשכיח הוא שהחובות
נתקלקלו דכל אפראי ספק לא אתיא ומסתמא ראובן ידע כל דבר אמאי לא
מיחה :

קנד **מסקנא** דמילתא הכי איתא שמעון ישבע על כל טענות ראובן וכך יהא
סדר השבועה שמעון ישבע בנקיטת חפץ אף על גב דרש"י כת'
דאשבועה דרבנן לא בעינן אנקוטי חפצא וכן כת' הרמב"ם ׳ הא ר"י סבר דבעינן אנקוטי
חפצא אפילו אשבועה דרבנן והכא איכא קצת רגלים לדבר שיש להסתפק ואינו צריך
לפרסם משום הכי אמינא שיש להחמיר ולעשות השבועה בנקיטת חפץ והשבועה יעשה
בפני ג' דייני' שיבררו הקהל ויאמרו הרי אנו משביעים אותך על דעתינו בשבועת האלה
בשם או בכינוי שראובן נתן לך הזהוב הגדול בשכרך ושקנית מינו החבי שמ"ג ושאין לך
בידך משל ראובן לא מחמת ירושה אמך שטען ראובן שהיתה אמך משותפת עמך
במשכונות שעמדו י"ח זהובי' קרן ושאין ראובן משותף עמך בהחיובא על הארמאי גלא"ן
ושהחזרת לו כל מה שנשאת' מבית אביו לביתך הכל החזרת' לו ולא עיכבת בידך מאומה
ועז"ה הדבר נשבע מכח גלגול דאהא לחוד לא היה צריך לעשות שבועה כיון דטענת ראובן
ספק הוא ׳ אבל מטעם גלגול צריך לעשות דדבר הראוי להסתפק הוא ואינו צריך לעשות
השבועה לפני הארמאי גלא"ן ׳ אף על גב דאמר רבא פרק כל הנשבעים נשבעו הפועלי'
במעמד החנוני כי היכי דליכספו מיניה הכא נמי לא מחייבינן ליה לעשות השבועה לפני
הארמאי וטעמא דידי דאיפשר אם לא היה לראובן על שמעון אלא תביעה זו לא הייתי
מחייבו שבועה והייתי דן בהא מילתא כר"ת דפסק כלישנא בתר' דשבועת הדיינים דלא
משביעינן שבועת היסת אלא היכא דאיכא דררא דממונא דהא טוען להר"ס אף על גב

דרוב הפוסקים פסקו כלישנא קמא וסוגי' דרדייני' דיינו כלישנא קמא מכל מקום בהאי דינא הוי דין כלישנא בתרא כר"ת משום דראובן אפסיד אנפשיה שהרי הוא טוען על שמעון איך שחטף וגזל את שלו בכמה עניינים המבוארים בטענותיו ואפילו הכי נשתתף עמו ואיהו אעביד אנפשיה ודמיא להא דאמרי' פ' קמא דב"מ עד השתא חשדתא לי' בגזלנותא והשתא אמרת בדמי אגרתי שהלי' והא דמחייבינן ליה על תביעה זו שבועה מטעם גלגול משום הכי לא מחמירינן ליה לישבע לפני הגוי:

קנה מה ששאלת על ראובן שיש לו תביעה על שמעון וראובן תבע משמעון שיעמוד נגדו למשפט במקום הממוצע ושמעון ממאן ודחויי קמדחי לראובן לעכב פקדונותיו של שמעון שיש לו במקומות אחרים אז אני רגיל לדון ולהורות ודאי אדם הרוצה לעכב ממון של חבירו ואומר שיש לו תביעה עליו ואין אנו יודעים אם יש ממש בתביעתו אז אני דן שאינו יכול לעכב ממון חבירו אלא התובע ילך אחר הנתבע ויתבע אותו במקום אשר הוא שם או במקום הממוצע שהנתבע שייך לשם דאי לא תימא הכי לא שבקת חיי לכולהו בעלי בתי' שיש להם פקדונות במקומו' אחרים דיעמדו עליהם אנשים רקים ופוחזים ויעכבו את שלהם במקומות אחרי' והעשיר קודם שילך אחריו לדין במקום שהפקדון לשם יעשה פשרה עם זה וכה"ג כתב מהר"ם במרדכי פרק זה בורר אם אחד מהבעלי דינין טוען נשלח למרחקים ויש חכם סמוך להם ורואים הדייני' שהוא מתכוין להפסיד חבירו אין שומעין לו כו' הרבה דברי' ניכרים שהוא מתכוין לדחייה ולהפסידו כו' ע"ש. עוד במרדכי וז"ל כתב בספר א"ז כל היכא שיש בעיר מומחה ויודע דין תורה לאמתו הרי זה דן בעירו בעל כרחו לא ש"נ תובע ולא ש"נ נתבע ולא מצי למימ' נלך לבית הוועד או לב"ד הגדול אלא דן בעירו מפני הרמאים עכ"ל. ובנדון דידן אין לך חשש רמאין גדול מזה וק"ל וזה אין צריך פנים. וכל זה היכא דבאו אינשי מעלמא ורוצה לעכב ממון חבירו ולא שמענו שחבירו מסרב מלהיות ציית דינא אבל כשאנו יודעי' שהנתב' דחויי קמדחי לתובע ומסרב מלהיות ציית דינא אז הכי דן שהתובע יכול לעכב ממון הנתבע בכל מקום שהוא עד שהנתבע יעמוד למשפט בלי דחוי וסמך לדבר זה איתא באשירי פ"ק דב"ק וז"ל וכן נמי מי שבא לפני ב"ד ואמר יש לי תביעה על פלו' ומצאתי מנכסיו במקום ידוע ואני ירא שאם יבאו לידו שיאבדם ולא אמצא מקום לגבות חובי ומבקש שיעכבו ב"ד הנכסים עד שיברר תביעתו וכן ראובן שיש לו שטר על שמעון ולא הגיע זמנו עדיין ובא בתוך הזמן וטען כזאת הכל לפי העניין אם רואה הדיין אמתלא בדברי התובע או שלא יוכל ראובן לגבות חובו משמעון כשיגיע הזמן מצוה להדיין לעכב ממון הנתבע עד שיברר התובע תביעתו או עד שיגיע זמן שטר עכ"ל. אלמא דב"ד מעכבי' הממון עד שיברר תביעתו וכ"ש דמעכבי' ממון הנתבע כשמסרב להיות ציית דינא עד אשר יקבל עליו עול הדין והכל לפי ראות עיני הדיין ועוד סמך לדבר דאמרי' פרק גט פשוט ניכסין דאיתנהו איכון ערבאין ביה אלמא דיש לנכסים דין ערב וא"כ כשהנתבע אינו רוצה להיות ציית דינא תבעינן מהערב דהיינו הנכסים מידי דהוה אערב. וכתב הרמב"ם פרק כ"ה דהלכות הלוואה וז"ל היה הבעל חוב אלם ואין ב"ד יכולים להוציא מידו או שלא בא לב"ד הרי זה יפרע מן הערב תחיל' עכ"ל. וכן כתב המרדכי בשם ר"ת ואע"ג דראבי"ה פליג וכתב

אדניכוף הערב ניכוף ללוה מ"מ מודה הוא היכא דלא מצי לכוף הלוה דיתבע הערב והכי נמי כיון דלא מצי לכוף הנתבע לכל הפחות יעכב נכסיו עד שיעשה לו דין ׳ נאם הקטן
יעקב ווילא :

קנו **ארי** בחבורה ׳ בוצינא דנהורא ׳ בשרגא נהורך אהובי מהר"ר משה י"ץ שרא לי מר על אודות האשה העלוב׳ חזרתי על כל הצדדים וצידי צדדיו ולא אשכח טעמא וזכות להקהל במה שהניח בעלה ז"ל דהלכה רווחת היא שאין האשה חייבת בקבורת בעלה כדאיתא במרדכי פר׳ נערה ואי משו׳ שהבעל צוה לפרוע קבורתו ולהזכיר נשמתו וליתן לבנו פיזור שיאמר קדיש לא מבעיא להנהו דיעות שפסקו דמתנת ש"מ אינו מפקיע שיעבוד כתובה דהכא נמי אינו מפקיע דהא לכל היותר לא הוי אלא מתנ׳ ש"מ אלא אפילו לרבינו שמואל שכתב במרדכי דמתנת ש"מ מפקיע שיעבוד כתובה הני מילי מתנת ש"מ שנותן לאחרים אבל הכא לא נתן לאחרים אלא מה שנתן לא נתן אלא לצורך עצמו לא עדיף מאדם שנתן אפי׳ מתנת בריא ליורשו דכתב מהר"ם דאינו מפקיע שעבוד כתובה וכ"ש הוא דהתם הוציא המתנה מרשותו דהא מיד כשנתן המתנה במתנ׳ בריא נפקו אותם נכסים מרשותו בחיים אפילו הכי לא מהני כיון שלא נתן אלא לאותו הראוי ליורשו וכ"ש הכא דהמתנה לא הוי לאחר מיתה לצורך עצמו וק"ל ׳ ועוד כיון דהאי גברא כבר אסר איסר על נפשו בחרם ובשבועה שלא ליתן מנכסיו לשום אדם להפסיד כתובתה של מר׳ יהודית רק במתנת בריא שיחול מיד המתנה בעוד שהוא בריא כמבואר בשטר כתוב וחתום אם עבר ונתן במתנת ש"מ לא מהני וכה"ג יש הג"ה במרדכי שלי וז"ל פסק ר"י בר׳ פרץ על מי שהחרים עליו או נשבע שלא ימכור או לא ימחול חובו שכבר מכר או נתן לפלוני ואחר כך בא ומחלו או מכרו אין מחילתו כלום ואין במכירתו כלום כי ההיא דאמרי׳ בכתובות בפרק האשה שנפלו כיון דאמור רבנן לא ליזבן זביניה לאו זביניה אף כאן אין אמירה דרבנן גדולה מזו שנשבע שלא יעשה הדבר וא"כ אין במעשיו כלום שהרי על ידי עצמו איבד כחו וזכותו בדבר עכ"ל ׳ וכ"ש הכא שכל מה שנתן לא נתן אלא לצורך עצמו להצדיק ולזכות נשמתו ושפיר יש זכות לנשמתו שיקיים הימנותיה החרם והשבועה ׳ נאם הקטן
יעקב ווילא :

קנז **רב** טוב לאהו׳ מהר"ר מייסטרלין י"ץ מה שכת׳ מר אהא דאמרו רבותי׳ כל שיש בידו למחות כו׳ ואינו מוחה שאלת טעמא מאי איך אנו יוצאים ידי חובותינו שאין אנו מוחי׳ כיון שרבו פרצי עמינו המלעיגין ומלעיבין בתור׳ ובלומדיה ואינם שומעי׳ למוכיחי׳ אם היינו מוחים בידם אי׳ למיחש לסכנ׳ שהיו עומדי׳ עלינו על גופינו ועל ממונינו והא דאמ׳ מי שיש בידו למחות ואינו מוחה כו׳ היינו היכא דליכא סכנה וכה"ג אמרי׳ פרק עשרה יוחסין ובודקו עד לסכנה ופירשו ומה שכתבת אם חייב אדם להוציא ממון על זה נר׳ דאינו חייב וראיה מדאמרי׳ פ׳ בן סורר דילפינן מלא תעמוד על דם רעך דחייב להציל חבירו ומקשה תלמודא האי מהכא נפקא מהת׳ נפקא והשבות לו אבידת גופו מניין ת"ל והשבותו לו ומשני אי מהתם ה"א ה"מ בנפשיה אבל למיטרח ואגורי לא קמ"ל אלמא אי ליכא קרא יתיר׳ לא הוה אמרינן שמחוייב להוציא ממון אפילו להציל נפש חבירו וכ"ש הכ׳ גבי עשה דתוכיח דאין חייב להוציא ממון ועוד מדאיצטריך קרא לכתוב בכל מאודך שחייב אדם למכור

כל

כל ממונו בשביל קידוש השם ואם היה חייב להוציא ממון להציל חבירו מן העביר' אם כן כ"ש עצמו ואם כן מאי איצטריך בכל מאודך ודוחק לומר דהתם איירי דחייב למסור כל ממונו אבל הכא גבי עשה דתוכיח אינו חייב למסור כל ממונו רק מקצת רא"כ מה שיעור יש בדבר דבשלמא גבי הכאה עד שיכנו כל דהו אין צריך להוכיחו יותר ׳ והא דכתבת על המנהג של תעניו' שאין אנו נוהגי' כסדר הגמרא הנני שולח לך העתקה מהסדר שסידר מורי מהר"רי מולין ז"ל כשהתענו ג' ימים וג' לילות ובו תמצא הכל באר היטב ׃ ועל היפוך שבועה דאוריתא אין בידי קבלה על זה ׃

קנח **ועל** מה דשאלת לעניין מת ביום ל' לעניין אבילות הרי אני מסכים לדברי מהר"י מרפורק ובכל דוכתא מקצת היום ככולו כגון בשבעת ימי נדה דקי"ל מקצת היום ככולו כדאיתא פרק בנות כותים וכן לעניין אבילות דהלכה רווחא היא בישראל דמקצת היום ככולו לעניין שבעה בתחילתו ובסופו ולעניין מילה כתי דמהלינן קודם השלמת שביעי מעת לעת דלפי דבריך נולד בשבת לאחר חצות אנו צריכין להמתין עד יום ראשון אחר חצות ואם כפשך לומר דשאני התם דכתיב ביום השמיני דהיינו קודם השלמה מעת לעת מ"מ היינו צריכים להמתין לשבת הבאה אחר חצות ׃

קנט **ועל** עניין קדוש החדש קבלתי ממו' מהר"י מולין ז"ל שמקדשין עד חצי כ"ט י"ב כי אז הלבנה בחידושה ואין ספיקא בדבר ׃

קס **ומה** שכתבת מרב פלטוי גאון דכתב האומר בפרהסיא אלך ואמסור ישבול לערות דפסק המרדכי דמיירי דווקא באדם המוחזק ורגיל בכך ׳ ומה דכתבת ממון מסור אם מותר לאבדו בגרמי' וכתבת מטור חשן אין בידי טור חשן אבל לפום ריהטא נותיך ליסנא דגמרא משמע דמותר מדקאמר ממון מסור אסור לאבדו בידים משמע דווקא לאבדו בידים אסור אבל בגרמא מותר אע"ג דאיכא למידחי דנקט בידים לרבותא דהיתירא למ"ד מותר לאבדו בידים י"ל כיון דלית הילכתא כוותיה ה"ל למינקט רבותא דהילכתא דהיינו אסור ׃

קסא **ועל** אותן אנשים המתריסים נגדך וקובעים ישיבה לעצמם מה אעשה יכול' למיתריץ דיבורייהו דכוונתם לשם שמים דאין רגילים עד עתה ללמוד בפרקים אחרונים וכבר הסכים על ידם מה"רי מרפורק מי הוא זה ואיזה הוא שיבא אחר המלך שכבר עשהו וגם לא ניחא לי לכתוב עליהם שום דבר בטרם שמעי דבריהם ׳

כאם הקטן יעקב ווייל ׃

קסב **שלמון** יסגא לעלם אהובי ר' בנימן בר' יחיאל ורבי משה בדבי פסח ז"ל מה משאלתם ני כי משמתם את כלי דין תורה לא ידענא וגם קשה עלי טובא ומובא לפסוק זה הדין דכפי הנראה דין מרומה הוא ותימי לא באו לידי טענות כאילו מ"מ בשביל השלום אחוה דעי מה שטען ראובן על שמעון איך ששמעון מכר לו החוב שיש לו על הגוי קירשטין שמ"ר כתב גלחות העומד ל' ליטרין ועלה קרן וריבית ר"ן ליט' ושמעון מכר החוב לראובן בעד כ' ליט' וראובן נתן לשמעון שטר חוב של יהדות עבור אותן כ' ליט' דמי המקח ושמעון מסר לראובן הכתב גלחות וראובן טרח כמה טרחים והוציא הרבה הוצאות כדי לגבות החוב מן הגוי וקודם

שנפא החוב הלך שמעון אצל הגוי וקבל ממנו לח״ ליט׳ ונתן לגוי שובר על החוב ומעתה תובע ראובן משמעון שישלם לו דמי החוב קרן וריבית וההוצאות שהוציא על זה ושיחזיר השטר חוב של יהדות העומד כ׳ ליט׳ דמי המקח ע״כ טענת ראובן׳ ושמעון השיב להד״ס שמעולם לא מכר לו זה החוב קיר״סטין טשני״ר רק מסר השטר גלחו׳ שים לו על קירסטין טשניר ליד ראובן כדי שיפעול ויטרח להוציא החוב מן הגוי הנ״ל ובשכר טרחו יתן לו דבר כנון אבל מעולם לא מכר אותו השטר הנ״ל לראובן ושטר של יהדות שים לשמעון על ראובן העומד כ׳ ליט׳ השיב שמעון שאינו דמי המקח עבור החוב של קירסטן טשמיר אלא מחמת כתבים אחרים׳ נראה דטענת שמעון טענה היא בזה דלא הוי מכר אפילו אם היה כדברי ראובן שמכר לו מ״מ לא הוי מכר דכל רבותינו הפוסקים קמאי ובתראי כולם פסקו דאותיות אינן נקנין במסירה לחודיה אלא בכתיבה ובמסירה רק רמב״ם שפסק דנקנין במסירה לחודיה ומסתמא לא עבדינן כוותיה כיון דכולהו רבותינו פליגו עליה ואפילו לרמב״ם דכתב דמכירה לחוד קני היינו חוב שיטנו על יודי אבל חוב שים לו על הגוי לא מצי להקנות כדאיתא במרדכי פרק מי שמת משם מהר״ם ובתשובה במיימוני ואפילו דנהי כדברי שמעון דלא מכר לו הכתב של גלחות מ״מ חייב הוא לפרוע לראובן כל מה שהוציא על כתב זה לגבותו דלא גרע מירד לתוך שדה של חבירו ברשות דשמין לו וידו על העליונה ויפרע לו כמו שיעריכו אותו בני אדם הבקיאים והרגילים להשתדל בכתבי חובות כמה אדם רוצה להוציא על כתב חוב כזה ולפעול פעולה כזה אבל ראובן בעצמו אינו נאמן לומר כמה הוציא׳ ועוד ראייה שצריך ליתן לו הוצאותיו דכתב במיימוני פרק ו׳ בהלכות קנייה ומתנה האי מי ששלח סבלונות לבית חמיו כו׳ והיא חזרה בה וז״ל הורו רבותי שאם היה מנהג המדינה שיעשה כל אחד ויאכיל לריעיו או יחלק מעות לשמשים וחזנים וכיוצא בהן ועשה כדרך שעושין כל העם וחזרה בו משלמת את הכל שהרי גרמה לו לאבדו ממון וכל הגורם לאבד ממון חבירו משלם והוא שיהיה לו עדים כמה הוציא שאין זה נשבע ונוטל עכ״ל׳ והאי עובדא עדיף מההוא דכתב הרמב״ם דהכא לדברי שמעון ידוע הוא שאין אדם יכול לפעול פעולה כזו בלא הוצאות והוא צוה לו לפעול ובשליחותו פעל מה שפעל ואם כדברי ראובן שמכר לו הכתב אם כן קבל שמעון דמיו וכיון שלקח מעות מהגוי ונתן לו שובר הוי כאילו מזיקו בידים וברור הוא כשקנה ראובן השטר הוצרך להוציא הוצאות והוי כמזיקו בידים ואפילו להאשירי דפסק על המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול שאין צריך לפרוע אלא דמים שנתן עבור השטר התם איירי שלא הוציא על השטר מאומה אבל היכא שידוע שהוציא על השטר פשיטא שצריך לפרוע לו גם ההוצאות כיון דאפסדיה במזיד והא דפליגי רבנן ורשב״ג פרק המוכר פירות גבי המוליך חיטין לטחון ולא לתתן כו׳ וכן חטין דטחון כו׳ כולן הוי כמו שוגג וסברי רבנן דאינו צריך לשלם לו ההוצאות שאני התם דלא ידע שהוציא הוצאות כמו שוגג׳ אבל הכא הוי כמו מזיד והוי כמו אפסדיה בידים דאפילו רבנן מודו לרשב״ג דחייב לשלומי דהוי כמו דינא דגרמי׳ ועל השטר חוב של יהדות העומד כ׳ ליט׳ שים לשמעון על ראובן טען ראובן על שמעון שיחזיר לו אותו שטר דאותן כ׳ ליט׳ הם דמי המקח של החוב קירסטן טשניר כיון שנתן שמעון שובר על אותו חוב נמצא דהמקח בטל ואין ראובן חייב לו כלום

כיון ששמעון עצמו בטל המקח ושמעון השיב שאותן כ׳ ליט׳ חייב ראובן לשמעון עבור
כתבים אחרים כמו שטען בטענה שלישית וז״ל ויותר כתבי חובות שלי שיש ביד ראובן
מחמת השטר חוב שהוא חייב לי כ׳ ליט׳ ולא מחמת הכתב הנ״ל המגיע ל׳ ליט׳ עכ״ל ׳ נראה
כיון ששמעון בעצמו מודה דאותן כ׳ ליט׳ אינן מחמת קירשטין טשכיר אלא מחמת כתבים
אחרים א״כ מכירתו לא הוי מכירה מטעמי המפורשים לעיל ׳ וא״כ אותן כתבים אפילו
לדברי שמעון שמסר אותו לראובן מ״מ איכון באחריות ראובן להתחייב באונסין מאחר
דהמכירה לאו מכירה היא ולכל היותר אינו חייב אלא כנושא שכר דהיינו גניבה ואבידה ׳
וא״כ אי בעי ראובן הוה טעין נאנסו אותן כתבים האחרים מידי ואז לא חייב לשמעון
כלום מחמת השטר חוב שיש לשמעון על ראובן ושמעון מודה שהשטר מחמת כתבים
האחרים וכיון שנאבדו באונס הרי נאבדו באחריות שמעון וא״כ ראובן נאמן לומר
שאותן כ׳ ליטרא הם דמי המקח של קירשטן טשכיר במיגו דאי בעי מודה לשמעון שהם
מחמת הכתבים אחרים כמו שטען שמעון אבל אותן כתבים נאבדו באונס ואי טעין היה
פטור מאותם כ׳ ליט׳ שבשטר השתא נמי פטור ונאמן לטעון שאותו שטר חוב מחמת דמי
המקח של קירשטן טשכיר במיגו כדפירש׳ וכה״ג אמרי׳ בפרק המוכר את הבית המפקיד
אצל חבירו בשטר נאמן לטעון חזרתי לך במיגו דנאנסו ׳ ועוד בלאו כל הני טעמי דלעיל
מוכח מילתא טובא דהאי שטר העומד כ׳ ליטרא שיש לשמעון על ראובן איתרע הוא ולא
מגבינן ביה דהא שמעון גופיה מודה שלא מכר לו אותו חוב וא״כ מאחר דלא מכר לו א״כ
לא החזיר לו דמי הקניין של אותו החוב קירשטן טשכיר ועדים מעידים שמכר לו אותו חוב
כדמוכח בעדיות א״כ הוחזק כפרן מחמת עדים וגרע טפי מהא דאמרי׳ בשבועות הכוא
דאמר לחבריה הב לי מאה זוזי דאוזפיתך א״ל להד״ם אתו תרי סהדי ואמרו דאוזיף ופרע
אמר אביי הכן אמאי כסמוך איכא אמרי אוזפי ואיכא אמרי פרעי ׳ רבא אומר כל האומר
לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי הכא נמי בעובדא דידן כיון שאומר לא מכרתי החוב א״כ
מודה שלא החזיר דמי המקח וג״כ מוכח מתוך העדות שאותו שטר חוב הוא דמי המקח
דאל״כ מה להם להעיד על השטר כ׳ ליטר׳ שנתן ראובן לשמעון ואם נפסך לומר כיון שלא
העידו העדים בפירוש שזה השטר הוא דמי המקח א״כ יש לומר שמא זקף עליו דמי השטר
במלוה על פה ולא נתן לו שטר או מעות ע״ז יש להשיב דע״כ לאו אהימנותא דראובן קא
סמיך שיאמין לו בלא עדים ובלא שטר מאחר שטען שמעון על ראובן שהוא אנס ותקיף
והביא ראייה על זה מיתומה אחת בגר״ע וא״כ חושד אותו בגזלן ודמיא קצת להא דאית׳
פ״ק דב״מ עד השתא חשדתא ליה בגזלנותא והשתא אגירתא מיהליה בלא סהדי ׳ אע״ג
דהתם לאחזיק והכא קצת עדיף דיש לו שטר מ״מ סברא גדולה זו ודמיא קצת להא דאיתא
בשבועת הדיינים ההוא דאמר לחבריה הב לי מאה זוזי דמסקינא בידך והאי שטרא אמר
ליה לאו אתורי יהבת ואותבת אמסחתא וקבלת זוזך אמר ליה כיטרחי ניכהו ואמ׳ רב פפא
איתרע שטרא אמר ליה התם כיון דקאמר ליה אתורא יהבת לי ומתורי שקלת זוזי ודאי
איתרע שטרא עכ״ל הגמרא ׃ וכתב הרמב״ם אע״ג דליכא סהדי ואיכא מגו דיכול לומר
להד״ם אפי׳ הכי איתרע שטר כיון דסברא הוא דאתורי יהב ומתורי שקל וכ״ש הכא בעובדא
דידן דמוכח מילתא טובא דהאי שטר חוב מחמת דמי המקח של כתב קירשטן טשכיר ׳

ומה שטען שמעון על רבי נתן בר' מתתיה הדיין על עדות של רבי מנוח והר' זלמן שהדיין הוא שונא לו ופסול לו לדיין בזה ג"כ ניכר מחשבתו דאיערומי קמערים מדלא הזכיר זה קודם שהעידו העדים ואפילו אם לא העידו דבר מ"מ שטר של הכ' ליטר' איתרע מהני טעמי דפרישנ' לעיל, ומ"מ לרווחא דמילתא וג"כ להוציא הדבר לאמתו ולאורו לחקור ולדרוש דטענתו של שמעון לאו טענה היא יחזרו וישאלו העדים בפני ב"ד אחר ויפרשו העדים עדותן אם זה השטר של כ' ליט' ידוע להם שהוא דמי המקח של החוב קירשטן טשניר כי דבריהם קצת סתומים הם וצריכי' דרישה ולפרש דבריהם ואם יעידו שהכ' ליטר' הם דמי המקח של הכתב קירשטן טשניר אז לית דין ולית דיין דהשטר בטל ואפי' אם יעידו כאשר העידו כבר מ"מ איתרע שטרא כדפירש' ואפילו אם לא יעידו כלל מ"מ השטר בטל כדפרישנ' לעיל: מסקנא דמילתא המקח בטל אפילו אם היה כוונתו למכור מ"מ המקח בטל ושמעון יפרע לראובן מה שהוציא על הכתב לגבותו ויפרע לו כמו שנים או שלשה הבקיאי' בשומא זו שיודעים כמה אדם צריך הוצאות על חוב כזה כפי הפעולות שפעל והשטר חוב של יהדות שיש לשמעון על ראובן העומד כ' ליטרא יחזיר אותו שמעון לראובן וישבע ראובן שאותו שטר חוב הוא דמי קניין החוב של קירשטן טשניר והני מילי שאין שום עד מסייע לראובן המעיד בתורת עדות בפירוש שזה השטר הוא דמי קניין החוב אבל אם אפילו עד אחד מעיד בפירוש שיודע שזה השטר הוא דמי קניין החוב אז אין ראובן צריך לישבע ואם אין עד המעיד בפירוש שידוע לו שהחוב כ' ליטר' הוא דמי המקח של ארמאי קירשטן טשניר אז צריך ראובן לעשות שבועה שהשטר דמי החוב וכה"ג אמרי' פרק המוכר הבית המפקיד אצל חבירו בשטר נאמן לומר חזרתי לך במגו דנאנסו אבל צריך לעשות שבועה אבל אם עד אחד מעיד בפירוש שידוע לו השטר הוא דמי המקח של קירשטן טשניר אז אין צריך ראובן לעשות שבועה ורבי זלטמן ורבי מנוח שהעידו בפני הדיינים וטען שאחד מן הדיינים היה שונא לו וכדי לברר הדבר יחזרו ויעידו בפני ב"ד כשר ואפילו אם לא יעידו אז הדין כדפירש' לעיל בר מעניין השבועה כדפ"ל: נאם הקטן יעקב ווילא:

קסג אנשי אמת רודפי צדק המחזיקים בתורת השם וחרדים על מצותיו אוהבים משפט צדק ומתעבים חמס ושקר שלמכון ישב' לעלם ק"ק דנורנבערק ופרואה דהיינו הייטובים שביבותיכם, אנא השפל החתום בקצת היריעה מהודעא לטיבותייכו שבמר שערת ראשי ובשרי אחזה פלצות על שוד ושבר וחמס וחילול השם המתנהג ומתגלגל עתה במדינה והמכשלה יוצא מתחת יד תופשי התורה דהיינו עצמם מקצת רבנים שזכו לשם הם מחשבים עצמם כתלמיד חכם והעלו על רוחם שיש להם דין ת"ח דמצי לאיעבר דינא לנפשיה ואינו צריך לירד לדין עם בעל הבית המתרים כנגדו ורוצי' לקנוס אותם ליט' זהב ובאים בעקיפים ומחפשים תואנה ועלילות להתגולל ולהתנפל על בעלי כיסים לצודם במכמרותם ולהפשיט עורם מעל בשרם ונמצא שם שמים מתחלל באומרם ההמון עם וכי זו תורה וזו שכרה ואני קנוא קנאתי על כבוד התורה ולומדיה ולהעמיד העולם על הדין ועל האמת והשלום ואת חצני ניערתי לבטל ולהפר מחשבותם שלא יפיקו זממם, דאם לא כן לא שבקת חיי לכולהו בעלי כיסים ואני אענה חלקי כאשר קבלתי מרבותי וכאשר בינותי בספר ושמעו אלי אבירי לב הקרובים אל הצדקה

ועשו

ועתה אזניהם כאפרכסת לשמוע מילולי וישים לבם ויומתקו בפיהם כדבש ׳ והשם
יתברך יעזור לי ויתן לי כח לעשות חיל ויצרף מחשבותי הטובה למעשה ויודע מחשבות
הוא יודע שלא לכבודי ולא בשביל כבוד אבותי באתי אלא כל כוונתי להסיר המכשול
שלא יכשלו רבים ויתחלל שם שמים מקובלני ממורי מה"רי מולין ז"ל שבזמן הזה לא דייקינן
לקנוס ליטרא זהב מי שמזלזל צורבא מדרבנן והביא ראייה מספר האגודה שכתב
בפרק קמא דחולין וז"ל האי טבחא דלא בר שכינא כו' כתבו הגאוני' דעת' אין ת"ח מקפידי'
אך מוחלין ׳ ועוד כ"ל דבעונותינו אין עתה ת"ח שיודע אפילו מסכת כלה ואותו שתיקן ספר
האגודה היה קודם הגזירות והיה למדן מופלג וא"ה כתב דבזמנו לא דייקינן דינא ת"ח וכ"ש
בזמן הזה שבע"וה נתמעטו הלבבות והרבה רבנים דאפילו צורתא דשמעתא לא ידעי
ואין בידם לא לחם ולא שמלה ביתם ריקם מכל טוב יש מהם המתיירדים להשתרר
ולהשתמש בכתר הרבנות וכוונתם בשביל כבוד עצמם כדי שישבו בראש וילכו בראש
ויש מהם שכוונתם להרבות ממון וכל המדות שמנו חכמים שצריך ת"ח להתנהג בו הם אינ'
נוהגי' באותם המידות ולהכאות עצמם הם מכוונים ויש מהם שאינם מדקדקים במעשיהם
ושני שומעניהו ועל ידם מתחלל שם שמים ופשיטא דאין להם דין ת"ח לא למיעבד דינא
לנפשיה ולא לקנוס ליטרא זהב המזלזל בו ומטעם זה לא נהגינן בשום למדן בזמן הזה
דין ת"ח דבהדי הוציא לקיא כרבא וכן היה דן מהר"ז כץ ז"ל בנורנבערק וכן היינו דנין
אני והוא הלכה למעשה ׳ ועוד מביא מהר"י ז"ל ראייה אמרינן בפרק איזהו נשך ת"ח לא
ליכול בכייתא וכתבו התוס' אע"ג דרבינא היה אוכל בכייתא לא היה מחשב עצמו כת"ח
אלמא דרבינ' לא מחזיק עצמו כת"ח וכ"ש אנו דרדקי יתמי דיתמי שאין לנו להחזיק עצמינו
כת"ח וכאין אנו נחשבין עוד יש לי להביא ראייה ממהר"ר מנחם ממירזבורק ז"ל כת' בנימוקי'
שלו וז"ל מה שכתבו רבותי' כבר נפסק הדין שכל המבייש ת"ח בספר רבינו משה מיימו' פ"ב
בהלכות חובל כו' עד וחייב אתה ליתן לו ליטרא זהב ה"מ שתלמיד חכם ידוע בשערים בלי
יוהרא ונטילת שם כההוא עובדא דירושלמי דרים לקים קנסיה לההוא גברא דאפקר בר'
יוסי בר' חנינא שהיה ידוע לו דת"ח היה עכ"ל ׳ ובפרק אילו מציאות אמר רב יהודה אמר רב
הני תלת מילי נהיגי רבנן לשנות בדיבורייהו כו' עד אי לא משני אלא בהני תלת מהדרינן
ליה אבידה בטביעת עין ואי משני במילתא אחריתי לא מהדרינן ליה ׳ וכתב האור זרוע
אפילו מי שאינו מדקדק להפוך חלוקו אינו ת"ח ולא מהדרינן ליה אבידה בטביע' עין אלמ'
בדבר כל דהו שאינו זהיר בו אין לו דין ת"ח וכ"ש בזמן הזה שאנו רואין בעינינו הרבה
שאין נזהרין מכל זה שאין להם דין ת"ח ׳ וכת' האשירי פ"ק דב"ב הא דפטרינן ת"ח מן המס
היינו דווקא ת"ח שתורתו אומנותו וכתב היורה דיעה וז"ל ירושלמי זקן שנידה לצורך עצמו
אפילו כהלכה אינו נידוי וכתב ראב"יה לא ידענ' מאי פירושא דהא מנדין לכבוד הרב וטמא
הכי פירושו שנידה כהלכה ומיהו לא נתכוון אלא לריוח שלו שישתכר בהתרת הנדוי הילכך
אינו נידוי עכ"ל ׃ ומן הידוע ומן המובן הוא ואין ספיקא בדבר שהרבנים המנדים הבעלי
בתים לכבוד עצמם עיקר כוונתם להוציא מהם ממון וא"כ פשיטא הוא דלאו נידוי הוא
ואם יש לבעל דין לחלוק ולומ' הא אמרי' פ"ב דר"ה יפתח בדורו כשמואל בדורו יש לי להשיב
היינו דווקא שצריך לשמוע לגדול הדור שלא ירבו נגדו על הוראתו ועל תקנתו אבל לא

לענין כבוד תלמידי חכמים דהא אמר רב חסדא פרק אילו מגלחין דנידוי שלנו כנזיפה שלהם דהיינו ז' ימים ובימי התנאים היה הנידוי שלהם ל' ימים אלמ' דנתמעט כבוד חכמים מימות התנאים עד האמוראים · וכל שכן בזמן הזה שנתמעט הכבוד דהא אנו כאין נחשבו נגדם : כתב הרמב"ם פרק כ"ד דהלכות שופטים וז"ל משרבו בתי דינין שאינם הגונים במעשיהם ואינם חכמים כראוי ובעלי בינה הסכימו רוב בתי דיני ישראל שלא יהפכו אלא בראייה ברורה ולא איפגמו שטר ויפסידו חזקתו בעדות אשה וכן בשאר כל הדינים לא ידון הדין בסמיכות דעתו ולא בידיעתו כדי שלא יאמר כל הדיוט לבי נאמן לדבר זה ודעתי סומכת על זה עכ"ל · אלמא דחיישינן לקלקול הבתי דינים ונשתנה הדין מן דין הכתוב בתלמוד כ"ש שנשתנה דין זה של ת"ח דלא דיינינן דין ת"ח דאנו רואין בעינינו שנתעוותו הדינין ונתקלקל המשפט כל איש אל עבר פניו הולך ואין אנו יודעים על מי לסמוך שאין לנו לדון דין תלמי' חכמ' כדיני הגמר' מהאי טעמא דלעיל איתברר לן האי דינא דבזמן הזה אין כח לשום רב למעבד דינא לנפשיה לכן אם שום רב מתנשא לאמר לבא בעלילות דברים על שום אדם במקומכם או בשכונתכם ורוצה לעשות דינא לנפשיה לא תאבו ולא תשמעו אליו ואל תיראו ואל תערצו ואל ירך לבבכ' מפניו והתבוננו על כתיב' ע לם ועמדו מנגד ואל יהי לכם דבר זה למכשול ולפוק ואני את נפשי הצלתי ואתם עשו את שלכם הצדיקו את הצדיק למען תשכילו את אשר תעשו: נאם הקטן יעק' ווייל :

קסד

גולת הכותרת' יקר ותפארת' אהובי מהר"ר אי"ה י"ן' בעיני יפלא הפלא ופלא ולא מצינו למיקם אטעמא דידיה כתב וז"ל מדכפל ושילש מהר"ם לתת טעם אמאי לא מהימן העד אחד הפסול שמעינ' דע"כ סביר' ליה דאע"ג דאותו התועב וכיוצא בו אין פסולים מן התורה כשר הוא לעדות אשה להתירה דאי כ"ד דרשע הוא מן התור' ופסול לעדות אשה אפי' להתיר' אם כן מכיון שהוכיח מהר"ם דלא מקרי בעל תשוב' שלימה עד דחזינן מיניה דעביד תשובה מעליות' כהנך דמייתי ממלוה ריביות ומשחקי בקוביא וכיוצא בו מה צריך תו לומר דבהא כל אפי שוין דאזלינן בתר רוב דיעות ואין דבריו של אחר פסול במקום שנים פשיטא ופשיטא דהך עד פסול אפילו במקום חד ליתא דכיון דרשע דאוריתא הוא כה"ג ופסול לעדות אשה אף להתירה בלא הכחשה היאך נעמידנו אפילו כנגד גוי אחד במ"לת דאיהו כשר לעדות אשה בלא הכחשה ומאי לזות שפתים שייך הכא כיון דאינו נאמן להתירה בלא הכחשה עכ"ל איני מבין דבריו שכתב אי הוי העד פסול מדאורית' דלא נעמידנו אפילו נגד הגוי אחד מ"לת הא אפילו אי הוי פסול דאוריתא אפילו הכי לא גרע מגוי דאע"ג דפסול דאוריתא הוא אפילו הכי נאמן לעדו' אשה כמו גוי במ"לת דלא גרע מגוי מ"לת כמו שכתב מהר"ר ישראל י"ן גופיה ועובדא דמהר"ם היה אותו התועב מ"לת מדכתב מהר"ם אם הורה שעיקר אז ודאי אין בדבריו הראשונים כלום כו' משמע שלא העיד דבריו הראשוני' בתורת עדות מסתמא היה מסיח ל"ת ואח"כ הוי כמו גוי מתם ואפילו אם לא מוכח מתוך תשובת מהר"ם שהיה מ"לת מ"מ מכלן שהיה ההוא עובדא שהעיד בתורת עדות ונדקדק מדברי מהר"ם להתיר אשת איש לעלמא דילמא ההוא עובדא במ"לת ולא נדקדק מידי ועוד אין שייך לדקדק מתוך דברי מהר"ם מדאוכרך לומר בהא כל אפי שוין כו' דילת' מהר"ם רוצ' להביא ראייה ברורה לדבריו שאין לערער ולפקפק

בו שלא יהא פתחון פה לבעל דין לחלוק ולגמגם בדבריו ועוד אי סבירא ליה למהר"ס דאותו התועב אינו פסול לעדות אשה מדאורייתא אלא מדרבנן אם כן הוא כשר לעדות אשה וא"כ מגליה למהר"ס דאזלינן בתר רוב דיעות דהיינו ג' גוים נגד היודים דילמא הא דאזלינן בתר רוב דיעות להתיר היינו דווקא היכא שהפסולים המתירים פסולייהו כמו האוסרים כגון שני גוים אומ' מת וגוי אחד אומר לא מת או ב' נשים אומ' מת ואשה אחת אומרת לא מת שאותם המתירין פסולייהו כמו האוסרי' אבל בנדון של מהר"ס אם איתא שעד כשר להעיד מן התורה אם כן מנלן דאזלינן בתר ג' גוים לקולא שהם פסולי' להעיד מדאורייתא דילמא לא אזלינן בתר רוב דיעות כה"ג אלא דפסולייהו שוה כדמשמע ליפנא דגמר' וז"ל ותרצ' לרבי נחמיה הכי רבי נחמיה אומ' כל מקום שהאמינה תורה ע"ד אחר הלך אחר רוב דיעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל שתי נשי' באיש אחד כפלגא ופלג' דמי עכ"ל׳ הרי שלא כתב אלא שתי נשים באשה אחת דפסולייהו שוה אבל היכא דעד כשר מדאורייתא אומר לא מת ועג"כ דהוא פסול מדרבנן וג' גוים אומ' מת שהם פסולים מדאורייתא מנלן דאזלינן בתר רוב דיעות דפסולים מדאוריית' כנגד המיעוט דכשרים מדאורייתא ועוד מדהזכירו מהר"ס בלשון מגונה התועב הזה אלמא דמחזיקו רשע גמור הוא דאי סבירא ליה למהר"ס דכשר לעדות מדאורייתא אם כן הוי בעל תשובה מדאורייתא לא היה ליה להזכירו בלשון מגונה כולי האי דאיכא קצת בכלל לא תונו כדאיתא פרק הזהב אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים ואדרבה היה לו לתופשו בחבלי אהבה בדברי ריצויים ופיוסים עד שישוב בתשוב' שלימה אלא ודאי כ"ל דהוי כמשומד גמור עובר כל התורה ׃ ועוד תמיהני על הרב המובהק אשר תרומותיו תרומות דאסיק אדעתיה לפסוק הדין להתיר א"א לעלמא מדיקדוק כל דהו כי ודאי כשאנו מפלפלי' ולומדי' חריפות כגון בזמן התוספות אז אנו רגילין למשקל ולמטרח בדיקדוקים ובחילוקים דקים כמיעל פילא בקופא דמחטא אבל לפסוק הדין או להתיר האיסור אין לפסוק הדין ואין להתיר האיסור אלא בראיות ברורות מלובנות ומאוורות מתוך פשטים סוגיא דשמעתתא ולא מתו' הדקדוק כי האי ומה שהביא ראייה מהא דאיתא פ"ב דקידושין האומר לאשה הרי את מקודש' לי ע"מ שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו אי משום הא לא איריא דהתם חששא בעלמ' איכא משום חומרא דאשת איש ואפילו לפי דבריו הכא נמי חששא בעלמא איכא ואיכא ספיקא דאורייתא ׃

אמנם מה שכתב הרב שיש דאין לסמוך על העד שהעיד מפי אמו הואיל וכבר יצא מן הכלל וכפר בעיקר ואם כן עבר על כל עבירות שבתורה ופסול לעדות מדאורייתא וכיון דפסול לעדות דאורייתא אם כן פסול הוא לעדות אשה אף על גב דחזר לדתינו מ"מ לא חזר בתשובה שלימה וכן כתב מהר"ס בתשובה במיימוני עד כאן לשונו׳ דברי' הללו לא מחוורן לי לגמרי דמה דכת' דכיון דלא חזר בתשובה שלימה פסול הוא לעדות אשה נראה להוכיח מאותה תשובה דמהר"ס לא סבר הכי דאותה תשובה איתא במרדכי שלנו פרק הא"ש בתרא ממש כמו בתשובת המיימוני וז"ל בסוף התשובה וכ"ש התועב הזה וכיוצא בזה שטובלין ושרץ בידו והדבר ידוע שאין מחזיקין עצמם יהודי אלא כדי שיתנו להם לאכול ושיוכלו לגנוב

ולעשות כל תאוותם דודאי פסול לעדות הוא ובהא כל אפי שוין דכיון דאודי ואודי פסול לעדות שיהו דאזלינן בתר רוב דיעות ושרייה איתתא לאינסובי ע"פ הגוים המסיחים לפי תומם ואין דבריו של אחד פוסל במקום שנים ואפילו לזות שפתים ליכא עכ"ל מהר"ש מרכפל ושלש מהר"ם לתת טעם אמאי לא מהימן שעד אחד פסול שמעינן דע"כ סביר' ליה דאע"ג דאותו התושב וכיוצא בו אין פסולין מן התורה וכשר הוא לעדות אשה להתירה דאי ס"ד דרשע הוא מן התורה ופסול לעדות אשה אפילו להתירה א"כ מכיון שהוכיח מהר"ש דלא מיקרי בעל תשובה שלימה עד דחזינן מיניה דעביד תשובה מעלייתא כהנך דמייתי ממלוה ריבית ומשחקי קוביא וכיוצא בו מה צריך תו לומר לנו דבהא כל אפי שוין דאזלינן בתר רוב דיעות ואין דבריו של אחד פסול במקום שנים פשיטא ופשיטו' דהך עד פסול אפילו במקום חד ליתא דכיון דרשע דאוריית' הוא כה"ג ופסול לעדות אשה אף להתירה בלא הכחשה כעמידנו אפי' כנגד גוי במל"ת דאיהו כשר לעדות אשה בלא הכחשה ומאי לזות שפתים הוא שייך הכא דכיון דאינו נאמן אפילו להתיר בלא הכחשה ודאי אינו נאמן לאסור דעד כאן לא פליגי רבי מאיר ורבי יודא ורבי שמעון פרק האשה בתרא אלא בצרה דסבר רבי מאיר דנאמנת לאסור אע"ג דאינו נאמן אהיתר והיינו טעמא משום דמוכח מילתא שהרי אוסרת גם כן את עצמה אבל בחמותה ובת בעלה ושאר נשים דאינן נאמנות להתירה לא אשכחן שום תנא בעולם דסבר דנאמנות לאוסרה כיון דאינן נאמנות להתירה ואפילו בצרה פסק הרמב"ם והאשירי דקיימא לן דאינו נאמן לאוסרה אלא ע"כ מדהוצרך מהר"ם להתיר משום רוב דיעות ע"כ סבר דעד פסול כה"ג לאו רשע דאורייתא מיקרי וכשר לעדות אשה להתירה דכיון דחזר לדתינו אמרינן דהרהר בלבו לעשות תשובה גמורה ומכיון שהרהר בתשובה חשיב צדיק כדאמרי' פ"ב דקידושין ע"מ שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר בלבו לעשות תשובה אלא דאמר פסול הוא עד שיעשה תשובה מעלייתא והא דכתב מהר"ם באותה תשובה וז"ל ולעולם הוא בפסולו עד שיתברר הדבר שעשה תשובה שלימה כדאמרי' פרק זה בורר כו' אין להוכיח מדקאמר לעולם הוא בפסולו דפסול הוא מדאורייתא כמו שהיה בתחילה דנוכל לומר שלא יוכשר לעדות אלא עודנו פסול ומדרבנן וכיון דאינו פסול אלא מדרבנן הוצרך מהר"ם להאריך ולומר לנו דאין דבריו במקום ג' גוים אע"ג דאינהו פסולים לשאר עדיות מן התורה דמ"מ הואיל ועד פסול אזלינן בתר רוב דיעות בעדות אשה וגם היה לדקדק בעדותו של יוסף בר' יצחק ששלח לך הכת' אם שמע שמועתו ממ"כל שרבנן שסיפר אותו מי"כל הדברים במסיח לפי תומו ואם היה כך הוי עדות כשירה אפילו אי משוינן ליה פסול דאורייתא כמו שפסק הרמב"ם דלא גרע מגוי במל"ת ואם ימצא שלא היה מסיח לפי תומו מ"מ מהך דתשובה היה נרא' דהאי איתתא שריא לאינסובי על פי עדות מי"כל שרבנן אע"ג דלא חזר בתשובה אלא דלבי נוקף להתיר מטעם זה דלכאורה משמע דכה"ג פסול מדאורייתא ולכך לא מלאני לבי להתיר כלל על דעתיה לחודיה ובעינא מינך אהו' שאם תזמן להיות אשלא דברבא מהרי"ו י"ץ שליחות שתעתיק לו דברי אילו אם יסכים עמנו להתיר תו לא צריכנא מידי ואם עוד ישתלק הורא' מהוראה זו אני אהו' הואיל והתחלת במצוה גמור אות' ושלח דברינו עוד לפני תופסי ישיבה שהן מוחזקים לבעלי הורא' בדור הזה אם יסכימו להתיר

הכני

הנני כמנהג עמהם להתיר ולימטוייא לחר חר מינן סיבא מכשורה הנר׳ לע״ד כתבתי ולרע״הו
ככפ׳ וכנפ׳ אהובי רור׳ שלוותא הקטן והצעיר שב ישראל :

נזר תפארה׳ שפה ברורה׳ כמשיני מסורה׳ אלוף הרת שאירי מהר״ז י״ץ קסה
מה ששאל מר על ראובן שהלך מעירו לדור בעיר אחרת ור חל אשת ראובן הפקידה משכונות כסף וזהב ושאר מטלטלים ביד לאה חבירתה ורחל הניחתה בתוך התיבה שלה ומסרה ללאה המפתיחות לאחר ימים כתבה לאה לרחל איך שבאו גנבים וחתרו את הבית ואת החדר והתיבה ולקחו מקצת כסף וזהב של לאה ושאר גם כסף וזהב ומרגליות שלא לקחו וגם לקחו צעיף גדול מתוך תיבתה של רחל אחר כך באתה רחל אשת ראובן אצל לאה במקום אחר ואמרה לאה לרחל הגוים שאבדו משכנותיהם מחמת הגניבה רוצים לתבוע אותי מאחר שהיו בידי משכונות שלך ורוצים שאשלם להם ואתה רחל אמרת לי אל יהא לך הפסד ממני והנה פישרתי עם הגוים טוב שיכולתי והוצאתי הרבה וזה גביתי ממקצת משכונות שהיו בידי עכ״ל לאה׳ ורחל משיבה שאין מאמין לה שנגנבה כי לא יצא שם גניבה בעיר ומה שלאה טוענת שרחל אמרה לה שלא יהא לה הפסד ממנה ורחל אינה מודה לדברי לאה כו׳ זה עיקר טענות רחל נ״ל כיון דרחל מחויבת לפרוע המשכונות לגוים מדין תורה דהא שומר שמסר לשומר חייב כדאמרינן בפרק המפקיד א״כ מדין חייבת רחל לשלומי וכן בדיני האומות פשיטא דרחל חייבת לפרוע ללאה כל מה שהוציאה׳ ואפילו לא היה ביד לאה משל רחל כיון שרחל חייבת מדינא לגוים א״כ חייבת רחל ללאה כל מה שהוציאה וכן איתא באשירי פרק הגוזל בתרא וז״ל ראם יש לגוי תביעה בלא פשיעות׳ והלך הגוי והעביט את ישראל אחר שזה פטור אבל מ״מ אית ליה להאי בר ישראל למיזל ולמידן בהאוא גוי משמע קצת שאם פשע שחייב לשלם עכ״ל׳ והכא בנדון דידן דרחל חייבת מדינא לשלם המשכונו׳ לגוי׳ :

ואל תשיבני שמקצת רבותינו פסקו הפורע חוב חבירו דפטור מלשלם לו קסו
הייני משום שלא היה ביד הפורע כלום משל הלווה מסתמא אמרו רבנן דעתיה שהיה בדעתו לפוטרו אבל הכא בנדון דידן כיון שהיה ביד לאה משל רחל סתמא דמילתא דדעתה לפרוע מתה שבידה מממון רחל׳ ועוד הא פליגי ר״ת ור״ח וסבירא להו הפורע חוב חבירו דצריך לשלם באשירי פרק שני דייני גזירות :

ומרת לאה צריכה לישבע ג׳ שבועות דשומרים דהיינו שלא פשעתי ושלא קסז
שלחתי בו יד ושאינה ברשותי וכו׳ אף עם אותן השבועות שהיתה מוכרחת לשלם לגוים וכמה שנתנה להגוים ושבועה דאוריתא ראיתי שפסק מה״רי מולין כ״ל ז״ל על רבי מענכין ז״ל מאופינהיים שהיה מחוייב שבועה דאוריתא שצריך לישבע ביום הכניסה ולאחר קריאת התורה וכ״ת בזרועו ולא ראיתי שום מורה דמחמיר כולי האי שתא חזי ביה תיובתא אבל במקומות דליכא חסר רי בעשרה ובנקיטת חפץ וצריך לאיים על הנשבע והכל לפי ראות עיני הריין :

ועבור האשה שתובע׳ את בעלה וביים אותה וכו׳ ׳ כת׳ מהר״ס ממירזבורק קסח
בנימוקי שלו וז״ל הקובל על חבירו שהלשין אותו או שגנב לו הואיל ובלשון קבלה ה:א אין עונש בדבר עכ״ל׳ מ״מ נר׳ לי דהאשה תקבל דכוונת׳ לא היית׳ לביים :

ומה

קסט **ומה** ששאלת על מי שחותם שמו שמריה בלא וי"ו וכן כל בני משפחתו אם יש לסמוך על זה ולכתוב שמריה בלא וי"ו לא ידענא מאי קא מבעיא לך דפשיטא דיש לסמוך ואינו צריך לשמש דאינו צריך אלא גילוי מילתא:

קע **שלום** לכם הדיינים אהובי הר' יודא בר' ישמעאל ז"ל ואהובי הר' יהושע בר' אברהם מה אעשה לראובן אשר לבש אותו רוח קנאה ודחק עצמו בדיקדוקים מרובים להוציא ממון משמעון וצלל במים אדירים והעלה בידו חרס. מה שטען ראובן איך ששמעון מוכחש בטענותיו הראשונים שטען בטענותיו הראשונים שלא היה שותפו מעולם וראובן בא לדקדק מתוך עדות הקהל ועדות רבי אברהם זלה"ה שהיה שותפו חפשתי בהעדות בחורין ובסדקין ולא מצאתי שום הוכח' שהיה שותפו דהא שפיר קמיתריץ שמעון בטענותיו איך שנתן לו משכון עבור ד' זהובים שלו ועוד ו' זהובים שהיה לראובן שנפלו לו לירושה ולרווחא דמילתא כתבתי זה דאפילו אם היה מוכח מתוך העדו' שהיה שותפו מ"מ אין לחייב שמעון כיון שטען שלא עשה שום זקיפה על אותם מעות של השותפות ואפילו את"ל שהוכחש שמעון בשביל כך אין לחייבו כיון שלא הוכחש בעדים אלא על פי עצמו מדבריו שנתגלגלו לפני הקהל ושפיר מצי שמעון למיתריץ טענתו האחרונ' והכי איתא בהדיא במרדכי פרק חזקת הבתים היכא שחזר וטען טענה אחרת וסתר טענה הראשונה ובטענה השנייה פטר עצמו כמו בטענה ראשונה דיכול לחזור ולטעון כיון שלא הוכחש על פי עדים רק על פי עצמו ועוד בנדון דידן אפילו הוכחש מפי עדים שהעידו עליו שהיה שותפו אפילו הכי אין לחייב שמעון ממון כיון שטען שלא עשה שום זקיפה על מעות של השותפים וכן כתב הרמב"ם פרקי' דהלכות שופטים וז"ל הרי שטען עדיין שותפין אנחנו ויש לי להשביעו בטענ' ספק והלה אומר לא נשתתפנו מעולם והביא התובע עדים שהיה שותפו וחזר הנתבע אחריכן ואמר חלקנו אין שומעין לו שהרי הוחזק כפרן לשבועה זו וישבע שבועה השותפין עכ"ל. והא עובדא דמיא ממש להאי ונמצא שאפילו הוכחש בעדים לא נשתנה הדין אלא לענין שבועת השותפין אבל כיון שלא הוכחש בעדים לא נשתנה הדין אפילו לענין שבועת השותפים ולא נשתנה רק בפירוש השבועה כמו שאפרש ועל שאר דיקדוקי עניות שכתב ראובן איני צריך להשיב דאינם רק יגיעות בשר לשבש ולבלבל:

קעא **ומסקנא** דמילתא הכי איתא שמעון ישבע בנקיטת חפץ פירוש חומש ואינו צריך ס"ת. לשון האשירי ס"ת או שאר חפץ וכן כתב המרדכי במסכת שבועו' דשאר כתבי הקודש שיש הזכרת שמותיו של הקב"ה הוי כמו ס"ת וישביעו אותו הדיינים כמו שכתבתי בפסק הראשון ואין צריך איום ויכלול בתוך השבועה שלא עשה שום זקיפה עם הגוי על מעות ראובן קודם הפשרה שעשה ר' אברם זלה"ה. ועל מה שטען ראובן איך ששמעון אמר להעירוני' שהחוב של ראובן שיש לו על העירוני' נפרע חציו על זה איני צריך להשיב דלא ראיתי לא עדות ולא ראייה על זה ואי בעי ראובן יכלול בתוך השבועה שכל המעשה שעשה שמעון באותו חוב שכוונתו היתה לטובת ראובן ולתועלתו ושלא כיון לגרום לו שום היזק באותו חוב ואין צריך שמעון לעשות שבועה שאינו משותף עם ראובן בהחזיקה של הארמאי גלאץ כמו שכתבתי בפסק הראשון אלא

יעשה

יעשה שבועה שלא עשה זקיפה עם הגוי על מעות ראובן קודם הפשרה מעשה ר' אברהם ז"ל דרא נמגים יש בראובן שלא רצה לילך עם שמעון אל הגוי אם דבריו נכונים ומיושרים היה לו לילך אל הגוי ולהזכירו שגם הוא הלוה · ומה שטען ראובן שהיה ירא שמא הגוי שכח בזה לא מיתריץ דברו דהא מוכח מתוך טענות הראשונות שמקצת המעות תבע הגוי ממנו ומשמעון ומקצתם תבע מראובן לבדו ואיך יתכן שהגוי שכח כל הדבר מעיקרו ועו' מה יכול להזיק לו אם הלך אל הגוי שמא לא שכח כו' : נאם הקטן יעקב ווילא :

קעב

בנבון היום אורך יזהר · כעצם השמים לטוהר · המשכיל רבא דעמיה עמוד הימיני מהר"ר שלמה יץ על אחד מיושבי היילפרון שכתב לך איך שמתוך כעס קטט ומריבה קפץ ונשבע ספק אם הניח ידו על החומש או בנקיטת החומש בידו והנה הוא כתב שנשבע בלשון זה · ר"ל לקחתי חומש והנחתי ידו בתוכו ונשבעתי שלא תבא אצלי לעולם וגם נשבעתי ששום רב ואפי' אם הם מאה לא יתירו לי

בל"א

דרוף כס איך איין חומש אונ' לגיט מיין הנט דריין אונ' טעט איין שבועה דש זי נימיר צו מיר זולט קומן אונ' טעט דרוף איין שבועה דש מירז קיין רב זולט מתיר זיין איין רב נוך הונדרט דש זולט ניט העלפן ·

והעדים כתבו בזה הלשון שנשבע שבועה דאורייתא לפני רבים על החומש ובתוך החומש שלא יכניסנה לביתו עד עולם חזי מר דכירנא כשינקתי מים על ידי רבינו מהר"י סג"ל ז"ל במגנצא בא לפני גברא חדא ושמיה רבי יצחק מזלצבורק חתנו של רבי סנדרמן מהאל עשה שבוע' לגרש אשתו ונתחרט ומהר"י סג"ל ז"ל לא רצה להתיר לו השבוע' והלך לנורנבערק למהר"ז כ"ץ ז"ל והוא התיר לו השבועה ותמיהני דמהר"י ז"ל היה מחמיר כולי האי במילתא דלאו דאורייתא וגם לא אשכחן בתלמוד רק תקנת הגאונים הוא והאשירי שהוא בתרא כתב בנדרים פ"ר נדרים דכיון דרבו הפריצים הרגילים בשבועות ובנדרים אם לא יתירו להם יעברו במזיד לכן טוב הוא שיתירו להם וברוב עניינים אנן נהגינן לפסוק כמו האשירי ודעתי מכרעת שלא להחמיר כולי האי במקום שיש צורך גדול כגון בנדון דידן · ומה שכתבת שיגרשנה ויחזיר אותה נראה דבזה לא קיים שבועתו דהא נשבע שלא יכניסנה לביתו עד עולם וא"כ מה תקנה יש בגירושין · ונראה דהאי גברא לא טוב עשה בעיני דהוא כמו שבועת שוא ממה נפשך אם כוונתו בשבועה לגרש אותה מנא ידע שהיא מקבלת הגט ברצונה תאמר היא אינה מקבלת הגט והוי כמו אדם שעשה שבועה פלוני יזרוק צרור ליס דהוי דמיא לשבועת שוא דשמא פלוני אינו רוצה לזרוק וכן כתב הרמב"ם פ"ר דהלכות שבועה וז"ל כל מי שנשבע על אחרים שיעשו כך וכך או שלא יעשו אפילו היו בניו ואשתו אין חייב בשבועת ביטוי שהרי אין כאן בידו לא לקיים ולא לבטל ומכין אותו מכת מרדות שהרי אין בידו לקיים שבועתו ונמצא גורם לשבועת שוא עכ"ל · ואין לומר דהכא יש בידו לקיים שבועתו כגון שיגרשנה בעל כרחו הא נהיגינן שלא לגרש אשה בעל כרחה משום חרם ר"ג וא"כ הוי כמו מי שנשבע שלא לקיים גזירת הקהל דהוי נשבע לבטל המצוה כדאיתא במרדכי ואם היה דעתו בשבועתו שלא אכניסנה לביתי עד עולם פירוש לביתו לא יכניסנה אבל תהא בבית אחר ולשם יפרנסנה כמו המשרה אשתו ע"י שליש ·

הא כתב המרדכי פרק המדיר המשרה אשתו ע"י שליש היינו דוקא מדעת אשתו ולא בעל כרחה דכתב וז"ל ירושלמי ויש אדם נודר שלא לפרוע חובו כו' עד רשות ביד אשה לומר אי אפשר להתפרנס אלא מבעלי והא תנינן המשרה אשתו כו' כאן שקבלה עליה כאן שלא קבלה עליה. עכ"ל. והכא בנדון דידן גרע טפי מהמשרה אשתו ע"י שליש כיון שלא תהא אוכלת בביתו אין לך צער גדול מזה ולחיים נתנה ולא לצער ופשיטא דאינו יכול לכופה שתהא בבית אחר ונמצא שבועת שוא ומ"מ לא מלאני לבי להורות שלא יצטרך התרה אלא צריך התרה וכ"ש כיון שהוא ע"ה שצריך התרה כדי שלא יזלזלו בשבועות מידי דהוי מי שנדר ואמר בשר זה כבשר חזיר אם ת"ח הוא אין צריך התרה ואם ע"ה הוא צריך התרה והאי גברא שלא חס על כבוד קונו במרד ובמעל ברבים נשבע שבועה שהיא כעין שבועת שוא והוי דינא דהאי גברא מכין מרדות כמו שכתב הרמב"ם אם אי בעי גברא לתת כופר ממון פדיון המלקות כופר יושת עליו כפי ראות עיניך לפי מה שהוא אדם לפי ממונא גמלא לפום שיחנא ולפי מה שהוא אדם ואותו ממון יתן לגבאים לחלקו לעניים ולעמלי תורה וגם תעניות יקבל עליו לפי ראות עיניך לפי מה שהוא אדם:

קסג **ופרנס** שנתמנה על הציבור ואחר עשרים שנה קראו עליו תגר האם צריך לעשות חשבון לכל אחד ואחד הדעת מכרעת אם נתמנה על פי הצבור שיבררו אותו להיות פרנס מדעתם אז אין צריך לעשות חשבון. כיון דהימנוהו עלייהו סמך לדבר אפטרופוס שמנוהו ב"ד או אבי ב"ד או אבי יתומים אינו צריך לעשות חשבון וכן פסק האשירי פרק הניזקין והרמב"ם פרק י"א דהלכות נחלה והטעם כיון דהימנוהו ב"ד או אבי יתומים משום הכי אין צריך לעשות חשבון וכן בפ"ק דב"ב ת"ר אין מחשבין עם גבאי צדקה אבל אם לא נתמנה מדעת הציבור אלא ע"י השררה או בחזקה ובאלמות כגון שאימתו מוטלת על הבריות ואין אדם רשאי לדבר ולהתריס נגדו ולמחות בידו אז פשיטא שצריך לעשות חשבון ואפילו אם נתמנה מדעת הציבור וברצונם אם קוראי' עליו תגר שלא נהג כשורה ואומרין אותו ששלח יד בממון הצבור שלא כדין בדבר שראוי להסתפק בו לפי ראות עיני הדיין אז פשיטא שצריך לעשות חשבון וקצת דמיא האי מילתא להא דאמר רב הונא האי אפטרופס דאפסיד מסלקינן ליה וכתב האשירי והאלפס ז"ל אמרי רבוותא מנו דמסלקינן ליה משבעינן ליה והאי דאיפסיק דלא משבעינן ליה ה"מ דלא אשכחן עליה פסידא אבל אשכחן עליה פסידא מסלקינן ליה ומשבעינן ליה עכ"ל אלמא אע"ג דמינהו אבי יתומים אינו צריך לישבע אי אשכחן ביה פסידא צריך לעשו' חשבון והחשבון לא יעשה לפני כל המערער עליו דידוע הוא שכמה דברים שצרי' להוציא ממון הצבור שאין לגלות אלא לצנועים אלא הצבור יבררו אנשים נאמנים לפניהם יעשה חשבון ואם אין שם צבור אז הדיין יברר אנשים נאמנים שיעשה חשבון לפניהם והדיין ידקדק על כל צידי צדדין להוציא הדבר לאמתו ולאורו ולהעמיד העולם על הדין ועל האמת ובעו"ה המכשלה הזאת ברוב קהלות שהפרנסים לוחצים ורודים העם בחזקה שלא לשם שמים ולהנאת עצמם הם מכוונים פורקים מעליהם העול ונותנים על צוארי האומללי' ומר הוא כמלאך השם כל רז לא אנס לך ידעת את אשר תעשה ועל ידך יתקדש שם שמים:

קעד **הנה** על דבר ספק בכור דאתא לקדמך בעל הבית ע״י לקח פרה חולבת
בחובו ומסרה לערל לפרנסה זמן החורף והפרה ילדה בבית הערל
נראה אע״ג דקבל הגוי אחריות הפרה מ״מ לא חשיב כיד גוי באמצע כיון דעיקר הפרה
היתה מתחילה של ישראל א״כ לא יצתה הפרה מרשותו ובחזקת מרא קמא היא ותייבת
בבכורה דהא המקבל צאן ברזל מהגוים אע״ג דישראל מקבל אחריות פטורה מן הבכורה
מהאי טעמא כיון דהבהמ׳ מתחילה של גוי היא לא יצאתה מרשותו ולא נסתלקה ידו וא״כ
מהאי טעמא מקילינן ופטרינן מבכורה כ״ש דנחמיר ג״כ ונחייבה בבכורה היכ׳ דמתחלה
היתה של ישראל וכעין זה מחלקין התוספות בפרק איזהו נשך גבי מקבלים צאן ברזל
מישראל מגוי אי לא מסכח ליה לבהמה תפיס ליה ל״לדה כו׳ ׳ ועמ״ש :

קעה **רב** הסוכך גולת הכותרת ׳ רב פעלים אדרת הגמרת ׳ אביר הרועי׳ ירך מזומנת
ומאוזרת ׳ כולך יפה חגרת ישראל ותפארת ׳ אהובי עמיתי גברא רבה דחיל
חטאין מהר״ שלמה י״ץ מה מצאת בי כי משמת את כל כלי לשאוב מים מבור ריקם אשר אי׳
בו מים ובירי אין לחם ושמלה ועמותך תרביני לחוות דעי דקליפא ׳ הא דשאילנא על ההיא
איתתא דנתאלמנה והחזיקה בנכסי בעלה ז״ל י״ח שנים ולא נשבעה על כתובתה והפקידה
בחייה ביד אשה חשובה שבעים זהובי׳ וצותה לתת ארבעים זהו׳ ליורשיה ושלשים זהו׳
לחלק לצדקה כו׳ ואין עדים ואין שטר רק דברי האשה כו׳ בפרק הכותב במרדכי מייתי
פלוגתא דרבוותא בהא אם אלמנ׳ שנתנה ולא נשבעה על כתובתה אם מתנתה קיימת
וכת׳ וז״ל דברי הגאונים עיקר דפסקו אין מתנתה קיימת דנכסים בחזקת יתמי קיימי
ואפילו אם אחר שתפסה נשבעה שבשעת המתנה לא היה לה יותר מ״מ בשעה שנתנה לא
היה לה כח שלא היו הנכסים שלה אלא שיעבודא בעלמא עכ״ל והשתא אמרינן כיון
דאיפליגו ביה רבוותא אוקמינא הנכסים בחזקת היורשים דהיינו יורשי הבעל דמוקמינן
ממונ׳ אחזקי׳ דהיינו יורשי הבעל ונמצא שהם מוחזקים בהנכסים והמקבלי מתנ׳ דהיינו
הצדקה צריכים להוציא מידם וכיון דאית ביה פלוגתא מוקמינן הנכסים בחזקת מריה
דהיינו יורשי הבעל והבא להוציא מידם צריך להביא ראייה וכה״ג כתב האשירי פרק אחד
דיני ממונות וז״ל אם חכם הוא גמיר וסביר ויודע להכריע כדברי האחד בראיות ברורות
ונכוחות הרשות בידו ואפי׳ אם פסק גדול אחד יכול החכם לסתור דבריו בראיותיו ולחלק
עליו כאשר כתבתי למעלה כ״ש אם יש לו סיוע מאחד מן החולקים ואם לאו בר הכי הוא
לא יוציא ממון מספק כדאמרי׳ פרק חזקת הבתי׳ הילכתא כרבה בארעא והילכתא כרב
יוסף בזוזי היכא דקיימא ארעא תיקום והיכא דקיימ׳ זוזי תיקום אלמא כל ספיקא דדינא
אין מוציאין מיד המוחזק עכ״ל אלמא היכא דאית ביה פלוגתא ואין אנו יודעים להכריע
הדין עם מי מוקמינן הנכסים בחזקתם הכא נפלו הנכסים לפני יורשי הבעל כמו שכתב
מהר״ם והמקבלי מתנה צריכים להביא ראייה להוציא ואפילו לאותם שפסקו שאם תפש
מקבלי מתנה אפי׳ שלא ע״פ ב״ד לא מפקינן מינייהו וכן סבר האשירי פר׳ הכות׳ דבמטלטלי׳
מה שגבה גבה אפילו שלא ע״פ ב״ד לגבי לוה ולוה ואחר כך קנה מ״מ בנדון דידן הא לא
גבה הצדקה מאומה ונמצא הנכסים בחזקת יתמי קיימי אע״פ שלא בא לידם דכל היכא
דאיתנהו ברשות ירתי קיימי וכן כתב האשירי פרק הכותב אהא מי שמת והניח פקדון

ביר אחר רבי טרפון אומר ינתן לכותל שבהם רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתן ליורשים שכולם צריכים שבועה ואין היורשים צריכים שבועה וכתב המאירי וז״ל עיקר טעמיה של רבי עקיבא דנכסים כל היכא דאיתנהו ברשות דיתמי איתנהו אבל בא מחוסר גוביינא הרי משמע להדיא דנכסים בחזקת ירתי קיימי כל היכא דאיתנהו הכא נמי בנדון דידן נכסים בחזקת ירתי קיימי והבא להוציא מידם צריך להביא ראיה ואם יש נפשך להשיב ולומר כיון שאמרה האשה לתת לצדקה א״כ הוי כמו איסור וספק איסורא לחומרא כדאמ׳ פרק מי שמת ש״מ שהקדיש כל נכסיו מהו וקיימא בתיקו ׳ וכתב המאירי דמספיקא לא מבטלינן ההקדש התם דהקדיש כל נכסיו בבת אחת איכא לספוקי דדעתו היה בין יחיה בין ימות ומחיים התחיל ההקד׳ ולא לאחר מיתה אבל הכא בנדון דידן דפירשה האשה לאחר מותה בהדיא איכא למימר שלא התחיל הצדקה מעולם דהנכסים בחזקת היורשים ודמיא להא דאמר רב כל ממון שאינו יכול להוציאו בדיינים הקדישו אינו קדוש והכא נמי כשמתה הרי הן ברשות היורשים ׃

קעו **ועוד** אומר אני כיון שישבה האשה בהנכסים י״א שנים משתמא כבר הוציאה לצורך מזונותיה ופרנסתיה יותר משיעור הנכסים שהניח בעלה ז״ל ונמצא כל שבידה דהיינו מהריוח ואין אשה גובה כתובתה מהשבח ששבחו נכסי׳ לאחר מיתת בעלה אע״ג דרמב״ם כתב בפ׳ מי שמת דאשה גובה כתובתה משבח שהשביחו הנכסי׳ לאחר מיתת בעלה רמב״ם יחיד הוא בדבר זה לגמרי כל רבותינו חולקים עליו עיין במרדכי פרק מי שמת ובאמירי ׃

קעז **ומה** שכתב מר דלא הוי מצוה לקיים דברי המת כיון שאם היתה האשה צריכה להשלשים זהובי׳ בחייה הית׳ לוקחת אותם משמע מתוך דבריך אפילו לא אמרה האשה אם אצטרך אקחם אלא אפילו בסתמא דעתה כך ליעיין מר במרדכי פרק יש נוחלין בתשובת מהר״ם משמע בהדיא דווקא אם התנה כך כשהשלים המעות אבל בסתמא לא׃ כ״ס הקטן יעקב ווילא ׃

קעח **רב** טוב לאהובי טובייני דחכימי מהר״ר שלמה י״ץ ׳ מה שכתב לי מר ללמד זכות על ההוא גברא פלגאה דנפק מבי דינא חייב ומר הוא הסכי׳ לדברינו ומתוך דבריך מוכיח שהקלנו עליו יותר מהראוי ועתה בשביל חלקלקות דבריו דנקיט בפשים בשב ומתחרט נהפך רוחך להקל לו ׳ איברא איערומי קא מערו׳ אינו שב בתשובה שלמה רק מן השפה ולחוץ תשובה דמייה תרקדק בלשון המחילה שעשה רחוק מהלשון אשר פסקנו עליו וכי בליפנא קלילא יכופר לו עונותיו המרובים אמאי לא חייש מר דילמא איערומי קא מערים בעוברא דההוא טבחא דנפק טריפה מתותיה ידיה פרק זה בורר ׳ ; אי בעי לחזור למוטב יקבל עליו התעניות והמלקיות או כופרו כאשר פסקת עליו והמחילה יעשה בההוא ליפנא המבואר בפסק ואין בידי כח להקל להחזירו לחזקתו ולכשרותו אלא א״כ יקיים כל הנפסק עליו מאי דאיפשר לו לעשות בלי תוספת וגירעון ועל מה דלא איפשר לו לעשות נתיישב בדבר ותו לא מידי ׳ ורבותינו המלמדים עליו זכות להקל לו קשווי מילי דרבנן כי תוכא ואיטלולא ועל חטאת פימו שפער עלי פיו ועל הדברים שדבר עלי לפני העדה כאשר יש בידי כתב מהר״ל ז״ל וכאשר יש לי עדים כאשר יבא יומו יקבל

הדין

הדין ע״פ רבותינו׃

קעט ומה שפסק מר מחמת האשה ירושה ונקט מר בדעתי׳ דליהוי חליצה פסולה אמינא דילמא בריך לן מר הא קיימא לן שומרת יבם שזינתה מותרת ליבם דלא כרב המנונא וכן פסק המיימוני פ״ב דהלכות יבמין והתנן פרק הערל והאשה רבה וכן משמע באשירי פרק האשה רבה׃

קפ חינא וחיסדא לשאירי אביר הרועים מהר״ר זעליקמן שיח׳ על גברא דשמיה יהונתן נראה שיש לכתו׳ בגט יהונתן ולא יונתן כיון דיהונת׳ בן שאול ברוב מקומות נכתב יהונתן ובמיעוט מקומות נכתב יונתן אזלינן בתר רובא דמסתמא הרוב עיקר והמיעוט אתיא לדרשה ולא רמי לשמריה ושמריהו דהתם גברא דשמיה שמריה לא מצינו שמריהו׳ וכן גברא דשמיה שמריהו לא מצינו שנקרא שמריה׳ ומשום הכי איכא לספוקי ולא אזלינן בתר רובא׃

קפא ומה שרחקת עצמך לפרש טעמ׳ דידי כשנותני׳ ב׳ גיטין לאשה אחת שכתבתי שצריך ליתן זה אחר זה בכדי טרחת דטעמ׳ דידי אם יניתן׳ לה ב׳ גיטי׳ בבת אחת דילמא דעתיה אהאי גיטא דלא גיטא הוא ונמצא שאינה מתגרשת בו ורמיא קנת להא דאיתא בקידושין המקדש במלוה ופרוטה ר׳ יהודה הנשי׳ אומ׳ מקודשת דעתה אפרוט׳ ר׳ נתן אמר אינה מקודש׳ דדעתה אמלוה ׃מא לר׳ נתן חיישינן שמא דעתיה אמלוה ה״נ שמא דעתיה אההוא גט שאינו גט אע״ג דאיפסיק הילכתא כר׳ יהודה הנשיא דילמא הכא בנדון דידן אפי׳ רבי יהודה מודה דהתם גבי מלוה ופרוטה אדם יודע שאין קידושי מלוה כלום ודעתיה אפרוטה אבל הכא אין יודע איזה מהן מועיל׃

קפב ומ״ש שמעיקרא היה שמו יוסף ונשתנה שמו ישראל ע״י חולי והכל קורין אותו ישראל רק כשחותם חותם יוסף ישראל וכן כשקורין אותו לתורה קורין אותו יוסף ישראל׳ נראה דישראל הוא עיקר השם וכותבין בגיטין ישראל דמתקרי יוסף דישראל הוא עיקר השם׳ וכן משמע באשירי פ׳ השולח היכא דהכל קורי׳ אותו בחניכתו שכותבים לכתחילה חניכתו בגט אף על פי שחותם בשטרות וקורין אותו לתורה בשם המובהק אפילו הכי כותבים חניכתו אפי׳ לכתחילה כל שכן הכא שעיקר השם הוא ישראל וגם קורין אותו בכך וכותבים ישראל דמתקרי יוסף שם החולי עיקר׳ וגם לא כותבין ישראל יוסף בלא מתקרי׃

קפג והוא איתתא דינסאת לג׳ אנשים וכולם מתו בחולי אחד׳ האשירי כתב פרק נערה שנתפתתה דאם נישאת כופין אותו להוציא דסכנתא חמירא מאיסורא אף על גב דאין העולם נזהר בכך לא ידענו טעם ברור על מה סמכו למיעבד עובדא בנפשייהו׳ י״א שאחד מהם זקן אינו מן המנין או היכא שמתו בחולי ההילוך בר מינן גם כן אינו מן המנין ובנדון דידן שכתבו שמתו כולם בקצירא בחולי אחד נראה שיש לחוש ולא תנשא לרביעי ובית דין מוחין בידו כמו שכתב האשירי דמוכח מילתא טובא דקטלנית היא אפי׳ להר״מבם שכתב דאין כופי׳ אותו להוציא איפשר דבכה״ג דמתו כולם בחולי אחד מודה׃

קפד **והאשה** שרגילה לראות לאחר טבילתה אם ברור לה שאין רואה עד לאחר זמן אז היא מונה ז' נקיים כשאר נשי' ומותרת לבעלה אפי' רגילה לראות בכך כמה פעמי' וכן כת' המרדכי אבל אם יש כאן נדנוד ספק' אז יש לפרוש מיד אחר תשמיש תוך אחר זמן ולא יכשלו עצמם היא והוא בספק איסור כרת:

קפה **לא** תאונה אליך רע וגו' אהובי מהר"ר יוחנן יצ"ו ליהוי ידיע לטיבותיה דמר ההתראה שעשת' האשה לבנך כתוב וחתום בעדי' והעתק' מהם בידי. וב' פעמים הותרה בבנך איך שהיא או מורשה שלה מזומן להיות בד"ר בב"ד של מהר"י או בב"ד אחר השוה ובנך דחוי קמדחי לה ולא שת לבו להתראתה להתרות מורשה שלה. ועל מה שכתבת דנפיק עליה קלא דמקודשת לבנך וגם בידי העתקה איך שבנך הכריז עליה בבה"כ איך שנתקדשה לו ע"י שלוחו וגם יש בידי העתקה מתשובת' על זה ואמינא כיון דליכא עדים רק בנך הוא דאפיק לקלא לאו כל כמיני' ואין זה צריך פנים. ועל הזלזולים והביזוי' שנעשו לבנך שכתבת הא האשה מזומנת להיות בד"ר לבנך אם העביר' עליו הדרך בשום ענין הדין יקוב את ההר ועדיין אני אומר עליה דידיה לברר וללבן האונס כיון שהעביר המועד המוגבל ובעדים צריך ללבן ולהוציא הדבר לאמתו ולאורו. ומ"מ אם יש בזה הבירור די שכתבת ליכבר אין בידי להשיב כיון שהיא מזומנת לדין יתברר הדבר על פי הדין. וכל מה שפסקתי כבר אינו אלא אם אינה רוצה לתבוע אותו בדין כדמבואר בכתבי:

קפו **ומה** שפסקתי אם היא כותבת טעם ואמתלא לדבריה שניכרים שיש ממש בדבריה אז יש להתיר שתקיעת כף דאפי' אשה היושבת תחת בעלה ותובעת מאיש עלי כתב המיימוני דכופין אותו להוציא כו' והשבת' על זה וחילקת' דהתם לא קעברה האשה איסורא אם אינה תיבעל לו אבל הכא קעברא אשה איסורא אם אין נישאת לו דקעברה על ת"כ. אי משום הא לא איריא דה"נ איכא איסור שתבעל לו. דאמ' פרק המוציא תפילין אמ' ר' יהושע ב"ל כל הכופה את אשתו לתשמיש הווין לו בנים שאינם מהוגנים בפ"ב דנדרים והברותי מכם המורדים והפושעים אילו בני תשע מדות בני אמה בני שנואה כו' במסכת כלה עשרה הם כממזרי' ואינם ממזרי' בני האמה בני השנוא' ואל תשיבני דהא דווקא היכא שהוא שונא אותה אבל היכא שהיא שונאתו לית ביה קפיד' הא לית היכא דהיא שונאתו הוא נמי שונא כדאיתא פרק האשה שלום. ורבנן כמים הפנים לפנים עם. ור"י גופיה דאסר להתיר ת"כ מכל מקום בשביל מכשול והפסד רב מתיר ר"י להתירו והכ' אי' לך מכשול והפסד גדול מזה: ומ"מ שתוכל היא לפייסו בממון כו' האמ' פ' כל הגט אטו תרקבא דדינרי יהיב לה ולא איפייסא כו': נאם הקטן יעקב ווילא:

ומה שאלת שתובע שנדרה לו בתקיעת כפה לפרוע לו כל מה שיוציא בהוצאות והיא אמרה לא נדרתי לך כלום אם יש לו עדים שתקעה כף יש לה לקיים כמו שכתב רבי יצחק בר' מנחם זצ"ל שרבי יוסף בר יצחק ז"ל היה מוציא ממון ע"י ת"כ אבל אם אין עדים שתקעה כף והיא כופרת כתב ר' יוסף דכל דאמר תקעתי כפי על תנאי ולא נתקיים התנאי נאמן בלא שבועה מגו דיכול לומ' לא תקעתי כפי מעולם

ושלום מאיר בר ברוך:

חינא וחיסדא לאחוי גברא רב׳ מהר״ דוד שי׳ מהודע׳ למר דהאי גבר׳ רשמי׳ קפז
הר״ מנוח קנווח קדמנא על יבמתו אשת אחיו החר״ ישראל ז״ל שנפלה
לפניו מאחיו ז״ל והרי היא אגודה בו׳ וזקוקה לחליצה והנה היא תפשה בידה נכסי אחיו ז״ל
ומבזבזת וניזונת מהנכסי׳ והוא עומד ומזומן לפוטרה כמנהג המדינה וכיון שהאשה
היבמה בשנותך עליה דידך רמיא למיעבד מילתא שלא יגרע חזקת היבמית הלכ׳ רווחת
היא שאין להיבמה שום זכות בהנכסי׳ עד שתחלוץ אפילו מזונות אין לה דתנו רבנן בפרק
החולץ יבמה ג׳ חדשים הראשונים ניזונית משל בעל מכאן ואילך אינה ניזונית לא משל
בעל ולא משל יבם ואם היבמה טוענת שתפשה הנכסים בכתובת׳ גם בזה טענת׳ לאו
טענה דכתב הא״ז ז״ל אפילו יבמה האסורה ליבם מדרבנן אינה גובה כתובת׳ עד שתחלוץ
כו׳ ע״ד יבם שנתן כתובה להיבמה מנכסי בעלה הראשון קודם חליצ׳ לפי שלא רצה ליבמה
וגם אין דעתה ליכנס עוד לפיכך לא חששה לחלוץ לא זכתה היבמה באותם הנכסי׳ ואפילו
הקנה דקניין בטעות חוזר וכל מה שנתן לה חוזר היבם וגובה עכ״ל הרי שכתב להדיא
שאין לה שום זכות בהנכסי׳ קודם שתחלוץ וכ״ש ממון שהפקיד בעלה הראשון ביד אחרים
בחייו שאין לה שום זכות באותן נכסים והרי הם בחזקת היבמין מטעם דפרישי׳ ׳ ואם
טוענת ואומרת איני חולצת עד הריני אשב עגונה ואזון משלי ממעשה ידי גם בזה טענת׳
לאו טענ׳ דהיבם כופה אותה לחלוץ וכן כת׳ המיימוני פ״ב דהלכות יבם והמרדכי מייתי לה
פר׳ החולץ׃ גם כתבתי להכפקר שיהא זהיר שלא יתן להיבמה שום דבר מכל מה שהפקיד
בידו בעלה ז״ל ׳ כא בשביל האמת והדין והשלום תבא אחרי למלאות דברי וגם תגזור
ותזהיר כל מי שיש בידו נכסי הא׳ ישראל ז״ל שאל יוציא מידו עד לאחר שיחלוץ היבם וגם
תגזור עליה שלא תהא ניזונית מנכסי בעלה ושלא תהא מבזבזת מנכסי בעלה שום דבר
כיון שאין לה זכות בהנכסים עד לאחר חליצה ושלום למר ולתורתו כנפ׳ אהובך הקטן
יעקב ווילא׃

סדר חליצה קפח

יזהיר׳ אותה שלא תרוק כלל לפני הדיינים עד לאחר החליצה׃
היא לא תאכל שום דבר קודם החליצה׃
ישאל אם יש תשעים יום שמת הבעל׃
ישאל אם זו אשתו של מת׃
ישאל אם זה אחיו של מת מן האב׃
ישאל לעדים אם היבם בן י״ג שנים ויום אחד׃
ואם היבמה בת י״ב שנים ויום אחד׃
וישאל לעדים אם יש לו שערות ואם יעידו העדים שיש לו ריבוי שערות כמו לאים אז אין
צריך עדות שהוא בן י״ג שנים ויום אחד כדאיתא במרדכי׳ ואם היא בת י״ב שנים ויום
אחד אז נשים נאמנות שיש לה סימנים אבל אם אין לה עדות שהיא בת י״ב שנים אז אין
נשים

נשים נאמנות לומר שיש לה ריבוי שערות להחזיקה שהיא בת י"ב שנים דדווקא כשיש שערות במקור שהיא בת י"ב שנים ויום אחד אז נשים נאמנות שיש לה סימנים מכח חזקה דרבא:

וישאל אותו אם הוא רוצה לייבם, ואם יש לו אשה יקירו לו חרם ר"ג, ואם אומר שהוא רוצה לחלוץ אז יבטל המודעות ויתן לו המנעל במתנה גמורה,
וישא' אותו אם הוא איטר ואם הוא איטר משמע במרדכי שצריך לחלוץ בשתיהם, וגם ישאל אותה אם היא איטרת וינעיל לו המנעל ויניחו לילך בו ד' אמות ויאמר לו שיכוין לפטור אותה עם הדברים שהוא מדבר ושהיא מדברת ועם המעשה שהיא עושה דהיינו החליצה והרקיקה: ולאחר החליצה יאמר לו שיחזיר ויתן לו המנעל:

פדיון הבן

קפט **האב** יקח הבן ויתנו לכהן במתנה ובלשון זה יאמר בני זה פלוני אשר ילדה לי אשתי בכורי הוא מאמו יהא שלך ויתנו לכהן, ואם האב הוא במקום אחר שבנו אינו אצלו אז יאמר פלוני בני אשר ילדה לי אשתי בכורי הוא מאמו יהא שלך בכל מקום שהוא, ואחר כך יקח האב חמש סלעים בידו ויאמר לכהן תרצה ליתן לי בני לפדות ויאמר הכהן הן, ואז יברך האב בא"י אמ"ה אק"בו על פדיון הבן: ויברך שהחיינו ויאמר לכהן הא לך חמש סלעים כסף במצות הללו בפדיון בני פלוני בכורי אשר נתתיו לך ויתן לכהן המעות. חמש סלעים הוא ה' ליט' והוא כגר ב' אונקיא וחצי כסף צרוף מעט פחות: לברכת המזון יברך שהשמחה במעונו: מצאתי בספר המצות מזור"ך בהג"ה דאין עושין פדיון הבן בחולו של מועד משום דאין מערבין שמחה בשמח' וכ"ל דאין עושין פדיון הבן בשבת מידי דהוה אין מקדשין ואין מעריכין בשבת, ועוד דדמיא למקח וממכר וצריך נמי להעריך חמשת שקלים:

סדר הגט

קצ **מתחילה** ביטל הבעל מודעות וגם שלא עשה שום מעשה או פעולה המבטלת את הגט ואם עשה יהא בטל ואח"כ נתן רבי שלום להמגרש הדיו והקולמוס והקלף ואחר כך אמר המגרש בלשון אשכנז, (ר' שלום שרייבט מיר איין גט,) ר"ל תכתוב גט אחד לשמי דוד בן משה המכונה מוקיי כדי לגרש בו אשתי גוטביין בת משה ותכתוב הגט לשמי ולשמה ותכתוב הרב' גיטין עד שיהא מקובל למהר"י ולמי שירא' הגט, ולעדים אמר פלו' בן פלוני ופלוני בן פלו' תחתמו הגט שיכתוב ר' שלום לשמי ולשמ' כדלעיל, וכוה לשרטט שלא במקום הכתב כמו כ"ת ורבי שלום קודם שהתחיל לכתוב אמר להעדי' תשמעו [illegible] עתה לכתוב גט זה לשם דוד בן משה המכונ' מוקיי כדי לגרש בו אשתו גוטב"יין בת משה ואני כותב הגט לשמו ולשמה, בשע' נתינת הגט אמ' להמגרש ברצון ובנפש חפיצה אתה נותן הגט ואמ' הן, ואח"כ אמר אם עשית שום מעשה ופעולה שמבטל הגט או אם מסרת שום מודעא הכל אתה מבטל ואם קבלת בחרם או בשבועה

בשבוע׳ ליתן הגט אנו רוצים להתיר לך והח״כ אמר אם אתה רוצה ליאסר אצלה אני מתיר הקניין ואמר לא והח״כ אמר לרבי שלום כתבת זה הגט ואתה מכיר הגט והח״כ אמר לו לך ציוה לך דוד לכתוב הגט לשמו ולשמה׳ ואמר נתן לך הקלף והדיו והקולמוס בפני עדים וכתבת הגט לשמו ולשמה ואמרת בפיך שאתה רוצה לכתוב לשמו ולשמה קודם שהתחלת לכתוב ואמרת כך בפני העדים׳ והח״כ אמר להעדים אתם מכירין הגט ושמעתם שציוה המגרש להסופר לכתוב הגט כו׳ כדלעיל ולעשות כל הא דלעיל׳ ואמר ראיתם שנתן המגרש הקלף כו׳ כדלעיל • ואמר שמעתם שאמר הסופר לכתוב הגט לשמו ולשמה ואמר הייתם אצל הסופר עד שכתב שיטה ראשונ׳ ואמר תקראו שמי הגט וכן עשו ואמר לאחד מן העדים זה חתימתך וכן להשני ואמר ציוה לך המגרש לחתום הגט ואמר לך המגרש לחתום לשמו ולשמה ואמר חתמת לשמו ולשמה׳ ואמר זה חתימת חברך ואתה מכירה • ואמר שמעת מפי המגרש שציוה לחבריך כו׳ כדלעיל׳ ואמר בפניך חתם חבירך ושמעת׳ שחתם לשמו ולשמה וכן אמר לעד השני ככל הא דלעיל׳ אחר כך אמר אל האשה ברצון את מקבל הגט ואמר פתחי ידך ואמר להעדים תהיו עדי מסירה ואמר להמגרש אמור כך הרי זה גיטך התקבלי גיטך והרי את מגורשת ממני מעכשיו והרי את מותרת לכל אדם׃ אחר כך קרא הוא והעדים הגט׳ ואמר להעדים אתם מכירים שזה גט הראשון׃

לשון המרדכי תהא מגורשת ממני ותהא מותרת לכל אדם׃

לשון הרמב״ם פ״ב וכותבין גט לאיש אע״פ שאין אשתו עמו והוא שיהא הסופר והעדים שכתבו וחתמו מכירין ויודעים שהוא פלוני ואשתו היא פלונית׃

הג״ה במיימוני אעפ״כ בגט אשה וכיוצא בו צריך כרתי לכתחילה שלא לדון על פי עדות מיושב כו׳ פ״א דהלכות שופטים׃

לשון הרמב״ם פ״ו אבל הפסולים בעבירה מן עבירות מן התורה פסולים להביא גט ואם הביא הרי זה פסול בר״א כשנתקיים בחותמיו אבל אם לא נסמוך אלא על דברי הפסולין מן התורה בעבירה אינו גט׃

לשון הרמב״ם פ״ק העדים שחתמו על הגט צריכין להיות יודעים לקרות ולחתום ואם אינם יודעי׳ לקרו׳ קורין לפניהם והם חותמי׳ והוא שיכירו לשון הגט׃

הגה״ה בפ״ק כתב בסה״ת וצריך שלא ירחיקו החתימות מן הגט יותר מרוחב שיטה אחת חלק פן יהיה ב׳ שיטין׃

וצריך לשאל לבעל ולאשה אם היה להם כבר שם אחר או אם יש להם שם כינוי וגם צריך לשאל אם יש לאביו או לאביה שם כינוי או אם היה להם שם אחר וראיתי פעם אחת שהובא גט ממרחקים והיה לאבי המגרש שם כינוי ולא נכתב הכינוי בגט ופסל מר אותו גט׃ כ״ל שיש לומר לכתוב הרבה עד שנראה להרב הכתיבה והחתימה דאל״כ כשיכתוב הגט כתיקנו ואירע פסול בחתימ׳ נעשה השליחות ואין להסופר לחזור ולכתוב׃ שלא לשכוח לקרות הגט נגד גט אחר׃ לאחר כתיבת הגט טוב הוא שהמגרש יחזור ויתן הקלף והדיו והקולמוס להסופר׃ אם יש שליח לגט צריך שיהא ממונה קודם כתיבת הגט מדקאמר בגיטין צריך אתה לעמוד על כל אות ואות׳ כו׳ לשון סמ״ג׃

כן הוא בסמ"ק מניין המועט קודם אבל במרדכי ובאגודה איפכא :

בשלישי בשבת בתשעה ועשרים יום לירח ניסן שנת חמשת אלפים ומאה ושבעים ושמנה לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן במדינת מגנצ"א דיתבא על נהר רינוס ועל נהר מוין ועל מי מעינות אנא יעקב דמתקרי יעקל בן שמואל המכונה בישוף העומד היום כאן במדינת מגנצא דיתבא על נהר רינוס ועל נהר מוין ועל מי מעינות וכל שום וחניכה דאית לי ולאבהתי ולמקומי ולמקום אבהתי צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת אנתתי הימילטרוט בת ירחמיאל המכונה זוסקינט העומדת היום כאן במדינת מגנצא דיתבא על נהר רינוס ועל נהר מוין ועל מי מעינו' וכל שום וחניכה דאית ליכי ולאבהתיכי ולמקומיכי ולמקום אבהתיכי דהוית אנתתי מן קדמת דנא וכדו פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי די תיהוויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר די תיצביין ואנש לא ימחא בידיכי מן יומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם ודן די יהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין כדת משה וישראל

פלוני בן פלוני עד

פלוני בן פלוני עד

תקון הגט

שמנה חסר דלא הוו מלאו' אא ו' וכן נמצ' במסורת וכן אמר מר : מעינו' מלא אע"ג דויסברו מעינו' תהום חסר היינו משום דהוי רהיט אבל האי הוי עומד ומשו' הכי הוא מלא וכן שבע שבתת שנים חסר שבע שבתות תמימו' מלא מפי ר' שלום כהן : דמתקרי בלא יוד כן אמ' לי מר וכן בתרגו' מגלה : אע"ג דיעק' היינו יעקל כמו יצחק חכ"ניט כשניתן זה הגט היו במגנ"ץ שנים שהיו שמותיהן שוות ומש"ה כתב יעקלכן אמר לי מר : אניסנא ביוד : ירחמיאל נמצא בדברי הימי' לפעמי' חסר יוד ובתר הכי דקדקתי ומצאתי שכלם חסרי' בלא יוד : די תיהווין שתי תיבו' אבל אין לכותבו אא בחד שטה מפי מר וכן שמעתי משאירי החר"ר יוסף ז"ל שמצו כן בספ' אחר משם הרב מרוטנבורק ז"ל : פטורין בלא יוד בין פ' לט' ודלא בהר"אש מר :

גט של בת קלמן כהן היו עדי הגט ועדי ההרשא' קרובי' וב"ל לפסול וראייתי מפרק התקבל במרדכי מוכיח דאין צריך עדות על השליחות ודא"לכ מה צריך לומר בפ"נ ובפ"נ כו ואי הוו כשרים תאמר להכי אצטריך שלא יבא הבעל ויערער אעדי הגט דפסולים משום גזלנים דכיון שהבעל עשאן שליח תו לא מהימן דאינו חשוד כמזיד להכשילה כדמשמע בתוספות פ"ק ועוד טעם לפסול דשמא עד אחר החתום על הגט ועד אחר החתום על ההרשאה מצטרפים וא"כ אתי להכשיר בשני קרובים והודה לי מהר"ן :

שאלתי למר היאך לכתוב בגט היכא שיש לאשה ב' שמות אם יש לכתוב דמתקרי או דמתקריא ולא פשט לי מר ובתרגום של מגילה עיינתי ומצאתי לפעמים דמתקרי ולפעמים דמתקריא :

ביבמות פרק ר"ג אמר רמי בר חמא האומר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה לאשה בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה מכאן נראה דאם אדם עשה שבועה לגרש אשתו שאין לכתוב הגט עד שיתירו לו השבוע' דהא אין בידו לגרשה עד שיתירו לו השבועה דהוה כמו מעושה כדאיתא בשמ"ק:

השיב מר"ו זל להר"ז כהן לארוסה צריך למיכתב ארוסתי וכן משמע בתוס' פרק כל הגט וכן נ"ל כי היכי דלא תגבה כתוב' עם הגט:

נראה לי דמשומד אינו יכול לעשות שליח לגרש אשתו חדא דאית' בשמ"ק שגרי' לקבל עליו בחרם ובשבוע' שלא לבטל הגט והאי כיו' שהוא משומד לכל התור' כולה לא מהימן אשבועתו ועוד אפילו לפי הרמ"בם שכתב בפ"ג מהילכות אישות ובפ"ו מהילכו' גירושין דשליח גט אינו צריך הרשאה איפשר דהכא מודה דהתם הוי ישראל ולא חיישינן שמא יבטל הגט משום דמקרי עבריינא דרב מכניד אמאן דמבטל גיטא אבל משומד לא חש לזה וחיישינן דילמא יבטל הגט ומכוון לקלקלה כדי שתתן לו ממון לגרשה לכל דברי אלה הודה לי מר: וכן הגיד לי הר' זמלין משמו:

אמר לי מר שאם יכתוב גט בירח אייר שים לכתוב שני יודין וכן נ"ל דלשון התלמוד הוי בב' יודין מדאמ' די תיכביין ב' יודין אלמא מריכא הוי ב' יודין ואי הוי ב' יודין קאמר תלמוד' הוי משמע די תיכביין אכשי דעלמא אע"ג דלא הוי חיריק ומר הקשה לי על זה דילמא התם הוי בלא דגש והכא דילמא הוי דגש והשבתי לו ממתחילא הוי ב' יודי"ן אע"ג דהוי דגש והשיב לי דזה הוי שינוי:

שוב פרק הזורק שינה שמו ושמה כדפירש פ"ב וכן שם עירו ושם עירה לא איירי בשינה ממש אלא שים לאותו שני שמות בשני המקומות · ושם עירו ושם עירה אר"י דהיינו עיר שדרים בה אבל עיר שנולדו אפילו שינה בה כשר כיון דאין צריך לכותבו כלל · והקדמונים שהורגלו לכותבו משום שאם יארע שים שם שני יוסף בן שמעון יהיה בו סימן הלידה ותדע כי כמה פעמים כותבין הלידה על פי הבעל או האשה ואם שינה פסול לא היה נכון לכותבו אלא ע"פ עדים ולא דמי לאשמועדתינהו דאפילו קרוב או אשה נאמני' בהחולץ דשם קל הדבר לברר ועביד לגלויי טובא עכ"ל התו' · משמ' מהכא דאין לכתוב שם אבי המגרש על פיו וכן אבי האשה מתגרשת על פיה וליכא למימר דהכא עביד לגלויי דהא אפילו הכי אינם נאמנים ע"פ עצמן אלא ע"פ אדם אחר מדקאמ' פר' החולץ ואשמועדתינהו אפילו ע"פ קרוב משמע אבל ע"פ עצמו לא · ורפיא דכי דייקת לשון התוספו' משמע דאי עביד לגלויי לא קשה מידי הא דכותבין על פי עצמן: בפרק גט פשוט הוחזק שמו בעיר ל' יום כותבין משמע הא לאו הכי לא:

הרשאה

בפנינו א"ת בשלישי בשבת בשבעה עשר יום לירח טבת שנת חמש' אלפים ומאתים וארבע לבריאת עולם למנין שאנו מונין כאן באה"רפורט

מתא מסר יהונתן דמתקרי נתן בן משולם הכהן המכונה זוסמן גט כריתות ביד שמעון בן יוסף להוליך אותו גט לאשתו הינדלין בת נחמן וליתן אותו בידה וכך אמר

יש לכתוב נתן בן משלם הכהן ובתר הכי המכונה זוסמן דלא ליהוי משמ׳ דכהן נמי הוי כינוי :

בפנינו הבעל יהונתן דמתקרי נתן בן משלם הכהן המכונה זוסמן לשלוחו שמעון בן יוסף הולך גט זה לאשתי הינדלין ותניהו בידה ותהא ידך כידו ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ונותן אני לך רשות לעשות שליח בחריקך ושלוחך שליח עד מאה שלוחים להוליך וליתן גט זה לאשתי הינדלין בת נחמן בכל מקום שתמצאנה אתה או שלוחך או שליח שלוחך עד מאה שלוחים וכשיגיע הגט לידה תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם והגט שנעשה עלין שליח שמעון בן יוסף להוליכו ככל הכתוב למעלה נכתב ונחתם באר״פורט מתא בשליש׳ בשבת בשבעה עשר יום לירח טבת שנת חמשת אלפים ומאתים וארבע לבריאת עולם ועדים החתומים בו הם יודא בר ברוך הלוי מנחם בר יצחק ובפנינו בטל הבעל יהונתן דמתקרי נתן בן משלם הכהן המכונה זוסמן כל מודעות שמסר על גט זה וגם בפנינו קבל עליו הבעל יהונתן דמתקרי נתן בן משלם הכהן המכונה זוסמן בחרם ובשבוע׳ שלא לבטל את הגט ולא את השליח ומה שראינו ונעשה בפנינו כתבנו וחתמנו :

בשולחין גט ע״י שליח אז אין לכתוב שום וחניכה אשה ומקום האשה כיון שאין יכולין לכתו׳ העומדת היו׳ כו׳ וכן ראיתי בגט ששלח מהר״י כ״ל ז״ל :

שמעתי ממה״ר זלמן כהן שאמר לי משם מהר״ר הילל ז״ל כל היכא דמספקא לן בשם אם א׳ בסוף התיבה או ה׳ אז יש לכתוב ה׳ וראייה כל השמות שבמקרא ה׳ לבסוף כגון יהודה ישעיה ירמיה חזקיה שמריה חירה ימנה ישוה בריעה׳ ונשים חוה יסכה שרה רבקה לאה בלהה זלפה דינה :

שמריה ולפעמים שמריהו ומכח ספק זה הוצרכתי לכתו׳ ב׳ גיטין בהאחד שמריה ובהאחר שמריהו : **מצאתי** בתשובה באשירי מי שנשתמד אביו אין לשנות שם אביו אע״פ שהו׳ משומד והטעם שהן סבורים שהוא אחר ׳ ונ״ל הא׳ בשטרות מהאי טעמא :

באשירי פרק גט פשוט היכא דהעדים שמוכים לשטר ממש אז אין למידין משיטה אחרונה אבל אם הם רחוקים שיטה אחת שפיר למידין :

ראיתי שכתב מהר״י ז״ל דיש לכתוב בנימין מלא בשם מהר״א ואיני יודע מאן הוא מהר״א : **ואני** רגיל לכתוב חזקיהו ולא חזקיה ולא יחזקיהו כי הרוב הוא חזקיהו וכן כל כה״ג דמסתמא הרוב הוא עיקר השם :

דיני תשובה ויום הכפורים וסוכה

קצא **ועתה** ישראל מה השם אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את השם אלהיך ללכת בדרכיו לאהבה את השם אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך הזכיר היראה אע״ג דעיקר עבודת השם הוא מאהבה משו׳ דמצינו יראה שהוא גדול מהאהבה כגון אדם היודע בחבירו שהוא אדם חשוב ומחשב עצמו

כאין

שאין כנגדו אבי כמי הכא שמחשב עצמו וכל אשר לו אשתו ובניו כלם אינם כדי לעבוד בהן
השם ומשה כתב גבי העקדה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה · ד״א הכי קאמר בשעה
שאתה הולך בדרכיו תירא אותו היינו דכתיב וגילו ברעדה וכתו׳ כי אקח מועד אני מישרי׳
אשפוט · וכתוב בכל דרכיך דעהו · ד״א ללכת בדרכיו מה הוא חנון ורחום ועובר על פשע
אף אתה כן מה הוא מלביש ערומים דכתיב ויעש לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם מה
הוא מבקר חולים דכתיב וירא אליו מה הוא מנחם אבלים דכתי׳ ויהי אחרי מות אברהם
ויברך אלהים את יצחק מה הוא קובר מתים דכתיב ויקבור אותו בגיא אף אתה כן ·
ושמא תאמר מה הוא גאה גאה אף אני כן ת״ל ליראה את השם אלהיך וגו׳ כלומר אל
תשמש בטכסיסו דאפילו מלך בשר ודם אין רוכבין על סוסו ואין יושבין על כסאו והעובר
חייב מיתה משום דמרד במלכות וכן הכא פורק עול דגסות רוח כאילו עובד ע״ז דכתיב
ורם לבבך ושכחת את ה׳ אלהיך · וכתיב תועבת ה׳ כל גבה לב ובע״ז כתי׳ לא תביא תועבה
אל ביתך והוי כאילו בא על העריות שנ׳ כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתה
ואין מכניסין אותו במחיצתו של הקב״ה דכתיב זד יהיר לץ שמו וגו׳ מדקרי ליה לץ ש״מ
דאין מכניסין אותו במחיצה דארבע שאין מכניסין במחיצה כת ליצנים דכתיב משך ידו
את לוצצים כת מספרי לשון הרע דכתיב לא יגורך רע · וכתיב לעיל מיניה מלשני בסתר
רעהו ובכלל זה רכיל וכ״ש הוא · וכת דוברי שקר דכתיב דוברי שקרים לא יכון לנגד עיני
כת חנפים דכתיב לפניו חנף לא יבא הה״ר ושם דרך אראנו בישע אלהים כלומ׳ שם דרכיו
ללכת בדרך השם והיינו דכתיב וענותך תרבני · ד״א ושם דרך השם הספר מצוה כנגד
שכרה כו׳ · ד״א ושם דרך אם ייסורין באין עליו יחשוב בלבו שהוא בשביל עבירות שבידו
כדי לזכותו לחיי העול׳ הבא דכתי׳ אשרי האיש אשר תייסרנו יה ומתורתך תלמדנו · וכתי׳
כי את אשר יאהב ה׳ יוכיח וכתי׳ נתת ליריאך נס להתנוסס מפני קושט סלה · ולפעמי׳ באים
ייסורים על הצדיקים לזכות דכתי׳ ובחבורתו נרפא לנו וכל פרשת הנה ישכיל עבדי · אבל
אם יחשוב שהוא קרי על זה נאמר ואם תלכו עמי קרי כלומר שתאמרו שהוא קרי אף אני
אלך עמכם בחמת קרי · ואם יראה רשע מוצלח יחשוב בלבו היינו כדי לטורדו והיינו דכתי׳
נתת שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו כלומר שיודע אני כיון שאתה משלם צדקת
הרשע בעולם הזה יודע אני שיש לי שכר לעולם הבא והיינו דכתיב יש דרך ישר לפני איש
ואחריתה דרכי מות: וכתוב אני ראיתי רשע עריץ ומתערה כאזרח רענן ויעבור והנה
איננו מדמה הרשע לעץ משל לאילן העומד במקום טומאה ונופו נוטה למקום טהרה כו׳
וכן צדיק נמשל לאילן דכתי׳ והיה כעץ שתול וגו׳ וא״ת א״כ מהו כל הטובות דכתי׳ באורייתא
כגון שבח א״י וכיבוש מלכי אומות העולם היינו משום שנהיה שקטים ושלוים ללמוד תורה
ולקיימה והפורענות להפך והיינו הוא שאמרו חכמים שכר מצוה מצוה ושכר כו׳ והיינו דכת׳
אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן · וכתי׳ והנביא כי יפותה ודבר דבר אני ה׳ פיתיתי את
הנבי׳ ההו׳ וכתי׳ ויחזק ה׳ את לב פרע׳ וכתי׳ תנה עון על עונם וכת׳ ובשוב צדיק מצדקו ועשה
עול ונתתי מכשול לפניו והיינו הה״ד גם את זה לעומת זה עשה האלהי׳ כלומר ברא יצר הרע
ברא כנגדו ייסורין למרק החטא ברא יצר טוב וברא כנגדו תשלום הטוב לטורדם לרשעי׳
ד״א גם את זה לעומת זה רמ״ח איברים רמ״ח מצות עשה שס״ה מצות לא תעשה שס״ה גידין ·

ד"א גם את זה וגו' כלומר משלם מדה כנגד מדה שאול נתגאה בצוארו לפיכך נפל בצוארו
שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו פלשתים את עיניו · אבשלום בשערו לפיכך נתלה
בשערו · מצרים כל הבן הילוד וגו' לפיכך טבעו במים · ד"א גם את זה וגו' נתן לנו התורה
וצוה לנו מצות העובר עליהם נענש בדינו וברא כנגדו תשובה ויום אחד בשנה לכפר והוא
י"כ בו נתנו לוחות אחרונות ואע"ג שכל ימי אדם חייב לעשות תשובה דכתיב בכל עת יהיו
בגדיך לבנים וגו' משל למלך שנתן בגדי' לעבדיו כו' · דרשו ה' בהמצאו ונאמר מי כה' אלהינו
בכל קראנו אליו ונאמ' כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש · חט"י · ואמרו חכמי'
שוב יום אחד לפני מיתתך מ"מ יום זה מובחר ואל יהא תשובה קלה בעיניך דכתיב אם
תשוב ישרא' אלי תשוב ומגעת עד כסא הכבוד דכתי' עד ה' אלהיך ובמקום שאפילו צדיקי'
גמורים אינם עומדים בעלי תשובה עומדים דכתיב שלום לרחוק ולקרוב לרחוק זה שהיה
רחוק ונתקרב · וד' מיני תשוב' · תשובת הגדר · תשובת הבאה · תשוב' המשקל · תשובת
הכתו' · ויחשוב בלבו שאדם נדון אחר רובו אם הכריע לכף זכות אשריו ואם הכריע לכף
חובה אוי לו והיינו דכתיב זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח · וחוטא אחד יאבד טובה
הרבה ועיקר תשובה בפה דכתי' והתודה והיא מצות עשה ויחשוב שלא יעשה עוד ואם לא
יחשוב כטובל ושרץ בידו · וכתוב וירא השם כי שבו וגו' ועיקר התשובה שיעשה מאהבה ·
קרא אחד כתב כי כשלת בעונך · עון הוא מזיד וקא קרי ליה מכשול וקרא אחר כתוב
ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם חיו יחיה כאן לשמה. כאן שלא לשמה
והאומ' אחטא ואשוב אין מספיקין כו' · והני מילי שחטא להשם אבל לחבירו אין נמחל
לו עד שיבקש ממנו מחילה דכתי' בני אם ערבת לריעך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי
פיך · עשה זאת איפוא בני והנצל לך התרפס ורהב ריעך · רבי אליעזר בן עזריה
אומר דאמר מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו דווקא לפני ה' ולא לפני חבירו והמוחל לא
יהא אכזרי שנא' נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע והמעביר
על מדותיו ומוחל תפלתו נשמעת כדאשכחן בר' עקיבא · ואם לא מחל והוא אכזרי עליו
נאמר והגבעונים לא מבני ישרא' המה בשביל שהיו אכזרי' אמר דוד שלשה מדות באומה
זו רחמנים גומלי חסדים ביישנים כו' כדאיתא בפרק הערל · אבל המוציא שם רע על
חבירו אין צרי' למחול: הג"ה במיי"מוני בעי"כ יעשה כפרות ויאמר חת"כ ר"ת חליפתי תמורתי
כפרתי זהו שם החותך חיים לכל חי ויחשוב בלבו שהוא חייב מיתה כמו זה והיינו טעם
הקרבנות זורקו לארץ כעין סקילה שוחטו הרג תופשו בידו בצואר הבהמה היינו חנק
שורפו היינו שריפה · היינו דכתיב צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו וכתוב פדעהו מרדת
שחת מצאתי כופר : כיון שיצא המשחית אינו משיב אא"כ צריך לחול על שום דבר
והיינו טעמא דעגלה ערופה · ויתן צדקה דכתיב צדקה תציל ממות · וכתוב ונתתי לך
רחמים ורחמך והרבך וגו' כל המרחם על הבריות מרחמים עליו וכתב כי בגלל וגו' כלומ'
גלגל שחוזר בעולם והמעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד ע"ז שנאמר פן יהיה דבר עם
לבבך בליעל וגו' קרבה שנת השבע וגו' ורעה עינך באחיך · ונאמר התם יצאו אנשי' בני
בליעל · גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה דכתיב שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה
ישועתי לבא וכתיב ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה · וכתיב צדקה תציל ממות · מש"ה

הוי מצוה גדולה דהוא החיה את העני והציל אותו מגניבה מגזל ומרציחה: הבני מעיים זורקי׳ על הגג הה״ר ונתן לך רחמים ורחמך ואמרו חכמים כל המרחם על הבריות הקב״ה מרחם עליו וכתוב ורחמיו על כל מעשיו וכתוב ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת׳ ואמרו צריך ליתן מאכלו לבהמתו והדר ואכלת וירבה בסעודה דכתיב ועניתם את נפשותיכם בתשעה וגו׳: לאחר חצות טובלין בלא ברכה׳ ואותם הטובלי׳ ג״פ מנהג שטות הוא וכן האומ׳ וידוי תחת המים׳ ומי שאינו יכול לטבול כגון שמצטער ישפוך על ראשו ט׳ קבין מים דהיינו רי״ו בצים בגימ׳ ארי״ה וכתוב אריה שאג מי לא יירא: ויתפלל מנחה ויתודה קודם אכילה דחיישינן שמא יסתכר ולא יכול להתוודות ולא יחתו׳ בא״י האל הסולחן כיון דאית ביה פלוגתא ונהגו ללקות וברצועה של עגל: מחזור ויטרי ויפייס את אויבו וג׳ פעמים חייב לפייסו ואם אינו מפויים אינו צריך לפייסו יותר אא״כ הוא רבו׳ ישר על אנשים ויאמר חטאתי וישר העויתי ולא שוה לי׳ פדה נפשו מעבור שחת: וגדול השלום וראייה מאנשי דור המבול ודור הפלגה שאילו פשטו ידם בעיקר ואפילו הכי לא נענשו כמו אילו משום שהיה שלום ביניהם שנאמר ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים ובני קרח נענשו יונקי׳ שדים ואילו ב״ד של מעלה אינם עונשים אלא א״כ הוא בן כ׳ וב״ד של מטה בן י״ג ובני שאול המלך ע״ה היו כולם צדיקים ויצאו למלחמה ולא נצחו משום שהיו דילטורין ביניהם דכתיב ויבאו הזיפים ויגידו לשאול הנה דוד מסתתר עמנו וגו׳׳ ובני אחאב היו עובדי ע״ז ונצחו משום שלא היו ביניהם דילטורין שהרי החביא עובדיה מאה נביאים׳ וכתוב השם גבולך שלום חלב חיטים ישביעך׳ וכתוב חלק לבם עתה יאשמו׳ וכתוב חבור אפרים עצבים הנח לו׳ ובית שני נחרב בעון שנאת חנם׳ סיום ברכת כהנים בשלום: ונהגו להדליק נרות בבה״כ דכתיב באורים כבדו השם ותרגומו בפנסיא׳ ומשום שהוא יום שדנין על הנשמה דאיקרי נר דכתיב נר אלהים נשמת אדם וגם התורה נמשלה לנר דכתיב כי נר מצוה ותורה אור׳ והתורה נגמרה ביום הכיפורים דלוחות אחרונות נתנו ביום הכיפורים ומשום הכי נשים אינם מדליקות: המדליק נר בבה״כ ידליק מבעוד יום כשחמה זורחת: יש להשמש לומר עירבתם דאיסור הוצאה ביה״כ כמו בשבת׳ ויאכל סעודה מפסקת ואל ישתכר כדי שיוכל להתוודות ובתר הכי לא יאכל ולא ישתה כיון שקבל עליו׳ מהר״ש: ונשים המדליקות לא יברכו מרדכי׳ ויפסיק ויוסיף מחול על הקודש יותר ממשהו אש״רי׳ ויברך על הטלית מבעו׳ דאיפליגו ביה רש״י ור״י ויאמ׳ בשכמ״לו בקול רם משו׳ שנמשלו ביום זה כמלאכי השרת ומש״ה נהגו לעמוד׳ ומי שעומד פעם אחת ודעתו לעשות כן כל ימיו צריך התר׳ מהר״י כ״ץ ז״ל: ובתפילה יכול להתפלל בקול רם כדי שילמדו זה מזה אבל בשאר ימות השנה המשמיעים קולו הרי הוא מקטני אמנה והמגביהים קולם הרי אילו מנביאי הבעל דכתיב ויקראו בקול גדול׳ ונראה אפילו ביום הכפורים: ויתוודה כל עבירות שעשה ויפרט עבירות דכתיב אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם עגל מסכה שאינם גלויים אינו רשאי לפרסם דכתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה׳ ויאמר חטאתי עויתי פשעתי דכתיב חטאנו עם אבותינו וגו׳ ובי״ג מדות יכוונו הכל ולא יפסיקו עד לאחר וסלחת דאיכא למ״ד דהוא מדה אחת של י״ג ואל יתלוצו בהפסוקים דמש״ה קרויים מזמורים מלשון לא תזמור כלומר זמירות המקטרגים וכתוב זמירות היו לי חקיך בבית מגורי ומש״ה תקנו

לומר בכל ימות השנה זמירות קודם התפילה וכשיגיע החזן לומר אבל אנחנו חטאנו יעמוד כל אדם דזהו עיקר וידוי: הישנים בב״ה ישנו רחוק מארון הקדש: והישנים בב״ה משום דאמרי מילי דתושבחות אבל בכרי לאו מצוה הוא ואיכא עבידם בידו: י״כ אסור ברחיצה אפילו להושיט אצבעו במים אא״כ הסיך רגליו ירחץ דאסי אצבעותיו אבל לא כל היד׳ אסורי׳ ושום אדם אפילו העומדים אל יעברו נקבים דתפילתו תועבה ואפילו בלא תפילה משום בל תשקצו: ונעילת סנדל כ״ל דמותר לאותם שיש להם חולי ברגליהם לילך לב״ה במיימוני ובאשירי׳ חולה שאין בו סכנה יכול לנעול מנעל: מהתינוקו׳ מונעים נעילת הסנדל: התינוקות מתענין לשעות ואיפלינו ביה ובי׳ וב״א מתענין לשעות ושנה אחת לפני גדלות מתענין מדרבנן: ה׳ עינויין כנגד ה׳ חומשים נשלמו ביום זה׳ וכנגד ה׳ חושים שעושים בהן מצות ועבירות׳ והעולם הזה נברא בה׳ שנאמ׳ בהבראם: וה׳ רומז לבעלי תשובה משה יש לא פתח כלומר יכנסו בעלי תשובה: כשיגיע ע״כ לומר הין כורעים יכורעו הכל: מרדכי: ואסור לומר לגוי להדליק נר שכבה וכן בשאר ימות השנה אמירה לגוי שבות ולא כהללו דרמזי להו רמוזי כדאמרי׳ בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד מכלל דבעלמא אסור: הכל ישתקו ויכוונו אל החזן והמורדין והפושעים עליהם נאמר הנערת פריצים היה הבית הזה וכתיב הוי אל כל שכני הרעים ובשעת הדוכן ישתקו וישמעו דכלום רב המברך לעבד והעבד אינו שומע ואפילו הפסוקי׳ אסר מהר״ם מטעם זה ואל יסיחו דעתם ואפילו אמן לא יענו עד שיגמרו הכהנים: ומה שנהגו להזכיר נשמות משום כפר לעמך ישראל אשר פדית לעמך ישראל אילו החיים אשר פדית אלו המתים מלמד שהמתים צריכים כפרה ומש״ה נודרים צדקה עבורם וביום הזה דמשום הכי אקרי כפורי׳ דמשמע תרי: העושה ב׳ ימים י״כ ביום שני אל יבטלנו לו וצריך לנהוג כן כל ימיו כיון שקבל עליו׳ וכ״ל אפילו התנה מתחילה שלא יעשה אלא זו מידי דהוה מי שאמר אהיה נזיר פחות מל׳ יום דלא מהני ליה תנאי דאין נזירות פחות מל׳ יום וכיון דאמר אהיה נזיר תו לא מהני ליה תנאי הכ״נ לש״ו והאשירי מתיר בהתרה: וביום שני לא יברך אלא יתפלל הברכות כמו בחול: ואל יאמר י״ג מדות דכתב הא״ז דאין לומר אלא בצבור: מאהבת השם נתן לנו יום זה לכפר על כל עונותינו וביום זה אין רשות לשטן לקטרג׳ השטן בגימטריא שס״ד כלומר שס״ד ימים יש לו רשות והיינו ימים יוצרו ולא אחד בהם לו קרינן: והיינו דאמרי׳ דביום זה כמלאכים שאין יצר הרע שולט בהם כמו בשאר ימים ומצוה העושה בו עבירה עונשו כפול ומכופל: בן י״ג ובת י״ב לא יאכלו קודם הבדלה: במוצאי י״כ צריך לברך בורא מ״ה כי אסור באש ואיכ׳ בריית׳ על אור של ב״ה חד אומר אין מברכין וחד אומר מברכין ומשני הא דאיכא אדם חשוב הא דליכא אדם חשוב׳ ופרש״י היכא דליכא אדם חשוב לא מברכינן וא״כ אין מברכין עליו וצריך להדליק נר משנו אבלו ופושט ידיו והדר מברך דאין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו: א״ז׳ במוצאי י״כ מרבי׳ בסעוד׳ דאיכ׳ במדרש בת קול יוצאת ואומר׳ לך אכול בשמח׳ לחמך: ויש שנהגו להתחיל מיד בסוכה דכתב מחיל אל חיל ילכו: המקיים מצות סוכה כאילו נעשה שותף להקב״ה במעשה בראשית: סוכה דומה לב׳׳ ועולם דומה לב׳: ב׳ עולמות ב׳ יצרים׳ התורה מתחלת ב׳׳ וכיון דסוכה רומזת לתורה מש״ה שיעור גובה

פ' אמה דהיינו ק"ך טפחים דהיינו כנגד ג' פעמים מ' יום שנתנה בו תורה ושני חייו של משה בן יום לשנה ורוחבה ז' טפחים כנגד ז' רקיעים היינו דכתיב חכמות נשי' בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה היינו ז' ימי הסוכה, בי"ת ה' כלומר ה' חומשי תורה, וכתוב ה' בחכמה יסד ארץ טבחה טבחה היינו הסעודות בתוך ימי החג, ד"א טבחה טבחה מסכה יינה היינו קרבנות: תשלח נערותיה תקרא היינו ע' פרים כנגד ע' אומות דהיינו נערותיה דהיינו בני אדם המגוערי' מן המצות וגם זכר לעניי כבוד היינו דכתיב זכר עשה לנפלאותיו וגו': בעל העיטור כתב גזל עצים ושיכך בהן לא יצא ומש"ה צריך ליזהר בהם לפרוע דמיהן לגוי כמו אתרוג: כשעושה סוכה מקצתה תחת הגג יזהר שלא ישב תחת הגג: לכתחילה יעשנה במקום הראוי לדירה דאל"כ לא יצא. מרדכי, ולא ישכך אותה עד שלא יוכלו הגשמי' לירד בתוכה ומצוה לנאותה דכתיב תשבו כעין תדורו ומש"ה אין להניח מאני מיכלא בסוכה זה הכלל כל דבר שאינו מניח בביתו לא יניח בסוכה ועיקר דירתו יהא בסוכה אכילה ושתייה ושינה, וטוב שלא לאכול פירות חוץ לסוכה מהר"ש: לחר תי' תוספו' נוי סוכה לא מהני בהו תנאי אלא לאחר שנפלו: אין לתלות שעשוע אא"כ היה גבוה שלא יכול ליגע בו: ומצטער פטור ומש"ה ירדו גשמים פטור ושיעורה משתסרח המקפה ואם יאכל בה נקרא הדיוט דכתיב דרכיה דרכי נועם וגו', ונראה שאם היה ישן בסוכה אפילו ירדו גשמים מועטים יצא דבגשמים כל דהוא מצטער שלא יוכל לישן ובלילה הראשון חייב לאכול בסוכה אפילו ירדו גשמים דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות: ומהר"י ז"ל דרש דצריך לאכול קודם חצות מהאי טעמא, וכשיורדין גשמים יש נוהגים לברך ברכת המוציא בסוכה ולאו שפיר עבדי דצריך לברך במקום סעודה: קטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה: בחול נוהגין לברך המוציא קודם ליסב בסוכה ובשבת וב"ט ליסב קודם: למיגרס ביה ולא לעיוני וכן שחוק: לולב בגימ' ל"ו לב כלומר ל"ו צדיקים בכל דור שרואים פני שכינה שנאמ' אשרי כל חוכי לו: ולב היינו תורה דמתחלת בב' ומסיים בל' ול"ו מסכתות שיש להם גמרא היינו דכתיב כי על פי הדברים האלה כרתי ברית וגו', ולולב בגימט' חיים היינו התורה שנאמר כי הוא חייך וגו': לולב צדיק כתמר, הדס והוא עומד בין ההדסים, ערבה סולו לרוכב בערבות וגו': אתרוג הוד והדר כו', כולם ז' כנגד ז' רקיעים: הדס בעלין י' אצבעות: ויקשור ההדס גובה יותר מהערבה, שמעתי ממורי ז"ל משם מהר"ש לוי ז"ל והטעם בספרים הפנימיים וימית הערבה במים בעי"ט, וב"ט ינעוץ בו הלולב דאין זה קשירה ולאחר הנטילה יחזירו למים הראשונים וכשיטול יהא בדעתו שלא לצאת בו אלא לאחר הברכה או יהפכנו דכל המצות אינם יוצאות בו אלא כדרך גדילתם וכן כשמברכין בורא עצי בשמים במ"ש: לדידן י"ט שני כמו הראשון לכך המותן להינוק לולב ואתרוג ביום ראשון אל יתן לו לבד דקטן קונה ולא מצי לאקנויי אלא יאחוז עמו: מי שאין לו לולב אל ישאל מחבירו אלא יתן לו במתנה, ובשעת נטילה ונענוע יקרב האתרוג אל הלולב כדאיתא בר"קנט: אל יקצץ הערבה: לולב וערבה בשביעי ועצי סוכה ונוי סוכה אסורים כל ימי החג: והנוהגים לצלות תפוחים בהושענא לאו שפיר עבדי יקחו משאר ערבה שלא הוקצו למצותה: וכן לא יקצצו הערבה בלולב: איטר יקח הלולב בשמאל כל אדם שהוא ימינו: אשיר"י: בשבת יום שני לגבי לולב כמו יום ראשון של שאר ימות

שסמה שמחה: האחרונים יקנו הפירות קודם י"ט: אין לסתור הסוכה בשמחת תורה: ונהגו אנשי מעשה שמשמיע הלולב לצורך אפיית המצות דכיון דאיתעביד ביה מצוה יתעביד ביה מצוה אחריתי כדאמרי' גבי עירוב. פרק כל כתבי וכן ציצית שנפסל יתמכו בו ספר: ויזמור בשעת נטילת לולב שנאמר ולקחתם לכם וילפינן לכם מספירת העומר דכתיב מהחל חרמש בקמה אל תיקרי בקמה אלא בקומה׳ וכן גבי תפילין שמעתי ממורי ז"ל ששמע מבעל"מן במעגינץ שאמר משם מה"ר יעקב מו"ר טהווין ה"ר דכתב בו' כמי לכם שנא' על האדמה אשר ה' נותן לכם ושמתם את דברי אלה על לבבכם ודרשינן פ' הקורא בברכו' מלמד שצריך שימה כנגד הלב: סוכה בגימטריא ה' בכתיבתו וקריאתו׳ כל הטפחים בסוכה י"ם פחות ב' וב' על הסוכה הרי ים הה"ד להכחיל אוהבי יש עולמות וגו' עכ"ל:

דיני יום הכפורים

קצב בעשור לחדש הייגו דאמרי' דעשור קדש קרשי' הייגו דכתיב לכל יש זמן ועת לכל חפץ תחת השמים בו קבל משה רבי' ע"ה לוחו' אחרונות בו אמר השם סלחתי כדבריך משום הכי הזכיר הכהן גדול י' פעמים ה' ג' בוידוי הראשון ג' בוידוי שני על פרו א' על הגורלות ג' על שעיר המשתלח׳ י' וידויין ב' בערב שב"ז והקהל וכן א' ביום הכיפורים שחרית מוסף מנחה נעילה׳ י' פעמים קידוש ידים ורגלים ואין עבודה כשר אלא בכהן גדול דיום זה מיכאל ממונה עליו והוא כ"ג של מעלה והוא מלאך החסד ותש"ה אין עבודת י"כ כשר אלא בכ"ג ומש"ה אין השטן דהייגו יצר הרע שטן דכתיב ימים יוצרו ולו אחד בהם והייגו יגער השם בך השטן השטן בגי' שס"ד וכיון שאין בו יצר הרע אז לו שמתפתה לעשות חטא עונשו כפול ובאיבת ה' את ישראל נתן להם יום זה לכפרה דאין יצר הרע שולט בו ודבקל יש לעשות תשובה ביום זה: הכפרות משום דאם נגזר מיתה על האדם כשיבטל הגזירה צריך ליתן למלאך המות כופרו הה"ד פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר׳ וכתוב צדיק מצרה נחלץ וגו' והייגו איל של יצחק והייגו סוד הקרבנות׳ ויאמר חליפתי תחתי כפרתי׳ ר"ת חתך מלאך הממונה על החיים הה"ד פותח את ידך ומשביע לכל חי: הכפרות דמיהם לעניים דכתיב צדקה תציל ממות מידה כנגד מידה הוא הציל את העני ממיתה ומכל עבירות שבתורה: והמעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד ע"ז שנאמר יצאו אנשים בני בליעל׳ ונאמר השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל: הבני מעיים זורקים שיאכלו העופות כדי לרחם עליהם דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך כל המרחם על הבריות מרחמים עליו: מצוה להרבות בסעודה דכתיב ועניתם את נפשותיכם בתשעה בחדש וגו': לטבול אחר חצות דוקא ואין לברך: ואותם שאומרים וידוי תחת המים לא ידענא טעמא מאי: מי שהוא חלש ואינו יכול לסבול הטבילה יזרוק עליו ט' קבין מים דהייגו רי"ו בצים: הוידוי נתקן דחיישינן שמא תטרף דעתו: ואין לאחוז אצל השולחן אלא יאמר אין לנו מלך מוחל וסולח אלא אתה ותו לא: המלקות ברצועה של עגל או של בקר וכן כל מחוייבי מלקות בב"ר דכתיב ידע שור קונהו ובשעת המלקות יאמר וידוי בהכנעה ובשובר ראש: אין להסתכר בסעודה מפסקת: להפסיק בעוד שהחמה זורחת וה"ה למלאכה׳ מש"ה צריך להדליק הנרו' בב"ה בעוד שהחמה זורחת קודם בין השמשו':

והנר

והנר שנהגו להדליק דנשמה קרויה נר והיום גמר דין על הנשמות וגם ביום הכפורי׳ קבל
מרע״ה הלוחות האחרונות ובו נמ למה התורה דאיקרי אור דכתיב נר מצוה ותורה אור:
ומש״ה נשים לא נהגו להדליק שאינן מחוייבין בתלמוד תורה: ועוד באיש רמ״ח אברים
ושס״ה גידין היינו תרי״ג אברים כנגד מצות עשה הגידין כנגד מצות לא תעשה ובאשה
ד׳ איברים יותר דלתים וצירים כדאמרינן בבכורות וגם אשה מחייבת בכולן כגון כל
תשחית זקן ולא תקיף ומצות עשה שהזמן גרמא׳ אין לברך על הנר דאית ביה פלוגתא
ויברך על הטלית ביום דאית ביה פלוגת׳ אם בלילה זמן ציצית׳ ויעשה שלום אדם לחבירו
כדי שתתקבל תפילתינו כדאיתא במדרש דישראל כמלאכים שאין מחלוקת ביניהם וכתוב
חלק לבם עתה יאשמו ונאמר חבור אפרים עצבים הנח לו׳ אע״פ שיום הכיפורים מכפר
היינו בין אדם למקום אבל בין אדם לחבירו אינו מתכפר עד שיבקש ממנו מחילה דכתיב
מכסה פשעיו לא יצלח וכתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה חדא בינו לבין המקום וחדא
בינו ובין חבירו׳ ואם חטא איש לאיש יבקש ממנו מחילה ואם אינו מתרצה יבקש ממנו
מחילה ג׳ פעמים בפני ג׳ אנשי׳ ותו לא צריך והמוחל לא יהא אכזרי שנאמר ונתן לך רחמים
ורחמך והרבך כל המרחם על הבריות מרחמין עליו ונאמר נושא עון ועובר על פשע למי
נושא עון למי שעובר על פשע: אבל המוציא שם רע על חבירו אין לו מחילה: עבר
על מצות עשה ועשה תשובה אינו זז משם עד שנמחל דכתיב שובו בנים שובבים ארפא
משובותיכם: עבר על לאו תשובה ויה״כ מכפר דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם: על
כריתות ומיתות ב״ד ושבועת שוא תשובה ויה״כ תולה וייסורים מכפרים שנאמר ופקדתי
בשבט פשעם וגו׳ ושבועה אע״פ שאין בו אלא לאו עונשו מרובה כדבעינן למימר: ועל
חילול ה׳ אין מכופר עד שימות דכתי׳ אם יכופר עון זה עד תמותון׳ וחילול השם הוא כגון
ת״ח שמרננין עליו ובכלל זה חילול השם בפני גוים כגון המעוות לשם דכתיב באמור׳ להם
עם ה׳ אלה ומארצו יצאו מש״ה מונה שבועת שוא גבי חמורות דאית ביה חילול השם שנאמ׳
לא תשבעו בשמי לשקר וחללתם ועל כלן נאמר ונקה וכאן לא ינקה: וכל עבירות שנים ג״ג
דורות וכאן מיד׳ וכל עבירות ממנו וכאן ממנו וממשפחתו ומכל העולם כולו כדאיתא
בפרק שבועת הדיינים בכלל זה המזכיר ש״ש לבטלה ואפילו בלשון אשכנז כמ״ג׳ ואמרינן
בנדרים במקום שמזכירים ש״ש לבטלה עניו׳ מצוי ונאמר ליראה את השם הנכבד והנורא
ואפילו המברך ברכה לבטלה הוי בכלל לא תשא: אותם העומדים לא יעצרו נקביהם
חדא דתפילתו תועבה׳ ואית ביה נמי משום בל תשקצו: וכן בספר ימות השנה:
היושנים בבה״כ ישנו רחוק מארון: והנרות שכבו אין לומר לגוי להדליק ואפילו ברמיזה
עד אמרי׳ ובשבת התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד דווקא במקום פסידא וה״ה בשבת
דעלמא והרבה נכשלים בזה: אין בין שבת ליה״כ אלא שזה זדונו בהתראה מיתת ב״ד
ויה״כ כרת׳ עירוב והוצאה ליה״כ ומש״ה צריך השמש להכריז ערבתם ביה״כ כמו בשבת: יה״כ
אסור ברחיצה ואפילו להושיט אצבע במים אבל בשחרית כשעומד ממטתו מותר לרחוץ
ידיו וכן כשהסיך רגליו דהוי כמו מי שהיו ידיו מלוכלכות׳ אשירי׳ דווקא אצבעותיו וה״ה
לקטנים אם שפשף׳ וכ״ל דאפשר אפילו בלא שפשוף אם נגע במקום טנופת ויברך ענ׳
אם רוצה לחזור לתפילתו וכן בספר ימים אבל הכוהנים ליטול ידיהם כשרוצים להתפלל

ולא עשו ברכיהם אין לברך עכ"פ מדלא מני להו בהדי ק' ברכות: אין למנוע מן התינוקות שום דבר רק נעילת סנדל דלית ליה נפקותא כוליה האי, ועוד כשינן חולבין כדאמרינן ביומא מאן דבעי למיטעם טעמא דמותא לסיים מסאני וניגם: אין סברא שהגדולים ישחקו באגוזים: י"כ אסור בתשמיש המטה כתב האגודה דאסור ליגע באשתו דלא עדיף ממקום שנהגו להדליק או שלא להדליק: כשהחזן אומר ונופלין על פניהם הקהל גם יפלו על פניהם כדאיתא במרדכי, הנערים ונערות שהם גדולים לא יאכלו קודם הבדלה: העושים ב' ימים י"ה פעם אחת צריך לעשות כן כל ימיו כיון דקבל עליו וכתב האשירי שיש לו התרת חכם: ונ"ל דאין מועיל תנאי מידי דהוה מי שאמר אהיה נזיר פחות מל' יום דלא מהני תנאו ה"נ כיון דקבל עליו י"כ מטעם ספיקא דלדידיה הוי אסור מכח ספיקא ואין לו להתפלל תפילת י"כ אלא תפילת חול: וגם אין לו לומר י"ב מדות דלא נתקן אלא בצבור כדאיתא בא"ז: ואחרים לא יבטלו לו, עכ"ל:

דיני פסח

קנג גבי חמץ עשו חכמים הרבה הרחקות משום דהחמירה בו תורה לעבור בל יראה ובל ימצא וענשו כרת, וגם לא בדילי מיניה, ותקנו לכבד הבית היטב, ואין לסמוך על הבדיקה לבד ולא על הכיבוד לבד מרד"כי, יש לשפשף כלי חמץ שלא ישאר בו שום חימוץ ולטומנו מן העין, ב"אח לסגיר בחדר ולהטמין המפתח: צריכין ברזא חדשה שמא היה כבר בחבית של שכר: ללבן החנוכה שקורין דריבוש: משמע באשירי ובא"ח ובהג"ה סמ"ק דבשר יבש צריך לברור המלח וכן שמעתי ממהר"י ז"ל דהכי איתא בספר אגור' ואותם שרגילים לאוכלו בלא בירור צריכים להדיחו קודם ימי הפסח היטב כדי שלא יהא נדבק בו חמץ כל שהו תוך ימי הפסח, ועל כיוצא בזה נאמר בהיות טוב וגו': מבררין המלח קודם הפסח: ואותם שאינם אוכלים תרנגולים בימים הראשונים ובאחרונים אוכלים לא מצאו ידיהם שא"א כ"כ נזהרים תוך הפסח שאין מאכילי' אותם אלא מצה ולא שום תבואה: והעריבות שלשים בהן לא הועיל בהן שפשוף דיש לחוש שמא יש בכל הכלי כזית והכלי מצרפו א"ז וסמ"ק: ויש לטוחן בטיט: וכן כלים שהיה בהן קמח דיש לחוש שמא בא עליו מים ונתחמץ, וכן השקים שהיה בהן לחם כל השנה: ונ"ל להטמינם בחדר שאין רגיל בו ושאין בו דבר שצריך בפסח: ואותם הלשים כל השנה בבתיהם צריכים לגרוד הכתלים במקום הלישה: והחלונות שדבקו בו נייר בקמח צריך להסיר' כיון שהחמץ נראה בעין: הכלי שרוצה להכשיר ישפשף שלא ישאר בו שום חלודה ואם יש בו גומות שאינו יכול להסיר ממנו החלודה אין להכשירו, וכלי שקדם איסורו לטלאי אין להכשירו: היורות גדולות מגעילין תחילה ממלאו מים וכשהמי' רותחין משליכין לתוכו אבן חם כדי שיעברו המים על כל שפתו וישפיך הרותחין ממנו וישטפנו בצונן: ויגעיל תחילה כלים שנשתמשו בהן בצונן, ואח"כ שנשתמשו בהן בכלי שני ואח"כ שנשתמשו בהן בכלי ראשון וכולם ישטפו בצונן שכ' ומורק ושוטף: אין להגעיל ב' כלי' יחד ואין להשהותו בתוכו ואין להחזיר כלי הנגעל לתוך מי הגעלה דהדר בלע איסור: וכלי של גוים יגעיל

לבסוף

לבסוף: השולחנות שרוצים הגעלה יניח אבן חם עליו או לפיד בוער וישפוך עליו ואם האבן או הלפיד מספיק יניחו במקום אחר וישפוך עליו באותו מקום כדי שילכו הרותחין בכולו · וכן יעשה לכל הכלים שאינו יכול להכניס תוך היורה בפעם אחת · ורותחין ע״י עירוי לבד אינם מועילים לשולחנות משום דלפעמים משימים עליו פשטיד״א חם והוי השלחן כלי ראשון: ואין מועיל גרידא לשלחנות דלא הוי אלא כמו קליפה · ואית׳ במרדכי בפ״ב דע״ז דעירוי לא הוי ככלי ראשון לגמרי אלא מפליט ומבליע כדי קליפה אלמ׳ דקליפה לא מהני במקום דצריך הגעלה בכלי ראשון: וכן משמע ביורה דיעה בסימן קכ״ד וקכ״ה: וכ״ש דלא מהני קליפה להמרדות שמרדו בו חמץ כיון שתשמישו ע״י האור:
בא״ח איכא מ״ד דאסר להגעיל כלי עצים דחיים עליו ולא מגעיל שפיר · וכ״ל דה״ה סכין שקתא שלו עצים וכ״ש שקתא שלו אויף גשׂובן אפילו של עץ כיון שהוא דבוק בדבק חיים עליו: אגודה מי שמגעיל בצבת שלוקח הכלי בצבת ומשים אותו ביורה רותחת צריך שירחיב הצבת כשתוחב הכלי בתוך היורה כדי שיבא גם המים רותח במקום שאוחז הכלי בצבת: העץ שתוחבין בו צלוחית ובצלוחית שותין שכר אין לתחוב בו צלוחית בפסח:
השכר שקורין בל״א מע״ט כ״ל שאין צריך לבערו מן הבית לא יעשה מחיצה י׳ דהרחקה יתירה הוא מה שאי׳ שותין אותו משו׳ עירוב קמח · וכן נהגו שלא לבער שליה״ן קומפו״סט מהאי טעמ׳ ומ״מ יצניע אותו ויעשה היכר דלא אתי למיכל מיניה: רש״י ור״ת אסרו מדוכות אפילו בהגעלה כיון דרגילין לדוך בתוכו פלפלין ודבר חריף הוי כבית שאור דחימוצו קשה: ואין להניח שום דבר על התנורים בבית החורף· דרגילים להשים עליו פשטירא ושאר חמץ כל ימות השנה והוי ככלי חרס שאין יוצא מידי דופיו לעולם · וכן אסר מהר״י ז״ל להניח שום דבר בהכ״כלון ר״ל בוקאלעטי: תוך ימי הפסח מהאי טעמ׳: ללבן הפיטפוט ולהבעיר האש על כל הכיר׳ דאי אפשר שלא שפכו עליו חמץ כל ימות השנה: אין להכשיר כלי שהוא משוקד שקורי׳ בלע״ז מו״לט בל״א דהוי ככלי חרס: השפודין ילבן חציו ואחר כך חציו השני: מותר לומר לגוי עד שאתה לוקח כו׳ ובלבד שיהא מכירה גמורה: אור לי״ד שואבין מים בין כוכב לשמש דוקא דביום לא ניחא לר״שי ובלילה לא ניחא לפירוש הר״ אליעזר ממי״ץ ואמר מהר״י׳ ז״ל שמצא כתוב בשם רבי שמוא׳ מפלייז״א שצריך לומר שהוא שואב לשם מצוה ומטעם זה כ״ל לייחד כלי מלא מים לשם מצה של מצוה:

פסח ביום ג׳ ויום ד׳ והתקופה נופלת תחילת ליל ו׳ אם רוצים לאפות ביום ו׳ ישאבו המים ליל ב׳ אור לארבעה עשר ויניח המים במקום קר אם קר במרתף יותר מעל הקרקע יניח במרתף ואי איפכא לא יניח במרתף · והנוהגים לשאוב מן הנהרות משום דביומי ניסן החמה הולכת בהרים ואינה הולכת בנהרות כך פר״שי ·
אבל כשהנהרות גדולים מחמת גשמים או מחמת הפשרת שלגים אז אין לשאוב מן הנהרות כן נראה לי: ויזהר שלא לאפות קודם היום דשמא סוף הלילה גורם הצינון לרש״י · ספר מצות גדול: ואחר כך בודקים החמץ ולא יעשה שום דבר קודם הבדיקה הן מלאכה הן לימוד: ונראה לי דהוא הדין תפילת ערבית מי שלא התפלל עם הציבור שאסור במלאכה ובלימוד קודם שיתפלל כדאיתא פרק קמא דברכות ואוכל קימעא ואישן קימעא כו׳ עד וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה · אבל

בשחרית אין בידי לאסור קודם שיתפלל דכיון דהציבור עדיין לא התפללו לא חיישינן שמא
ישכח מידי דהוה אמה שנהגו לאכול לאח׳ זמן מנחה קטנ׳ אע״ג דכולהו רבוות׳ אסרי והיינו
כיון דאיכ׳ ציבור שעדיין לא התפללו לא חיישי׳ שמא ישכח׳ ועוד דהשמש מזכיר׳ ומהר״א כהן
ז״ל הביא ראייה מרב ששת דמסר שינתיה לשמעיה אבל מי שיש במקו׳ שאין שם שמש אסור
ללמוד בשחרית קודם שיתפלל׳ ויבדוק בנר של שעוה אבל לא בשל שומן דחיים שמא יטיף
על כלי של חלב ובשל שמן נמי לא דחיים שמא ישפוך על בגדיו ולא יבדוק שפיר ׳ אש״רי
וא״ז: ומהר״י ז״ל אומר דאיתא בספר אגודה דשתי נרות הוי אבוקה ואין לבדוק אלא בנר
יחידי ׳ וקודם שיתחיל לבדוק יברך על ביעור חמץ ואם אפשר אל יפסיק בשיח בטילה
קודם גמר הבדיקה ׳ ואם יש לו טורח לבדוק לבד יעמיד מבני ביתו אצלו בשעת הברכה
והם יבדקו על סמך ברכתו ׳ ויש שמניחין חמץ אמר מהר״י ז״ל דהיינו טעמא דאי לא מצא
מידי חיישינן שמא ישכח הביטול כדאמ׳ וניבטל בד׳ וניבטל בה׳ כיון דלאו זמן ביעורא הוא
דילמא אתי למיפשע הכ״נ הכא אי לא מצא חמץ במה יזכור אבל השתא זכור הוא בשעה
שמצניע החמץ׳ במקו׳ שרגילין לאכול כל ימות השנה יש לבדוק תחת הספסלים דאי אפש׳
שלא נפל שם והוי כמו חמץ בבור: אמצע חצר אין צריך בדיקה אבל אם יש שם חמץ
ודאי צריך לבערו כדאיתא בהג״ה במיימוני ומשום הכי יזהר קודם הפסח שלא ישליך
התבואה בחצר לתרנגולים במקום שהוא לח שמא יחמיץ וישאר לשם בתוך הפסח וכ״ש
שיזהר מזה תוך הפסח: ואותם שיש להם סוסים יזהרו כשנותנים להם האוור״ן ב״לא
שלא ישייר מידי בתוך האבוס לאחר שאכל דרירו מחמיץ כדאיתא במרדכי: המוצא
חמץ בי״ט כופה עליו כלי עד חולו של מועד וישרפנו אבל לא יש ליכנו לכלבי׳ ואפי׳ שאינו
שלו הג״ה מיימוני וא״ז: הכל נאמנים על בדיקת חמץ אפילו נשים וקטנים היינו רבנן
בדרבנן אבל בדאורייתא כה״ג דלא איתחזק איסורא בודאי אין נאמנים ומכאן דאין
נאמנים נשים לבדוק דגים קטנים כיון דלא איתחזק איסורא בוודאי מפי מהר״י ז״ל:
ומה שמשייר יניחנו בצינעא שלא יהא צריך לבדוק אחריו וכן החמץ שרוצה לאכול למחר
הרמ״בם: ואחר הבדיקה יבטל החמץ ויאמר כל חמירא דלא חמיתיה ודלא ביערתיה
ליבטל וליהוי הפקר כעפרא אבל לא יאמר דחמיתיה ודלא חמיתיה כו׳ דאי אמר הכי א״כ
בטל אפי׳ שמצא וא״כ אינו שלו וצריך לקיים מצות שריפה בחמץ שלו מתשובת מהר״ם א״ז:
ומהאי טעמא נ״ל דלמחר אין לבטל עד לאחר השריפה דאי בטל קודם אם כן לא הוי
שלו וא״ז יאמ׳ דחמיתי׳ ודלא חמיתי׳ כו׳ עמי הארצות ונשי׳ ליבטלו בלשון אשכנז: בע״פ יאכל
קודם שעה חמישי׳ וישרוף החמץ קוד׳ שעה ששית כדי שיוכל לבטל: וכשישרוף בשע׳ ששית
או לאחר כך יעשה מדורה בפני עצמה משום דא״ז חמץ אסור בהנאה: וכשיבא ע״פ ביום
ב׳ והגוים אינם מספרים ביום א׳ אז מותר לספר בע״פ קודם חצות ומי שיוכל לספר
מיורי יספר ביום א׳: כשטוחנין החיטין אז מיד לאחר הטחינ׳ הקמח חם לכך מנהג כשר
הוא שלא לטחון לצורך הפסח תוך ג׳ ימים קודם ע״פ כדי שיקרר הקמח: בפרק מקום
שנהגו אין עושין מלאכה בע״פ אלא ג׳ אומניות החייטי׳ והכובסים והספרים וכתב הרמ״בם
אפי׳ אילו ג׳ אומניות דווקא במקו׳ שנהגו ודלא כאשירי לכן יגלח כל אדם קודם ע״פ דלדידן
הוי במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה וכה״ג איתא בסמ״ק לענין ט׳ באב ׳ וכן נטילת

שפורכים אבל האבלים יגלחו בערב פסח דהוי עדיפי ממי שבא ממדינת הים דאנוסים הם· וצריך לבדוק בית יד של התיכוקות שלא ישאר בו חמץ וכן בבית יד שלו מידי דהוה אאת דאמרי׳ הילכתא רבתא לשבתא: ומי שאיפשר להמתין לעשות מצות עד לאחר חצות מה טוב ומה נעים אפילו שאינם מצה של מצוה כדמשמע במרדכי ובא״ז וכן נהג מהר״י ז״ל· ואין לטלטל לא קמח ולא המים ולא המצות מגולה תחת הרקיע במקום זריחת השמש· וביומא דעיבא תחת כל הרקיע· וכן יזהר במקום הלישה וירחיק הלישה מן התנור: וטוב שאין להניח הספל שלשין בו על כר של צמר מפני שמחמם הספל וטוב להניחו על כר של עור: ואין ללוש בכלי שיש בו בקעים וגומות דאי איפשר לנקותו מן הבצק· וקודם שיתחיל ללוש יבטל הפירורין שיפלו מן העיסה: ואל ילוש יותר מכדי העוסקים בו דהגאונים כתבו שאין להניח לכתחילה העיסה בלא עסק ואל יניח העיסה בלא עסק שיעור הילוך מיל דהיינו רביע משעה וחלק אחד מעשרים משעה כדמשמע בתוספות פרק קמא דפסחים וכן בפרק מי שהיה טמא דמהלך אדם בינוני מ׳ מילין ביום דהיינו י״ב שעות: ויזהר בשפיכו׳ המים דאין להוסיף קמח משום דאינו נילוש עם הראשון ונמצא מפסיק בין העיסה מפי מהר״י ז״ל: ולאחר כל עיסה ועיסה ידיח ידיו וידיח הספל יפה וינגבו במפה אא״כ שלש מיד בלי הפסק· וכן אותו שנתן הקמח ידיח ידיו· וכן אותן שתקנו המצות· ויקנח כל הכלים אחר כל עיסה ועיסה ויבער הפירורים מעל השלחן אחר כל עיסה ועיסה: ואותם שעורכים העיסה בכלי שקורין ב״לא בר״עך יקנח האופתא והבר״עך כמו הספל ושאר הכלים: ואותם המעבירים ידיהם על המצות לא יפה הם עושים דלא קרי עסק אלא העריכה והלישה או כשנוקבין המצות· אבל כשמעבירין ידיהם על המצות גרע טפי כדאמרי׳ האשה שוהה עליהן ומחמצתו: ולכתחילה עושים המצות דק דקאמר עושין סריקין כמו רקיקין כו׳ ופרש״י ובלבד שיהו דקין ומקולשין דאינן ממהרין להחמיץ אבל לא מציירין העבין כמין גלוסקאות דממהרין להחמיץ עכ״ל רש״י: ואין לצייר המצות: מהר״ח הג׳ באסירי: החלה בבית שאין בו כהן שאין כהן כהנה מתנה צריך לעשות לה היסק בפני עצמה דישראל אסור ליהנות ממנו דכתיב את משמרת תרומתי אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה ואיתקש להדדי מה תרומה טהורה לכהן כו׳· תוספו׳ פרק כל שעה מהר״י ז״ל· וכן בשאר ימות השנה: ואם אפו בתוך התנור חמץ צריך להסיקו בטוב ושיהא האור בכולו ובלאו הכי צריך להסיקו הטב כדי שלא יחמצו המצות: ואותן שמניחים אופין גויס ללוש יזהרו שלא יהא דבוק בצק לא בידיהן ולא במלבושיהן: המרדה לא יהא בו חריצין שלא ידבק בו עיסה ויחמיץ: המצות בתוך התנור לא יהו נוגעות זו בזו בתוך התנור ואם שוכבות זו על זו הוי חמץ מפי שארי החר״ יוסף ז״ל שאמר בשם הסר ז״ל מגוישטט״ש· וכ״ל דה״ה כשנעקם מצה אחת בתנור ונעשית כפולה· וכ״ל ראייה לפסק זה דאמר רב יוסף לא ליחלט איניש תרתי חיטי בהדי הדדי דלמא אזלא חד ויתבא בבירי׳ דחבריה ולא סלקא ליה דיקולא דמיא אלמא היכא דנוגעות לא סליק ליה דיקולא דמיא ה״ה הכא גבי חום התנור ודבר הנראה לעינים הוא: לאחר גמר הלישה יכבדו המקום שלשו שם: הבכורות מתענין ואפילו בוכרא דאימא ר״אביה: מצה של מצוה אין לאפותה קודם חצות והכי סבירי רוב הפוסקים וה״ל דה״ה

שאר תיקונו כגון הלישה : ואין ללוש ג׳ מצות יותר משיעור חלה בפעם אחת רק מי שיש לו בנים הרבה שאין מספיק לו שיעור חלה ילוש בשני כלים בכל אחת פחות משיעור חלה ומשני העיסות יתקן ג׳ מצות וכן משמע בהג״ה בסמ״ק ׳ וכן כ״ל שיפה לו כדי שיהא לו להגיע לכל אחד ואחד כזית ולא יעבור על איסור אכילת מצה דהוא כזית ובשיטול חלה משני העיסות יצרפם בכלי כמו שנפרש לפנים בעז״ה ׳ ושיעור חלה כלי שמחזיק מעט פחות מב׳ זיידלין והוא שם מדה : המצה שנייה יעשה גדולה יותר מהאחרות משום שצריך לאכול ממנה כל אחד ב׳ כזית אחד בשעת המוציא ואחד לאפיקומן : במרדכי פרק אילו עוברין שיעור חלה צריך למוחקו ביורה דיעה צריך לגודשו ׳ והכלי לכתחילה צריך עומקה כחצי רוחבו כיש שעשה שלמה דהוי גודשא תילתא כדפירש רש״י בפרק במה מדליקין כ״ל : וכל אדם יסייע בתיקון המצות כדאמרי׳ במכילתין משאדות׳ צרורות וגו וכי לא היו להם עבדים ושפחות אלא שהיו מחבבין את המצות ׳ הג״ה במיימוני : ואל יסייע לא גוי ולא חש״ו לא בלישה ולא בעריכה ולא באפייה דלאו בני שימור ניהו : להסיק התנור בלולב כיון דאיתעביד ביה מצוה חדא יתעביד ביה מצוה אחריתי ׳ ומהר״י ז״ל היה רגיל לעשות ממנו היסק בפי התנור בשעת אפיית המצות משום דיש שבח עצים בפת ׳ ונ״ל דה״ה לעשות סימן בספרים בציציות הנזרקים מהאי טעמא : וכדאיקלע פסח ביום א׳ אל יאפו המצות בע״ש מטעם דפרים׳ לעיל אלא יאפו אותם במ״ש ׳ וימדוד הקמח לשתי הלילות בע״ש וכו׳ כמו שמפורש בפנים : והנשים אל ידליקו שום נר עד שיתפללו ויבדילו בתפילה ואותם שאינם יודעים להתפלל אל יעשו מלאכה עד שישמעו הבדלה בשאר ימות השנה וסגי כדימרון ב״א המבדיל בין קודש לחול ׳ ואמהר״י ז״ל דבמ״ש ליט״ כיון דלא מצי למימר בין קודש לחול לא סגי אם יאמר ברוך אתה יי׳ המבדיל בין קודש לחול כיון דלא אשכחן הבדלה זו בהדיא באורייתא אבל האגודה כתב דמברכין בין קודש לקודש ׳ וכן אני מורה : והרגילים לאפות בליל שני ימדדו עשרון קמח בעי״ט משום דאסור למדוד בי״ט ואל יפריש חלה מן העיסה דאל״כ היה אסור לאפותה דהוי אפייה שלא לצורך אלא יעשה עוגה קטנה ולא יקרא לאותה עוגה שם חלה כלל ולאחר אפייה יניח כל המצות בכלי ויזהר שלא יהא יוצא שום מצה לחוץ לכלי והעוגה קטנה יהא נוגע לכל המצות והכי משמ׳ בהג״ה באשי״רי : ויטלטלם אל התיבה או כלי שרוצה להניח בתוכו החלה ויפרש להפריש חלה ויניחנו בתוך הכלי ואל יטלטל החלה לאחר הפרשתה אע״ג דאיכא כהן קטן בעיר דאין נוהגין לתת החלה לכהן קטן ומעתה הוי מוקצה והטעם כ״ל דחיישינן שמא יפרד ואתי לידי תקלה או שמא משום דלא מוחזקינן בזמן הזה בכהן ודאי ובחול המועד ישרוף החלה ׳ והתנור יכול לכבות ולבנן דכשם שהותר הבערה לצורך כך הותר כיבוי לצורך ׳ וכן כתב ב״א בשם מהר״ש : וכן קדירה שאחז בה האור מותר לכבותה אשי״רי ׳ ואיפכא נמי כשם שאסור לכבות שלא לצורך כך אסור להבעיר שלא לצורך ומשום הכי אסור להדליק נר של אבטלה כדאיתא בירושלמי : כשאופין בי״ט אסור לקנח הכלים דהוי שלא לצורך י״ט : הספל יקנח ויעשה בו כדר ׳ והעצים שקורים ב״לא וועלגר הולצר וכן השטופפ״ף איי״זן ב״לא יטילם למי׳ צונני׳ עד מוצאי י״ט ׳ וכלי העץ אל יקיפם אלא יכבידם שיהו למטה מן המים הש״ר ז״ל : המצות לא יהו רחבים יותר מדאי דהוי כמו אפישה וכתיב

לחם עוני׳ בע״פ יכול לאכול פירות וכה״ג ובלבד שלא ימלא כריסו ממנו׳ הרמ״כס: מי ששם מרור שלו קודם הפסח בקרקע כדי שיהא לח ויפה ושכחו ולא הוציאו מן הקרקע קודם י״ט מותר להוציאו בי״ט כיון שלא נטעו ליניקה ועומד לאכילה׳ רוקח׳ מצאתי בספר פרנ״ס: כשיבא ע״פ בע״ש נוהגים מקצת בני אדם שלא לתקן ורומ״זיל תוך החמין וכן אין לפרר מצה בריי״בא אייז״ן ואומר שאסור לשבר המצה קודם הסדר׳ ונ״ל הטעם דחיישינן דילמא אתי למיכל מיניה כיון שמתעסק בו כדחייש רבי יהודה בפ״ק דפסחים שלא יבדוק לאחר זמן איסורו דילמא אתי למיכל מיניה׳ וכן רבנן אסרו לקצור חדש קודם י״ו בניסן מהאי טעמא וטעמא דמסתבר הוא: והאוכל מצה בע״פ כאילו בועל ארוסתו בבית חמיו׳ דקודם שהותר לו מצה בעי ז׳ ברכות וכן ארוסתו בעיא ז׳ ברכות׳ ונ״ל דז׳ ברכות הם ב״פ הגפן א׳׳ קידוש ב׳: שהחיינו לא קחשיב דאומרו אפילו בשוק׳ וברכה דטיבול ראשון לא קחשיב דחיובא לדרדקי׳ ואשר גאלנו ג׳ בפה״ד׳ על נט״י ה׳׳ המוציא לחם ו׳׳ אכילת מצה ז׳׳ והאשירי דאינו מברך בפה״א כוס שיני שמא חשיב אשר גאלנו ב׳ ברכות תחלה וסוף: ברכת הלל לא קחשיב אפילו לדברי רבותינו המצריכין לברך משום דיש מקומות שלא נהגו לומר הלל על השלחן: בתחילת הלילה מיד מתחילין הסדר כדי שלא יישנו התינוקות ודווקא בלילה דאיתקש מצה לפסח: התינוקות ישנו ביום כדי שיוכלו להיות ניעורים בלילה: ולפני כל אחד כוס של רביעית והוא אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע׳ ויעשה קידוש וישתה בהסיבה רביעית או רובו בהסיבת שמאל ואם לא שתה בהסיבה יחזור וישתה בהסיבה׳ מרד״כי: נשי דידן כולהו חשיבי וצריכין הסיבה: וראבי״ה כתב דבזמן הזה אין דרך חירות לאכול בהסיבה וכתב האגודה אם שתה בלא הסיבה אין לחזור ולשתות ולהסב וכדיי הוא ראבי״ה לסמוך עליו בכה״ג: וכשחל שבת יברך יקנה״ז וקודם שמברך על הנר יפשוט אצבעותיו מהר״י ז״ל וכן משמע באו״ז: יש נוהגים לעמוד בשעת הבדלה וכן בכל ימות השנה נוהגים לעמוד נ״ל הטעם משום דכתיב גבי הבדלה לכם שנאמר אשר הבדלתי לכם: ונוטל ידיו בלא ברכה מהר״ש ואיכא רבוותא דפליגי עליה ומצריכין ברכה וכתב הא״ז דטוב הוא שיסך רגליו ויברך ענ״י כדי לאפוקי נפשיה מפלוגתא: ויקח א״פיא או פיטר״לין ויטבול בחרוסת או בחומץ ומברך ב״פ האדמה ודווקא פחות מכזית שלא יצטרך לברך ברכה אחרונה ואית ביה פלוגתא׳ ואיכא מ״ד דאי יברך ברכה אחרונה א״כ צריך לברך ברכה ראשונה על המרור׳ ואיכא מ״ד דלא צריך: אם אינו יכול למצוא איפיא יקח לוייך משום דאיקרי כרתי כלומר כרתי שוכאינו כן נ״ל: ואל יקח קיר״ביל בטיבול ראשון דבה״ג כתב שהוא עולשין וגם לא יקח אותו למרור דבמרד״כי כתב ליקח אותו בטיבול ראשון: הא דנהגו ליקח איפ״יא בטיבול ראשון משום דאיקרי כרפס דהוי אותיות פרך ס׳ כלומר ס׳ ריבוא היו בפרך רוקח: ויבצע מצה שניה ויניחנה תחת המפה משום משארותם׳ ויהא לו ב׳ מיני תבשילין אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה ונוהגים ליקח ביצה משום דבעי רחמנא עלן ופרקינן׳ וזרוע משום דבזרוע נטויה׳ רוקח: ויבלם מבעוד יום כיון דלא נהגו לאוכלם בלילה הראשון א״כ הוי שלא לצורך י״ט מהר״י ז״ל: הנשים ידליקו הנרות על השלחן במקום שאוכלים שם ויברכו לשם ולא ידליקו הנרות במקום אחר׳ ואח״כ יטלטלו הנרות על

השלחן וכן בשאר ימות השנה בשבת דעיקר כיבוד שבת וי"ט לאכול במקום שאורה, רב כדאמרי' פרק בתרא דיומא אמר רב חסדא מאן דאית ליה סעודה לאכול ליכול אותה ביממא דכתיב ויענך וירעיבך ויאכילך את המן והלא טעמו במן כל מה שירצו ואמאי קאמר וירעיבך אלא שלא ראו אותו דבר ואם הדליקה במקום אחר יאמר הרואה לצורכו הדליקה כמו גבי נר חנוכה : באשפורט נוהגין הגוים לנטוע המרור באדמה תוך שברי חרס וצריך כל אדם לעקור המרור בעי"ט דבי"ט אסור לתלוש אותו : כשיבא פסח בשבת יערב החרוסת מעט מבע"י כדאמרי' במסכת שבת שום שריסקו מע"ש לא יערבנו בשבת וכשרוצה לטבול בו המרור יערבנו עד שיהא רך כדפירש' בפנים : בפ"ק דסוכה תניא אזוב ג' קלחים ובהן ג' גבעולים פרש"י קלחים שרשים מטעם זה נראה הא דכתב ר"ת ולא שרשי' היינו השרשים הקטנים המתפצלים לכאן ולכאן אבל השורש הגדול שבו עומד הירק הוי בכלל קלח : אמרינן בע"פ בין הכוסות הללו אם רוצה לשתות ישתה כו' נ"ל כיון דאנו קי"ל דאגדה הוי הפסק ומש"ה מברכין בפ"ה הגפן אכוס שני א"כ מיד כשהתחיל ההגדה אל ישתה דא"כ צריך לחזור ולברך והוי מוסיף על הכוסות : ונהגו לצלות הזרוע משום הכי נ"ל שאסור לאכול בין בלילה הראשון בין בלילה השני כיון שהוא זכר לפסח ואפי' במקום שנהגו לאכול צלי : ויגביה הקערה עם המצות ויאמר הא לחמא עד בני חורין : ואם ירצה יסלק התבשילין מן הקערה דאיפלוגו ביה רבוותא ויאמר הא לחמא עד בני חורין : ויסלק הקערה מלפניו עד שהתחיל עבדים היינו כו' ואז יחזיר הקערה : וימזוג כוס שני ויתחיל מה נשתנה וכו' וכשמחזיר הקערה יגלה המצו' משום דכתיב לחם עוני שעונין עליו דברים מהר"י ז"ל : ויאמר מה העדות אשר ביוה אתכם דכן כתב הרוקח : ולכשיגיע למצה זו יגביה המצה פרוסה משום לחם עוני, וכשיגיע למרור זה יגביה המרור אבל כשיאמר פסח לא יגביה הבשר דלא ליהוי כמגביה קדשים בחוץ אבל מ"מ יראה בו הש"ר ז"ל : כשיבא פסח בשבת אל יאמר ההגדה ביחידי דאין קורין יחידי לאור הנר : כשיבא פסח במ"ש אז יאמר מן הפסחים ומן הזבחים דאין חגיגה קריבה בשבת ובליל שני יאמר מן הזבחים ומן הפסחים דחגיגה נאכל קודם הפסח, וה"ה בשאר ימות השנה : לפיכך כל אחד יגביה כוסו ויהיה בידו עד גאל ישראל : א"ה : ואל יברך על הלל דאיפלוגו ביה רבוותא : ויברך בפ"ה וישתה בהסיבה ואם לא שתה בהסיבה יחזור וישתה בהסיבה וישתה רביעית או רובו ויטלו ידיהם כולם ויברכו ע"נ י' : ויקח המצה העליונה והפרוסה תחתיה ויברך המוציא לחם מ"ה ולא יפרידנה לגמרי עד שיברך על אכילת מצה ויאכל מכל אחד כזית, ואם אי איפשר לו לאכול מכל אחד כזית בפעם אחת יאכל המוצי' קודם : הש"ר ז"ל טמים ליה במילתא וכן כתב א"א מן הירושלמי ויאכל בהסיבה ואם לא אכל בהסיבה יחזור ויאכל בהסיבה - ואם איכא זקן או חולה דלא מצי שפיר למיכל מצה יכול לשרות נ"ל דווקא במים דיין מבטל טעם מצה, וכן משמע מתוך לשון הרמב"ם ז"ל שורין במים : ויקח מרור כזית ויטבלנו בחרוסת ואל ישהנו בתוכו כדי שלא יבטל טעם מרור ולא יקח הרבה חרוסת וקודם שיטבול המרור לתוכו יערב החרוסת שיהא רך זכר לדם וכשמביאין אותו לכתחילה יהא עב זכר לטיט : וינער חרוסת מעליו אח"כ : ויברך על אכילת מרור ויאכלנו כל אחד כזית בלי הסיבה, ואם יקח מיר"עטיך יקח מה שהוא למעלה

מן

מן הקרקע כגון העלין וסמוך לו אבל לא יקח מה שהוא למטה מן הקרקע דהוי טורש
ור״ת כתב דווקא קלח ולא שרשים : אגודה שימן פ״ה במסכת עירובין בשם ר״י : כזית הוא
חצי ביצה דאמרינן פ״ג דכריתות אין בית הבליעה מחזיק יותר משני זתים ובפרק בתרא
דיומא אמרינן אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצה אלמא דב׳ זתים הוי כביצה : מה״ר
אפשיל ממה״רפורק ז״ל נסתפק כיון דמרור איתקש למצה וגזול פסול א״כ ישראל לא יעקור
מרור מן הקרקע מידי דהוה אאשא דאמר להו רבא להנהו דמזבני אסא כו׳ בפרק לולב
הגזול ונראה לי דלא דמי דהתם גבי אסא מתקיים בקרקע מש״ה הוי כקרקע ׳ ומרור לא
יחתוך בסכין של חמץ כיון דהוא חריף : ויקח מצה השלישית כזית וכזית מרור ויטבול
בחרוסת ויאכל בהסיבה ואל ישיח מתחלת ברכת המוציא עד גמר הסדר דברכת על
אכילת מצה ואכילת מרור קאי נמי על הכריכה כדמשמע בא״ח : בא״ח ואסכנז מקום שלא
לאכול צלי הוא ׳ וה״ל דדגים צלויים מותרין כיון דאין במינו שחיטה כדמשמע בא״ז :
ואל ישתה הרבה שלא ישתכר דהא אמרי׳ בין שלישי לרביעי לא ישת׳ כו׳ ולא כהללו בעלי
בתים שסבורי׳ שמצוה הוא לשתות הרבה : ואמר מהר״י ז״ל שלא לאכול אכילה גסה כדי
שיוכל לאכול אפיקומן לתיאבון : אמרינן בע״פ חוטפי׳ מצה בחד פירוש פי׳ רשב״ם אוכלים
מהר והוא עיקר : מצה אינה נאכל בשתי חבורות משום דאיתקש לפסח ומש״ה נ״ל דאין
תקנה שילך אדם לבית אחר לצרף לזימון דאין יכול לאכול בבית אחר מטעם דפרי׳ :
ומהר״ם כתב דבשתים אין יכול לצרף לזימון ב׳ ׳ ואותם ההולכים לצרף יהא בדעתם
כשעוקרים לילך שרוצים לשתות לשם כדי שיוכל לשתות לשם בלא ברכה כדי שלא יהא
כמוסיף על הכוסות ולאחר שברכו ברכת המזון לשם לא ישתה מהאי טעמא דפרי׳ :
וימזוג כוס ג׳ לברכת המזון ׳ ויגביה הכוס טפח מעל השלחן וכן בשאר ימות השנ׳ אפילו
אין לו זימון : תשב״ץ : וישתה רביעית או רובו בהסיבה ׳ ר״ת כתב דאין לברך על הגפן
אלא לאחר כוס ד׳ ודווקא כששתה רביעית הלוג כי נסתפק אם יש לברך ברכה אחרונה
כששתה רביעית דווקא או כזית לכן ישתה רביעית לאפוקי נפשיה מפלוגתא : וימזוג
כוס ד׳ ויתחיל שפוך : הש״ר ז״ל לא הניח לנשי׳ ולקטני׳ לומר הודו כיון דהוא תחילת הפרק
ואמרינן תבא מאירה למי שאשתו ובניו מקרין אותו והודו הוא תחלת הפרק ׳ אבל אנ״א
אנא לא הקפיד דלא הוי תחלת הפרק : ולא יחתום אחר הלל אלא יאמר מעולם ועד
עולם אתה אל ובנשמת יחתום : ואין לומר רננו צדיקים וגומ׳ כי אינו מן המזמור של הלל
הגדול והוא תחילת המזמור של הודו להשם בכנור : לאחר כוס ד׳ לא ישתה שום דבר
אי איפשר ליה ׳ ואי צחי דלא מצי למיקם אנפשיה ישתה מים ׳ ודווקא מים כמו שהם
ולא מים שנתמדו כגון אפפי״ל טרנ״ק ר״ל מי תפוחי׳ דההיא מבטל טעם מצה וגרע מיין :
ויברך המפיל כו׳ ויקרא פרשה ראשונ׳ של ק״ש ׳ ולא יקרא שאר פסוקים דרחמ׳ דכתי׳ ליל
שמורים וגו׳ שמור הוא מן המזיקי׳ : היכא דאיקלע ערב פסח בשבת יתענו הבכורו׳ ביום
ה׳ רוקח : וה״ל דה״ה היכא דאיקלע ר״ח בא׳ בשבת אותם הנוהגי׳ בערב ר״ח להתענות
יתענו גם כן ביום ה׳ : וישרוף החמץ בע״ש קודם שעה ששית כמו בשאר ימות השנה
וימתין עם הביטול עד למחר בשבת קודם שעה ששית : ויכמס לשייר החמץ שאין לו
לאכול ממנו אלא ליל שבת ושבת סעודה אחת בבקר והנשאר ישליך לכלבים ואל יתנו לגוי

להוציאו חוץ לעירוב כדאמרינן פרק קמא דשבת נותנין מזונות לפני גוי בחצר נטלו ויצא אין נזקקין לו משמע אבל ליתן לו ודעינן ביה שיוציא אסו' וכן איתא בהגה"ה במיימוני:
כשגמרו לאכול ביום השבת ינער המפה והכלים יקנח באצבע בטוב ויניח אותם אצל שאר כלי החמץ ואם אי אפשר לקנחם בטוב באצבע אז נ"ל שיוכל להדיחם כיון דצורך מצוה הוא לא גרע מההא דתר"ה פרק כל כתבי בשחרית מדיחם כדי לאכול בו מנחה כו' ונ"ל לבטל החמץ ושאר אכילה לצורך השבת בכלים חדשים ואל יתקן ורמז"לם אן חיטה: לאחר שאכל אם אין לו גוי שיכבד לו הבית במקום שאכלו נ"ל דכדי הוא רית.
והג"ה לסמוך עליהם בשעת הדחק: ואפילו הכי דווקא ע"י שינוי
כגון בבגד׳ וכל שכן היכא דמחופה בנסרים דליכא
למיחש לאשווי גומות׳ ואין לסדר השולחן
לצורך הלילה אלא יסדרו בע"ש:
סעודת ג' בפירות׳ סמ"ק:
נשים חייבות בג'
סעודות
דלף
הם היו באותו
נס: הג"הה באשי"רי:

נשלמו תשובות ושאלות ודרשות
מימים טובים של מהר"ר
יעקב ווייל ז"ל

מסקינן דשחיטה מן הצואר הלכה למשה מסיני וקרא דושחט למאי אתא דלא לישוייה ניסתרא, פי' שלא יעשה דרסה, פי' אחר פירש רש"י שלא יחתוך המפרקת לשני' אפי' בהולכה ובהובאה, ניסתרא פי' גיסי תרי: השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה, ורובו של אחד כמוהו, רבי יהודה אומר עד שישחוט את הוורידין בעוף, אבל בבהמה אינו צריך לשחוט הוורידין אפילו לכתחילה כיון דמנתחים אותו לנתחיו, אבל בעוף כיון שרגילי' לצולהו כאחד צריך לשחוט הוורידין, אבל אם לא שחט הוורידין כשר: כח"ט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשרה, פי' קנה או ושט, קנה הוא הקרום שבפנים הגרגרת המחבר את הטבעו' יחד, אבל הטבעו' עצמן נקראין גרגרת, ורובו של אחד כמוהו דכשר היינו דווקא רוב הקנה מתחילת הקרום ולמט' ולא רוב הגרגרת דהיינו עובי הטבעות, אבל לכתחילה צריך לשחוט שני סימנים שלמים אפי' בעוף, וצרי' לשחוט רוב הנראה לעינים אפילו בדיעבד: אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הילכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו: ואילו הן הלכות שחיטה:

הג"ה

בלולה בשמן נוטריקון בדיקה שחיטה מליחה ניקור הגיד, ר"ל אם יעשה אדם דברים אילו אז היא מרוצה בעיני השם ית' כאילו הקריב קרבן שהיא בלולה בשמן: ושחט, ר"ת שחיטה אחר טבח: ניסתרא אסור משום דנראה כנבילה וכתיב כל נבלה וטריפה לא תאכלו:

לפי שהעוף נבראת מן הרקק, ומנין שהחיה צריכה שני סימני' שנ' ויאמר ה' תוציא הארץ נפש חיה בהמה וגו' עוד טע' אח' בהמה נבראת מן היבשה אף חיה כן בשביל זה צריכה ב' סימני':

אבל לכתחילה צריך לשחוט שנים בעוף כמו בבהמה, השוחט עוף צריך להגביה העוף מן הארץ שלא ידחוף העוף ברגליו בה ויבא לידי עיקור:

אם ישאלך השואל איך תמצא ששחט אחד שש רביעי"ו וטריפה ואם שחט ה' כשר, וי"ל שני חצאי סימני' הם ד' רביעית ורביע אחד על השני' כדי לעשות שני רוב אבל אם שחט סימן שלם וחצי סימן פסול דבעינן שני רוב: מותר לשחוט בלילה כשאבוקה כנגדו פירוש אור גדול או שני נרות חלוקות: מעשה בטבח אחד בציפורי היה מאכיל טריפו' לישרא' פעם אחת שתה יין ועלה לגג ונפל ומת והיו הכלבי' לוקקי' את דמו ואתו ושאלו לרבי חנינא מהו זה אמ' להם כתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו וזה היה הולך וגוזל הכלבים מאכלם לכן לקקו את דמו:

שהיה דרסה חלדה הגרמה ועיקור

שהייה היכי דמי כגון שהתחיל לשחוט ושהה וחזר וגמר השחיטה שחיטתו פסולה

הג"ה

ולמה שהייה אסור' מפני שנראה כשתי שחיטות וקרא כתי' ושחט משמע שחיטה אחת ולא שתי שחיטות, ט"א מפני שהדם נבלע באברי' בשעת

שהייה משום ביעתותי דבהמה ושוב אינו יוצא
אפילו ע״י מליחה וע״י מים :

פסולה ושיעור שהייה כדי שחיטת אחרת
בהמה לבהמה ועוף לעוף גסה לגסה
ודקה לדקה · ושהיות מטרפות · ואנן
נהגינן להטריף כל שהיות דאין אנו בקיאין בשיעור שהיות · לפי סברת התלמוד שהייה

וא״ת למה לא יליף מחצי קנה פגום ששהייה
כשרה במיעוט בתרא בדיעבד · וי״ל מיעוט
בתרא ממיעוט קמא ליכא למילף דטעם דחצי
קנה פגום דכשרה לפי שאין החיות יוצא אלא
ברוב והיה יכול לרפאות :
ב׳ עורות יש לוושט החיצון אדום והפנימי לבן
אבל אם הפנימי אדום טריפה ואם האדימו
שניהם טריפה ואם הלבינו שניהם כשרה :
אמ׳ רבא השוחט בסכין רע פי׳ שאינו מחודד
יפה אפילו הוליך והביא כל היום כשרה ובלבד
שלא ישהה : ואם שחט עוף וזרקו מידו קוד׳ שבדק
הסימנים טרפה מספק שאנו חוששי׳ שמא עקר
הסימנים בפרכוסו והוא לא שחט הרוב אז״ה :
השוחט וחש על העור ושחט בראש הסכין
צריך ליזהר שלא יכנים הסכין תחת העו׳ וישחוט
הסימן בראש הסכין דהוי חלדה :

כשר במיעוט קמא דקנה מידי דהוה
אמ׳א חצי קנה פגום והוסיף עליו כל
שהוא · אבל לדידן פסול אפילו
במיעוט קמ׳ דקנה · ודווק׳ בימי חכמי
התלמוד היה שהייה כשר במיעוט קמ׳
דקנה מפני שהיו בקיאין בבדיקת
הוושט והיו בודקין הוושט לאחר ש
שחיטת הקנ׳ אבל אנו אין אנו בקיאין
בבדיקת הוושט חיישינן שמא כששחט
מיעוט הקנה ניקב הוושט · ושהייה
פסולה בין במיעוט קמא בין במיעוט
בתרא בין בקנה בין בוושט : השוחט
עוף וזרקו מידו והעו׳ מפרכס ל׳ ימיתנו
בסכין משום דנראה כשתי שחיטות
אלא ימיתנו בקופיץ או במקל :
השוחט וחתך העור ויצא הדם ופסק
אע״פ שלא חתך אלא העור לא יגמור
שחיטתו דחיישינן שמא ניקב הוושט
לא ימיתנו ולא ימכרנו לגוי כשהוא עודנו חי כי שמא יחזור הגוי וימכרנו לישר׳ לא ימיתנו
וימכרנו לגוי · וכן השוחט יונה ותולש הנוצו׳ ויצא דם לא יגמור שחיטתו אלא ימיתנו :

דרסה

היכי דמי כגון שהתיז הראש בבת אחת בלא הולכה ובלא הובאה
אבל אם הוליך או הביא אם הסכין ארוך כשני צוארין עם העור
והמפרקת אז שחיטתו כשרה אבל אם הוליך והביא אם הסכין ארוך אפילו כל שהוא חוץ
לצואר שחיטתו כשרה · והא דאמ׳ שצריך שיהא הסכין כל שהוא חוץ לצואר כשהוליך
והביא היינו דווקא בבהמה שצוארה רחב אבל בעוף שצוארו דק אפילו בסכין כל שהוא
כשר · רק שהוליך והביא · ודרסה
אסור בין בקנה בין בוושט בי׳ במיעוט
קמא בין במיעוט בתרא :

ודרסה אסורה שנאמר ושחט אין ושחט אלא
משיכה שנ׳ חץ שחוט לשונם מה חץ במשיכ׳ אף
שחיטה במשיכה :

חלדה

היכי דמי כגון
שהחליד הסכין
בין סימן לסימן ושחטו או תחת העור
או תחת כמר מסובך או תחת מטלית
קשור

וחלדה אסורה משום דבעינן שחיטה מפורעת
וליכא שנאמר חץ שחוט לשונם מה חץ בגלוי
אף שחיטה בגלוי :

קשור בצואר בהמה הכל נקרא חלדה וחלדה אסורה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא
בין בקנה בין בוושט:

הגרמה היכי דמי כגון ששחט למעלה מטבעת הגדולה אבל אם שייר מלא חוט מן הטבעת הגדולה על פני כולה כנגד הראש שחיטתו כשירה / ויש מרבותינו מכשירין אפילו למעלה מטבעת הגדולה עד שישחוט בתוך השיפוי כוב"ע ולמטה בבהמה עד אונא העליונה דהיינו כ
כשנופחים הריאה עד מקום שיגיע אונא העליונה בקנה ובוושט למעלה בבהמה עד תורבץ הוושט דהיינו כשחותכו ועומד במקומו זהו נקרא תורבץ הוושט / אבל חותכו וכווץ זהו וושט עצמו / ושיעור זה פרש"י ארבע אצבעות ממקו' חיבורו בלחי בשור הגדול ובקטן לפי קטנו / ובוושט למטה עד מקום שיעשי"ר הוושט פירוש בפני' עשוי הוושט חריצין כמו הכרס שקורין פונצא דהיינו סמוך לכרס:

ובעוף שיעורו למעלה בקנה כמו בבהמה ולמטה בקנה עד בין האגפ"יים דהיינו מקום שמתחילים האגפיים כששוכבין על הגוף דהיינו עד הגוף / ובוושט למעלה עד תורבץ הוושט דהיינו מקום שחותכין אותו ועומד במקומו / ואם שחט משהו בתורבץ פסולה ולמטה בוושט עד גגו של זפק דהיינו מקום שמתחיל להתרחב הזפק והגרמ"ה אסורה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט:

עיקור היכי דמי כגון ששחט בסכין פגומ' או ששחט אבל כותל ודחף העוף ברגלו בכותל והוא אחז הסימנים עד ם
שנעקרו הסימנים פסולה או שנעקרו ה
הסימנים ממקום חיבורן בלחי זהו עיקור
ועיקור

הג"ה

לשון הגרמה פרש"י שהכריע ידו לצאת ממקום הכשר שחיטה / לשון אחר הגרמה לשון הגבהה שנאמר ויושיבוהו על גרם המעלות:

ולמה נקרא שמו טבעת הגדולה לפי שהוא עליון ומקיף כל הקנה והוא תם והאחרים אינם תמים / ומהר"י מולין ציוה שלא להכשיר כלל מטבעת הגדולה:

וסימן כוב"ע ישועות בראשו:

וסימן לא אכלתי באוני ממנו:

וסימן רוב"ץ תחת משאו וחדלת / תורבץ הוושט ל' בשר הרובץ ונדבק בלחי / ושיעור תורבץ הוושט פיר' הג"ה והר"מבם והמרדכי בבהמה וחיה כדי שיאחוז אדם בשתי א
אצבעו' ובעוף הגס ירחיב כשיעור אצבע א' או ישחוט לעולם באמצע הגרון בין בעוף בין בבהמה ע"כ במהרא"ק / ויש שכופפין אוזן הבהמה ובמקום שכלה האוזן שם ש
שוחטין:

וסימן עד אשר אבוא אל אדוני שעירה:

י"א כנגד גגו של זפק:

וביונה שאין לה תורבץ עד מבלעתה ועריף מח טה ופחות משעורה:

והגרמה אסורה משו' דבעינן תחילת שחיט וסוף שחיטה בהכשר וכ"ש שלים האמצע דנפיק ביה חיותא שצריך לראות בהכשר:

שחט ואח"כ נמצא' שמוט' אמר רבא שמוטה ושחוטה כשרה שאי איפשר לשמוט' שתעש' שחוטה אלא ודאי לאחר שחיטה נשמטה וכשרה ואמר רב נחמן מה שאמרנו שאי אפשר לשמוטה שתעשה שחוטה היינו ד
דווקא שלא תפש הסימנים אבל תפש ה
הסימנים אפשר לשמוטה שתעשה שחוטה:
ולמה

ועיקור פסול בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט: וכל ספק שאירע לאדם וספק לו אם אירע קודם השחיטה או בתוך השחיטה או לאחר השחיטה פסולה, זה הכלל כל ספק בשחיטה פסולה השוחט צריך שיבדוק הסימנים לאחר השחיטה ואם לא בדק הסימנים לאחר השחיטה שחיטתו פסולה:

שלש מדות בסכין אוגרת ומסוכסכת ועולה ויורד, אוגרת פירוש שיש לו פגימה ויש לו שני עוקצים, ומסוכסכת שיש לו רק עוקץ אחד, ועולה ויורד דהיינו שהיה לו פגימה והשחיז הסכין והעביר הפגימה ונשאר במקום הפגימה כמוך אבל אין בו פגימה, אוגרת פסולה אפי׳ בדיעבד בין שהוליך והביא בין שהביא ולא הוליך בין שהוליך ולא הביא: מסוכסכת דקיימא המסוכסכת אדישא דסכינא ממש והעוקץ הופכת נגד הקתא אז אם הוליך ולא הביא כשר, אבל אם הביא פסול, ואם המסוכסכת עומדת לצד הקתא והעוקץ נגד ראש הסכין אז אם הביא כשר ואם הוליך פסול, אבל אם עומדת המסוכסכת באמצע בין שהוליך ולא הביא בין שהביא ולא הוליך אע״פ שידע שהיה בו מסוכסכת כשהתחיל לשחוט אפילו הכי פסולה:

מסוכסכת לכתחילה לא ישחוט בו אפילו דקיימא אדישא דסכינא והוליך ולא הביא או עומדת לצד הקתא והביא ולא הוליך אבל אם שחט בו בדיעבד וידע שיש בו מסוכסכת קודם שהתחיל לשחוט או סבור שמותר לשחוט בו אז שחיטתו כשירה אבל לא ידע שהיה בו מסוכסכ׳ ושחט בו שחיטתו פסולה דחיישינן שמא הוליך והביא ולאו אדעתיה דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה: עולה ויורד

לכתחילה

הגה

ולמה עיקור אסור משום שנאמר ושחט דמשמע דרך שחיטה, ועוד ושחט ולא ועקר וזהו חילוק בין עיקור לשמוטה אפילו לא נעקר כי אם מעט טריפה אבל שמוטה אינה טריפה עד שנעקרו כולן או רובו ועוד בעיקור עושה מעשה אבל בשמוטה לא עוש׳ מעש׳: עוק׳ץ אחד מחליש העור והסכין עוקרת הסימן, מלשון אגרה בקציר פירו׳ אספה: חמ״ץ בגימטריא פגימה וא״ת מנ״מ וי״ל כמו חמץ בפסח איסור פגימה ועוד סימן שלא לשחוט בסכין פגימה שנ׳ לא תשחט על חמץ דם זבחי וחמץ בגימט׳ פגימה: אם יש פגימה בסכין אפילו יש בה כשיעורה לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחוט בו כדפי׳ לעיל משום שמא יעבור על הפגם וגם אסור לקשור מטלי׳ על הפגימה בחול המועד אבל בי״ט מותר אבל ר״י מתיר אפילו בחול אבל אין אנו נוהגים כן, במהר״אק, ובמרדכי פ״ק דחולין פסק אם שחט בסכין פגום שחיטתו כשרה ובלבד שהפגימה בידו, ואנו נוהגין להטריף כל מסוכסכ׳ דאין אנו בקיאין ברישא דסכינא, סכין הדומה לשאשא מותר לשחוט בו לכתחילה, שאשא זנב השיבולת כן הסכין שאינו חלק אלא חריף שאין הציפורן יכול לעמוד עליו מחמת חידודו ולא מחמת פגימתו, וסכין שחותך בשני צדדים ובצד אחד אין בו שום פגימה אעפ״כ לא ישחוט בו גזירה שמא ישחוט בצד הפגום ויעשה עיקור, סכין שיש לו שני פיות צריך לבדוק ב׳ צדדיו, רמ״ז לבדיקת הסכין מן התורה קודם השחיטה ולאחר השחיטה דכתיב ושחטתם בזה ואכלתם בזה ר״ת בדוק זה הסכין וקאי על ושחטת׳ ועל ואכלתם כלומר כשתרצה לשחוט בדוק ואח״כ כשתרצ׳ לאכול דהיינו לאחר השחיט׳:

למה

לכתחילה ישחוט בו: השוחט צריך
שיבדוק הסכין קודם שישחוט בבשר ה
האצבע בשני צידי הסכין בהולכ' ובהובא' ,
ועל חוד הסכין בהולכה ובהובאה , וכן
בציפורן בהולכה ובהובאה דהיינו בין הכל
י"ב בדיקו' וסימניך ושחטתם בזה ואכלתם
ז"ה בגימטריא י"ב: וצריך שיבדוק הסכין
לאחר השחיטה אם ימצא בה פגימה בין
אוגרת בין משוכשכת פסולה: השוחט
הרבה בהמות חיה
או עופו' צרי' בדיקת
הסכין בין כל אחד
ואחד ואם לא בדק
בין כל אחד ואחד
ובאחרונה בדק ו
ומצא פגימה כולם אסורות דחיישינן שמא
בעור ראשונה נפגם: שחט ולא בדק אחר
השחיטה ושיבר עצמו' עם הסכין ולאחר כן
נמצא בו פגימ' כשרה דאמרי' בעצם איפגם
אבל אם לא שיבר בה עצמו' ומצא הסכין
פגומה אז שחיטתו פסולה דאמרינן בעור
איפגם: כשבודק הסכין לא יבדוק שני
צידי הסכין בפעם אחת אלא יבדוק זה א
אחר זה , וכן לא יבדוק בצפורן ובבשר
בפעם אחת: השוחט חיה או עוף צריך
לכסות דמו וצריך שיתן עפר למעלה ועפר
למטה , ויכסה באפר כירה ובעפר המגדל
צמחים , ובעפר תיחוח אבל לא בעפר לח:

הג"ה

וי' בני אדם שרוצים
לשחוט כולם די להם
באחד שמברך ו
והאחרי' עוני' אמן .

הגה"ה

למה אין מברכין על בדיקת הסכין כמו על
השחיטה וי"ל כל מצוה שאין עשייתה גמר
מלאכה אין מברכין עליה וראיה מסוכה
אע"ג דכתיב חג הסכות תעשה לך אין ב
מברכין על עשייתה לפי שאין עשייתה גמר
מלאכה פירו' גמר מצוה דבדיקת סכין אין
עשייתה גמר מלאכה שהרי צריך אחר כך
שחיטה: השוחט בהמה מסוכנת פירוש
חולה וירא שמא תמו' ויפסיד הבשר צריכה
שתזוף רגלה וידה ותחזור ותפשוט או ל
להפך כדי שנראה שעדיין יש בה חיות שלא
יאמרו נבלה היתה קודם שחיטה וכל זה ב
בבהמה דקה אבל בבהמה גסה פירוש
גדולה די לה בכפיפת יד או רגל לחוד ועוף
אם לא כשכש אלא זנבה דיו , ואם רוצה
לשחוט המסוכנת בי"ט צריך שיהיה כ"כ
שהות ביום שיוכל להכין ממנה כזית בשר
ולאוכלו ביום ואם לא לא ישחוט שאסור
לשחוט בי"ט כדי לאכול בחול , ואם לא בדק
הסכין קודם י"ט ורוצה לשחוט בי"ט ורוצה
לסמוך על שבדק הסכין אחר השחיטה י"א
שאסור לו לשחוט משום גזירה שמא יראה
בו פגימה וישחיזנה ויחדד הסכין במשחזת
בי"ט וזהו אסור , ויש מתירין משום שמחת
י"ט שלא ימנע משמחת י"ט , וכשישחוט
כבשים בי"ט לא יתלוש הצמר אלא יפרידנה
ואם הוא מסובך יתלוש מצד אחד ויניחנה
מחובר מצד השני וישחוט , השוחט כוי
שקורין בופי"ל בל"א יפזר עפר הרבה קודם שחיטה כי ספק חיה הוא וצריך לכסות דמו
מספק , וכדי להוציא נפשיה מן הפלוגתא ישחוט עוף על גב דם הבופי"ל כדי שיוכל לעשות
ברכה על הכיסוי , ואם שוחט אחד לחולה בשבת לא יכסה עד אחר השבת , ואם אחד
שוחט בחול ושכח לכסות הדם ואחר רואה שהדם אינו מכוסה חייב הרואה לכסות אבל
אם השוחט בא לכסות וקודם אחר וכיסה צריך ליתן להשוחט י' זהובים מהברכה שגזל
ממנו , והשוחט כוי בי"ט לא יכסה הדם בי"ט מפני שהוא ספק חיה או בהמה ולאחר
מוצאי י"ט יכסנו אם רישומו ניכר , ויש ליקח הסכין בין כל שחיטה ושחיטה מהדם שעליו ,

הג״ה

תניא השוחט חיה ואח״כ בהמה פטור מלכסות אבל שוחט בהמה ואח״כ חיה צריך לכסות׃
השוחט ונתנבלה פטור מלכסו׳ והמעקר פטור מלכסות שנאמר אים כי יצוד ציד חיה או עוף
אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר מה שאתה אוכל אתה חייב לכסות ומה שאין אתה
אוכל אין אתה חייב לכסות׃ המכסה בשלג כשאין לו עפר תיחוח יצא שנאמר לשלג
יאמר הוי ארץ׃ יכול יכסה באבנים ת״ל בעפר כל המגדל צמחים מכסים בו׃ ואין
מכסים בעפר לח ואסמכתא מן הקרא דכתיב מי מנה עפר יעקב עפר הראוי לימנות קרוי
עפר שאין ראוי לימנות אין קרוי עפר׃ המהלך בדרך ואין לו עפר כלל ישרוף טליתו
ומכסה בו אע״ג שאינו מגדל צמחים דאפר מיקרי עפר שנאמר ולקחו מעפר שריפת הפרה
אע״פ שהוא עובר בל תשחית בל תשחית דגופא עדיף וכן שוחק אדם דינר זהב ומכסה
בו דמיקרי עפר שנאמר ועפרות זהב לו׃ אין שוחטין בי״ט אלא בסכין בדוק מעי״ט ולא
יבדקנו בי״ט קודם השחיטה משום שמא ימצא פגום וישחיזנו במשחזת׃ אבל ת״ח שראה
סכין לעצמו משאיל לעם הארץ וכן כתב בספר המצות ובה״ז׃ אין שוחטין בי״ט אלא
במקום שרובן כשרות אבל במקום דשכיחי טרפו׳ הרבה אסור לשחוט משום שמא ישחוט
שלא לצורך שה״ז׃ השוחט בהמה בי״ט ויש שם כמר שאינו יכול לשחוט אם לא
שיתלוש הכמר מותר לתלוש בידו למקום הסכין ובלבד שלא יזיזנו ממקומו
אלא ישאר שם מסובך כשאר כמר הצואר אבל בעוף לא ימרוט
הנוצות מפני שזה דרכו אלא יסירם מן הצד וכ״ש בשבת׃
והרמב״ם אסר אפילו בחול משום צער בעלי חיים
למי שאפשר לשחוט בלא תלישה׃ ואין
מכסין בי״ט אלא בעפר המוכן
מאתמול לי״ט שאינו
מוקצה ועפר
כירה מוכן
הוא
ודווקא שהוא חם כדי לצלות בו ביצה׃

סליק שחיטות דמהר״רי ז״ל

אמר רבא חמש אוני אית לה לריאה שלש מימין ושנים משמאל כשהבהמה תלויה ברגליה ופניה כנגד הבודק אז ימין הבהמה כנגד ימין ה הבודק ושמאל הבהמה כנגד שמאל הבודק אי חסיר אי יתיר או חליף טריפה · אי חסיר אי יתיר אחד מהאונות בין בצד ימין בין בצד שמאל טריפה · והיתרת העומדת שלא בדרי דאוני טריפה : יש מרבותי' שמטריפי' יתרת אפילו עומדת מקמא ויש מכשירין · ויתרת העומדת בדרי דאוני וכשנופחין הריאה אז היתרת נוטה לצד גבה של ה הריאה אז היא טריפה אבל כשנופחין הריאה ונוטה לצד קמא של הריאה אז היא כשרה : אם יש פיצול על גב הריאה וגומא תחתיה וכשנופחין הריאה נופלת לתוך ה הגומא כשרה ודווקא שמלא הגומא ושוה לשאר בשר הריאה שהיתרת אינה רחבה יותר מן הגומא · והא דיתרת שלא בדרא דאוני טריפה היינו דווקא שהיתרת יש לה צורת אונא אבל אם נמצא על גב הריאה מקום גבוה כמו הר אין זה יתרת וכשרה ונקראת גבשושית : והא דיתרת טריפה שלא בדרי דאוני היינו כשהיתרת גדול כמו טרפא דאסא אפילו לאחר נפיחה אבל כשהיא קטנה מטרפ' דאסא לאחר הנפיחה אז היא כשרה דאין זה קרוי יתרת · ושיעור טרפא יש אומרים הוא כצפורן של גודל · וי"א כפרק אמצעי של גודל : אונא העליונה לצד ימין דרכ"ה להתפצל אם נמצא בה יתרת אפילו יותר מטרפא דאסא כשר והיינו דווקא כשנמצא היתרת מחציו ולמעלה לצד חוד של האונא אבל אם נמצ' היתרת מחציו לצד שורש של האונא אז היא טריפה דאין דרכה להתפצל שם וי"א דאם נמצא יתרת באונא המתפצלת מן החריץ

הגה"ה

אמרו רבותינו זכרונ' לברכ' מנין לטרפה שהיא אסורה מן התורה דכתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו הרי זה י"ח אותיות נגד י"ח טרפות · ועוד כתיב להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל ותנא דבי ר' ישמעאל אילו י"ח טרפות שנאמרו למשה מסיני ולא מן המקרא מ משמע אלא הלכה למשה מסיני כפרש"י : וכן למדנו מכאן שאין מברכין על הבדיק' דחיישינן שמא ימצא טרפה ויעשה ברכה לבטלה · כשבא הבודק לחתוך את חצר הכבד ולבדוק הבהמה יזהר שלא יחתוך שום שירכא אם ישנה שם וכיצד יעשה יחתוך נקב קטן סמוך לצלעות ויכניס א אצבעו ויבדוק סביב סביב הנקב באצבעו ואז ירחיב הנקב ויכניס ידו ויבדוק בנחת שלא במהירות אחר כל דבר · וחצר הכבד שנסרך לצלעות כשר · וחצר הכבד שניקב נקב מפולש טרפה :

טעם יפה שמעתי על כל יתר כנטול דמי לפי כשבא דואג האדומי ויגד לשאול בא דוד אל בית אחימלך אמר דוד חסד אל כל היום שמעיין נובע תחת הלשון שממנה יוצא הרוח וכשם שמעיין נובע תחת ה הלשון כך כל אבר ואבר יש לו מעיין בזמן שכל אבר ואבר יונק ממעיין שלו יוכל ל להתקיים אבל כששני אברים יונקי' ממעיין אחד אינם יכולים להתקיים לפיכך אמרו חכמים כל יתר כנטול דמי :

דרכה להתפצל מן החריץ שבה ולצד ראשה לפי שהיא שוכב' במיצר החזה לפיכך דרכה להתפצל לכן אם נמצא בה יתרת מן אותה החריץ לצד ראש' כשר כי כן רביתייהו אבל אם נמצ' בה פיצול מן אות' חריץ לצד שורש של האונה טרפה דלאו רביתייהו שם כי שם

הוא רחב ולא מתחבאת ומנקשת בצלעות ,
אם יש פיצול בחוד אונא העליונ׳ בצד שמאל
וכשנופחים הריאה אפילו אם נוטה הפיצול
לצד קמא של הריאה ושאינה ארוכה ועבה
יותר מן האונא העליונה של ימין כשר אבל
אם היא׳ ארוכה ועבה יותר מן האונ׳ העליונ׳
של ימין נקרא חליף וטרפה :
למה חליף טרפה משום דאינה יכולה לחיות
לפי שכתוב הוא עשך ויכוננך לפי שברא
הקב״ה כוננות באדם אם היפך אחד מהם
מיד מת לכך אנו מברכים בכל יום ברכת
נקבים שאם יסתם אחד מהם אי אפשר ל
להתקיים ולעמוד לפניך אפילו שעה אחת ,
ואף בבהמה אם השונה שום דבר ממנה
שרגילה לחיות בה אז אינה יכולה לחיות
והרי היא נבלה :
אבל אם נמצאו ג׳ בימין וג׳ בשמאל או ד׳
בימין וד׳ בשמאל וכולן שרשיהם עומדים
בדרי דאונ׳ ואינ׳ נוטין לצד גבה של הריאה
ע״י נפיחה לא נקראת יתר ולא חליף וכשר :
עינוניתא דוורדא יש לה כיס והיא
מונחת בתוך כיסה כך אורחה אם אין שם
כיס טרפה אבל אם יש שם כיס והעינונית׳
לא נמצאת בתוך כיסה ינפח הבודק את
הריאה ויניחנה בתוך כיסה אם תשאר
בתוך כיסה ע״י נפיחה כשר אבל אם לא
תשאר בתוך כיסה אפילו ע״י נפיחה טרפה
דהוי שינתה מקומה :
היכר ר״ל האומא דרכה להיות למעלה
חדודה ולא רחבה ואין לה למעלה רק חוד
אחד והאונא סובבת עליה ויש לה למעלה
ב׳ חודין ורחבה היא בין שני חודין בכבש
שנונית כב׳ אצבעות אם היתה רחבה לשם
זה נקרא היכר :

שיש באותה אונא ולצד עיקרה אז הוי טריפ׳
ואינו כשר אלא כשמצא יתרת מן החריץ
ולצד ראשה : חליף טריפה פי׳ שיש ג׳
בצד שמאל ושנים בצד ימין או׳ בצד שמא׳
וג׳ בצד ימין דלעולם צריך להיות יותר בצד
ימין מבצד שמאל : ועוד יש חליף כשהאונא
האמצעית של ימין גדולה מהאונ׳ התחתונה
ויש מכשירין , עוד יש חליף צורות האונות
של ימין אינן דומות לשל שמאל אם נתחלפו
זה נקרא חליף וטריפה : אם נמצא ב׳
עינוניתא דורדא או שלא נמצ׳ שום עינונית׳
דוורדא בשתיהן אנו נוהגין להטריף :
העינוניתא דרכה לעמוד למטה מן האונות
ויש לה חריץ וכשנופחים הריאה החריץ
מכוון נגד החיתוך שבין אומא לאונא וגבה
כנגד הלב ופניה נגד הכליות אם נהפכה
כגון שהחריץ נגד הלב וגבה נגד החיתוך
טריפה אבל אם החריץ הפוך מעט נגד
האונות או למטה לאומא כשרה :
אם העינוניתא שינתה מקומה אפי׳ פורתא
טריפה ושיעורה כחלמון ביצה בבהמ׳ דקה
ובגדול לפי גדלו , ויש שכתבו שאם היא
גדולה מעלה של הדס אז היא כשרה ואם
היא גדולה יותר מאונ׳ שאצלה דהיינו אונא
התחתונה הסמוכה לאומא טריפה ואם
נחלקה לשנים ויש להם שורש אחד כעובי
אצבע גודל כשרה ויש שכתבו בבהמה
דקה כעובי אצבע אחד ובגסה ב׳ אצבעות
וצריך שיהא לה תואר וורד : ריאה
דדמיא לאופתא טריפ׳ פי׳ שקשה במשמושה
כעץ , היכא שהיא לבנה כעץ , היכא
שהיא קלה כעץ , היכא שהיא חלקה כעץ
שאין לה חיתוך האונות פירוש שלגמרי אין
נראה בה חיתוך האונות אבל אם יש שם
היכר שצדו אחד ארוך יותר מחבירו כגון

האונא הסמוכה לאומא דרכה להיות ארוכה ועבה מאונא האמצעית ואם היא דבוקה
לאומא

לאומא ואין בה שום סרך אם נמצאת ארוכה ועבה מאונא האמצעית אז הוא כשר · ועוד האונא שבצד שמאל נמוכה מזו שבצד ימין זה הוי היכר כשרבוקה האונא בצד ימין להאומא · ואם יש שם סרך בין מלמעלה בין מלמטה אז היא כשרה ודווקא שהסרך עומד במקום הראוי להיות אונא אבל שאר סרכים אינם מועילים : תרי אוני דסריכי אהדדי כסדרן כשרה פירוש כסדרן היינו שתי אונות זו לזו שאצלה · ודווקא שנסרכת זו לזו למטה מחצים לצד העיקר של האונות אבל אם נסרכו למעלה מחציים לצד ראשם זהו נקרא שלא כסדרן וטריפה · ואם נסרכו הראשונה לשלישית או מקמא של זו לגבה דזו שאצלה או אפי' מאחור של זו לגב של זו זהו הכל נקר' שלא כסדרן וטריפה אבל אם הסירכא יוצא מבשר האונא במקו' זה ונסרכה לאותה אונא עצמה במקום אחר כשר · וכן באונא אם סירכא יוצאת ממנה ונסרכת לאותה אומא עצמה במקו' אחר כשר :

אונ"א הסרוכה לאומא כסדרן רש"י מכשיר ור"ת מטריף ושאל אחר המנהג : עינונית"א דוורדא בכל מקום שהיא נסרכת הוי שלא כסדרן בין שנסרכה לכיסה או לחוץ לכיסה הכל שלא כסדרן : במגנ"ץ נהגו להכשיר היכ' דנסרכ' לכיסה ואנו נוהגין להטריף · אונא העליונה אם היא דבוקה כולה לגרגרת בלי הפרש אז היא כשרה דזה רביתייהו · אבל אם אינה דבוקה כולה אם יכול להכניס אצבע בין הגרגרת לאונ"א אז היא טריפה : ואם נפרד למעלה מעט מן הגרגרת שניכר החיתוך כשר שכן גידולו : אומא הדבוקה מעיקרה לסופה לסינפון בומן הדבוקה בשדרה כשרה דהיינו רביתייהו אבל אם אינה דבוקה עד לסופה אז היא טריפה · האומא למעלה במקום שהיא דבוקה להערונה נגד הכליות כמוך לחצר הכבד צריכ' שתהא נפרד לשם כעובי גודל ויש מכשירין אפי' בכל שהו : אונא הסרוכה לשומן הלב טריפה ויש' מקומות שנהגו לנענע הריאה ג' פעמי' אם מתנתק הסירכא מחמת הניענוע אז מכשירין ודווק' בבהמת ישראל נהגו כך ולא בבהמות של גוים אבל אם נסרך האונא לשומן הגרגרת טריפה ואין בו מנהג לנענע : ריאה הסרוכה בשתי צלעות קטנות הסמוכות לצואר ט טריפה . אבל אם אונא סרוכה מאותן ב' צלעות עד צלע חמשית וצלע חמשית בכלל יש מקומו' שנהגו להכשיר אפי' בלא גריד' · ויש מקומות שמכשירי' דווק' בגריד' ובאילו הארצו' נהגו להטריף הכל לכן לא הארכתי בו : ריאה הסרוכ' לחצר הכבד טריפה · אבל אם ניקב חצר הכבד טריפה וחצר הכבד

וסימן לכל אשר יפנה ירשיע :

וסימן להיות כל איש שורר בביתו :

הג"ה

יש מקומות שנוהגים לנענע שלש פעמים כשהיא נסרכת לשומן הלב · ואם תנתק הסירכא על ידי ניענוע מכשירין ע"י נפיחה ויש מקומות שנוהגי' לגרוד הריאה כשהיא נדבקת בבשר שבין הצלעות מצלע שניה עד צלע חמישית ואם עולה בנפיח' מכשירין אותה ויש מקומות שמכשירים אונ' באומא כסדרן למטה מחציה · כל אלה אין אנו נוהגים ואין לשום בודק להכשיר כל אלה אלא ע"פ שאילת חכם המורה הוראות ·

וטעמא שהסירכות טריפה היינו משום שהריאה שואבת כל מיני משקין ומחמת זה יבואו לה חולאים ולבסוף יבא לה נקב ויוצאים המשקין דרך הנקב ונקרשי' ונעשין סירכ' וקרום שעלה מחמת מכה בריאה

הג"ה

איכה קרום: אסירי: קבלה לידע איזו
סירכא ואיזו דילדול תניח הריאה במים
פשורי' אם ינתקו מאליה זהו דילדול ואם
לאו אז היא טרפה / וסימניך לא שרירין
ולא קיימין / וסימניך יאכלומו כקש:
שתי בועות דסמיכי להדדי לית להו בדיקה
לאכשורי או אפילו סירכא היוצאת מתוך
הבועא ואיכה דבוקה למקום אחר טריפה
דהוי לקותא בתר לקותא / ריאה שיש בה
בתחי בתחי כגדי כגדי טגרי טגרי כשר/בתחי
פי' הן בועות שיש בהן מוגלא ואין להם כים
כגדי הן גדולין מבתחי פי' כנאד / טגרי פי'
קשים כסלעים: מוגלא פי' בערוך ליחה
סרוחה: וי"א אם יש ביניה' שיעור כשתי
חוטין אז הוא כשר:

אם נמצאת בועא כערוגה למעלה על
האונות נקרא בועא במקום שיפולי כי שם
הוא דק וטריפה:

הככר שנסרך לבלעות כשר: סירכא
תלויה ואינה דבוקה למקו' אחר כשר / וכן
לפעמים נמצא בסוף הריאה בשיפולין
דילדולין כעין סירכות גם זה כשר ונקראי'
דילדולי ריאה / וכל הסירכות שהם
טריפות היינו שהם קשים אבל אם הם
נמוחים במשמוש היד אז הם נקראים
רירים וכשירה: שתי בועות הסמוכות זו
לזו טריפה דודאי יש שם נקב / אבל אם
יש ביניהם הפרד כקש אז הוא כשר / וי"מ
אם יש ביניהם כשני חוטי שיער אז הוא
כשר: בועא אחת נראית כשנים מביאין
סכין או קוץ ומנקבין אחת מהן אם המוגלא
משני הבועות יוצא בנקב זה אז בועא אחת
היא וכשר וי"א אם יש ביניהם שיעור כשתי
חוטין אז הוא כשר בועא בשיפולי ריאה
ואין חוט בשר מקיף אותו טריפ' ואין חילוק
בין שיפולי אומא ובין שיפולי אונא בכל
מקום שיש שם חידוד הכל נקרא שיפולי:

אם יש שם בועא ואין חוט בשר מקיף אותו טריפה ולמעלה במקום שהריאה דבוקה
לשדרה נגד האונות אם נמצא שם בועא הוי זה בשיפולי וטריפה אבל נגד האומות אם
נמצא שם בועא כשר דלא הוי לשם שיפולי דבאותו מקום הוא רחב והא דאמרינן תרי
בועי דסמכי להדדי וכן בועא בשיפולי ריאה היינו דווק' בועו' שיש בהן מוגלא אבל אם אין
בהן מוגלא אלא קשים כאבן אינם אסורות לא בסמיכי ולא בשיפולי והם נקראים טינרי:
ובמי' זכים יש מכשירי' בשיפולי ובסמיכי ויש מטריפי' ויש אומרי' אפי' במקום שמכשירי' מים
זכים היינו דווקא שאינם מסריחי' ואכולא מכשרינ' במים זכים אלא בשאת חכם והוא כשיהיו
המים צלולים ומתוקים אבל אם הם עכורים ומלוחים טריפה / בועא הניכרת מעבר לעבר
למעלה במקום הסמפונות שהוא אצבע מן השפולי בבהמה דקה וב' אצבעות בבהמה
גסה ויש אומרים ב' בדקה וד' בגסה ומביאין סכין ומנקבין במקום אחד אם כל המוגלא
יוצא במקום זה אז אחת היא וטריפה דחיישינן שמא נימוחו הסימפונות ואם לאו אז

הג"ה

עינוניתא אם אין לה כיס טריפה וסימניך
וזי ווי לאחרון כיס /

שתים הן וכשרה: עינוניתא דוורדא אבל
החריץ במקום הדק יש להם סימפונות אם
נמצא שם בועא מטריפין אפילו בשר מקיף
דניכרת היא מעבר לעבר: סירכא היוצאת

מתוך הבועא טריפה ואפילו אינה נסרכת למקום אחר אבל סירכא היוצאת מתוך
הטינרי כשר: מורסא על הריאה וקרום הריאה מכסה עליה ואינה גבוה מבשר

הריאה

הריאה אינה בועא לאסור בסמיכות: אטום בריאה פירוש מקום אחד בריאה שים לו כל מראה הריאה ואין עולה בנפיחה מביאין סכין או קוץ ונוקבין בו בנחת שלא ינקוב רק מקרום ולא לתוך הבשר אם יש בו מוגלא כשרה ואם אין בו מוגלא מניחים לשם כוכא או רוק ונופחין הריאה אי מבעבעא כשרה ואם לאו טריפה: וטוב ליתן בקנה מים חמין בימות הגשמים ומים קרים בימות החמה ולהניע קצת ולשפוך לחוץ אולי יעלה בנפיחה: ריאה שיבשה מקצתה עד שהיא נפרכת כצפורן טריפה, ריאה שחסרה ולאחר שנופחין אותה נראית חסירה כמין כ"ף כפופה כזה כ טריפה אבל אם היא חסירה כמין כ"ף פשוט כזה ך כשירה: הריאה נפסלת בח' מראות וסימניך ד"ם כב"ל, דיו מוריקא פירוש זפרון, כשותא פירוש הופפ"ן בישרא ב'יצה, פירוש חלמון ביצה, לובן ביצה, כל אילו המראות פסולים בכל שהוא ואם היא מתלבנת ע"י נפיחה כשהוא מתרם בו ביד ומשתנת למראה הריאה כשרה: כוחלא פירוש גלז"ור כצבע בל"או ודומה לצבע רקיע כשרה: וירוקה כחציר וכירק השדה כשר: ריאה אדומה ר"שי מכשיר אפילו כולה אדומה ורבינו חננאל מטריף אפילו מקצת אדומה אבל אם היא מתלבנת לאחר נפיחה ודומה למראה ריאה מודה ר"ח שהיא כשרה: אם נמצאת הריאה נקובה לאחר הבדיקה ואין אנו יודעים אם היא קודם השחיטה וטריפה הוא שמא אירע לו לאח' השחיטה אם נמצא הנקב במקום שיש לתלות בהבודק כגון בכל מקום שמשמש שם הבודק בידו או במקום שיש לתלות שהכנים שם הסכין או שתלשה בחוזק מלמטה למעלה או שקרע בצפורן או אנו אומרי' הבודק עשה הנקב ומכשרינן: ריאה שנשפכה כקיתון פירוש כמו כוד של מים כשרה ובלבד שלא נמוחו הסמפונות, והיאך אנו יודעים אם נמוחו הסמפונות מביאין כלי מתכת שהוא חלק או כלי חרס המחופה באבר שחלקה יפה ונוקבין הריאה אם נמצאו בכלי כמו חוטין לבנים אז ודאי נמוחו הסימפונות וטריפה:

הג"ה וסימניך ד' תראוני שאני שחרחורת: ואפילו מתלבנת קצת ע"י נפיחה טריפה עד שיתלבן לגמרי למראה הריאה: וסימניך הלעיטני מן האדום האדום הזה:

סליקו בדיקות דמהר"ר יעקב ווייל"א ז"ל

א **אשתו** של אברהם ברוינא גנבה ממנו יש שוק ר״ל זהובים ונתנה לאחיה יעקב ברוינא׳ ואברהם ברוינא תבע אותו בפני שיחזור לו כי אשתו גנבה אותו ויעקב ברוינא הודה שידע שגנבה אבל אמר שהחזירם לאחותו וחייבתי יעקב ברוינא לפרוע לאברם ברוינא אף על פי שסבר החזירם לאחותו כיון שידע שאחותו גנבתם לא היה להחזירו לה וכן כתב מהר״ם פרק הספינה ולא הוצרכתי אברם לעשות שבועה שאשתו לא החזירתם לו משו׳ שאשתו גם כן תבעה אחיה ואמרה שלא החזירם לה׃

ב **בשיבא** י״ט באחד בשבת נראה דאסור בי״ט פת שנאפה בשבת דאין שבת מכין לי״ט והודה לי מהר״יל ז״ל׃

ג **אע״פ** שמערבין ערובי חצירות בערב פסח לפעמים שניתוספו דיורים ואח״כ נמצא שהעירוב הראשון בטל׳ ואם אירע כך אני רגיל לערב אח״כ בכל ע״ש׃

ד **אמרינן** בעירובין עירובי חצירות צריך להניח בבית שבחצר ולא בבית שער כיון דלית ביה דיורין ומהאי טעמא אני אומר דאין להניח מצה של העירוב בבה״כ כיון דלית ביה דיורין׃

ה **בשיבא** יום שמת אב או אם באדר שמעתי שהורה מהר״י מולין לצום בשניהן אבל נראה שיש לצום באדר השני ולא בראשון דאמרי׳ בנדרי׳ הנודר עד אדר אם לא ידע שהשנה מעוברת עד אדר הראשון ואם ידע שהשנה מעוברת עד אדר השני וה״נ הכא ידע בב״וח יא ״ר ״ן ״ט ׳ ואני רגיל להורות כמו מהר״י ז״ל׃

ו **בשאני** רוצה לישן שינת צהרי׳ אני קור׳ ויהי נועם דאמרי׳ פ׳ אע״פ גבי זוגות ושינה כיוצא לשוק דמי כלומר דאיכא סכנה בשינה כמו הולך לשוק שמא דסתם שינה איכ׳ סכנה מפני המזיקי׳ ׳ וכן שמעתי משאירי החר״ יוסף ז״ל שאמ׳ לי בשם מהר״ם ז״ל׃

ז **אותם** דעבדי חינגי בי״ט והגוים מזמרים להם בכלי שיר לא ידענא מניין להם היתר בדבר דהא כתבו כל הפוסקים דווקא בנישוא׳ התיר ראבי״ה משום שמחת חתן וכלה משמ׳ הא לאו הכי אסור והכן אין מטפחין ואין מרקדין אף על גב דמפ׳ בירושלמי קיפוץ עוקר שתי רגליו כאחת ריקוד עוקר רגלו אחת ומניח אחת הא עברי הכי כדעבדי חינגי ולאו אייסר חילי אבטליניה׃

ח **במיימוני** פרק ל׳ דהלכות שבת אסור לצעוק ולהתענות ולבקש רחמים בשבת כו׳ ׳ מכאן נראה לי שאין מברכין החולה בשבת או בי״ט׃

ט **פרק** נוטל רב ששת זריק ליה בליטניה פי׳ רש״י מעבר לשולחן׳ מכאן נרא׳ דשרי לזרוק בשבת בעבר לשלחן ודלא כהללו שאומרי׳ דאסור משום דזורקים המלאך׃

י **אותם** בני אדם שעומדים אצל המת בשעת יציאת נשמה וקורעין למטה לא ידענא סמך לדבר כי כל הפוסקים שראיתי כולם כתבו צריך לעשות קריעה ממש דהיינו למעלה וכולהו כתבו הקורע למטה ומן הצדדים לא יצא ידי קריעה משמע כל הקריעו׳ ואע״כ מצאתי בהג״ה בסמ״ק ובאגור דנהגו לקרוע למטה דשמא בהא נהגו כרבי יהודה דסבר למטה הוי קריעה׃

נראה דאשה אינה חייבת לזון בניה הקטנים מדאמרי׳ פרק אע״פ גרושה היכא דמכיר אותה התינוק אז חייבת ונוטלת שכר ודוחק לומר הכי שכר ובפרק הכותב אשה אומרת יהא אכלי והיורשים אומרי׳ יהא אכליכו שומעין לה ואם איתא דהיית חייבת פשיטא דשומעין לה ואין לומר דההיא איירי כשיש ממון להתינוק דאם איתא דהיא חייבת מתקנת חכמים אפילו אם יש ממון להתינוק אפילו הכי היא חייבת׳ וכן כתב האשירי פרק נערה שנתפתתה אפילו אם יש ממון להקטן האב חייב לזונו ועוד מדפרי׳ פרק החולץ ותבעתינהו ליורשים מה יש לה לתבוע היורשי׳ הא היא חייבת ומדקאמ׳ תבעתינהו ליורשי׳ ולא קאמר תבעתינהו להאפטרופוס מהכא נראה כמי היכא דאין לו לתינוק היורשי׳ חייבים לזונו׃ יא

הקורה כשבר בשבת והתרתי לטלטל אע״ג דקיימא לן כרבי יוסי דאמר אם הותרו לשבת זו כו׳ ולאיסור מ״מ נראה דהיינו דווקא לדידהו דמבוי שלהם יפרנוש לר״ה אבל עיירות שלנו הוו כחצירות כדאיתא בהג״ה האשירי פרק כל גגות ואנו מתקנים מבואות שלנו בצורת הפתח לשלק הריורים של גוים כמו שכתב מהר״ם בהג״ה במיימוני ומש״ה צריך לעשות מחיצה בב״ה והיכא שנשבר בשבת הוי כמו נפל המחיצה בין שתי חצירות דקיימא לן כשמואל פרק כל גגות דאמר זה מטלטל עד עיקר המחיצה׃ יב

בשנפטר חיים מוגה ז״ל צויתי לתלמידיו לקרוע בגד העליון דהכי כ״ת הרמב״ם בהלכו׳ תלמוד תורה על רבו שאינו מובהק קורע כמו על שאר מתים שחייב להתאבל עליהם׃ יג

הנהגתי שאין להתחיל להתענות בה״ב במרחשון עד י״ז ימים במרחשון דהוי רביעה ראשונה והכי איתא בספר אבי״ה וכן ראיתי ממהר״יל ז״ל׃ יד

בהג״ה באשירי כתב כיון דגוים בזמן הזה לאו עובדי ע״ז כל מגעם הוי כמו מגע שלא בכוונה׳ ומהאי טעמא התרתי היין שתחב האומן ויזי״ער המקל בתוך החבית דהוי מגע גוי ע״י דבר אחר שלא בכוונה דהתיר ר״ת׃ טו

שטר ירושה שכתב בו ואם בתיתלך לעולמה בלי זרע קיימא אז החוב בטל כו׳ אם הבת תמות בחיי אביה והניחה זרע קיימא ואח״כ מת הזרע בחיי אבי הבת ואח״כ מת אבי הבת נראה שבעל הבת יורש זרעו וצריכין לשלם לו מן החוב אע״ג דאומדנא דעתיה הוא שאבי הבת לא היית׳ כוונתו אלא על בתו או זרעה שהוא הודה שחייב להבת לא אמרינן אהודאה אומדנא דדעתא וכן משמע בירושלמי פרק מי שמת דכתב ש״מ שהודה ועמד אינו חוזר׃ טז

נראה דמשומד אינו מגרש ע״י שליח אחרא כיון דהמגרש צריך לקבל עליו בחרם ובשבועה שלא לבטל הגט ומשומד לאו בר הכי הוא לקבל עליו חרם ושבועה׳ ועוד אפילו לאותן הדיעות ששליח הגט אינו צריך הרשאה ומסתמא ה״ה שאינו צריך לקבל עליו בחרם ובשבועה ה״מ ישראל דמסתמ׳ אינו מבטל הגט משום דהוי עבריין דרב מנגיד מאן דמבטל גיטא אבל משומד אינו חש לכל זה וחיישינן דילמא מבטל הגט והודה לי מהר״י מולין ז״ל׃ יז

בהג״ה במיי׳מוני פירש מהר״ם דמבואות שלנו אינם צריכין אלא ב׳ לחיים דלא יח

הוו

הוו אלא סילוק דיורים ואינם צריכין ב"ה מהאי טעמא נראה דמבואות שלנו לא הוו תורתם כמפולש להצריכם ב"ה בעקמומיתו כדין מבוי עקום דהתם איירי בפתוח לר"ה:

יט **פרק** אין מעמידין שיבורי ומוניני סכנתא, מכאן נראה דאסור להקיז שקורין שרעפפן בעי"ט דהא חזינן הכא דאית ביה סכנתא:

כ **אני** רגיל להתעטף בציצית קודם הנחת תפילין משום דמעלין בקודש וכן איתא בר"קנט:

כא **אין** מערבין מים שהודחו בו קערות של בשר עם מים שהודחו בו קערות של חלב וליתן אותם מים לבהמה דהוי בשר וחלב ואסור בהנאה:

כב **בקיץ** הנרות שמדליקים לכבוד שבת צריכין שיהו ארוכות שידלקו עד הלילה דאל"כ לא הוי כבוד שבת:

כג **הבחורים** כשמדליקים בחדרם צריכין שתי פתילות:

כד **הקדירות** שהם עשויין בתוך התנור' של בית החורף ומחממין בו מים אין להסתפק מאותם מים לא לבשר ולא לחלב משום דלפעמים משימים קדירות עם בשר לתוך התנור ומתיז ממנו על אותן קדירות או צולין בו בשר ולפעמים משימים בו קדירות עם חלב ומתיז עליו:

כה **הא** דכתב המרדכי אם יש שם שערות ארוכות או ריבוי שער אין צריך עדות אשנים דודאי הגיעו לכלל שנותיה נראה לי דהיינו דשני עדים כשרים ראו השערות ונשים אינן נאמנות על זה מידי דהוה אעדות שנים גופייהו דנשי' אינן נאמנות או קרובות כן הוא במרדכי:

כו **במקום** שאין עירוב אסור להגביה בגדיו כשהן ארוכין כדאמרי' היוצא בטלית המכופלת ומונח על כתיפו רבי מחייב חטאת:

כז **שטר** ירושה שכתוב בו לבתי וליוצאי חלציה ולא כתוב בו ליורשיה יוצאי חלציה אם מתה הבת בחיי אביה ואח"כ מת האב יוצאי חלציה זכרים ונקבות יורשים בשוה וכן כתב האשירי בתשובה בסימן ע"ז שיכא דצוה מחמת מיתה יתמי פלוני יטלו חלק דזכרים ונקבות יטלו בשוה דהכל קרוי יתמי בין זכרים בין נקיבות וקרא כתב יוצאי ירך יעקב ודינה היתה בכלל מהר"י מולין ז"ל הורה לדברי:

כח **נראה** דמותר להסיר המטרון מעל ראשו נגד הגלחים שקורין בל"א טויין הירן אע"פ שיש להם שתי וערב בסרבליהן כיון שהגוים עצמן אין נוהגים להסיר המטרון נגד השתי וערב א"כ כשהיודי מסיר המטרון גם אין נראה כאילו מסיר נגד השתי וערב וכן שמעתי שהורה מהר"י ז"ל מאופנהיים:

כט **מקצת** נשים נוהגים שמדליקים הנרות ואח"כ משימים ידיהם פרושות נגד הנרות ואז מברכין ואח"כ מסלקים ידיהם הא דפורשי' ידיהם כי היכי דליהוי עובר לעשייתם ולא רצו לברך קודם הדלקה דא"כ קבלו השבת ולא מצו תו לאדלוקי:

ל **בשמשומין** קדירה מן האש להוציא המאכל ממנה אין להניס בה בכף דהוי כמבשל כדאמ' פ"ק דשבת גבי יורה שקורה וטוחה דאסור להניס בה

וכן

וכן ראיתי נוהגין בבית מהר"י ז"ל :

הא דאמרי' אכסנאי משתתף בפריטי נרא' דהיינו לדידהו שהיו מדליקי' בפתח הבית ל"א
אבל לדידן לא וראייה דאמרי' אם יש לו ב' פתחים צריך להדליק בתרוייהו · וכן
אם אדם הולך וסועד בבית אחר צריך להדליק בביתו וכן כתב הא"ח דצריך להדליק
במקום לינה ולא במקום שהוא אוכל :

נראה דאין לטלטל נרות חנוכה ממקומם עד שדלקו כבר ל"ב
חצי שעה :

הר"ר יעקב מרגלית שאלני אם אמרי' לבוד גבי אהל המת כגון שני בתים הסמוכין ל"ג
זה לזה בגגיהן בפחות מג' טפחים ומת באחד מהם והשבתי לו דלא אמרי'
לבוד וראייה מפ"ק דעירובין גבי עור העסלא ובסוכה פרק הישן גבי קורות הבית שאינם
מכוונות עיין שם בגמרא ופירוש רש"י :

נראה שיש לומר מעריבים ומקדישים כולהו במ"ש ולא בג"ן וראיה שכתב בא"ח ל"ד
שיש להפסיק בין ממליכין ובין את ומסתמא ה"ה בקדושה יש לומר כשם
שמקדישים כו' :

משלם חסר ו' וכן הוא בעזרא · ל"ה
קלונימוס מלא :

הא דאמרי' פרק מקום שנהגו דאסו' לרחוץ עם רבו היכא דהיה הוא במרחץ קודם ל"ו
רבו ואחר כך בא רבו אז מותר מידי דהוה הא דכתב המרדכי בע"ז היכא דישר'
קודם במרחץ ואח"כ בא הגוי דשרי :

כשאדם לובש פליצה חדשה או מנעלים חדשים אין לומר לו תבלה ותחדש כיון ל"ז
שצריכין להמית הבהמה קודם הלבישה ונאמר ורחמיו על כל מעשיו ·
מפי שאירי הה"ר יוסף ז"ל :

כשיבא ר"ח אלול בשבת הלכה רווחת היא לומר השמים כסאי ואם יש בו גם כן ל"ח
חתונה הנהגתי לאחר שמסיים השמים כסאי אז מתחילין שוש אשיש
ויאמר עד כמשוש חתן על כלה וגו' וכעד לדברים במנהגים של מהר"א קלויזנר ז"ל וז"ל
ולעולם אם הפטרה של פרשה והפטרה של חתן באחד נביא אז מפטירין בשל פרשה
ומקצת שוש אשיש יאמר במקומה ואעפ"כ נהגו להפטיר שוש אשיש במקצת עד ישיש עליך
אלהיך אחר סיום השייכים ואפילו כי הם בשני נביאים :

הא דאין מברכין שהחיינו על ירק חדש כראה משום דעומד על הקרקע כל ימות ל"ט
השנה ואין ניכר בין חדש שגדל בשנה זו למה שגדל אשתקד :

בפרק חלק א"ר אלעזר כל שאינו משייר פתיתין על שלחנו אינו רואה סימן ברכה מ
לעולם שנאמר אין שריד לאכלו על כן לא יחיל טובו · והאמר רבי אלעזר
כל המשייר פתיתין על שלחנו כאילו עובד ע"ז שנאמר העורכים לגד שלחן לא קשיא הא
דאיכא שלימה בהדיה והא דליכא שלימה בהדיה מכאן נראה שיש להסיר פת שלם מן
השלחן כשמברכין ברכת המזון · ועוד דאין ברכה מצויה בדבר שלם דהוי כמו דבר
שבמידה שאין הברכה מצויה בו :

מא **בערפורט** מנהג שבר״ה נישן אומרי׳ סליחות ומתענין עד לאחר חצות והנהגתי בבית הכנסת של הבחורי׳ שלא לומ׳ עננו וטעמא דידי דלא הוי תענית לשעות אלא שבלאו הכי לא אכל עד חצות וקבל עליו להתענות עד הלילה וכן פי׳ המיי״מוני והאשירי ורוב המפרשים אבל להתענות עד חצות ולא יותר לא הוי מתענה לשעות כיון דלא שקעה עליו החמה וגם הנהגתי שלא לומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכינו בברכה במנחה דכיון דאינו סמוך ללילה אינו ראוי לנשיאת כפים דאתי למטעי אטו מנחה דכולי יומי ואינו דומה לשאר תעניות דמתפללין מנחה סמוך ללילה ולא אתי למטעי:

מב **פדן** זה כורר בהג״ה באשירי משמע דנשבע לשקר בשביל ממון אינו חוזר לכשרותו עד שראינו שפורש מן השבועה בממון חשוב כמו ההוא טבחא דנפיק טריפה מתותי ידיה כו׳ ׳ ע״ש:

מג **הברבשתא** נראה למלוח אותו קודם שיהפכו אותו כדי שיהא המלח על השומן דמצד אחר אין בו שומן ואין בו דם לצאת ממנו דאין מחזיקים דם בבני מעיים:

מד **הא** דמנקרין הכרכשת׳ לאו משום דחלב גמור הוא אלא משום דנוגע בחלב הכליות כמו שפירשו רבים ׳ ומה שנהגו להסיר הקרום מעל הכרס משום דחלב המכסה נוגע בו ׳ וכהג״ה פר״שי פרק אילו טריפות אחלב דאיתרא:

מה **אשה** בפר״הג נאבד בעלה ולא נודע מה היה לו ותנוקת בתו של זנוויל השיחה לפי תומה איך שאביה זנוויל שר״כץ הלך עמו על השדה ובעל האשה רכב על הסוס ואביה זנוויל שר״כץ הכה אותו שנפל מעל הסוס וקבר אותו בקבר אחר תוך הל״יס והתינוקת היתה כבת ו׳ שנים ׳ וכשהגידה התינוקת הדברים היה כנגד שנה לאחר שנעשה המעשה הרע ונדרשתי על אודות האשה העגונה והשבתי כיון דהתינוקת לא הגידה מיד לאחר שנעשה המעשה אין לסמוך על דבריה להתיר האשה וכן כתב הא״ז דלא מהימנן לעדות תינוקת אלא לאלתר וכן משמע מלשון הרמ״בם ז״ל הרי ששמעו מן התינוקת הרי עכשיו אנו באין מלקבור פלוני כו׳ מדנקט עכשיו משמע דווקא שאמרו מיד לאחר שקברו אותו וכן משמע לישנא דגמרא וז״ל הרי אנו באין מלכפור ומלקבור משמע שאמרו עתה אנו באין ׳ ובנו׳ של זנוויל שר״כץ אמר לפני עדים איך ששמע מאמו איך שנפל מן הסוס ומת ואותו בן של זנוויל שר״כץ נשתמד וחזר לדתינו וכתבתי שאין בעדותו ממש כיון שנשתמד הרי פסול לעדות מן התורה ופסול לעדות אשה כדאיתא פ״ב דיבמות עיין בתשובה במיימוני שפסק מהר״ז כהג״ה:

מו **בשיש** בר מינן בבית ויש כהן קטן באותו דרא נראה דאין מוטל על אחרים להוציא הקטן וכן כתב הרמ״בם פ״ג דהלכות אבלות כהן קטן המטמא עצמו אין ב״ד מצווין להפרישו אבל לטמאותו בידים אסור משום ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים אבל אביו חייב לחנכו במצות:

מז **מה** ששאלת אם אבל יכול להתפלל ימים נוראים דכירנא כשהייתי במג״נץ היה שום בחור אחר ושמו ליווא איי״כשטיט שהיה אבל על אביו ומהר״י מולין ז״ל לא רצה להתיר לו שיתפלל ימים נוראים ביישוב אחד: ומ״ם שמה״ר שלום התיר למה״ר געדי״ל ז״ל להתפלל.

להתפלל ימים נוראים בימי אבלו וכן העיד יצחק בן מהר"ן ז"ל על מהר"י מולין ז"ל שהתפלל ימים נוראים בימי אבלו אפשר שאני התם דליכא דעדיף מיניהו ודמיא להא דתניא פרק אילו מגלחין אבל אסור בתלמוד תורה ואינו קורא לא בתורה בנביאים בכתובים ואינו שונה לא במשנה ולא במדרש לא בהלכה ולא באגדה ואם היו רבים צריכים לו מותר ומעשה בר' יוסי שמת לו בנו בצפורי והלך לבית המדרש ודרש כל היום כולו וה"נ הוי כמו רבים צריכים לו :

מח **ומ"ש** אם נשים מותרות לטבול בליל שבת בליל ט' או י' לספירתם היכא דבא בעלה מן הדרך נראה דאסור לה לטבול עיין במרדכי שלהי הלכות נדה דמשמע אי לאו דהוי טבילה בזמנה מצוה לא היו יכולות לטבול בשבת אפי' לאחר ז' של ספירה והכי נמי הוי שלא בזמנה :

מט **ואברם** ווי"אול כיון שהגיע לרוב שנותיו דהיינו לה"ג שנים ויום אחד הרי הוא כגדול לכל דבריו ואפילו לא הגיע לרוב שנותיו הוי כגדול כיון שהוא סרים אדם וכן כתב המיימוני בפרק ב' דהלכות אישות וז"ל אבל בן שחתכו או נתקו בניו או גידיו כמו שהגוים עושים הוא הנקרא סרים אדם וכשיהיה בן י"ג שנים ויום אחד נקרא גדול שאין זה מביא סימנים לעולם : עכ"ל :

נ **בית** הקברות בווירצבורק לקחו ההגמון כשגירש היהודים ומכר אותו לגוים ועתה כשחזרו היהודים לשם נדבה רוחם לחזור ולקנותו ואי איפשר להוציאו מרשות הגוים אלא בדמים מרובים ומחמת זה הבעלי בתים מושכים ידיהם ממנו ׳ ושאלני מהר"א קיצינגן אם יש היתר למכור הגפנים והאילנות שעל בית הקברות מידי שנה בשנה כדי שיהיה להם מעות בריוח להוציא מיד הגוי׳ והשבתי לו לא מבעיא אם הגפנים והאילנות ד' אמות מן הקברים דאז הוא שרי כדאיתא פרק בני העיר במרדכי אלא אפילו אם הם על הקברים ממש אפילו הכי שרי וראייה מפרק נגמר הדין קבריה דרב הוו שקלי מיניה עפרא לאישתא בת יומא אתא לקמיה דשמואל אמר יאות אינון עבדין קרקע עולם הוא וקרקע עולם אינה נאסרת ׳ וכתב האגודה דהוי חולה שאין בו סכנה דאל"כ אפילו לא הוי קרקע עולם הוה שרי דאין דבר עומד בפני פיקוח נפש אלמא בשביל חולה בעלמא שרי כ"ש לצורך המתים עצמן דאין כבוד המתים גדול מזו להוציאו מידי גוים וקצת דמיא להא דאמ' דאסור לישן בבית הכנסת ואפילו הכי התיר ר"בא לישן בה בליל יום הכיפורי' כיון שהוא לצורך בית הכנסת וכן מצינו בחזקיה מלך יהודה שקיצץ דלתות ההיכל ושיגרם למלך אשור כדי להציל שאר המקדש והעיר :

נא **לג"** בעומר ביום א' התרתי לספר ביום ו' לפניו וראייה שהתיר מהר"ס לאבל שאירע יום ל' בשבת לרחוץ ביום ו' כיון דליכא אלא מנהג בעלמא מה שלא נהגו שלא לרחוץ תוך ל' והכא נמי אע"ג דלג"ב בעומר ביום א' מ"מ הכא ליכא אפילו מנהג אלא מקצת בני אדם מחמירים וכן שמעתי שמה"ר חזקיה ז"ל ווייסנו"לא התיר גם כן :

נב **הר"ר** מטה בה"ל שאלני על חדר שייחד לבחורים לב"ה אם מותר לישן ולשכב על גביו כיון דיש מרבותינו שכתבו הא דב"ה של בבל על תנאי הם עומדים היינו בשעת חורבנן והשבתי לו דאפילו לאותן המפרשי' כן היינו דווקא ב"ה הבנוי מתחילה לכך דומיא דהיכל דמייתי מיניה ראייה במרדכי פ"ק דשבת :

נג **ועוד** שאלני אשה שראתה דם מחמת תשמיש בדילוגין אם מותרת לבעלה והשבתי לו דמותרת דאל״כ מה מועיל בדיקה בשפופרת׳ וכן משמ׳ בה״ימו׳ פרק כ״ה דהלכות איסורי ביאה אסור׳ אלא א״כ ראתה רצופין׃

נד **אברם** לוקע״ר הלך מאשתו והלך למרחקים ולא חזר עד לאחר ד׳ שנים ותוך שנה ראשונה ילדה אשתו וקודם שחזר פסקה להניק וכשחזר אירע ליל טבילתה בשבת והתרתי לה לטבול אף על גב דהגאונים כהנו שלא לטבול בליל שבת אחר הלידה משום דהוי טבילה שלא בזמנה נראה דהיינו דווקא כשטובלות לאחר הלידה ולא ראתה דם טמא כגון תוך מלאת או תוך ימי משקותה שלא ראת׳ דם טמא לאחר ז׳ של זכר או שבועיים של נקיבה אז הוי טבילה שלא בזמנה אבל האשה הזאת כיון שראת׳ דם טמ׳ וזמן טבילת׳ בליל שבת מותרת לטבול משום דהוי טבילה בזמנה׃

נה **הר״ר** שמעון ז״ק שאל אותי מי שמתענה בר״ה אם יכול לאפות ולבשל לאחרים והשבתי לו דאסור כיון דאינו יכול לאפות ולבשל לעצמו אינו יכול לבשל לאחרים ואין להתיר מטעם הואיל ויכול לשאל על נדרו דלא אשכחנ׳ דמותר מטע׳ הואיל אלא היכא דמותר לבשל לעצמו בלא הואיל כגון לאפות חלה היכ׳ דאיכא כהן קטן בעיר׳ וכן האופה מי״ט לחול׃

נו **ועוד** אומר אני מי שמתענה בר״ה צריך ללמוד כל היום או לומר התחינות כיון דהאי גברא אינו מקיים חציו להשם וחציו לכם צריך לקיים כולו להשם׳ דבהא מודה רבי יהושע לרבי אליעזר׃

נז **ועוד** שאלני אם מקבלין נר ממשומד להדליק בבה״כ ביום הכיפור והשבתי לו דאין מקבלין דהנר בא בשביל כבוד היום כדכתיב על כן באורים כבדו השם והאי משומד אינו משגיח על כבוד היום ומחללו והוי כמו משומד לאותו דבר דמודו רבי שמעון ורבי יודא בפ״ק דחולין דאין מקבלין ממנו׃

נח **כתב** לי מהר״ש מה״א על אחד שחילל שבת וי״כ ברונש״וויק אי שרי לנקר את עיניו והשבתי לו דמותר מידי דהוה אהא דאיתא פר׳ זה בורר בר חמא קטל נפשא א״ל רב הונא למר זוטרא זיל חזי אי ודאי קטל לכהויי לעיניה כו׳ ואין לומר שאני התם דהוי משום יישובו של עולם ה״נ אין לך יישובו של עולם גדול מזה׃

נט **נשאלתי** על אחד שקפץ בכעסו ונשבע אם פלוני היה אצל העסק אתן להקדש אלף זהובי׳ אם נמצא שאותו פלו׳ היה אצל העסק מה דינו נרא׳ דפטור דהוי נדרי אונסים וכן פירש רש״י פ״ג דשבועו׳ בתר שמעתתא דתלאן ארבע נדרים התירו חכמים נדרי אונסים ומפרש בנדרים כגון אכלתי ולא אכלתי יאסר דבר פלוני׳ עלי אם אכלתי ושכח שאכל מותר באותו עניין דקרינן ביה האדם בשבועה פרט לאונס וכן כתב האשירי בנדרים פרק ארבע נדרים׃

על מה שנהגו בימים נוראים למחות לשונא להתפלל

ס **כתב** מהר״א א״ז ע״י סיבה ששמע על הנוהגים כך שהיחיד מוחה אפילו בלא טעם ותולין דבר זה ברבינו אביו ז״ל וכעס הרבה והוכיחו על כך שחלילה

שחלילה לאבא לפסוק כך להתיר ליחיד כל דהו למחות בלי טעם אך יציע טעמו ודבריו לפני טובי העיר אם יראו דברים ניכרים שראוי למחות עליהם כפי זה יעשו עכ"ל. וע"ז הוסיף רבי שבתי ז"ל שהיה באותו דור ראש מנהיגנו וז"ל גם בעיני הקטן לא טוב וכשר הדבר להחזיק במנהג זה לתת יד ליחיד כל דהו בלא טעם טוב:

סא **ההורג** נפש אין לגואל הדם ליקח ממון מן הרוצח ולמחול עליו. וז"ל הרמב"ם בפ"ק דהלכות רוצח ומוזהרין ב"ד שלא ליקח כופר מהרוצח אפילו נתן כל ממון שבעולם ואפילו רצה גואל הדם לפוטרו שאין נפש של זה הנהרג קניין של גואל הדם אלא קניין של הקב"ה שנ' לא תקחו כופר לנפש רוצח עכ"ל. ומהאי טעמא נרא' אפילו אם חזר הרוצח ועשה תשובה:

סב **נשאלתי** מטעו"ז אתפילת הדרך לפי המפרשים שאין להתפלל אותה אלא תוך פרסה מאי שנא מברכת המוציא אם שכח לברך אותה קודם אכילה מברך אותה תוך אכילה והשבתי דסבירא להו דלא כיתקנה אלא לאחר צאתו מן העיר וכן משמע מלשון הרמב"ם וז"ל יצא מן הכרך אומר מודה אני לפניך שהוצאתני לשלום וכשם שהוצאתני לשלום כך תוליכני לשלום כו':

סג **ועוד** נשאלתי מטעו"ז אם מותר לדבק בדבק יריעות של ס"ת סביב העמודים והשבתי שצריך לתופרן בגידין וכן כת' הרמב"ם לתפור בגידין סביב היריעו' וכן משמע בכל ספרי הפוסקים וגם סברא הוא כיכשיהיה ימים רבים הדבק מתייבש ויתרפה מעל העמודים מה שאין כן בגידין:

סד **ס"ת** של שלום אלרבור"ק הה"ין והקו"ף נגעו רגל השמא' ופסלתי אותו עד שימחקו כל רגל השמאל ולכתוב רגל אחר אבל למחוק הנגיעה לא משום דהוי חק תוכות מידי דהוה אמ"ס פתוחה שעשאה סתומה דאסור למחוק עד שתהא פתוחה משום דהוי חק תוכות ביורה דיעה וסמ"ג:

סה **בערפורט** נוהגין לעשות נרות של חנוכה שמדליקין בבית הכנסת לוקחי' ד' או ה' נרות ומדביקים אות' ביחד ומדליקין אותן לנר אחד ואסרתי אותו מידי דהוה אקערה שהקיפו אותה נרות דאפילו לאחד אינו עולה דהוי כמדורה:

סו **בערפורט** היו הקהל בחרם של הגלחו' בשבת פרשת נשא שלא קראו הסדר' ובשבת פרשת בהעלותך ציויתי לקרות נשא ובהעלותך וכן יש בידי תשובה איך שאירע מעשה בקולוניא שבטל אחר את התמיד בשבת פרשת אמור ובשבת פרשת בהר הורה רבי אליעזר בר שמשון לקרות אמור ובהר והאריך בראיות והתשובה בא"ז בהלכות שבת:

סז **לשון** התוספ' פ"ק דב"ב והוא דקבל מההוא טייעא דנדב שרגא לבי כנישתא בפ"ק דערכין אע"ג דהתם לא הוי שלום מלכות הוי טעמא משום דהוי כמו קרבן ואמרי' איש איש לרבות גוים שנודרים נדרים ונדבות כישראל עכ"ל התוס' נ"ל מדקאמרי' שרגא לקרבן ש"מ ישראל שנשתמד ונותן שעוה להדליק נר בבה"כ אין מקבלין ממנו דאמרי' מכם ולא כולכם להוציא את המשומד:

סח **מהר"י** מולין כתב למהר"ז כ"ץ דעכשיו בזמן הזה אין נוהגין לקנות ליטרא זהב מי

שמבזה

שמבזה ת"ח והביא ראיה מדברי ספר אגודה פ"ק דחולין האי טבחא דלא שר סכינא כו' עתה בזמן הזה מוחלין ׳ ועוד אין ת"ח בזמן הזה היודע אפילו מסכת כלה ׳ ואותו שתיקן ספר אגודה היה קודם הגזירות ואפי' בימיו לא היה דין ת"ח כ"ש בזמן הזה שאין אנו יודעים אפי' צורתא דשמעתא וכן רבינא לא היה מחשב עצמו ת"ח והיה אוכל בכויתא כדפירש ר"ת פרק הריבית וכן משמע בפימוקי של מהר"ר מנחם ממירזבורק ז"ל דלא קנסינן בזמן הזה ליטרא זהב המבז' ת"ח : וכ"ל דה"ה דלא חשבינן ת"ח לענין זה דאמ' רב יוסף פ' אילו מגלחי' צורבא מדרבנן עביד דינא לנפשיה במילתא דפסיקא ליה בזמן הזה אין ת"ח עביד דינא לנפשיה דבעונות אנו רואין שנתעוותו הדיינים ונתקלקלו דייני הדור אין בזמן הזה דין ת"ח דהא חזינן דבימות התנאים היה הנידוי שלהם ל' יום ׳ ואמר רב חסדא פרק אילו מגלחין ונידוי שלנו כנזיפה שלהם וכמה נזיפה שלהם ז' ימים אלמא דמימי התנאים ועד האמוראים נתמעט כבוד ת"ח כולי האי וכ"ש וכ"ש בזמן הזה שאין אנו נחשבים ככלום ׳ וכה"ג כתב הרמב"ם פרק כ"ד דהלכות שופטים דבזמן הזה הסכימו רוב בתידיני ישר' שאין לדיין לסמוך עפ"י אשה או עד אחד ולהוציא ממון ולפסול השטר משום דבעו"ה נתקלקלו הדיינים ע"ש וה"ה לענין זה שלא לדון על רב דין ת"ח לא לקנוס ליטרא זהב ולא למעבד דינא לנפשיה דאנו רואין בעינינו הרבה רבנים המשתמשים בכתר הרבנות ואינם ראויים לכך ואין בידם לא לחם ולא שמלה ואפילו לבחור אינם ראויים והרבה מהם שהועמדו לרבנים בשביל ממון :

סט **בפרק** גט פשוט הא דקאמר שיטה אחת למאי חזי כתבו התוס' אי מזייף בזה וכתב בזה ב' שיטין דקות יהא ניכר שהוא מזוייף שהנך ב' שיטין דקות יותר משאר השטר וכן פרשב"ם ׳ מכאן נ"ל שאין לקיים המחקים אלא בכתב שהוא כמו כתב השטר ולא בכתיבה דקה יותר מכתב השטר :

ע **כתב** האשירי בתשובה היכא דב' ישראלי' דרים בחצר אחת וגוי דר בחצר אצל זה החצר ויש פתח מחצר של גוי לחצר של הישראלים דיכולים להוציא ולטלטל מחצירו של גוי לחצר של ישראל כיון שאין לו לגוי דריסת רגל על ישרא' מטעם זה התרתי לטלטל השאלענט בל"א ר"ל אמין בשב' מתוך ביתו של דוד צע"נר לתוך חצר של העירונים ומחצר של העירונים לביתו של ישראל בג"ז :

עא **כתב** הרמב"ם פרק י"א דהלכות ברכות אחד העושה מצוה לעצמו ואחד העושה לאחרים מברך קודם עשייתו אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות אבל אינו צריך לברך שהחיינו אלא על מצוה שעשה לעצמו עכ"ל ׳ מכאן נראה מי שיצא כבר ידי תקיעה ואחר כך תוקע להוציא אחרים שלא יברך שהחיינו ׳ וכן מי שיצא כבר ידי מקרא מגילה ׳ וכן מי שעשה קידוש להוציא אחרים והוא אינו רוצה לצאת ידי אותו קידוש :

שלימו להו דיני מהר"ר יעקב ווילא

בבא קמא

ארבעה וחמשה · קראו שנו ושלשו פר"י דהכא ע"פ המלכות יעשו דאי לאו הכי אסור כדאמרי' בחגיגה המלמד לגוי תורה עובר בעשה שנאמ' מגיד דבריו ליעקב: בראשית רבה יש בתו' פרשת ויהי כששלח דוד יואב לארם נהרים ולארם צובה שלחו ליה אל תצר את מואב שלח להם הם פרצו הגדר תחילה דכתב וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור מכאן ראייה איש ואשה שעושים תנאים ביניהם או שני אנשים שעושים שלום ביניהם והאחד עובר גם השני יכול לעבור מיהו יש לדחות:

החובל משמע דסומא חייב מדרבנן הילכך יכול להוציא בדרבנן ונ"ל במקו' דליכא כהן בעיר אלא סומא נראה דמותר לקרותו לס"ת ולא יאמר אין כאן כהן כיון דקריאת התורה מדרבנן יכול הסומא להוציאם ואי משום ברכה לבטלה הלא גם הרואה פטור מלברך דהא בירך שחרית ה"נ לש' ואי משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בעל פה בזמן הזה אין קורא אלא החזן:

הגוזל בתרא · מעשה בשם גדולים שני יורדים שהכו זה את זה והלך השלטון בבא"ה וצוה לקהל לגזור חרם אין להם לגזור להציל את עצמן בממון אחרים אם יכולים בשום צד להתפשר ואם אינם יכולים יעידו ויפרעו לניזק כל היזקו: ספרים שקונים מן הגזירות ישבע כמה הוציא ויטול עד כדי דמיהם: ההוא משותא כו' עד משמתינן ליה עד דמייתי וקאי בבי דינא כו' פירש רבי אלעזר מטוולא דתקנת חכמים הוא שלא יהא אדם רגיל בכך אבל אינו נקרא מסור ולהכי קאמר משמתינן ליה ולא אמר מחייבינן ליה:

והיכא דתקפה בדין גוים לעצמו אף דאין לעשות כן מ"מ לא דיינינן ליה דין מסור · ואפילו אם הפסיד אותו שתקפה מידו הרבה כגון שהעלילו הגוי והענישו הרבה אפילו הכי אין על התוקף דין מסור דלא מצינו בתלמוד מסור אלא המתכוין להזיק חבירו אבל נתכוין להוציא את שלו לא ודמי לגמרא דרבי אבא אין חטפי ודידי חטפי ואם יש עדים שתקפה ע"י גוים לאו כל כמיניה ומשמתינן ליה עד דקאי בבי דינא אבל אם אין עדים נאמן במגו · עיין בא"ב"ה: ראובן תבע משמעון ק' דינרים ג' מסרו למלכות ושמעון אומר מעולם לא מסרתיך יש רוצים לומר דלא ניתקנה שבועת היסת על זה דמחזקי אינשי בגנבי לא מחזקינן וחייב בר"ר שבועה כדאמרי' עבדי גנבת רצונך השבע וטול:

בבא מציעא

אלו מציאות: אמר רב נחמן ראה סלע שנפל משנים חייב להחזיר ההוא דנפל מיניה לא מייאש מימר אמר איניש אחרינא לא הוה בהדן למחר נקיטנא

דקיטנא ליה לריב' פי' וישבע שבועת היסת כי יטעון טענת ברית מכאן משמע אדם שטוען על חבירו גניבה יכול להשביעו · עיין פרק הגוזל בתרא :

המפקיד כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד בספר מיימוני משמע דווקא אם הם בביתו וסומכין על שולחנו :

השוכר את האומנים · ראובן הלוה לשמעון על מלבושי אשתו והשאילם לו עד שיעבור המועד ומת במועד ומחמת יראת המושל מסרה כל אשר לה ביד ראובן והחזיר לה כל אשר לה חוץ ממלבושיה נראה דמדינא יכול להחזיקה אע"ג דאין לאדם במלבושי אשתו לאחזוקי איכשי בגבבי לא מחזקינן :

בבא בתרא

השותפין מפי' ר"י הבאתי ראייה על אחד שבנה נגד בית הכנסת ורצה להרחיק רק ד' אמות ואמרתי דב"ה צריך אורה גדולה כמו איספלידא דהכא :

חזקת הבתים · לר"י נרא' גר' ר"ח לסוף אייתי ראייה דאיהו קריב ול"ג דקריב טפי כו' לפי גירסא זו אם מת אדם נכרי והביא אחד עדים שהוא קרובו ואין אנו יודעים שום אחד שהוא קרובו יותר לו הנחלה : דבי ריש גלותא לא מחזקינן בהו · משם יש רוצים להוכיח דדבר שהוא של הקהל לא מחזקי בהו ולא מחזקינן בהו כי הם מוחזקים : אל' לכי תייתי פירום אבל תחזיר מיד מכאן משמע כשפסקו דין ואמר אחד אני רוצה להחזירו גובין ממנו לאלתר ואין ממתינין לו :

המוכר את הבית · לפיכך נראה לר"י דאין ליטול מים לאכילה מאותם אבנים שיש להם בית קבול וקבעו בכותל ויש ברזות או תרנגולי' נחשת שנוטלין מהם : ובמסכת פרה כתב ז"ל השוקת שבסלע אין ממלאין בה ואין מקדשין וכו' פירוש שחקקם במחובר או שקבעו ולבסוף חקקה כדאיתא פרק המוכר את הבית היתה כלי וחיברו בסיד מקדשין בה וכו' · מכאן ראיה דמותר ליטול מהם לידים עיין פרק המוכר את הבית גבי איצטרובל :

ויש נוחלין · ושיחות דקלים פירש הערוך שהיו פורסין סדיני' על הדקלים ומשביעי' אותם לגלות להם עתידות :

מי שמת · ונראה לי חובות על חותמות ומוסר לו החותם וכותב לו החותם קני איהו וכל שיעבודם קונה :

סנהדרין פ"ק : אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום פירוש אהרן לא היה דיין ועשה פשרה · מכאן אדם שאינו דיין יכול לעשות פשרה אפילו לאחר גמר דין :

זה בורר בספר אבי"ה בסימן לג' · דאין לפסול מועלין בחרמות תקנות הקהילות דאל"כ לא יוכשרו אחד מעשרים : ואין אדם מעיד על אשתו ארוסה כלל

ממום

משום אקרובי דעתא · ונראה להעיד לעצמה אבל שאר קרובים שהם מחמת האשה יכול להעיד כל זמן שלא נשאת · אינו מעיד לארוסתו · והוא הדין כל קורבא הבאה ממנה עיין לעיל :

אחד דיני ממונות · בתשובת הגאונים שבני א״י אינם אומרים קדושה דכתיב שש כנפי׳ כו׳ · כנף אומר שירה ליומו לששת ימי החול . וכשמגיע שבת אין לו עוד כנף והקב״ה אומר יש לי עוד כנף בארץ :

עבודה זרה פ״ב · וחביות של גוים שגי בעירוי כמו כעוה ארתוחי דעירוי מבשל כדי קליפה · ואי אשתלי ישראל ורמו ביה חמרא בלא עירוי שרי דשפיר אוכלא ביה ששים מן הקליפה · והבא להגעיל חבית יפתח החבית מצד אחד וישפוך בו מים ויגלגלנו ואע״ג דלא כפלו מים אלא על צד אחר כיון דכל החבית מסוכרת הוה ככלי ראשון אבל לא ישפכם דרך מספך דנמצא החבית כלי שלישי :

נידה בנות כותים · כ״ל הא דאין בועל על דם טהור משום דצריך לפרוש עונה אחרונה וחיישינן שמא יטעו בה עיין פרק ערבי פסחים : כמצא בתשובות ·׳ אשה נתעברה סוף ניסן וילדה בתחילת כסליו והבעל היה בא״י והיו מרננין אחריה והגדולים הכשירו הולד דשיפורא גרים :

התינוקת מצאתי בתשובה דבזמן הזה יכול האיש לישב עם אשתו בקרון או בספינה ואפילו הספינה קטנה המתנדנדת או על גבי ספסל רק שיפסיק אדם ביניהם או תיבה או שום דבר אחר : יורים הדרים במקום רשע ואינם רשאין לרחוץ ביום אר נראה לר״י שיכולים לרחוץ ביום שלפניו ובליל טבילה תחוף ראשה ותדיח גופה בחמין ותטבול כדלעיל הא דאיפשר הא דלא איפשר :

יבמות הבא על יבימתו : פעם אחת בא מעשה לידי לאה טוענת על ראובן שהיה רועה זונות והוא כופר ופסקתי שאם תביא עדים שהוא כן יוציא ויתן כתובתה · אי אי׳ קרא · אי אי׳ גמרא · אי אי סברא · קרא דכתיב אם תקח נשים על בנותי · גמרא דאמר הכא הוא דאיפשר בשיפוקייהו ובגרון זה יאבד הון · ואי אי׳ גמרא דגרע מכל הנהו דפרק המדיר · ודווקא שיש עדים שראו אותו עם המנאפים · אבל אם הביאו לו בנים הנכרים עבור זה לא כפינן ליה שראינו כמה נשים בעלילות ודווקא שיכולה האשה לבקש עדים שיעידו מעצמם אבל לא פסקתי להחרים על ככה דכל ישראל בחזקת כשרות עד שיוודע פסולו גם אמרתי שיעידו עדים זה שלא בפני זה ויחקרו אותם בדרישה וחקירה כמו על דיני נפשות · ואחרי שפסקתי הפסק שלחו קרובי האשה תשובת הר״מ ז״ל הועתק מכתיבת ידו והאריך בו מאד וכתב כל הני טעמים שכתבתי וסוף דבריו היכא דאיכא עדות או כשהודה מעצמו כייפינן ליה להוציא :

גיטין כל הגט · שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה · וה״ל להכי נוהגין בקהילות ליתן גט בחצר ב״ה כדי שיראו כל העולם אם לשם יוסף בן שמעון אחר יבא ויראה : כתבו גט לארוסתי לכשאכניסנה אגרשנה אין זה גט פר״ת כיון שרואין שכתב ארוסתי ויתמו אחר הנישואין · מכאן אני מוכיח הנותן גט לארוסתו יכתוב אנת ארוסתי

ולא יכתוב אנת אנתתי :

מי שאחזו · מעשה באחד ששלח אחר חבירו כתב לבא אליו וקבל עליו לשפותו מכל הפסדו ונתפס בדרך ופטרהו למשלח אחריו כי לא היה מסוכן ואוכחא דלא שכיח הוא : בראשונה היה נטמן ביום אחרון של י"ב חדש כדי שיהא חלוט לו התקין הילל שיתן מעותיו ללשכה והוא שובר הדלת ונכנס · מכאן נראה אדם שנדר לעשות דבר בתוך ל' יום או זמן אחר ולא נאנס תוך הזמן והיה יכול לעשות וביומא דמשלים זימניה נאנס לא קרי אונס מדהוצרך הילל דתקין דהא הכא נאנס ביום אחרון :

המגרש המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות דהיינו בימיהם שמגרשה בעל כרחה :

קידושין

עשרה יוחסין · שלשה נאמנים על הבכור חיה אביו ואמו שמעתי פוסקים מכאן שמאמינים לאדם דבר שהוא עסוק בו ולא אחר כי הכא דחיה נאמנת נפקא מינה לחירופין · כ"ל חירופים ועניינים הנעשים בב"ה של נשים דאנשים סומכין להעד :

כתובות

פ"ק · ונמצא בשם גדולים דאפילו שידוכין לבד בלא אירוסין אין טוב להיות יחד בבית ולא משום איסור אך שיקוצו זה בזה וכן משמע במדרש :

נערה ושאלו לרבינו ברוך ש"מ שאמר תנו מנה לפלוני ואחר שעה אמ' פעם אחרת תנו מנה לפלוני אם נותנים מאתים או לא · והשיב דאין נותנין אלא מנה כיון דלא אמר תנו עוד מנה וכן דנו עוד גדולים אחרים :

שני דייני גזרות · הוא אומר לעלות כו' · מצאתי בתשובה דכל אילו הדיני' היינו דווקא בימיהם שהיה שלום בדרכים או בזמן הזה סמוך לא"י אבל בזמן הזה ובדרך רחוקה אין האחד יכול לכוף חבירו :

מועד קטן

פ"ק · אין מערבין שמחה בשמחה · בירושלמי דכתיב מלא שבוע זאת · הילכך אין לעשות שני נישואין משני בנים יחד · ויש מקומות שנהגו שלא לעשות אפילו של נכרים מדאמרי' באבל רבתי אין מקלסין שתי כלות כאחת משום איבה פירוש יכבדו אחת יותר מאחרת :

אילו מגלחין · מעשה באשה שחלה בנה והקיפ' העזרה מכאן נראה המנהג שנהגו להקיף בית הקברות :

שבת

פ"ק · וכתוב בספר א"ז דנהגו להתיר להחזיר משכונות לגוי אלם · וכן ראיתי רבותיי נוהגין כן ושאלתי אני הדיוט כמה פעמים ואמרו לי הגוים אלמים הם ופעמים הראו הגוים אלי ולבסוף הורגלתי לומר להם לשואלים אם תרצה להתענות ממחרת שבת או ממחרת י"ט תניח לגוי ליטול משכונו בעצמו והוא יניח מעות או משכון אחר שוה כזה וישראל לא יטלטל אחד מן המשכונו' וגם לא יחשוב עמהם גם ראיתי גוים בעלי חובים מביאין עגלות מלאים תבואה ביום השבת וישראל נותן להם מפתח אוצרו והגוי' נושאין ומודדין ונכנין ולא ראיתי אחד מרבותיי מוחה בדבר כי יתחבאו

של

ש' גוי עד אחר שיחשוך עמו : וראיתי מורי הרב רבי יצחק הלוי ז"ל שלא אכל סעודה שלישית בשבת עד שהתפלל מנחה ורוב העולם אינם נזהרים בכך ואף מסעודה גדולה סמוך למנחה גדולה ואולי סומכין על קריאת שמש לבית הכנסת ולא חיישינן דילמא אתי למיפשע · ובימיהם לא היה כן · אמנם יש בו פלוגתא דרבוותא : אסור להבחין בין בגדיו ובגדי אשתו לאור הנר ה"ה בין בגדיו לבגדי חבירו ויש ליזהר בלילי שבת כשהולכים הבחורים מבית המשתה או כשהולכים לישן לא יראו : האוחז ס"ת ערום ה"הכל כתבי הקודש אסור ליגע בלא מטפחת · מצאתי כתוב אפילו סמוך לנטילה :

במה מדליקין הוה משתתפינן בפריטי כתב רבי אבי"ה ה"ה לכל נר מצוה כגון נר שבת ונר י"ט דיי בשיתוף · אבסנאי שאין לו אשה בביתו חייב לשתף : ובקין יעשו נרות ארוכות שלא יכבו קודם הלילה ואם לא יעשה הוי ברכה לבטלה דשרגא בטיהרא מאי מהני :

במה טומנים · בספר הרב רבי מרדכי ז"ל התיר לסתור סתימת התנור שסתמו מע"ש ונראה לחלק כיון דהתנורים שלנו מחוברים נראה לאסור : אבל ראיתי רבותיי מתירין ללבוש בגדי שטרייכחש ר"ל מהרב' צבעי' בשע' הסכנה כדי שלא יבינו שהוא יהודי ובזה ליכא חילול השם ודווקא שתפור בקנבוס שלא יהא שעטנז ודווקא מפני צורך גדול :

במה בהמה · וכ"ל דקליפי אגוזים יבישי' לאחר שאכלו הגרעינים אסור לטלטלן דלא חזו :

במה אשה · ורא"בי"ה כתב דחתנים מותרין לישא הטלית תחת המיקטורן אף במקום שאין עירוב : המוציא בקש ובתבן ובכל דבר שהאור שולט בו ועתה אין נזהרים כי בתי כסאות אינן בשדה :

האורג והעומד על כל אדם בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע אך נהגו להקל כר' יודא פרק אילו מגלחין דאמר הקורע למטה יצא :

אילו קשרים · קטיבת ירק · מזה נהגו לשחוק באגוזים ביום הכיפורים :

כל כתבי · יסדר שולחנו למוצאי שבת · לכך נהגו לערוך השלחן כל השבת עד לאחר הבדלה : אבא בר מרת הוה מסקי ביה זוזי בי ריש גלותא הוו מצערי ליה משמע אדם שיש לו ואינו משלם חובשין אותו :

רבי אליעזר דמילה · כשאלתי על איש שמתו לו שני בנים מחמת מילה · ומתה אשתו ונשא אחרת וילדה ואמרתי למולו מדקאמר גבי אשה · ועוד פרק המפלת משמע דמן האשה נולד הדם :

שואל נכון שלא ידליק השמש נר במוצאי שבת עד שיאמר ברוך אתה ה' המבדיל בין קודש לחול ואם י"ט הוא בין קודש לקודש : התירו הגדולים אדם הקונה עשרה גביעים או שכוס אחר והגוי מתקנם בשבת וישראל רואה ושומר ואינו מדבר אך דבר מכוער הוא :

מגילה פ"ק · כתוב במחזור ויטרי הילכך יכולין להקל באותו תעני' לעוברו' ויולדות ולמניקות ולכואבי עינים ויפרעו יום אחר אכן בריאים אל

יפרשו מן הציבור: עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, י"מ לחשבו כי חשבון זה כזה: בעל הכנפים פ"ה אותיות כמניין המן ופ"ה אותיות מואס פרשנדת' עד ויזתא:

הקורא תמיין. כל כהן שלא נטל ידיו לא יעלה יש גאונים המצריכין לברך ענ"י ולא ראיתי נוהגין כן: לאחר הדוכן כהנים כופלים מנעליהן ונוגעים ברגליהם ובמנעליהם טוב בעיני ליטול ידיהם טרם יתפללו או יאמרו הלל וכן הורגלתי לעשות או לילך יחף עד לאחר כל התפילה: לא יעלה בסנדלים נרא"ה לי דאסור בבתי שוקיים:

תענית פ"ב. וראיתי כשגזרו רבותיי תענית קראו שחרית פרשה דיומא ולערב ויחל ולפעמים גזרו תענית ולא קראו בתורה אך אמרו סליחות כמו שעושין לפני ר"ה:

בשלשה פרקים. ואשה שאירע ליל טבילתה בשבוע שחל ט' באב בתוכה רוחצת וטובלת כדרכה ואם אירע ליל ט' או ליל י' באב רוחצת וטובלת ליל י' באב ואם אי אפשר תרחוץ ותחוף ערב ט' באב ותטבול ליל מוצאי ט' באב: וכן נוהגין שלא לשתות שכר: והנזהרים שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין מותרין לתת חומץ לתוך תבשילין דתנן הנודר מן היין מותר בחומץ:

יומא פ"ק שאלתי רבותיי בגליל העליון אם יש לעשות מזוזה בעת שכנסו שערים ברחוב היורים בקולוניא ולא השיבוני וזה בדעתי להוכיח על זה בסייעתא דשמיא נכוני על כני וביכותי כי שערי קהלת וורמשא לא היה בהם מזוזה ונתתי אל לבי וגם תלמיד אחד הזכיר לי מהאי אבולי דמחוזא דפטירי משום סכנה ה"ה אחרי שהגוים דרים בתוכה ובית העצה תוך הרחוב פטור:

פרק שני ואימא כבן שנה שמלוכלך בטיט ובצואה חזא בחילמא. מכאן אני מוכית אדם שאומר לחבירו הרי אתה משקר כמו ממזר שצריך לעשות לו דין דגמרא דמפרש במסכת קידושין ואינו יכול לטעון כממזר ולא ממזר:

יום כיפורים. ליל יום כיפורים אסור ליגע באשתו כאילו היא נידה: המבדיל נראה דצריך נר אחר להבדלה ולא נר שדולק בב"ה דלא הודלק להאיר וקיימא לן במסכת ברכות נר שהודלק לכבוד אין מברכין עליו ואם יכבימו וידליקנו שנית יכול לברך עליו והעושין ב' ימים י"כ לא יתפללו ביום שני כי עם שאר הקהל ואפילו הם עשרה:

ביצה פ"ק. בצריך למקומו אבל זה מטלטלו לכסות הביצה. מכאן מתירין לאדם שסכה כיסו עליו בע"ש והוא בביתו יכול לילך לחדרו במקום המוכנע ויתירנו שם עם חגורו אבל אם הוא בשוק או ברחוב שאין שם עירוב לא יביאנו בביתו אך יתיר חגורו במקום שנזכר שם ואם הם בשפת חלוקו יתיר ויניחם ליפול ויכול לומר לנכרי לשמרם ואם יביאם לא יחוש: כלאים הא לא חזו משמע מכאן דמפות של כלאים של שבת אסור לפורשם על השולחן מדפרי' והא לא חזו וכן משמע במסכ' כלאים: אבל המסדר המדורה ונטל קיסם שאחז בו האור ומשימו לצד אחר כדי שיבעיר ומתוך כך לפעמי' מכבה קצת וכן בלילה לכסות האש באפר כדי שימצאנו למחר ב"ש מותר וכמדומה לי שראיתי כן בסדר עולם:

המביא וכתבו הגדולים דמותר לחתוך בשבת קישרי הטלה או התרנגולת בשפוד:

ראש השנה פ"ק ושני שעירים לכפר מלבד עולת החדש:

פרק בתרא אמנם האוכלים בר"ה לא יאכלו כל שובעם למען לא יקילו ותהיה יראת השם על פניהם:

סוכה פ"ק וכ"ל דאסור לתלות בסוכה טפ"ט שעשוי מדאמרי' במסכת ביצה וילון של כלאים אסור · ואותן טפ"ט שתולין ומתכין להסירו מפני הגשמים או מפני הגנבים יזהר לעשות בהם עניבה ולא קשירה: בין היה רוחב ב' אצבעות וכתוב עליו יה' מלמעלה וקודש ל' למטה בתחילת שיטה תחתונה · והקשה ר"י איך מזכירין האותיות הא אמרינן ההוגה השם באותיותיו כו' · ותי' כיון דהכא היה כותב השם שלם ולזה מתכוין התלמוד אבל דאותם שתי האותיות שם במקום אחר אינו חוטא· עוד תי' דווקא כשדורש האותיות וכן משמע מתוך פירוש הקונט' אכן נוהגים שלא להזכיר כל השמות:

לולב ,ערבה וכן פסקתי לפעמים בשבתות בחצר ב"ה כשמשחקים הבחורים ומכין זה את זה ובלבד שלא יתכוונו:

עירובין כיצד מעברין יושבי צריפין כיושבי קברים ועל בנותיהן הוא אומר ארור שוכב עם כל בהמה שמרגישין זה לזה בטבילה · וה"ל בשביל זה נהגו הנשים להיות צנועות בליל טבילתן שלא לילך במהומה:

פסחים פ"ק · יין שנקרש ונגע בו גוי לא הוי יין נסך · שלא נבדק המלח אינו חוזר וניעור וגדולי אשכנז דחו ראייתו ונהגו לאוסרם מלבד יום האחרון:

כל שעה · ובשעת הגעלה לא יטלם בצבת דבמקום לקיחת הצבת לא סליק דיקולא דמיא:

מקום שנהגו · תלמיד לא ירחץ עם רבו · אכן עתה דמכסין הערוה לית לן בה ומותר לרחוץ יחד: ושניהם לדבר אחד נתכוונו · וכתב רבינו שמחה מכאן ראייה שירחיק אדם מאשתו ביום הכיפורים שלא ליגע בה ובבגדיה כאילו היא נדה שהרי החמירו להדליק ובנידה לא החמירו: אבל דבר החוצץ בין הלולב ובין היד הוי חציצה ולכך מסירין ציצות ותפילין מן היד ונשים טבעותיהן · אכן נ"ל דמשום הכי אין צריך להסירו דדווקא הכא דצריך כוליה ידיה:

ביצד צולין · ושמעתי בשם גדולי' בשר שלא שהה כדי מליחה וצלו אותו צריך להדיחו ג' פעמים מן הדם הנסרך והנדבק בו וסברא הוא כיון דמליחה וצלייה שוין:

האשה אחד מבני חבורה שהיה אוכל הרבה יכולין לסלקו:

ערבי פסחי' · וכן אדם המל בשבת לא ישתה בבית הכנסת דאין קידוש אלא במקום סעודה: לא ידעתי אי משקה לכן פר"י לא ידעי להיכן יגיע כוס ברכת המזון לפי זה כשיושבין בנישואין או בסעודה גדולה ואין יודעין להיכן יגיע כוס של ברכת המזון

כל

של אחר צריך לברך בורא פ"ה : אבוקה להבדלה וה"ה נר בשתי פתילות : השותא מים בין השמשות גוזל קרוביו מתים · י"מ בין השמשות של ערב שבת · וי"מ דווקא בי"ב חדשים של אביו ואמו : ואם לקו הכרמים ואין יין מצוי אע"פ שבשאר השנים יין מצוי להם שנה זו הוי שכר חמר מדינה : רוקח : ויום השבת יברך שהכל נ"ב קודם ברכת המוציא : הבכורות מתענין ערב פסח ואפילו נקבות כדאמרי' במדרש בתיה בת פרעה היתה ראויה למות לולי זכות משה : ונראה דעת' בזמן הזה לא יחזור וישתה אם שכח ושתה בלא הסיבה כי כדי הוא רבי אבי"ה לסמוך עליו שכתב שעתה אין להסב דאין דרך שרים עתה לעשות כן : היושבת על דם טהור אסור לשמש עד כמה עונה · נ"ל דמשום הכי רגילות נשים יולדות להמתין לטבול כי יראות פן ישכחו העונה מ' לזכר ופ' לנקיבה :

ברכות

פ"ק · יהא שמו הגדול מבורך משמע שיש לומר יהא גומיה ולא מפיק ה"י דהוי משמע שם יה : שתהא מטתו נתונה בין צפון לדרום פר"י דווקא אדם עם אשתו משום דשכינה במזרח או במערב :

פ"ג אבל יכול להתחיל עם החזן נקדש כו' לדור ודור נגיד וכו' · ויענה קדושה עם הקהל ואם המתין להתפלל עד אחר קדושה ימתין עד אחר שיענה אמן בהאל הקדוש וכן משמע בירושלמי :

הרואה ששה דברים מרפאים את החולה כרוב ותרדין ומי סיסין יבש · פירוש וואכ"ולדר בלשון אשכנז :

חגיגה

אין דורשין בעריות בשלשה · כתב רבי אבי"ה ה"מ בימי אמוראים והתנאים שהיו לומדים על פה אבל אנו הלומדים דבר הכתוב אין לחוש לכל זה :

חולין

פ"ק · טבח צריך ג' סכינים אחד שמחתך בו חלבים גם מצאתי כיון דעתה מדיחין בתר הניקור אין צריך אכן טוב להחמיר וכן בשאר כלים : סכין איתרע בהמה לא איתרע מכאן מוכיח שוחט שבדקוהו ונמצא שאינו יודע אין להטריף למפרע וגם אין צריך להכשיר הכלי' דאדם איתרע בהמה לא איתרע ונשחטה בחזקת היתר ואוקי שוחט בחזקתו ועד עתה ידע : האי טבחא דלא סר סכינא כתבו הגאונים דעתה אין ת"ח מקפידין אך מוחלין · ועוד נ"ל דבעונות אין עתה ת"ח שיודע אפילו מסכת כלה :

אלו טריפות : ותולעים הנמצאים בקמח או בתבואה מותרין וכן משמע במסכת מנחות פרק כל קרבנות צבור דקאמר סולת שהתליעה רובן וחיטין שהתליע רובן פסולים מדאסר למנחות מכלל דלהדיוט שרי אמנם יש לדחות דהתליעו ואין התולע' עוד בתוכו · ואם נשארו בנפה וחזרו ונפלו לתוכה אסורים :

גיד הנשה · פלוגתא דרבינו יואל ורבינו אפרים בחלב שעל הכרס :

ובארפורט נוהגים לאסור ובשאר קהילות נוהגים להתיר אמנם אילו אין נמנעי' מכלים של אילו ומבישוליהן אך הכרס אין אוכלים בבואם לקהילות :

אבל מצאה שלא במקום שהניח או שהניח ביד גוי אסור אם לא בסימן או בטביעת עין ·

וכ"ש

וכל שכן דאסור לשלוח חמין או פשטיד"א לתנור ע"י שפחתו גויה או קערה מליאה תבשיל לבית חבירו: פעם אחת נתפשו יהודי' ונטלו גוים כל אשר להם וכשנתפשרו וחזרו להם את אשר להם ומצאו קדירותיה' בשומן אווזא ואמרו שהכירום בטביעת עין כאשר הניחו אותם והיה נראה לי להתירם דלא גרע מטביעת עין דקלא:

העור והרוטב, ד' מילין לנבל וה"ה אדם הנזהר מפת של גוי והוא בדרך אם יש פת של ישראל עד ד' מילין ימתין: ולתפילה אם יש עשרה עד ד' מילין ימתין וכל שכן שלא ישכים אדם לילך מן העיר שמתפללין שם בעשרה אם יוכל לבא אל מחוז חפצו בעוד היום ושלא יצטרך לילך יחידי אחר התפילה:

מנחות מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים שלא נשתמש בו הדיוט, מכאן מביאין ראייה שאין לעשות דבר ישן למצו' כגון מעילי' שלבשו אין לעשותן לס"ת: לא ישב ע"ג ספסל שס"ת מונח עליה ומשמע בירושלמי דמונח תחתיו כל שהוא ונהגו בטפח:

פיאה אב ובנו, איש וקרובו, שני אחי' שני שותפי' פודין זה את זה ממעשר עני, ונותנין זה לזה מעשר עני, אר"י יורא תבא מאירה על מי שנותן לאביו מעשר עני ואב ובנו דקאמר ת"ק כששניהן עניים:

כלאים הכרים והכסתות אין בהן משום כלאים, ירושלמי הא דתימר נוי כר וכסת ריקם אבל לא במלא בכתון על גבי איצטבא אבל בכתון ע"ג מטה אפי' ריקם אסור מכאן יש להתיר לישב על הטפי"ט שפורסין גוים על האיצטבא ואין כרים וכסתות תחתיהן:

סופרים וצריכין כל ישראל לתת שקליהם לפני פרשת זכור ולא לשם כפרה אלא יאמר לשם נדבה: וגולל ס"ת על שלשה דפין ומגביה ומראה כתיבתה לעם ומחזירו לפניו ולאחריו שמצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרוע ולומר וזאת התורה וגו':

סליקו להו חידושי אגודה

דין הנכון שיתנו כולם בשוה שלא להקל לעשיר ׳ ויש לכוף על הצדק׳ והאכסנאי׳ הבאים ׳ ומתוך שאין העשירים רוצים ליכנס בחרם מקבלים כל עול אכסנאים עד שאין פתחון פה לשאר הקהל לחלוק ׳ ואם העשירי׳ רוצים להוציא מן הכלל נגד ד׳ או ה׳ עבור הספיקות יפה הם אומרים וזה עצמו לפנים משורת הדין: ויש קהילו׳ שמקבלין האכסנאים לא לפי הממון לגמרי שלא להתפרסם שמושם אך קרוב לענין ולפי האכסנאים נותנים צדקה כמו שיעמידו לתת כנגד האכסנאי׳ ׳ ומן המותר נותנים בצנעא על פי החרם או על פי הברכה ועל בית הכנסת.אחת שאין לכולם יחד אין לחלקם ׳ כי כמה ישובים וקהילות שאין נמנעים להיות יחד באגודה אחת לאורחים ולצדקה בשביל כך:

דין ראובן קבל עליו לשנות עד ר״ח אייר בה׳ זקוקים ורבי יעקב ערב בדבר ׳ ואח״כ הלך לקלוניא ולא נתן מס לשם ולפרקי׳ היה חוזר לעירו להוציא הקפותיו ׳ ועתה אומרים הקהל שלא קיים נדרו אין להוציא מר׳ יעקב ממון מספק ספיקא אחר כוונת הלב: ועוד מה בכך שלא היה נותן מס בקלוניא והלא הוא אומר שאלו ממנו מס ובקש לפוטרו כי לא היה יודע הכא יתיישב וכיון שחוץ לעיבורה של עיר היה חוץ לתחום חוץ לעיר קרינא ביה:

דין ראובן טען לשמעון לתת מממון אחרים שבידו ׳ השיב ר״ת מה שנוהגים במלכות זה לתת משל אחרים לא נהגו אלא מן החצי שהוא מלוה ולא מן החצי שהוא פקדון וגם אותו החצי של מלוה לא נהגו אלא מפני שקבלו עליהם מתחילה מדעת כולם ׳ ומשל גוים אין נותנים כלום דכולי פקדון וכן תקן רבי שלמה זקינו׳ במלכותינו עיין במרדכי דיש חילוקין:

דין הנדיב שנתן מס בפני עצמו לשר אם הלוה מקצת כספו לאוהביו הדרים בעיר חייב הלוה לתת מהן מס מן הכל ׳ ואם הלוה עוסק בו לצורך אחרים יתן נמי מן הכל שלא יהא יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא ׳ פירוש שלא יהא עדיף כח הנכרי מכח בעל הישוב ודווקא אם יש לו למחצית שכר או בב׳ לוטין לשנה ובכה״ג אין חייב ליתן אלא מן החצי כדפר״ת לעיל:

דין אדם שנתן נדוניא לחתנו אחר בתו ונתן לאדם אחר להרויח בו וחתנו דר אצל חמיו אך עדיין לא נשא אותה כיון שנתקדשו נתקיימו התנאים הואיל ופירש בעת השידוכין׳ שהממון שלהם או שאפילו לאחר מיכן יצא מרשותו לענין מס חייב ואין האב ליתן ממנו מס כלל אלא המלוה חייב ליתן אם הוא מלוה הכל לצורך החתן חייב ליתן מס מן הכל ואם יש לו למחצית שכר אינו חייב ליתן אלא מן החצי דהא עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון כדברי ר״ת ׳ ואם החתן בא להשתקע בעיר חייב ליתן מס מן הכל אפילו קבלו למחצית שכר:

דין מי שיש לו דבר מועט עם חבירבית יותר מזקוק כרוף חייב מס דהא תנן מי שיש לו ר׳ זוז לא יטול לקט שכחה ופיאה ומסתמא מש שיפטרוהו הקהל כיוצא בזה דהדבר ידוע אם היה יודע שלא היו עניים נותנים מס יהיו מגורשים ׳ אמנם רבותינו אמרו מדין תקנה שפחות מזקוק פטורים ממס ושמא טעמ׳ דבימינו בזקוק כרוף

משא ומתן כבימיהם בר״ זוז · והא קמן דיש בני אדם שיש להם זקוק ועדיין מקבלין צדקה · וכ״ש אדם שיש לו טיפול דמשמע דכל גילגול משערין ר׳ זוז אפילו בימיהם · ומלמד ומשרת וסופר הנהיגו רבותינו לפטור עד ב׳ זקוקים ואין לומר יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דכל אדם שקבוע בעיר וניכר גורם עין למס · ועני שיש לו יותר מזקוק ומלמד ומשרת שיש להם יותר מב׳ זקוקים צריך לתת מן הכל הואיל ואתא לכלל חיובא ואדם שהקיף מן הגוי או חייב עבור בגד או תבואה זה הכלל אם יש לו זמן קבוע לא שנה ארוך ולא שנה קצר אם בא מס קודם הזמן צריך לתת הואיל ומרויח בכסף ויכול לפרוע עד הזמן בלא הפסדו אך שקפה בלי הזמן או הגיע הזמן הואיל ובכל שעה בעמוד ופורע קאי פטור אע״פ שמרויח עכשיו מ״מ הואיל אם יגבשינו גוי צריך לפירעו בכל הקודם שיכול נמצא שיהא שכרו בהפסדו · ויש מרבותינו אומרי׳ דווקא בזמן שנזדמן לו חוב להלוות או לקנות סוס חפץ ודחק ולוה לצורך זה תלוי בזמן · אבל מה שחייב בעבור תבואה שאוכלים או בעבור מ״ולט שישתה או בעבור בגדים שלובש זה רגילים לנכות הכל ולא יתן מזה כלום :

דין חוב שנתייאש ממנו ונהנה ממנו בלוט״ או בפחות נכון שהקהל לא יקפידו על כך ויכולים למחול עד שיבא דבר גדול לידו · וכל חוב שאין אדם מתייאש ממנו עפ״ה צריך לתת ממנו מס וצדקה עד גמירא וכשאין רוצה ליתן ממנו מס וצדקה עד גמירא צריך להודיע להקהל החוב וסכום החוב וליתן ממנו להקהל לכשיפרע רביע · אך הוצאות שהוציא על החוב בשחדים לוקח לחוץ ולפנים · וכיון דמתחילה מתייאש מן החוב עפ״ה אין צריך עוד לקבל חרם על שלא נהנה דבכלל חרם הראשון הוא :

דין יהודי שבא לגור אחר שאילת המס כראה דפטור דהא לא עשה להם עין בגופו ולא בממונו הואיל ולא הלוה קודם המס · מיהו השכיר בית קודם שאילת המס שכירות דיומא הויא מכירה : ודין אם כבר גמרו עם השר ונדרו לו קצבה ואח׳ כך נתחייב אחד מהם בעלילה הי״ ויש לו זמן כראה למורה דבנתחפה שדהו של הקהל כמו שדהו ואין צריך לתת מס מן ההפסד שקבל · וה״ה אם נגנב לו או נדלק לו ביתו והפסיד :

דין שלשה זמנים למס מיד שאלו המס היוצא חייב ואם גמרו הקצבה עם השר הבא אח״כ לדור בעיר פטור · ובשעת קבוץ המס חשבון כל חוב שהגיע זמנו הרבית נעשה קרן ובכל חוב שלא הגיע זמנו לא יתן אלא מן הקרן :

דין במקום שלא נהגו לתת מס מפקדונות ולא הושוו הקהל לתת מהם לא רצו רבותינו להצריכם מדינא ליתן מהם מס אם לא שהיה צורך סכנת נפשות ה״ וגדולה מזו הפקדונות או הספרי׳ שעלה בדעתו למוכרן אין צריך לתת מהם דבשביל מחשבה בעלמא לא יתחייב אמנם חפץ שהיה ממושכן לאדם ונחלט לו הואיל ואתא לידיה מחמת מעות שהיה נושא ונותן בהם ונותן מהם מס השתא נמי שנחלט לו ודעתו למוכרו במילתא קמייתא קאי מידי דהוה אסחורה בעלמא שנותן ממנה מס אפילו בעוד שלא נמכרה אבל דבר שירש או קנה או אפילו נחלט לו וגמר בדעתו לשקעו בידו כמה ימים ושוב נמלך אם יזדמן לו קונה ולא מוכרו לא יתכן לחייבו בשביל מחשבה בעלמא :

דין רבתים פטורים מן המס אף בשעת הרשע:

דין יש שהורו כסף שיש לאדם חוץ לעירו ולא בא מעולם לעירו פטור מן המס כמו מתנה וירושה או שכר שבא לאדם חוץ לעיר שמעולם לא היה לאקהל עין מזה. מיהו לא דמי דכסף שיש לו חוץ לעירו זכה כבר בו ואם צריך ממנה היה מביאו אליו, וי״א מי שיש לו מעות חוץ לעיר אפילו בצרכי היש צריך לתת מהם מס מן הכל, וגם שם צריך לתת מאותם מעות אפילו לא באו המעות לידו מעולם ורוב עמא דבר כן :

דין אם יהיה לעשיר הון רב ורוצים שיסבול מסים ועולים מן הכל ישגור יותר מצרי צרכו ביד אנשי מעשה ולא יוציא מן המסגר תוך ג׳ שנים או כך לפי הנראה להם :

דין דיני המס רובם תלויין במנהג :

דין התוקע כפו לחבירו ליתן לו לשנה הבאה מתנה מרובה וכן מלמד או סופר אין נותנין מס משכירתו שלא בא לידו אפילו בסוף השנה שכבר כלה כל מלאכתו, ודין אדם שדר בעיר ואשתו בעיר אחרת במקום שדר בעצמו יתן מכל אשר לו ואשתו לא תתן אלא מאשר שבידה :

דין שאלו ללוי תחילה חוב אחד וקבל הערבים מחוץ לעיר ונתן הכסף במקום אחר אין להקל עליו כלום, וישבע לוי שכן הוא כי עיקר ההלוואה היא ש ההתחלה שאדם נודר לגוי להלוותם נזה יכולין בני העיר לעכב :

דין אדם שהיה דר בעיר שנים הרבה ולא שאלו ממנו הקהל מס אך שתקו יכולי׳ אחרי כן לתבוע ממנו המס ולא הויא מחילה במה ששתקו :

דין דיני המס רובם תלויים במנהג המדינה והדעת מכרעת כי אוצר טמון שקבל עליו בחרם שלא יגע בו בעיר שיכול להספיק צרכיו במה שבידו דרך בינוניים הואיל והוא דבר הכמוי מן העין ואין עומד להשתכר בו ולא אוושא מילתא לא יתן מס מזה הממון אך אם הוא עש״ר וידוע בעולם השם ונעשה אוצרות גם כי יטמין לא יסור ממנו שם עושרו וחייב ליתן ממנו מס ואם אינם רוצים להאמין לו בחרם שיטמין ויסגור יותר מצרי צרכו ביד אנשי מעשה כדפירשתי לעיל :

דין כשהרבים רוצים בשומות והיחיד אינו רוצה יתן היחיד בשבוע׳ כמו שנראה לו שעלה לו לפי ממון הרבים אם הוא לברו היה לו להעמיד עליהם ולעשות שומות:

דין בארבעדרכים המדידה נקבבת האחד עפ״ה, השני ע״פ שומת טובי העיר ורשאין הן לשוף, השלישי אם יש מי שנראה לו שמכבידין עליו ומקילין לעצמו יתפוש הוא עפ״ה כמו שנראה לו שהקילו לקל שבהן לפי דעתו והתופס על פ״ה אין צריך להשים בפרהסיא אם לא שיש עדים שמשקר :

דין אם יתנו הקהל מנת המלך או כל דבר שהוא תקנת ישראל עבור שפחות וביטול גזירות יתנו עמהם כל בני הישובי׳ השייכים הקרובים אליהם :

דין הנותן מתוכו לא יתן חוץ לעיר מתנה גמורה ועיקר אינו עושה אלא כדי להבריח מן המס אינו פטור בכך כי נותני׳ חרם על דעת המקום ועל דעת הקהל והרי יש ערמה בדבר : והשומים נקבא וחוקקי׳ בה גומא כמעשה הדיוט ונותין ממנו כמו מכוש

של כסף וקורין אותו תכשיט או שמקבצין את הזהובים הא כמי הערמה היא ולא מיפטר בהכי אלא אם כן מעביר צורתן של הזהובים :

דין הפורש מן הצבור שלא לתת עמהן מס או צדקה אם כך נהגו שלא לתת ביחד אין יכולין לכופו לשנות מנהגו אך אם נהגו לתת ביחד אין שותף חולק שלא לדעת חבירו ואפילו בעיר חדשה דאכתי לא נהגו ביה כופין אותו לתת עמהם :

דין אחרי שהתירו לכל אדם לפשר לבדו ובשעת התרה לא פרשו שום תנאי והולך ראובן ופושר עצמו לבדו לא פשע כלום · ועוד שהיה סכנה · ומה שדיבר שהיה חפץ לפייסם כמו לבו לא היה זה כי אם פטומי מילי בעלמא · ושותפין כשמשתתפין יחד אין צריכין קניין דבההיא הנאה כו' · וכל שכן שיכולין להסתלק בקל זה מזה ואפילו לפי דבריהם לא נדר להם כי אם לסייע להם בכל כחו אטו תרקבא דדינרי מיבעי, למיתב להו כדי שיתפייסו ולא הוי כי אם דברים שבלב שאינם דברים :

דין עשיר שהשר רוצה שיתן לבדו והקהל אינם רוצים להרשותו ישים, מס שלו בצרור וילך לשר ויאמר אין רוצה ליפרד שלא לתת מס עם חביריי ולא אוכל לתת לך דבר וגם לתת עמהם אם השר יאמר אני רוצה שתפטרו אותו הרי הוא פטור ובלבד שיקבל חרם שלא פתח לו לשר תחלה לא הוא ולא שלוחו :

דין ראובן טוען על שמעון גרמת לנו שהפרידנו המושל ליתן מס, כל איש לבד והזהרנוך לילך עמנו ומיאנת · ושמעון משיב אדרבה אני קובל שנרדתם בלי רשותי שמעון חייב לתת חלקו לכל חלקם מה שנתנו חביריו למושל ואין כח ביד השר להפרידם להקל על זה ולהכביד על זה · ומה ששמעון טוען שלא היה להם לילך לשר לבדו בלא ממנו מאי הוה להו למעבד הרי בקשוהו לילך עמהם ולא חשש כו' :

ודין מס הקצוב כך וכך מן הזקוק לשנה שאין הקהל נפסד בכך כי לא יוסיפו ולא יגרעו מקצבתם בשביל כך אין יכולין לעכב עליו מלפרוע אם רצה אך אם ידוע שיש תקנה גמור' שקבלו עליהם שלא לפרוע בשביל שום קייג ונדר אין לאחר תקנ' כלום :

דין הקהל שמחייבין את ראובן עמהם מס צריכין לישבע שנשא ונתן שם או שדירתו שם אף כי לא נשא ונתן שם ולא מצינו שכשעשיה לבד יהיה כמותם כדתנן כמה יהא בעיר ויהיה כאנשי העיר ולא קתני כמה ישא · ואם יבררו, שהוא דר שם שלשים יום דיים ואם לא יבררו ולא ירצו לישבע נאמן הוא בשבועה שלא לשם דירה שלא אשתו שם ושלא נשאה ומתנה שם :

ודין מי שבא לעיר ושוהה שם שלשים יום ואיכא למיתלי ולמימ' דאדעת' דדירה אתא הרי הוא כאנשי העיר לכל דבר אם לא שגלוי לכל שאין דעתו לדור שם · ואין חילוק בין מרוית ללא מרוית דמכל מקו' עין הקהל מתרבה מחמתו אם לא שיצוה' הייטוב בפני עדי' לתוך ל' יום יצא מן העיר עם כל בני ביתו לכל הפחו' לילה אחת ואפילו אם הוא בעצמו לא היה שם ל' יום רצופי' אלא אך הוא יוצא ובא לפרקי' מ"מ דירתו במקו' בני ביתו :

וטענת אונס העיבור לגבי אשה לאו טענ' היא דכמה נשי רוכבות בחדש ז' או ח' · וכל שכן לגבי לילה אחת של חוץ' לתחום · אמנם אם הראשו' הרשוהו להניח אשתו שם עד שתלד הרי אין לך צואת ישוב גדול מזה · וכיון שברשותם שהתה שם הרי היא כאילו

יפה ואף על גב דאין כח ביד הראשי' להתיר ולמחול ממון הקהל מכל מקום מה שמחלו אותו טורח שאשתו לא היתה צריכה לצאת שפיר בהכי דלא מיקרי פושע דכל כה"ג מעשה ראשי הקהל הוי מעשה דאל"כ מה כח בית דין יפה וכי על כל קוץ וקוץ ימלכו בכולם אחרי שאין כאן פקידת ממון · ואם הראשי' אינם מודי' לו אין ראוי להשביעם על ככה אך יתנו ברכה שתהא בב"ה אם ידוע לשום אדם שיודה ׃

דין יתום שלומד ואוכל ושותה אם ילוה לאחרים בחכם או זקוק לשנה בחצי רבית ולגוים אין מלוה כלל פטור מן המס · אז' · ור"ם כתב דעכשיו נהגו העולם לגבות מן העניים וגם מן היתומים ואלמנות וגם מגרים וסמכו על ההוא דבבא בתרא דלפסי העיר אפי' מיתמי' כי כל מילי דאית ביה נטירותא ליתמי גבינא אפילו מיתומים ולכאורה משמע אפילו אין כספו מלוה בעיר לצרכו מאחר שהוא דר שם וכספו בעיר חייב במס דהא בעי נטירותא אע"ג דנכסי יתומים הרי הן כהקדש לכמה גרדים יהבינ' להו כר הדיוט לתקנתא וכ"ש יתום המלוה בעיר או משתכר ומשים דומים לשאר מילי דנטירותא ׃

דין הקהל עשו קיומים עם השר ונתנו לו ממון על כן והיה שם ראובן שהיה בחור באותו הפעם ולא היה לו אז ושוב נשא אשה ובאו נכסים לידו פטור מן המס דאטו אם מצא מציאה יתחייב לתת ממנה · ועוד אפילו לא נתן אז כלום שהיה בחור ולא היו לו אז נכסים ואבינו או אמו שהיה מוטל עליהם להיטפל בו נתנו העולה להם בכך נפטרו בניהם שדרו שם את מתת עצמן מנכסים שנפלו להם שוב דאטו מי שהיה אז עני והעשיר יחזור ויתן ממה שהשביח והרויח ׃

דין אחרי שלא שהתה שם לאה י"ב חדש וגם לא קנתה שמה בית דירה לא הו' כאנשי העיר למסים וגם לא היתה שם בעת שנתפשו · ודאי אם היתה שם בעת שנתפשו חייבת דכיון דנהנית משלמת מה שנהנית מידי דהוה אאכלה מתוך הרחבה דמשלמת מה שנהנית ׃ ופקדון ומלמדין שהיו שם בעת התפיסה שהטילו עליהם מסים כי לשם מסתברא טפי מאחר דנהנו · ומה שטענו הקהל שלאה מיושבת שמה משום שמכרה סחורה שלה והרויחה בה מטעם זה אינה נדונית כבני העיר דלא אחזקה ביישוב כדמחזקי אינשי להלוות ברבית ׃

דין אם בורחת ליישוב מחמת פחד וסכנה אין יכולים לעכב עליהם בני היישוב מלהלוות ולהרויח כשיעור מחייתם וכפי טיפול ביתם עד יעבור זעם · וכפי מיעוט ממונם שנושאים ונותנים בו ישאו עמהם בעול מושל העיר ׃

דין פרדכת שאין לו משא ומתן יכול להוציא מן העיר את מי שאין לו ישוב דא"ל אם אין לי מעות אע"פ כן לא פסקת לחיותאי המציאות שבאין לידך היו באין לידי · וכמה מיני רווחים שהיו לי אם לא היתה בכאן גם אתה מייקר שכירות הבתי' ושמים עניינים שלא ניתנו ליכתב׃

דין תנן אם נשתהה שם ל' יום הרי הן בסייף ופירש בקונט' כיון ששהה שם ל' יום קרינא ביה יושבי העיר ההיא מכאן ראייה אם אדם אחד בא מיישובו למקום אחר ואינו מיושב עניינו כד' או ה' שבועות ואין דעתו מיושבת ומעורבת עם הקהל אחריכן דעתו ועניינו מיושבת והרויח מאומה עד לאחר ל' עם הבאים וקהל נותנים מש חייב ליתן

עמהן

עמהן, אבל אם הקהל נתנו מס בתוך ל' יום אינו חייב ליתן עמהם עד שיתנו מס אחר בזמן אחר:

דין דנוהגין בכל המלכות שאם יש ליחיד דין ודברים על הקהל עבור המס הוא צריך ליתן המס תחלה ואח"כ יתבע הקהל לדין כי הקהל רוצים להיות מוחזקים כדאמרי' באיזהו נשך מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח ודינא דמלכותא דינא:

דין מה שנהגו לכוף את היחיד לתת משכון לכח הרבים התובעים אותו היינו דווקא עד שלא פרעו מנת המלך כי אנו שלוחי דמלכא אנו, אבל משפרעו מנת המלך לא כדאמרי' אבל שתא דחליף כיון דמפיים מלכא לא, ודין מה שחייב להשים משכון היינו דווקא יחיד הבא להוציא עצמו מכלל הקהל ולהשתנות בדבר או לפטור עצמו אבל בדבר שאמר כך דין הקהל וכך נהגו עד הנה והם אומרי' להפך ואין הדבר ידוע מאי אולמייהו דהני להיות מוחזקים טפי מאילו ודבר זה צריך להתברר עפ"בד ואם אין התובעים מרובים לא הורע כחו בכך כיון שגם הם באי' מכח הקהל כה"ג אין שייך דין השוות משכון, וי"א שאם הנתבע רוצה לירד לב"ד קודם הגעת זמן הפירעון או לתקן עם המושל להרחיב להם זמן כדי תביעתו אין להשביתו: ומה שנהגו שהיחיד צריך להשים משכון לפי העולה לו כי בע"א איך יהיו הקהל מוחזקים בתביעה ובמקום שנהגו בע"א ילכו אחר מנהגם:

דין מי שישב בחזקה נגד הקהל אם יבררו מה שעיכב ישלם אמנם עולים שלא היו צריכין ליתן עבורו כגון לשמור אכסנאים שהיה להם לשמור חלקם וחלקו לא ישמרו, וכגון לכבד הגלחות והעירונים שהיו יכולים ליתן להם כרצונם והיו יכולים לומר בזה אנו מכבדים אתכם ופלוני אין נותן לכם לזה כלום ולא עשו כן פטור כמו הפורע חובו של חבירו שהניח מעותיו על קרן הצבי, ומאד ברע עשה שישב בכח ולא ישא בעול עם חבירו אפילו בכיבודים אך שאין חייב בזה:

דין מעשה היה שהיו רגילים ליתן לשופט ח' זקוקים לשנה ד' במר"טין וד' בוולבור"ג ובא השופט והפציר לתת במר"טין גם מה שהיה להם לתת בוולבור"ג ולא היה להם במזומן והוצרכו ללוות במקום אחר ושמו משכונות כל אחד בעבור חלקו כדי לפדות בוולבורג, ובא ראובן לדור שם באמצע החורף אחר מר"טין וקודם וולבור"ג ורצו הקהל שיהיה הוא נותן לד' זקוקים והם יקבלו לד' זקוקים וריבית לפי שאומרים שהייתה הלוואה ואמר שכך אמרו בשעת הלואה שכל מי שיצא קודם וולבור"ג נחזיר לו משכונו, ומי שיבא לדור כאן קודם וולבור"ג שיתן והיה זה בהסכמת כולם, וראובן השיב נתינה היא והזמן שהיה לקבץ בוולבור"ג קרבו אותו והעמידוהו במר"טין לזאת השנה מסתברא טענתיה דראובן כו':

ודין דאם אין עדים נכריים מ"מ הקהל נאמנים דמסתמא הקהל כשמתעסקים בשום דבר בתקנה או לעשות קנס בימיהם מסתמא מכשירין זה את זה להיות נאמנים להעיד אע"פ שנוגעים בעדות אפילו אם לא כתבו התקנה רק שזוכרין אותם כולם ואינם חלוקי' הרי הם נאמנים ואם שכחו מקצתם הרוב נאמנים לפיכך הפקחים כותבים בתקנה כל הבא לדור בעיר אדעתא דהכי בא לקיים תקנות שבעיר:

דין

דין אחרי שהיורשים שותפים עם הקהל מאורחים ובשאר עולים של הצבור והורגלו לתת עמהם עפ"ה גם עתה לא יוכלו לישמט לתת עפ"ה מכל אמר להם גם ממון הירושה וכי יתומה הם ירשו זכו' אביהם שהיה נותן לבד לשר הא ליתא שאם מחלו לאביהם ליורשים לא מחלו ואף אם אין מן התובעים כ"א ה' או מה בכך אפילו אם השאר לא היו רוצים לפרוע או אפילו רוצים למחול חלקם חלק אחרים אין בידם למחול ׳ ואף אותם שלא שמו פתקיהם כיון שנושאין ונותנים בשאר עולים עם חביריהם וגם באורחים מזומנים מכאן ולהבא להשים ולמלאות מה שבטלו אם יתחייב למה לא יהיו מן הקהל לתבוע תביעת הקהל וכ"ש כשהתביעה היא גם בעבור שאר עולים לבד האורחים:

דין אם יש אחד מהקהל שעובד להגמון תדיר ומלוה לו ומחל לו במס אין פטור בזה אבל בענין זה שתפשו השר ונתן ממון גדול להגמון ובעבור אותו ממון פטרו מן המס ואת ילדיו כל ימי חייו ׳ וגם הקהל מרויחים בכך כי מחמת שאתה וילדיך אינם נותנים מס עם הקהל מקיל על הקהל ולכך אתם פטורים:

דין פרדכת הוא אדם בטל דיתיב בביתיה ולא קעביד מידי מסייע בכרגא וה"מ דבני מתא אכלוהו ממלכותא שלא תבעוהו בכסף גולגולת אבל אכלוהו אמדיסקי פירו' אם משרתי השר אומרים יודעים אנו שזה הוא בטל ואינו עוסק במחיה סייעתא דשמיא הוא ופטור מכולם ׳ ור"ח פירש אנדיסקי אם נמצאו בני אדם שאינם בני המקום ואמרו לשלטון כי זה פרדכת עני הוא ונתרצה להם:

דין דאין להטיל מס על הקרקעות דכל מסים אינם אלא ממשא וממתן שהרי יש עניים שיש להם קרקע אין השר לוקח מהם ׳ ותנן מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה כו' ׳ ומשמע אם יש לו קרקע שוה מאתים זוז ׳ ועוד אמרו חכמים דאין לך אומנות פחותה מקרקע שנאמר וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט וארעא בעיא אריסא ואיכא עלייהו כמה הרפתקי רוב חמה או רוב צינה ׳ רוב גשמים ומיעוט גשמים ארבה חסיל ׳ ואי איפשר לעשות לה שימור כמו שאר ממונות ואף לבתים שיש לחוש לשריפת בתים לכך אין על הקרקעות כמו על שאר ממונות דא"כ הקרן כלה:

דין אם הוברר טובי העיר מתחילה להנהיג קהלם בכל דבר ואפילו יחיד שבררו ׳ מה שעשה עשוי בתקנת הקהל ׳ ויפתח בדורו כשמואל בדורו ׳ ואפילו בשל רבים הדין כן׳ ופירוש במעמד אנשי העיר שיכולים לעשות בפרהסיא ואין מוחה בידם ׳ אם אחד מן הקהל רוצה למחות בדבר אם רוצים אנשי הקהל לגזור עליו חרם אם רוב הקהל מסכימים עם ראשי הקהל חלה החרם ואם לא הסכימו רוב הקהל אף הראשים עמו יכולים למחות אבל אם רוב הסכימו ומיעוט מיחו חלה הגזירה בעל כרחם דאין גוזרי' גזירה על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולים לעמוד בה שנאמר במארה אתם נארים הגוי כלו ׳ אי איכא גוי כולו אין אי לא לא ׳ ופ"ק דהוריות מסיק דרוב ככולו ׳ ור"ת פליג כו':

דין בעלי דינין כל זמן שלא נתנו המס לא יעידו עליו בני העיר שבני העיר שנגנביה להם ס"ת אין דנין בדייני העיר:

דין כופין בני העיר זה את זה לקנות להם ס"ת וב"ה ׳ וה"ה להכניס אורחים וכן אם אין שם מנין אפילו היא עיר חדשה דאכתי לא נהוג בה מידי וכן לצדקה:

דין

דין שיש להושיב כל בעלי בתים שנותנים מס ויקבלו עליהם ברכה שכל אחד דעתו לשם שמים ולתקנת העיר וילכו אחר הרוב הן לברור אנשים הן להעמיד חזנים הן לתקן כיס של צדקה הן למנות גבאים הן לבנו׳ הן לכתור בב״ה להוסיף ולגרוע ולקנות בית חתנות כו׳ · והמסרב לומר דעתו על פי הברכה בטלה דעתו וראיה מההיא דכופין את בני העיר כו׳ : באסירי כתב הארכא אפילו תפיסות ועלילות אפילו מענין אותו ביסורין ובמניעת מאכל ומשתה כולם בשביל ממון עושים וגובין לפי ממון · ועי״ש :

דין דכל דבר התלוי בממון מחשבין לפי הממון :

דין חרם קדמונים על המכה את חבירו שיתירו לו הקהל חרם של עבריינות קודם שיתמנה למניין עשרה ולכל דבר שבקדושה על מנת שיקבל עליו כל מה שירצו בב״ד אם יוצא המוכה או לאו יתירו הקהל לעצמו :

דין אשה יחידה או קרוב יחיד · וכן קטן נאמן שאין כמאי להזמין עדים כשרים פתאום לזה ואם הכהו ב׳ פעמי׳ חייב ב׳ קנסות ויש מרבותינו אומרי׳ דאין לחייבו בכל זה אך בצרפת כי לא פשטו אילו הקנסות : וכתב בא״ז בסנהדרין קרובים המוכה מעידים על המכה לגרשו מבית הכנסת · וי״א לא מצאתי בשום מקום שהיו מכי׳ ועונשים מן הדין על פי עד אחד או על פי קרובים כיון דמפיים ליה מגזירת המלך : והא דאמרי׳ מלקין על לא טובה השמועה אוכא למימר דהא ביה אינשי טובא דברים מכוערים דומיא דבני עלי שכל העולם היו מעבירים קול עליהם · אמנם ברורינו שהשמעה צריכה לכך יש בא ביד ב״ד לרדות החשוב בעדות קצת ובדברים המוכיחים לכל הפחות בדין קל כמו הטיח את אשתו תחת התאנה דצריכן לעקור דבר משום מיגדר מילתא וה״ה ע״פ עד אחד או קרובים או דברים מוכיחים כו׳ ומשמע בצרפת כי ר״ת תיקן בדורו לחייב המסור ע״פ עד אחד · ומצינו שהאמינו לשליח דב״ד כבי תרי לשמתא כיון שאי אפשר בענין אחר וכוף דבר על כי רב הפשע כגון וכשר למיגדר מילתא לגדות החשוד לכל הפחות בדין קל ולהלקותו משום לא טוב השמועה :

דין כיון שראובן בעצמו מודה שנתפשר עמו אלא שאומר שנתפשר בשתם אבל בלב לא מחל לו דברים שבלב אינם דברים :

ודין לוי שדחף את הקטן כבן שש או ז׳ או ח׳ ואין עדים בדבר אך הוא הודה והרי הוא אומר שלא כיון לבייש אין כאן דין :

ודין קטן קבל על ראובן שהכה אותו אין נשבעים על טענת חרש שוטה וקטן · ומ״מ כיון שפגיעת קטן רעה היא ואחרים חייבין עליו יחרימו סתם בב״ד · וראובן שלא הכה את הקטן רק שנגע בראשו קצת כדי להוכיחו כאשר טען ראובן יפטר · ואם יודה בהכאה יתן ה׳ דינר ממטבע שלכם לטובי הקהל והם יקנו לקטן סגולה כגון סידור להתפלל בו או כיוצא בו עבור בושתו :

ודין ראובן טען על שמעון שדחפו בב״ה ברבים צריך לברר שכן הוא וראיה מההוא הא יש ראיה יביא ראיה ויפטר :

ודין על דבר ההכאה אם הפקיד שמעון בדיכי גוים אז אין להעניש את ראובן שפי

כי

שי בתרי קטלי לא קטלינן ליה ׳ ואם לא הפסיד על ידי קבלתו אז שמעון יקרא רשע עד שיפייסנו ויתן לו מה שראוי לו ואם יתן לו זקוק ויבקש ממנו מטו בבה"כ אחר קריאת התורה אז יהיה שמעון כשר כבתחילה :

דין שמעון תפש את ראובן בגרונו ושלף סכינו עליו ואמר ארוץ את גולגלתך ׳ כל רבותינו שוין בזה כל המגביה ידו על חבירו נקר' רשע ופסול לעדות ולשבועה עד שיעשה תשובה הניכרת לרבותינו ואע"פ שלא הכהו כ"ש שתפש בגרונו והריס אגרופו עליו לדוקרו בסכין ומלקין אותו :

דין על דבר ההכאה אחרי שאין אדם בדבר מיגו דאי בעי אמר לא נגעתי בו כלל השתא נמי כי אמר לא הכיתי ודחפתי אף דחיתיו מעלי כדי לשלקו ממני ולא כדי לביישו אם יאמר כן עפ"ה פטור ׳ ונראה אם היה אפילו עד אחד איפשר שלא היה נאמן ואפילו אם הודה בהכאה גמורה ואומר הוא התחיל בי יש פנים לפוטרו :

דין ראובן היה צייה דין ואעפ"כ הלשין אותו שמעון לשר ומתוך כך הוצרך ליתן בע"כ לשופט לי׳ ושמעון שהלשין אותו וצוה לעכב את שלו עד שיעשה לו דין לא היה לו לעשות זה אלא ע"פ ב"ד דלא עביד איניש דינא לנפשיה אלא בחפץ שהוא שלו ואם אין עדים והוא טוען איני יודע אם הפקדת כלום ישבע שמעון שאינו יודע שהפקיד כלום בזה פטור :

דין אם יעידו עדים ששמעון הוציא שם על ראובן בפני גוים קודם הוצאת ראובן שקבל לשופט הרי הוא שמעון כמבעיר אש וחייב לפרוע לראובן כל הפסדו אבל אם אין עדים אע"פ שדבר בפני היהודים ועל ידי כן בא לחוץ בפני גוים לעז זה אינו חייב ואם אין ידוע ישבע שמעון שלא הקדים להביא הדברים לפני גוים ופטור :

ודין אם דרך באותה העיר שיהודים מעכבים לחבירו ע"י גוים ולקבול עליו בגוים שי אין שם ב"ד פטור :

דין ראובן ציוה לתפוש בעל ריבו בידי גוים יש להחמיר עליו יותר מישראל האומר לשלוחו ישראל צא והרוג נפש דהתם קרוב לוודאי שלא יעשה אבל ע"י גוים ברי היזקא כו' וצריך כפרה כמו רוצח :

דין אדם שמגדף לחבירו בקהל ובב"ד ובפרהסיא ואינו רוצה לקבל דין אע"ג דנזים אינם ולא עביד הוי בצינעא אבל בפרהסיא ובב"ד גזים ועביד לכן מותר להנצל מן המגדף לו אפילו ע"י גוים ויבקש מן שר העיר שיעשה לו שלום :

דין מותר למוכה לקבול לגוים בשעת הזעם ואפילו אם יפסיד המכה כל אשר לו ואם המכה רגיל בכך אפילו לקצוץ ידו אם יכול לעשות עם הגוים יעשה וגם מותר לכל אדם להגיד לשופט ולצוות לתופשו ואפילו יפסיד מחמת כן כל אשר לו דהוי כמו רודף אבל אם באקראי בעלמא הכה ומתחרט שניכר לעולם שלא יוסיף לעשות כדבר הרע הזה אסור להורגו ולהפסיד ממונו ׳ ונראה שבעוד זעמו של המוכה עליו ואם לא נתקרר דעתו עליו בקבלתו בגוים לא יכול להעמיד עצמו מלנקום הוא עצמו או קרובו אשר יחם לבבו ׳ ולאו דווקא המוכה אלא מצוה לכל אדם להגיד לשופט פלוני הכה פלוני ועוד הולשים בכעסם תעשה כך שלא יוסיף עוד ׳ ואם יעליל השופט עליו ויקח כל אשר לו

פטור המגיד דאל"כ אין לך אדם מציל את חבירו מיד מכהו · ודאי אם יכול להצילו באחד מאבריו יעשה כרב הונא דקץ ידא או שמא יותר טוב שיגיד לשופט ויפסיד ממון מלחסרו אחד מאבריו והא רפיא · ואין לומר כיון שהמוכה כבר הוכה יש לו לכוף את יצרו ולא לנקום בא ולמוד מגואל הדם כו' · וכן מי שפוסק בפסולין או בגזיזת מטבע או בכל דבר שיכול לבא מזה פסיעה לקהל אם הקהל התרו בו שלא לעשות ולא השגיח יכולים להגיד לגוים פלוני עסק באילו ענינים מכוערים ואם לא עשה כן אלא פעם אחד וחדל או יחדל ודאי אסור להגיד לגוים ואפילו יחיד שבא מחמת כן כבר לידו עלילה מסבור"ס הגוי' שהוא עשה מותר לומר לגוים פלוני עשה ולא אני:

ודין הקובל בין הגוים הפסיד דין יהודים כי בתרי קטלי לא קטלינן ליה אבל אם יברר המוכה שהמכה לא הפסיד בידי גוי ע"י קבלתו או המכה נקרא רשע עד שיפייסנו: וכן הקובל בשעת הזעם אם יחזור ויסלק אותו מן הגוים לא הפסיד דין יהודי':

דין ראובן טוען על שמעון חמיו שגילה לגוים הכופי' ב' שרצה לברוח ובזה הפסיד ב' זקוקים ושמעון כופר ואומר להד"ם אם עכבוהו גוים עד שהוצרך לפרוע מה שהיה חייב להם אין זה הפסד ואינו חייב שמעון לשלם אמנם ברעה עשה שמעון שגילה לגוים והוי כמחזיר אבידה לגוי ואם על ידי שגילה לגוי' הפסיד יותר ממה שהיה חייב להם וטוען טענ' ודאי ישבע בבית הכנס' שלא גילה ואם הגוים מעידים עליו ישבע בפני הגוים שלא גילה להם:

ודין אם הפקיד גוי או שהלוה לישראל ומת הגוי אם אין מחזיר ליורשיו קאי בעון וכגון שידוע ליורשיו או לאחרים שהוא חייב לו:

דין השופט קבל על ראובן בשם שמעו' בפני שמעון על שהטיל לו פתקין בקליפי שלא ברשותו · השיב המורה אחרי שעמד שם שמעון ולא מיחה בשופט שלא יקבול משמו ומכחו שחייב לשלם לראובן כל ההפסד שבא לו מחמ' זה שיוכל לברר בעדי' וראייה מהכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה מאחר ששתקה ולא מחתה · עד אחד העיד ששמעון אמ' לשופט ראה אדוני איך ראובן מבזה לי להביאני לפני דייני ישראל אם היה לו עד מצרפי' עדותו וחייב גם מזה לשלם לראובן כל מה שהפסיד מחמת כן · ועתה שאין עד אחד ישבע בפני הגוי ויפטר ומה שתבע ראובן משמעון שנתייעצו הוא והשר בחדר להעליל על ראובן שעבר על החרם בזה אין עדים וישבע בפני הגוים שלא הבאיש ריחו לעיני הגוים ויפטר:

דין מי שמלשין את חבירו ליהודי שמיכהו המלך וענשו ממון שלא כדין אם יש לנהוג בזה המלשין דין מסור · השיב המורה יש מקומות שאין יהודים רשאים להעליל ויש מקומות שיש לו לברוח ולהסתלק קודם שיתעסק בדבר:

דין דאין ראוי ליטול שום שררה על ידי גוים לא חזנות ולא רבנות בשליחות דרחמנא:

דין ראובן שגרם ע"י גוים שב' מעילים שסחר שמעון מן הגוים יצאו מתחת ידו ובאו ליד ראובן חייב ראובן להחזיר לו אותם ב' מעילים ולקבל הימנו מה שהיה לו לשמעון ליתן לגוים:

דין ראובן טען על שמעון ואמר חפץ אחד מכרתי להגמון בג' ליטרא מפשיטים ולבסוף אמר לו ההגמון אין לי הפשיטים אתן לך כסף · וכשדבר השליח עם הגיזבר ואמר שמעון כבר החלפתי אותו הכסף והפשיטים מוכנים המה · ועתה תובע ראובן משמעון המותר שנפסד על ידו אפילו לדברי ראובן אין לו על שמעון כלום שלא חיסרו שהרי תשלום חפצו בא לידו משלם ובעילוי הכסף לא היה לו לראובן זכייה באותו כסף כלל כי לא זכה בו:

דין ראובן היה לו מעיל אחד ובא אליו שמעון ונטלו לקנות ממנו לצורך בתי ידים לצורך ההגמון והוליכו שמעון להגמון ולאחר שראה ההגמון את המעיל לקחו שמעון והביאו לראובן עם הגיזבר והחזירו לו בפניו ואמר הגיזבר לראובן לשמור המעיל אם לא ימצא אחר טוב יותר יקחנו ההגמון למחר בא הגיזבר לביתו של ראובן ולקח המעיל ושמוהו כרצונו ולא נתנו לראובן לא המעיל ולא דמיו ועתה תובע ראובן דמי המעיל ושמעון משיבו לא הזכרתיך לפני ההגמון מעולם · חייב שמעון להחזיר לראובן דמי המעיל באותו קצב שקצב עמו דתנן אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה באחוויי אחווי · ושמעון זה אע"פ שלא הזכיר את ראובן מתחילה הואיל ולא החזיר לו בינו לבין עצמו שלא בפני הגיזבר איברו וכמי שנשאו מראובן ונתנו לגזבר דמי · ומה שאמר שמעון ולא נתכוונתי להפסידך אין זו טענה דאשכחן גבי רועה אי אמר גנבא בריא ארוכתא פלוני יתביכן כן וכן גברא איכא בהדן ואזיל גנב ושקיל חייב הרועה והרי הוא כאילו הוליכו למקום גדודי ליסטים וחיה ואף על גב דרועה לא נתכוון לפסידא דבעל הבית:

דין שמעון היה לו עור של שועל מעולה ולקחו ראובן ממנו והביאו להגמון ואמר לו בכמה עור זה ואמרתי לו בכ"ה דינרים כסף · ואמ' לי אמור בגימור דבר כמה סוף דמיו אמרתי לו לא פחות מליטרא כסף וקבלו מיד בכך והיה לוי שם ואמר עור זה רע הוא ודמיו יתרים · ועתה טוען ראובן שהפסיד ה' דינרים על יד לוי · אם יש עדים לראובן שההגמון שאלו להגיד לו דמי העור בגימור והוא אמר לו בליטרא כסף שקיבלו ההגמון מידו בכך אע"פ שלא היה פירש ההגמון ואמר בכך אני נוטלו נתקיימה המכירה בקיבול העור מיד ראובן:

דין ראובן טוען על שמעון שהלשינו והפסידו ליטרא ושמעון אומר אתה הלשנת אותי תחלה ויש לי עדים ואביא על זמן ועבר הזמן ולא הביא עדים ונפטר · וראובן טוען מן היורשים הליטרא שחייבוהו ב"ד נראה מאח' שעמד בדין וחייבוהו ב"ד אם לא יביא עדים חייבין היורשים לשלם:

דין מסור דהיזק ניכר הוא בנו פורע אחריו מנכסיו שירש ולא אמרינן בזה יכין רשע וילבש צדיק ואם תפסו שיעור נזקו אין מוציאין אותו מידו וה"ה שישבע ויטול ובמקום שהנמסר אומר כך וכך הפסדתי והמסור מודה במקצת הרי שבוע' דאורית' מוטלת עליו והוא אינו יכול לישבע דרשע הוא דמסור פסול לעדות ולשבועה עד שישלם כל מה שהפסיד ויעשה תשובה במלקיות ובתעניות ומאחר דפסול לשבועה שכנגדו נשבע ונוטל אם מודה מקצת ויש חילוק בין מסור שהוחזק למסור שלא הוחזק ודין רודף מפורש

שם

שם ׳ ודין שבשעת מסירה מותר להורגו בידי׳ כמו רב כהנא דשמטיה לקועיה וכן בשעת מעשה וכן שלא בשעת מעשה מותר להסגיר את הגוי להורגו:

דין דעכשיו בזה המלכות נוהגין לדון דיני מסירות אפי׳ בדלא אחווי אלא שהלשין בדיבור ואיבד ממון ממונו של חבירו וראייה מרישא דב״ק דמסיק על מסור בדיבור לא קמיירי:

דיני בושת

דין ראובן דבר על אשתו שהיתה משמשתו נדה וכן דבר חמיה והכשיר המורם קרובים ונשים להעיד על בעלה וחמיה שהוציא לעז עליה ואם תנקה האשה ילקו ויאמרו שדברו שקר ויאו בחרם ובנדוי כל מי שמוציא עליה שם רע מכאן ולהבא ׳ ועל כל שגילה להם הריבה וציוה עליה שלא לגלותו ועוד לא יכבוש עדותו כי דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים ׳ הקובל על חבירו שהלשין אותו או שגנב לו הואיל ובלשון קבלה אומר אין עונש בדבר:

דין ראובן כעס על אשתו ואמר הבת שילדה אינה בתו אלא ממזרת וגירשה ואחר זמן רבה להחזירה ואומר כל מה שדבר על בתו ועל אשתו שקר ומחמ׳ כעס עשה אם חוזר ונותן אמתלא לדבריו נאמן:

דין אם אמ׳ גזלתני או עברת על החרם או על השבועה והלה שותק אין לפוסלו ולומר מדשתיק אודויי אודי ליה דלא תהא הודאת פיו גדולה מדיבורו דאפי׳ אמר בפיו גזלתיך או עברתי על השבועה אינו נאמן לפסול עצמו דאין אדם משים עצמו רשע שכשאמר לו גזלתיך חייב להחזיר לו הממון דהודאת בעל דין כמאה עדי׳ דמי אינו נפסל ע״פ עצמו ופלגינן דיבוריה:

דין לאה טוענת על ראובן אמרת עלי לבעלי מה להתייחד עם נפק׳ ברא כמו זונה׳ וחירפתני על דברי קינתורים הואיל ואין עדים וכופר פטור ׳ וכן על חירוף שוכני עפר׳ אמנם אם ירצו הקהל להפים דעתם יתנו ח״ס בב״ה על עצמם שיורו האמת:

דין ראובן אמר על שמעון ששמע שזקינתו היתה שפחה ועדים העידו ששמעו כן לא יפה עשה ראובן וגם העדים אחרי שאין עדות הרי אינו אלא הוצאת לעז וחייב דין או נידוי אבל היכא דאיכא עדות ברורה יכולים להעיד:

דין קול יוצא על אשה אחת שזנתה בטבריא ואחר כן נתקוטט ראובן עם אחד מבניה ובעת הקטטה קרא טביריא טביריא וצתה טוען אותה אחד מבניה על ראובן שכיון לבייש בזה ולפסול ילדיו אם הלעז והרופי מטבריא יצא על אותה משפחה לבד א״כ הוא ודאי כיון ללעז של אות׳ משפח׳ להבזותה מ״מ מדלא קאמ׳ כהדי׳ אתה או בניך מטבריא רק קרא שם המקום לבד כדי שלא יבינו השומעים מאי קאמר א״כ לא הוי בושתם כולי האי אך שמעון יקח עשרה אנשים ויבקש מטו מראובן בחצר ב״ה דרך כבוד כו׳ ומשום מיגדר מילתא נזהיר כי כל המוסיף לדבר סרה כה״ג לא ינקה בקל כזה:

דין מי שציוה לחבירו עשה שלא להתפלל וכל כיוצא בזה וחבירו לא חש לציווי ואמ׳

לו עברת על החרם אין להענישו בדבר זה מאחר שהיה סבור שבדין צוה לו :

דין שמרת פנינה עברה על גזירת רבותינו שגזרו על כל מי שמוציא לעז על מלכה שארבע פריצים קצצו את קליעותיה לגנאי וחלקם נוחי נפש מי יתיר ׳ ולכך תשב בנידוי ל׳ יום ואע"ג דעבר ואשה פגיעתן רעה היינו משום דאין להם מה לשלם ׳ אבל מידי דבושת שיכולין לעשות בגופו השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ומה שאמר׳ על אביה של מר׳ ריסקא שהמיר ונקבר בתועבה הרי יש כתבי׳ מרבותי׳ שעשה תשובה ומת יהודי לפיכך עברה על לא תונו וגו׳ ׳ אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשוני׳ ודברה על שוכני עפר כו׳ ולכך תלך על קברו עם עשרה אנשים ותאמר כעניתי לך והיתה חייבת מלקות אך דטבא עבדי ליה תשב מחוץ לבית הכנסת ח׳ ימים ואותם ל׳ יום שהיא בנידוי תשב במקום אחד ז׳ ימים ובמקום שיני ז׳ ובמקום שלישי ז׳ ימים והמות׳ במקומ׳ ויש לה לבקש מחילה ממנה תוך ב"ה של נשי׳ ואם בעלה לא יחפוץ שתתבזה אשתו בב"ד בנידוי וירצה לפדות בממון אז יעשה כאשר ישיתו עליו פלוני ופלוני ופלוני :

דין הלעז שהוציא על פלוני וחביריו שנשבעו על בת כפם שלא כדין והם הביאו עדים שנשבעו כדין והכחישו עדים שכנגדם אוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא בחזקתו בחזקת כשרו׳ ושוב אין להוציא לעז עליהם לא ברמיזה ולא ברמז :

דין ראובן קרא לשמעון כנען יש לדונו כאילו קראו עבד דליכא למימר שרוצ׳ לומר כמו כנעני בידו מאזני מרמה דא"כ עבד כמי ר"ל עבד עברי או עבד לוה לאיש מלוה :

דין אחד אומר לחבירו שהיה רוצה לפנות על קברי אבותיו אם יש עדים ראוי ליענש עונש גדול ׳ וילך לג׳ קהלות לבקש מחילה וגם במקום שנקבר אביו יבקש מחילה בבית הקברות מאביו בעשרה ואם אין עדים ישבע ויפטר ׳ אמנם לעיל כתבתי שפטור בלא שבועה :

דין ראובן הפשיע את שמעון שקראו ממזר בפני עדים ושמעון השיב שראובן אמר לו לאזנו שהוא ממזר ׳ ובשמעו כי נתמלא רוגז אמר לראובן בקול רם אתה ממזר מאחר שכך פתאום אמ׳ לו שמעון אתה ממזר מסתמא ראובן הקניטו תחילה בפסול כזה ׳ ונאמן שמעון בקבלת חרם שכך היה המעשה ופטור ׳ וגם לא אמר שמעון לראובן כלום אא"כ שדברים הרעים דבר ראובן על שמעון :

דין הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי ממזר סופג את הארבעים רשע יורד עמו לחייו מדה כנגד מדה ׳ עבד הוא רוצה להביאו לכלל ארור כנען לפיכך יהא בנידוי ׳ ממזר רוצה להביאו לידי מלקות דלא יבא ממזר בקהל ה׳ לפיכך יהא במלקות ׳ רשע הוא רוצה להפקיד פרנסתו דכתיב כי ימוך אחיך והחזקת בו פרט לרשע שאין אחיך לפיכך יורד עמו לחייו :

דין ראובן קרא לשמעון הורנזון ר"ל בן זונה והשני העיד שאמר לו ממזר לא נחלקה עדותן בכך דיש בכלל מאתים מנה והרי הן מצטרפין כאילו יש שני עדים שאמ׳ לו הורנזון ׳ ועניין קריאת הורנזון אין דין עליו דבן הזונה קאמר אימור אמתו זינתה ובעלמא איכא דהיתה פנוייה ׳ אך להכזיב עצמו ולהשתטח על קבר אמו ׳ אמנם לפעמי׳ ש להחמיר לפי המביים והמתביים ׳ ובטמא ובשאר חירופים אין בהם דין אלא מוטל

על

על המחרף לפייס חבירו ושאין עדים בחירופין אין להשביע עליהם אפילו היה בהן דין, ומה שאמרו שצריך לילך על קבר הנחרף היינו דווקא כשהוא קבור בסמוך כגון בעיר ששייכים לה ושולחים שם מתיהם לקבור אבל אם הוא קבור במרחקים לא אלא דין שישלח שם שלוחו ויקח שני עדים מן העיר שהקבר שם וילך על קברו ויבקש מחילה בשם המחרף:

ודין אומ' לחבירו כופר בתחיית המתי' או משומד לכל התורה כולה יש עליו דין לפי ראות עיני דייני העיר ולפי הקינטורים שקינטרו והכעיסו עד שאומר לו הנידופים הללו:

ודין כל המקניט את חבירו אפילו בדברים צריך לפייסו ואם מת מוליך עשרה בני אדם ומעמידן על קברו:

דין מאן דמתקנס מנה בב"ר סופג את הארבעים מאתים שמונים על כל מנה ומנה ארבעים ולא מבעיא חבלות והכאו' אלא אפילו על אונאת דברים מיחייב לפייסו, האומ' לחבירו ממזר או עבד או רשע לוקה ארבעים מן הדא דכתיב ופי כסיל מחיתה לו: האומ' לחבירו נואף או פסול או נבל לוקה ארבעים מן הדא דכתב ומהלומות לגיו כסילים: המלעיג והמלעיב על דברי חכמים לוקה מן הדא דכתיב נכונו ללצים שפטים, והשוו הגאונים נבלות פה להכאות וחבלות מן הדא דכתיב אל תתן את פיך לחטיא את בשרך: הקורא לאשת חבירו זונה או פרוצה סופג ארבעים מלקיות והשוו אונאת דברי' לפריעת הראש משום כבוד בנות ישראל ההגונות ותנן פרע את ראש האשה נותן לה ד' מאו' זוז ומדלא מגבינן קנסא בבבל מלקין ליה מלקיות על כל מנה חד מלקות ואי לא צייתי מנדין ליה:

דין המספר בגנותן של מתים סופג את הארבעים כיצד אומר לחבירו בן הנדה בן הזונה והם מתים סופג שמונים כי היכי דליתגל מגיהנם ואם אביו או אמו בחיים סופג ארבעים משום כבודם של חיים: המחליש דעתו של חבירו והושחרו פניו בדבר שאין צריך לפייסו כו' ואמרינן ספ"ק דשבועות מה נשתנה שעיר של ר"ח שבו נאמר לה' כו' וכל השעירים ככעל חוץ משעירי אוכלה:

ודין מי שקורא לחבירו מלשין או מסור או עבר על החרם יש מחייבין אותו מלקות וכן אם קראו גנב קראו רשע יורד עמו לחייו פרי' להכותו הואיל ולא נזהר בלאו לא תונו: מכת מרדות אין אלא רק לפייסו שיוסר שלא יוסיף:

ודין קראו טמא אין במשמעות טומאה אלא לפי דעת כעסו חייב להרבות עליו רעים, וגם עניין כלב בכלל ושמים הפוגמות:

דין דגואלי הדם רדפוהו עד חובה והשיגוהו כדין עשו גואלי הדם שנקמו אביהם דגברא קטלא קטלו ואין לו דמים · מצינו בפנחס שהרג זמרי על שבעל ארמאית והכתוב שבחו וכ"ש זה ואין להוציא לעז עליהם, ועל מה שהלכו מחוץ לתחום בשבת כדי לנקום אביהם ומה רציחה שהוא אב מלאכה היתה דוחה שבת ק"ו מעבודה לולי שכתב לא תבערו כ"ש תחומים דרבנן כו' והוי כמו פיקוח נפש דדוחה שבת כו':

דין אשה הרה לזנונים וילדה ממזר מן הגוים והרגה את הממזר ויש לירא שתצא

לתרבות

לתרבות רעה אין להורגו דהרודף אחר ע"ז מצילין אותו בנפשו ואפילו בועל ארמאית דקנאים פוגעים בו אם בא לימלך אין מורין לו:

דין המגזם בדליקה הוי רודף לכל ישראל שהרי אם נשרף בית אחד בעיר או בכפר יהרגו כמה עוברים וטפים ומשעה שתולה כתב פסול של שריפה לעיר או לכפר על פי גוים הוי רודף ואפילו לא פירש בכתב שמו של רודף כ"א של נרדף וידוע שמתחילה גזם. ואשכחנא כה"ג ברכב על הסוס בשבת והטיח באשתו תחת התאנה והביאוהו לב"ד וסקלוהו כו':

דין ראובן תפש בשכינו תחילה והוכיחו קצת ושמעון תפש כמו כן באותו סכין עצמו ומתוך כך נפצע ראובן בזרוע אין על שמעון פשע בכך אפילו היה מת מאותו פצע ואפילו גרם שמעון הפצע כי ראובן היה כמו כן רודף כו' ועוד שראובן קבל בעצמו ושמעון שאמר אני רוצח בגופו של ראובן בזה לא פסל עצמו דאין אדם משים עצמו רשע ועוד שאמר שמעון שמרוב צרה אמר כן שהיה ירא אולי פשע בדבר והיה עליו חובא:

דין ראובן הכה אשתו בעץ המתבקע באליה שלה והיא מעוברת ולא החשיך עד שמתה וראו עדים שאותו מקום שהוכתה אדום וגם חבורה היתה שם ומקודם היתה בריאה מכין אותו מכה בלי חמלה ולגזוז ראשו ולגלות ממקומו שתים או שלש שנים כפי ראיות חשובי קהלו ובכל קהלה יספר מקרהו שכן כתוב וזה דבר הרוצח ואין ראוי להיות ש"ץ אבל שחיטתו מותרת:

ודין כהן שמל את התינוק ומת נושא כפיו דמיתכוין לשם מצוה. ועוד מי יימר דכלא לו חרשיו או שמא הרוח בלבלתו אחר המילה:

דין מי ששחט אשתו ובניו בשעת הגזירה אין להחמיר עליו כלל. כ"ש שאדם רשאי להרוג עצמו על קידוש השם: ראובן מרצונו קבל דינו שנקרו עיניו. ויש בני אדם שקורין לו רוצח ולבניו בני רוצח יש לגעור בהן והעובר על כנה במזיד חייב נידוי: בר חמא קטל נפשא אמר ריש גלותא אי ודאי קטל ליהוייה עיניה ר"פ פירש יעוורו עיניו דבטלו מיתת ב"ד. וה"מ לישמתיה:

ע"כ מנימוקי מהר"ר מנחם ממירזבורק ז"ל

סימני הדינין

א דיני קידושין

ב דיני תשובה

ג דיני חליצה ויבום

ד דיני גט

ה דיני נידה ומקוה

ו דיני נשים

ז דיני פסול כהן

בשעה שנשאת׳	ע״ג	דף לא
האומרת אחר גירושיה נתעברה וילדה למקוטעי׳ והולד כשר׳	ע״ד	דף לא

ח דיני כתובה ושידוכין

כתובה של בתולה לפי מנהג בני רייכוס כמה שיעורה׳	י״ד	דף ז
כתובת אשה ובעל חוב איזה מהם קודם והרב׳ חילוקי׳ מדינו׳ שו׳	ל׳	דף יו
לאה טוענת איך שאחי׳ פרעו לה חובות בכתובת׳ והבטיחוה לילך עמה אל הבעלי׳ חובות כדי שיבררו לה שיפרעו אותה ועל מנת כן קבלה החובות׳	לג׳	דף יז
אחד פסק נדוניא לבנו לאחר שנתים והבן נשתמד ואשתו תובעת כתובתה מחמיה כו׳	מ׳	דף כ
אין האשה גובה כתובת׳ מן הנדוניא שהיא ביד האב ולא בא מעולם ליד הבן שהוא הבעל׳	כ̇ג	דף כח
אם תקנת הקהילות בחזרת הנדוניא גם באלמון ואלמנה או בחתן וכלה שנדוניותיהם משלהם ולא מאביה׳	ס״ד	דף כט
אי תקנת הקהילות בחזרת הנדוניא גם ברענגשפורק׳	כ״ו	דף כט
שנה או שנתים שכותבין בתנאים גם חרם העיבור בכלל וגם הוצאות הקבורה בשנות התנאי׳	כ̇ח	דף כט
ההוא גברא שנחלה בהילוך ומת בחצי היום ואחר כך מת׳ גם אשתו שהיתה חולה כ״ב ימים ולא נשבעה על כתובתה אין לרמותו למת פתאום׳	כ״ח	דף מב
ההוא שסידך את בנו ופסק לו נדוניא וכיסואין ושאר הוצאות ומת האב והבן רצה לקחת בראש מה שפסק לו ומאז יחלוק עם אחיו׳	ק״ד	דף מג
מי שסידך בנו ומת האב והמשודך אינו רוצה לקיים מה שקבל עליו אביו ויש קנס שקבל עליו האב׳	ק״ח	דף מג
במדינה אשר אין כתובות שוות ומרבים לאחת יותר מחברתה אזי הכתובה צריכה קיום וכשהן שוות לא צריכה׳	קי״ג	דף מז
תנאים שקבלו עליהם הזוג בקנס אם הוא אסמכתא׳ ואיזה דבר קרוי הבריחה כשקבלו עליהם שלא להבריח זה מזה׳	קל״ד	דף כג
הנודר לתת דבר לזוג לא יצא בנתנו לבתו לבד׳ ואם נדר לתת להם והם בקטנ כו׳	קל״ו	דף כד
ראובן שידך בתו ופסק לה נדוניא ומזונות ומת ראובן אין לבת ליקח בראש הנפסק לה כו׳	קמ״ב	דף׳ כו
הכותב לאשתו בשעת הקנס לתת לה כך וכך לכתוב׳ ומלבושים		וכו׳

ט דיני רבנות

י דיני תקנות הקהלות

יא דיני מלשינות

שמעון הכה ראובן וראובן קבל לשופט ושמעון נתפס וכמה דיני חרופים : כ"ח דף יג

ראובן קבל לרב עירון על שמעון ומתוך כך נתפס וא"כ הלך ראובן ודבר אל העירון וכו' שיהא לו רק בית דין ׳ ק"א דף מו

הא דפסק המרדכי בשאומר אלך ואמסור שהוא פסול לעדות היינו דווקא' ברגיל בכך וממון של מסור מותר לאבדו בגרמי אבל לא בידים ׳ ק"ס דף סז

הקובל על חבירו שהלשין אותו או גנב לו אין לו דין מבוים גמור ׳ קכ"ח דף עא

יב דיני שבת

מותר לאמירה הגוים לבשל לתינוק בשבת ׳ מ"ו דף כה

אין מברכין החולה בשבת ׳ קט"ו דף מח

כשמוסיפים מחול על הקודש בע"ש מותר לומר לגוי להדליק הנר באותה שעה או שתים של תוספת ׳ ק"ו דף מח

כלי העשוי במשקולת להשמיע קול לפי סדר השעות אסור להניחו הולך בשבת ׳ וסכין התחוב בכותל אסור להוציאו בשבת ׳ ק"ל דף כב

גוי המסית לפי תומו שהבכי' לא נולדו בו ביום שהוא י"ט מותר אפילו בי"ט שהוא אחר השבת ׳ קל"א דף כב

יג דיני מס ועול

בשהשר רוצה להפריד אחד מחבירו מלתת עמהם מס ׳ ל"ח דף יט

מי שנתקשר עם קהלו לתת לכל מסי' ועולים הנולדים וא"כ משעקר דירתו שאלו העירונים בקשה ׳ פ"א דף לא

מי שנדר לו זקנו לתת לו סך מה לנדוניא אם חייב הנין לתת מס מזה ׳ פ"ב דף לה

מסים מבתים ואושים ודיקדוק לשון השטר עשו הקהל בימהם׳ פ"ד דף לו

נכרי שהיה בעיר ימים רבים ואנשי העיר מבקשים ממנו לשלם עול והוא מתנצל בחולין · ק"ו דף מד

יחיד המריב עם קהלו על אודות ערכו ובעלי ההודאות נאמני' בלי קבלת חרם ושבועה במה שהם מכחישים היחיד ׳ קכ"א דף מט

מס

יד דיני צדקה

טו דיני נזיקין

המקבל

אורות

יו דיני שבועה

יז דיני נדרים

יח דיני עדות

יט דיני שטרות

בשלא

שלא נכתב השטר כתיקון חכמים׳ — כ"ד דף מב

המקבל עליו בשטר לתת סך לחבירו ושיעבד לו כל נכסיו בק"ס כו׳ אינו מועיל להוציא ממון׳ — כ"ה דף מב

הכותב ליתן לפלוני סך כו׳ מכי טעין לו ולא ליורשיו׳ — כ"ו דף מב

כ דיני ירושה ודיני׳ המתהוים מחמת מיתה

ש"מ שבקש למכור ביתו מחמת דוחקו ועמדו בני אדם וקנו ממנו הבית לחתנו בק"ס וחתנו היה במדינה אחרת ושלחו לחתנו ובטרם חזר הכיר כשטר חמיו ולא נכתב השטר וגם דמי המקח לא קבל׳ — ד׳ דף ג

ש"מ שבקש מאשתו ליקח סך ידוע ולמחול על כתובת׳ ונתרצתה לו בפני עדים ואחר כך רצתה לחזור בה׳ — י"ט דף ח

שומרת יבם שמתה היבמין אחוהי דמיתנא יורשים אותה ולא האב של מת ודין ירושת היבם בראוי ומוחזק וכמה טענות וחילוקים בין האב לבני היבמין כי האב היה מוחזק בנכסי הזוג וכו׳ — מ"א דף כא

המרשה שמת אם ההרשאה בטילה׳ — כ"ו דף כז

ש"מ שהודה בדבר שחב לאחרים וגם מוכח מילתא שהודאתו אינה אמת׳ — ס"ז דף כט

הכותב שטר שחייב לפלוני מכי למיטען לו ולא ליורשיו׳ — כ"ו דף מב

אחד שידך בנו ופסק לו נדוניא וכו׳ ושכיב האב והבן רוצה ליקח בראש הנפסק לו ולחלוק אחר כך׳ — ק"ד דף מג

מי שסידך בנו ומת והבן ממאן להקים׳

האחי׳ שחלקו ואחד מהאחים רוצה לברר שלא קבל כל מה שראוי לו ואחיו מסרב ואינו רוצה לשוב לברר׳ — ק"ח דף מה

מי שמת והניח מטלטלות ספרים ובניו אומרי׳ ב"ח קונה משכון ואין לבנות חלק בם׳ — ק"ט דף מה

ראובן נתפס ואביו פעל והוצי׳ בנו בכח ושם פן תופסיו ינטרו לו איבה ונתן להם כ׳ זהובים להפטר הוא ובנו לגמרי ואחר כן מת האב והאחים אומרים לנכות כ׳ זהובים אילו מחלק ירושתו כו׳ — ק"י דף מו

ראובן שידך בתו ופסק לה נדוניא ומת ראובן אין לבת ליקח בראש הנפסק לה אך היא כאחת הבנות ואם תמאן הבת בבעל אין היתומים פטורים מן הקנס הואיל ונעשה שטר חוב עבור הקנס׳ — קמ"ב דף כו

כא דיני דיינות

כב דיני איסורים

והודח

כג דיני בכורות

כד דיני שמחות

כה דינים בלא סדר

הא דאמרינן בגמרא הני תלת מילי עבדו רבנן כהילכתא בלא

טעמא

ותשלם המלאכה בחדש סיון שנת ש״ט לפ״ק עם רוב עיון
ממהר״ר משולם יצ״ו המכונה רבי קפ״מן אשר
הגיה הספר והוציא לאור
תעלומות כדי לזכות
הרבים׳